

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחודש.

העורך

יוסף חיים זבדן ווייס סאטמאר

מחירו לשנה מאה וארבעים לעד. למעמדיקא די דולרים.
למשעבייא ארבעים כתרלים ובערך זה בשאר ארצות.
מחברים השולחים ספריהם יחסופו בהדפוס.
מחיר מודעות כפי גודל השטח.

— * — * — * —

Adressa :

אדרעסס :

JOSIE WEISS,

Romania.

Satu-Mare.

Piața Latinităței 14.

MEGED JERUCHIM

להחותמים הנכבדים!

מסבות שונות לא עלה גיוי להוציא לשיר את המגד ירחים עד עתה
ואתכם הסליות. אקרה כי מהיום והלאה הכל על מקומו יהא כמלכת
והקונטרס יופיעו ממירן כסדון. הלוך.

בבית מסחר הספרים של ישיבת ווייס ב. סיגט

אפשר להשיג כל חיי ספרים ש"ס ופוסקים, שו"ת, משניות מדרשים, רמב"ם.
עין יצקה, ילקוט שמעוני, אוצר ישראל הוצאת "חורב" — סליחים, ציירות.
ציצית, תפילין ומוזות בדוקים מסופר יר"ש דפקק יצור, גושקי מוזות.
מגבעות חגורות במחירים מאד נמוכים. מנחם גדול מספרים חדשים וישנים

המחבר :

יקרי הערך.

Librăria Solomon Weiss, SIGHEȚUL-MARMĂȚEL, Rom.

Cenzurat : Primirebin M. Krauss, Baia-Mare.

TIPOGRAFIA JACOB WIEDER, SEINI, ROMANIA.

פאטאגראף צענטראל.

קאזינצו גאססע נומר 22. 1. שטאק.

פאטאגראפיען אין קונסטפאלער אויטאמאטאגראפיע אויסערדעם בילדער פיר רייזעפאסטע
אדער פיר ביינעכטע. געזעצליכע לעגיסלאציען צו ביליגסטען פרייז. אין
דרייגעטען פאלע אויך אין איינע פאר שטודען ערלערעט, אויך וואונש
געהע אויך צו פאמיליע אויפגאבען אינס וויס וויא אויך אויפס לאנד.
ביינעס דיא ווערסטע גלייבענס: פאסטען אום אונטערשטיצונג מיינעט
אויסערדעמאנט. צייכע האכאסטאנטפאל

יחידה פריעדמאן

Fotograf „CENTRAL” Fényképész, SATMAR,
Strada Stefan cel Mare (Kazinczy utca) 22.

מודעה רבה לאוריינות.

לרבות ולמנהלי הישיבות די בכל אחר ואחר הנה בבית מסחר הספרים שלי
יוכלו להשיג אלי הספרים דהיינו מסכתות יחידות.
מסכת ברכות דפוס ויילנא 68 לעי שבת 100 עירובין 90 פסחים 55
ביצה 40 ראש השנה 40 יומא 60 סוכה 50 מגילה 40 יבמות 90 כתובות 55
גיטין 120 קדושין 50 נדרים 50 בבא קמא 60 בבא מציעא 60 בבא בתרא 120
שבועות 80 עבודה זרה 75 שבועות 30 מכות 30 חולין 100 לעי ייד
הגגות מנורה דפוס גאז ריבה עם כל הגהות ויירלענאל, מכורך כריכה
טובה ויפה, מחירים שהיטת, טריפות לבד, 150 מליחה בשר בחלב וערבות
100 שני חלקים ביחד בכרך אחד 300 משניות תפארת ישראל ג"א פרושים,
המשניות היפים שבכל העולם ויילנא, כריכתם בשבעה פרקים 2300 לעי.
הגא מריכה 1700 לעי, וימכרו גם לחלקים רק בלתי מכורכים, בכל
הדפוס אחד וימי שרוצה לקנות יחידות, ואודיע לו מחיר כל אחד ואחד,
במחיר כ"ד פרושים ויילנא בכריכה בד, גאז ויפה וחזקה 1000 לעי,
החמישים מה פרושים 950, חומשים בית דוד 550 סידור בית יעקב עמדין
מכורך עור גאז ויפה 230, נ"ך מלביים בשנים עשרי חלקים 1000 לעי,
וימכרו גם לחלקים אחרים, אבקש מכל גבאי הישיבות שיודיע לי איזו
מסכתות הנצרכים להם כדי שאוכל להקין מקודם ולא יצטרך אח"כ להמתין
ומן רב וגם כל מי שרוצה ליקח ספרים ישלח אנגאבע והשאר על גאכנאמע ואקור
אייז בקורב להשיג חבילה ספרים ישנים ואז אודיע לכל הדורשים רשימה ממנו.
ולחץ למדינה אודיע בדאלאר אחד הוא מאה ושישים לעי ולפי ערך זה יחשב.
משה לאזער הוערין.

Moses Lázer HUEDIN Romania.

אמרי יוסף, חלק דברים, מהגאון מתי"מ וצלליה מספינקא. בהחלק הלוה.
יש יותר אגדה ע"ד הפשט וחסידות מבחלקים הקודמים. מחיר
ברומעניען מאה וחמשים לעי, בטלובקיה שלשים כתרנים, לאמריקה דולר וחצי.
להשיגו אצל המערכת.

סמיכת התורה.

הגאון מו"ה יודא אלטמאן זצ"ל מ' משאמ.

בפסוק לכל האותות והמופתים וכו' אשר עשה משה לעיני כ"ב. בראשית וכו' יל"פ עפ"י מאמר חכ"ל עה"פ אשרי איש ירא את ה' הריא השם כשהוא איש בימי בחורו, עודנו בחוקפו וגבורתו לענות מלחמה וקרב מול יצרו, כי אם ימתין לאחרית ימים מי יודע מה יהא בסופו, אולי יהי אז כשל כח לגצחו, מאחר שכבר עבר ושנה ורגיל ודש בעבירות כמאמ"כ חנוך לעזר עפ"י דו"כו לילך אחר שרירות לבו, אז גם כי יזקין לא יסור מדרכו הרע, כ"פ אם תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב וכו' יוצא בזה כי אביב הוא סמל בחירות שהוא זמן בשול שלמות גוף האדם ולעת כזאת יתחמט מאוד "קלוי באש" ותקנו שישתדל לכתת ולשחר היצר, לזה רמז "גרש" שהוא לשון שבירה והמליצו חכ"ל ותיקין דהו גומדין אותה עם הגין החזמה כלומר ותיקין אנשי מעלה גמרו בנפשם לקבל עול מלכות שמים עוד בימי חורמם ובחרותם, כ"פ מאמר השם ית' להנחש הקדמוני הוא היצר, והוא ישופך ראש" האדם בכחו לגצחו אם יגבור עליו בראשית שנותיו בבקר ימי חייו אמנם, ואתה חשומני עקב" אתה חכבור עליו אם ימתין על הסוף לימי זקנה זמן אפיסת כחותיו, והנה לגבי משה מלוא זוטרתא הוה להשליך נפשו מנגד ולמסור נפשו בעד ה' וישראל עמו עוד בראשית שנותיו, משה בהשכמה עלה וכו' עריותיו בהשכמה ה' הוא קם לעבודת השי"ת בהשכמת שנותיו וע"י עבודתו זו נתעלה בקדושתו עד למעלה ראש, וז"ש ולא קח נביא עוד בישראל וכו' לכל האותות וכו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל, כי עלה במעלות השלמות וזה ה' עוד בראשית בראשית שנותיו בשור טל ילדותו והכן.

בראשית.

הגאון מו"ה אברהם חיים ארגנשטיין זצ"ל בארטסעלר עם הוספות העורך.

ר"ש בן פזי רמי כתיב ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים, וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן וכו' א"ל לכו ומעטי א"ע וכו' הביאו כפרה עלי על שמעטתי את הירח (חולין ס'), — ור"י לבאר, ויבואר ג"כ נוסח ברכת הלבנה, אשר במאמרו ברא שחקים וכו' דהטעם שנמשלו ישראל ללבנה, להורות גתן לנו, שכמו שהלבנה אינה במצב אחד תמיד, רק פעמים מלאה ופעמים חסרה, כן גדולת ישראל אינו תמיד, רק הלך ושוב, עדי אור חדש על ציון חאיר ב"ב, ונזכה לאור החמה הזורחת בתוקפה תמיד, ולא תוסיף לגפול עוד בחולת ישראל, ומה שהלבנה עצמה היא כן חסרה ומלאה, ה' רצונו יתב' בזה למען יראו הנביא גם בגי איש יקחו מוסר, העשיר לא ירבה להתגאה בעשרו, ונחלתו יסירה עלי ו

עליו, כי יהל שמש הצלחה עליו, כי הנה השמש באה ועלטה ה' ויפול
הנופל, הלך החסור, וכן העני לא יתרעם על שפלותו, ולא יאבד שברו, כי
יש לדל תקוה, ימים ידברו, וישכח עניו, וישם מבטחו בזה המקום
העמוק דל, להושיבו עם נדיבים על גפי מרומי קרת, שמש צדקה הופיע
הרחיב לו, ונודע דללבנה אין לה אור עצמי, רק מה שמקבלת מזהרי חמה,
והוא בהמא דכסיפא והי' זה לה לעוגש ע"מ שקטרגת, ולמה עשה ה' ככה
להוסיף עוד על עונשו שיתקטנה ג"כ, אמנם הוא הדבר אשר דברנו, אלקים
עשה שידאו מלשניו, למען יהי מוסת חותך לעין כל, יראו ויקחו מוסר,
ואמר הקב"ה, הביאור כפרה, כלומר עליכם להביא, כי בשבילכם הוא שנשנתו
סדרי הראשית — ומה מאור יומתק עדין גוסס הברכה אשר במאמרו ברא
שחקים, ר"ל בלי השתנות כל דהוא, הוא צוה ויעמוד, כראוי, לפועל אמת.
שנקלחו אמת, כי דבר אלקינו יקום לעולם, ומדוע איפה ללבנה אמר
שחוקים, גדולה וקטנה, אין זה רק למען יהי עטרת תפארת תקוה ושארית
לעמוסי בטן הנדכאים, שגם הם עמידים להתחדש כמותה, ולא יסורו בטחונם
מה' והבן.

אמר המאסף — שמעתי בשם גדול א' עתים המאור הקטן עמ"י הגמרא
(ב"מ י"ב) לא קטן קטן ממש, אלא כל שסמוך על שלחן אביו,
אע"פ שהוא גדול בקרא קטן, והנה הלבנה לית לה מגרמה כלום, רק מה
שנקבלת מזהמה, א"כ הלבנה סמוכה על שלחן החמה לקבל שפעה, וכל קבל
דנא קראה העתוב מאור, הקטן.

הגאון רבי שמואל פייביש סלוצ' (נכד הסמ"ע).

ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה' והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלבהן
איוא בגמר (מנחות ה'). מן הבקר, להוציא את הטריפה שאסורה
לקרבן, ופריץ והלא דין הוא מה בעל מוס שמוחר להדיוט אסור לגבוה,
טריפה שאסורה להדיוט אינו דין שאסורה לגבוה וכו', ונודע דלאדם
והאשון לא הותר לו בשר לאכילה, דכתיב לכם יהי לאכלה, ולכל חית
הארץ, ולא חית הארץ לכם א"כ י"ל דה"ט דלא הביא קין מנחה מן הבהמה,
דהא היתה אסורה להדיוט, וכל שאסור להדיוט, ק"ו שאסור לגבוה והנה
שם בגמר וזהו הקיו ואמר דחלב יוכית, דאסור להדיוט ומותר לגבוה, ולזה
אמר הכי והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו, ומחלבהן ירצה שמחלב הביא
לגבוה דאי לסתור הקיו דאין דאסור להדיוט אפי"ה מותר לגבוה, ושסיר
הי' יכול להביא צאן למנחה.

בבבבבב ויהי כל ימי אדם אסור חי וכו' הני ב' חייבות, אשר חי' נראין
מיתותין, עוד מצינו כיוצא בזה אצל מיתת אברהם אע"פ כנ', ואלה
ימי שני חיי אברהם, אשר חי' וכו', ואמר הגאון החסיד ר"א מוילנא זצ"ל
ומדמו מה אמרם ז"ל (מד"ר נשא, ופד"א פרק י"ט) שאדם חסר משנותיו
שבעים שנה ונחנם לדוד הע"ה, גם אברהם נחצה ה' שנים משנותיו שלא
יראה, אשר ב"ב יוצא לתרבות רעה (מד"ר תולדות וכן הוא ברש"י ז"ל)

ע"כ אמר הכי בכל אחד מהם אשר וירצה בזה שהיה להם עוד ימים קצובין רק לא חיו מהם וליכא מיד דלא רמיזא באורייתא.

נח

הנאון ר' יעקב מענגענבוים זצ"ל פירשטאק.

מסורה הלך וחטא, הלך ושוב, הלך וגדול, הלך ונטוע הנגבה, מבואר בספרים כי האיש שאינו משלים עצמו צריך לשוב עוד רשעו לטובתו והוא ענין בגלגול הנשמות. והיינו הלך וחטא בענין השלכת ופשיע, זה הלך ושוב צריך לשוב עוד הפעם, אבל הלך וגדול מי שזכה לעלות על גגות השלמות לזה אין צריך לשוב אלא הלך ונטוע לצרור בצרור החיים להנות מזור השלמות. ויהוא בזה חס' ויצא יעקב מצבה וכו' הוא מצבת קבורת רחל ע"י וירח' הנרה בזה שהשלמים נטשה בתכלית השלמות, וקנתה מקומה שנקבר שמה הנחף לעז ולנצח, כל בשמחה הטהורה אשר עלתה למקור מנוצבתה לא ישוב אליה עוד.

לך לך

הנאון המגיד הנפלא מר"ה ר' יעקב מדובנא זצ"ל.

ויאמר ה' אל אברהם לך לך וכו' במדרש (מובא ברש"י) להנאון ולטובתו. הנה האמנם דבריהם מוכרחים ממלת לך המיוחדת, אבל לא ידענו מה רצה ית' בזה, כי האם הי' מהצורך לדבר על לב אברהם לבל ימאן במצות ה' חיו ובאמת מצאנו ראינו לרז"ל (מדרש ילקוט) אמר הקב"ה נטיון ראשון ונטיון אחרון איני מנסה אותך אלא בלשון הנה, לך לך מארצך, לך לך אל ארץ ומורתי, מפירש יוצא בדבריהם, כי הכוונה במאמר לך לך להגדיל עליו ענין הנטיון, ואם הדבור כן עלינו לחקור בזה הנטיון ואיכותו לזמן מה, כי לכאורה אין בזה מן הנטיון מאומה, כשידע אברהם, כי הי' נטיון מאומה דבר המפיק טובתו ותועלתו, וכדי לבא אל ביאור ענין זה נקדים משה הכתוב וכו' את יום השבת לקדשו, הנה והנחמה על זכירת הדבר אין לנו מקום בלתי אם הדבר הנדרש הוא עלול להשתכח באמרת ד"ל (הצ"ח ח"ו) זכרתו מאחר שבא להשכיחו, וא"כ ראוי להתבונן מדוע מצות שבת הנה עלול להשתכח יותר מזולת המצות, ונאמר בהבדל בין מצות שבת לכל המצות, כי אמנם המקובל אצלנו הוא, כי כל שלמות האדם הוא עם טהרת חלה וזכות המחשבה, בכ"ז אם לפעמים יעשה אדם מצוה בלי הכוונה הנצוץ אליה, עכ"ז למצוה יחשב, כענין שאמרו ד"ל (פסחים ג') לעולם יעטוק אדם בתורה אח"כ שלא לשמה וכו', אמנם כ"ז הוא בשאר מצות אשר עשייתם לא תזכיר אל גוף האדם, ואז בשגם כי הוא עושה המצוה בלי כוונה הנצוץ אליה, רק כמתעסק בעלמא אולם מחשבתו ביכרת מחוץ מעשיו, ואז אינו פסד זה בחשבה אל הגוף הנה המעשה עצמה חגיר ותעיד עליו כי חפץ הי' בידו גם כי אינו חושב עליה לשם ה', לא כן מצות שבת אשר הגוף והנפש יחדיו חלקם הנה במושבו על הלחם ומרבה במיני תוענו ועדונן לאכול ולשתות.

ולשחות, במה יודע איפה, אם הוא בעבור עונג שבת, או כוונתו לענג גופו במטעמים אשר אהב, אם לא ע"י המחשבה, כי המעשה עצמה איננה ניכר כלל לעסק מצוה, כי זה כל האדם יאכלו וישבעו, ועל זאת הפליגה התוה"ק באזהרה זו לאמור, "זכור" את יום השבת לקדשו, הרי זכירה בלב אמור, עלינו לחפש ולבקר עשונותינו שיהי קדושת השבת מוזכר אצלנו ונקבוע אותו בחק הזכרון, זכרהו מאחר שבא להשכיחו על היותו עלול להשתכח ולהתעלם מלב שלא יכוון לענג השבת כ"א לענג אי"ע ואז אין במעשהו שום תמונת מצוה, ואח"כ אך את שבתותי תשמורו, "לדעת" כי אני ה' מקדישכם, רק המחשבה הוא האות והעד על הקדושה, ובוז נבא אל המכוון בנושא דרושינו כי הוא יתברך ברצותו לנסות את אברהם אע"ה צוה עליו דבר הקשה מאוד על גוף האדם והוא, לך לך מארצך ומבית אביך שכחי עמך ובית אביך, כי מן הקשות הוא על האדם לעזוב משפחתו ובית אביו וארץ מולדתו ללכת לגור בארץ נכרי, ואחר שהמעשה היתה מתנגדת אל רצונו, עיי"כ מה מהגקל הי' עליו לחשוב בהליכתו לעשות רצון מצוה, על כן היתה מחכמתו ית' לאמור לו להנאתך וטובתך, ואברכך ואגדלה שמך כאן אי אתה זוכה לבנים וכו', וזאת הסבה להכביד עליו הנסיון בדבור המחשבה, ומעתה מה נמרצו דברי הילקוט, אמר הקב"ה, איני מנסה אותך אלא בלשון הזה, כי במה שרמו לו שהדרך הוא לטובתו ותועלתו בזה הגדיל עליו הנסיון.

אמר המאסף, בזה יונח לנו מה שהאחרונים חתרו למצא טעם למה אין מברכין על מצות אכילת ג' סעודות בשבת, ומצות אכילת עירוב"כ ודומיהם (עיי' שד"ח ה' ברכות סי' א' אות ט"ז והל' יוה"כ סי' א' אות ג') כי מאד מאד צריך האדם להתכוון במצוה שיש בה גם הנאת הגוף שיהא בלתי לה' לברו, לא לשם מלוי הכרס בלבד, ואם לא נתכוון לשם מצוה, אם כי מצוה קעבד, אבל בטח אין זה מצוה מן המובחר, כאמרם ז"ל באוכל סססו לשם אכילה גסה, (והתם מיהא מברך שפיר, והי"ט דהתם יש בעצם אכילה דינים ופרטים רבים, אשר אין להם שום שייכות להגוף והנאותו, ובאלו הפרטים מהגקל לכוון לשם מצוה) וזהו הסבה שלא תקנו ברכה על מצוה כזאת שיש בה גם הנאת הגוף, כיון שבעת עשייתו הנמצוה גם חגוף נהנה, איכא למיחש, מן לא יוכל להבליג על הנאותו, ולכוון בעשייתו לשם מצוה, כי אין אדם שליט ברוח וכו', ובאופן כזה אינו מקיים המצוה בדבעי, עיי"כ אין לו רשות לברך אשר קדשנו במצותיו, העורך.

בסמוך אל תירא אברהם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד, במדרש אנכי מגן לך, הכל יודעי שאנכי מגן לך, ויל"ם בהקדם ביאור מחזיל (ברכות ל"ג) תיר מעשה במקום א' שהי' ערוד והי' מוזק את הבריות, באו והודיעו לרחב"ד וכו' נתן עקבו עפ"י החור יצא ונשכו, ומת אותו ערוד נטלו על כתפו והביאו לביזמ"ד, אמר ראו בני אין ערוד ממית אלא החטא ממית וקשה הא"ך הכניס עצמו למקום סכנה, הלא ארז"ל (תענית כ') לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה שמא אין עושין לו נס, ואם עושין מנכין לו מזכותיו, ועוד למה נטלו על כתפו דוקא וכי לא סגי בלא"ה, האם רצה להתגאות

להתגאות בזה ח"ו, וייל דבאמת גריעותא לאדם אם נעשה נס ע"י דמטריות כלמי מעלה, ועייז מנכין לו מזכיותיו, האמנם לאו כל אסין שוין, וכיו לא נאמר רק בסתם לרוב בנ"א, אולם אם יתלהב נפש ישראל בשלהבת ה' וחם לבו בקרבו, להשליך נפשו כנגד והערה נפשו למות על קדושת ה' ולא יוכל ליתן רסן לעצור ברוחו, לזה ודאי קדוש יאמר לו, וישלח עוזו מקודש, ולא יאונה לצדיק כל און, אמנם זה לא שייך אלא גבי נס הנעשה בפרהסיא לרבים, היכא דאיכא קדושת השם משאיכ הנעשה לאדם יחיד כמדות והנה השלם הזה כאשר רצה להוכיח במישור ענוי ארץ ולהשריש בלבבות יראת ה', גילה להם מה שעלה לו עם הערוד בפומבי — למען יכירו וידעו כי ערוד אין בסגולתה להמית, אמנם החטא הוא הממית.

וזה ביאור המדרש הנצב פתח מאמריו, דהנה אחד ה' אברהם אשר כל עבודתו ה' במסינ עבור קדושת שמו יתב' ואמר לו ה' "הכל יודעין" שאנכי מגן לך, לזאת אל תדאג כי שכרך הרבה מאד והבן, בעל "ישועות יעקב" זצ"ל. אמר המאסף: בזה יתורץ ג"כ קו' התכונות שור ע"מ שמשקו (באורח סי' קפ"ז, ותרס"ב ברמ"א) שאם שכח בחנוכה ופורים לומר על הנסים בברה"מ, יאמר אחר ברה"מ הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכו' הלא הוא גג הש"ס הנ"ל, ולהאמור איש דאנו מבקשין על נס נגלה בפרהסיא — והגזיק בעל ימ"פ וי"ע אמר בזה דבר גמלא בס' קטנתי מכל החסידים וכו', הי במקלי עברתי את הירדן הזה, ובמדרש (מובא ברש"י ז"ל) נתן מקלו בירדן ובבקע, וא"ת ארי יחיד עברית ית ירדנא הדין, ולדברי הגאון הגליל ב' הפי' בקוה א' עולי' כי יעקב אע"ה ירא שעי' הנס נחמטטו זכיותיו, וי"ש קטנתי וכו' כי במקלי וכו' כפי' המדרש נתן מקלו בירדן ובבקע, והוסיף האונקלוס לפרש ארי יחיד עברית וכו', ודא עקא שעי' יש לו לדאוג שמנהין לו מזכיותיו וא"ש.

וירא.

מדרש רבה ביום השלישי וישא אברהם, ושאה"כ יחינו מיומית, ביום השלישי יקימו ונחי' לפניו ויל"ם בהקדם לפרש מקראי קדש, ויאמר אל נערי שבו לכם מה עם החמור, ואני והנער נלכה עד כה וכו' ויבאו אל המקום וכו', דרש"י ז"ל סי' עה"ס אל הארץ אשר אראך, ולמה לא גילה לו הארץ מיד, כדי ליתן שכר על כל ססיעה ופסיעה, הכוונה דאם ה' גילה לו השיח"ב המקום מיד, אז מגודל אהבתו ותשוקתו הנפלאה אל קדושת המקום אשר עליו ה' יראה ה' לו זכות לקפיצת הארץ לזאת ה' בראונו הטוב להעלים ממנו המקום למען יהי' שכרו הרבה מאוד על כל ססיעה ופסיעה. וי"ש ויאמר על נערי שבו לכם מה עם החמור" סי' עס הדומה לחמור, ואז, ואני והנער" אם נשארנו רק שנינו, אז נלכה לבטח דרכינו עד כה" כלומר בדרך קצרה כי יהי' לנו זכות לקפיצת הארץ, ואמר שוב וילכו "שניהם" יחדיו אז מיד ויבאו אל המקום אשר אמר לו אלקים, כי ה' להם קפיצת הדרך, ומעתה בבי' ימים הראשונים, שלא ה' להם קפיצת הדרך ה' להם שכר פסיעות, משאיכ ביום השלישי, ונוזע וישכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל שכר פסיעות איכא, וישא "יחינו מיומית" כל

כל מה שאנו מקבלים בחיינו, הוא ממה שנעשה בשני הימים, לפני העקידה, והיינו שכו פסיעות, אבל „ביום השלישי“ כלומר גוף המצוה מה שעשה ביום השלישי, השכר בעבור זה נשיג, בעת אשר יקימנו ונחי' לפניו ליום שכולו טוב וא"ש.

בפסוק לעיני בני עמי נתתי לך, וכו' ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה הוא. נודע דאצל מכירה שייך דינא דבר מצרא, והמצרן קודם לכל אדם לקנות אמנם במחנה לא שייך דינא דב"מ, וזה הי' המכוון בדברי עפרון שאמר מקודם לעיני בני עמי „נתחיה“ לך, כלומר לעיניהם אני נותן לך השדה לשם מחנה, ובזה לא יהי' להם טענת בר מצרא, אמנם „ביני ובינך“ כלומר בין שנינו אין אני נותנו במחנה, רק ארבע מאות שקל כסף, ובמדרש נבהל להון רע עין זה עפרון, ולא ידע כי חסר יבואנו. . . הנה לעפרון לא הי' שום צורך בהמכרה, לפימ' דאיתא במדרש, כשהי' עפרון נכנס לתוך המערה, לגדול קדושת המקום, אימה גדולה וחשכת מות נפלה עליו, ולא הי' לו שום קורח ויח בנחלתו הגרועה הזו, אמנם להיותו רע עין, ורצה ליקח בעדה הון רב, יותר הרבה משווי' פער סיהו לבלי חוק לבסוק גזמ' ארבע מאות שקל כסף, אולם טעה בדמיונו כי באמת לערך יקירתה אין טך זה נחשב לכלום ואם לא הי' חובע בפה, רק הי' מניחו לאברהם להעריכו לפי תומו, בטח הי' נותן לו סכום עצום לערך יקרתה נמצא פיו הכשילו, על שלא הי' מעציר ברוחו הקשה, וז"ש נבהל להון רע עין זה עפרון, שהי' נבהל ואץ להעשיר ולא ידע כי חסר יבואנו, כי זאת הייתה לו לפוקה ולמכשול, וכל אץ אץ למחסור. מלוקט עם הוספות העורך.

תולדות.

הגאון בעל חתם סופר זצ"ל.

ויתרונ' הצו הכנים בקרבה פרש"י מריבים בנחלת ב' עולמות, וקשה מה זה מחלוקת הלא עשו חשקה נפשו בעוה"ז ויעקב בעוה"ב, וי"ל דהנה מדרך השופטים במי שנגמר דינו למיתה נותנים לו יום או ימים מקודם כל מה שלבו חפץ ממאכל ומשתה ומובן מעצמו איך יערב לו אכול ושוחח בהעלות על לבו מה יולד יום מחר, וכן להיפך מי שנודע לו שנפלה לו ירושה הון רב במקום רחוק, אף שלפי שעה אין לו לחם לאכול, ישכח עניו ומרדו מרוב השמחה שיתעשר אח"ז, והו' טענת עשו, אתה יעקב יש לך ב' עולמות, כי איך לא תתענג בעוה"ז, בהיותך בטוח לגעמית עוה"ב, ואני עשו אין לי כלום, כי איך יערב לי עוה"ז, בזכרי מה אני לעוה"ב, והגאון מוה"ר משה פאללאק זצ"ל שלח את ביאורו בדברי רש"י ז"ל, כי ידוע, כל זמן שישראל מקיים גר אנכי בארץ, יש לו מנוחה מעשו ולא תצטח שנאת עשו, רק בראותו שיעקב נוטל גם עוה"ז, ומתנהג בכבוד ושררה, לנטוע במדכבה עם ד' סוסים, אזי יתעורר קנאתו ושנאתו, האין די לך בעוה"ב? אלא שאתה נוטל גם חלקי וגורלי? ואלו היו רוכבים ד' יהודים

יהודים על סוס א' הייל מנוחת שלוח והשקט מעשו, וכבר הזהיר יעקב אצ"ה לבניו למה תתראו, אל תראו עצמכם שבעים בפני עשו וישמעאל, ויש מתרוצצים ומריבים בנחלת ב' עולמות כלומר עבור שיעקב רוצה כל ב' עולמות, ובספר אהל דוד מפרש עד"ו מר"ל, יאי עניותא לישראל כברא סומקא לסוסיא חורא, כי באמת מה טוב ומה נעים, מי שזוכה לעושר, שזוכה ע"י לחיי עוה"ב, ע"י צדקה וגמ"ח מחזיק לומדי תורה, עובדי ה' בשמחה בלי דאגה ועצב וכדומה כמה מעלות טובות, רק העיקר והצנע לכת, כל יודע לעשו, כי תחשכנה עיניו מראות מנוחה ושלוה אצל איש יהודי, לכן בחוצות וברחובות לא יהי גיכר שוע לפני דל, והנה הטוס מקשטים ומייפים אותו בעליו, אך לא בהיותו עומד ברפת, כי אם בלכתו ברחובות, ויש במקום שהוא גאה לסוס הקשט וההידור והיינו, ברחוב, שם גאה לישראל, להראות עניות, ואז ישב בשלוה באין משטן ומפריע.

הגאון מהר"ר ישמחה בונם טוטר זצ"ל (עם הוספות המאסף).

מדרש רבה ויתן לך האלקים, יתן ויחזור ויתן, יתן לך ברכות, ויתן לך כיבושיהן. הנה אמר החכם (קהלת ו') איש אשר יתן לו אלקים עושר ונכסים וכבוד וכו', ולא ישליטנו א' לאכול ממנו וכו', זה הכל וחלי רע הוא, כי יש לך עשיר, שאין לו ממשלה על עשרו, ונהסך הוא, הממון והעושר מושל בו, הוא מסור ביד ממונו, כ"ת עושר שמור לבעליו" מי שמאמין בעצמו, כחי ועצם ירי עשו לי את החיל הזה, והוא הבעל ואדון שלו, אז לרעתו, כי וישמן וירעט, והמליצו, וצרת הכסף בידך, שהכסף יהא צורר בידך, לא שאתה תהי צורר בכספיך, והש"ס"ה וקדושתו מ"י הכ' ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו, המושל בכל אשר לו, דאין כאן מקום למרש מי הוא אליעזר, וכבר אמר, ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר, אלא שזה קאי על אברהם שהוא ה' המושל בכל אשר לו, וזוהי ממונו ועשרו, לעשות צדקה וחסד, ולא שהי הממון מושל עליו, והנה מי ששומר את עשרו, והוא כעכברא דשיכב אדירא, ואינו מוציא ממנו כלום, מקמץ ורע עין, לזה די, אם רק פעם אחת נתן לו ה' עושר ונכסים, כי הוא ישמרהו כאישון עינו מבלי לחסרו, לא כן מי שנדנה לבו אותו לפזר ממונו לצדקה נתן לו ה' פעם אחר פעם, רודף צדקה וחסד, עב"ו לא יחסר המתוק, כי ימצא חיים וצדקה, יש מפור ונוסף עוד, ושכר מצוה מצוה, והנה יצחק בירך את יעקב בעושר ונכסים, אמנם בירכו בעין יפה, שיהי לו גיכ שליטא על עשרו שיכבוש וימשול על ברכת ה' אשר נתן לו, ולא שיהי העושר מושל עליו, ויומשך מזה החועלת, ויחזור ויתן בלי הפסק ואמר שוב הטעם בזה, כי ויתן לך, כיבושיהן היינו לשון כיבוש, לכבוש ולמשול על עשרו, ע"כ יצו ה' אתו את הברכה, ברכה נצחית, שאין לה הפסק, ודברי המדרש מוזקקים.

ייצא.

הגאון רבי פנחס הלוי האראוויטץ וצ"ל (בעל הסלחה).

גמרא (חולין צ"א) כתיב ויקח מאבני המקום וכתיב ויקח את האבן וכו' וכולן נבלעו באחד. הקשו שם בתוס' (כד"ה כתיב) מה עלה ברעת המקשן להקשות הלא ששטא דקרא שלקח אבן א' מאבני המקום, ואין כאן שום סתירה בהפסוקים ע"ש. ויל"ס הגמר' בכוונת הקושי' לא כמוכח הפשוט. והוא. לפי"ש תוספ' בשם הירושלמי איך בנו בוגמ"ק על הר המורי'. הלא אין לך הר וגבעה שלא עבדו ע"ז. וחירצו ע"ס חדיבור שאני (ע"ז מ"ה חוט' בד"ה כל). איכ קשה איך לקח יעקב מאבני המקום שהוא הכ המורי' למצבה שהוא מזבח. הא קי"ל הר שנעבד אבניו אסורים למזבח. וזה ח" המכון לכן בהבנת הקו' כתיב ויקח מאבני המקום והיינו הר המורי' וכתיב ויקח את האבן והיאך לקח איתו למזבח. אמנם אמרינן שם דיש שינוי בנעבד דאם נשתנה מותר, ואיכ היינו דמשני וכולן נבלעו באחד. כיון דנעשו אבן אחר אין לך שינוי גדול מזה וא"ש.

אמר המאסף. חנה לכאורה יוקשה לנו. לפי דברי הגאון הנ"ל שתעיקר חסר מן הספר. רצוני. כי לפי דבריו קוטב הקושיא טובב וחולך על סיום הפסוק. וישם אותה מצבה כאמור. איכ למח לו להשמיט הנך תיבות. ולא הביא הקרא כדכתיב. אמנם בב"ז אין דבריו רחוקים ממרכז השט האמתי. ובכגון זה מוסיפין ודורשין. ונאמר שחסר בגמר' תיבת וכו' וסמך על סוף הפסוק. וישם אותו. מצבה ומצינו כיוצא בזה בשי"ט (ברכות מ"ה ע"א בתוס' ד"ח שלשה ע"ש).

הגאון מו"ה יצחק שווייגער וצ"ל טאמארשאן.

בפסוק חסר משם כל שה נקוד וטלוא וכו'. והי' שכרי. הלשון והי' אינו מדוקדק. דלפי הענין הי' צ"ל הי' שכרי. ויל"ס דלכאורה קשה האין חל הקנין על חולדות שעתידין לילד נקודים. הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וא"כ יהי' לבן מבטל המקח אח"כ בטענה זו (עיין במסקי מהרי"א סי' ק"ל שעמד בזה) לכן התחכם יעקב בחכמת חורמו. דהנה המרדכי כתב (הובא ברמ"א ח"מ סי' ר"ט) אם מקנה דבר שבא לעולם בצירוף עם דבר שלב"ל. אמרינן מינו דחל הקנין על החלק שבא לעולם. חייל ג"כ על הדבר שלב"ל. והנה ידועה הכלל המוחלט מבעלי הדקדוק. דכל היכא דנכתב וי"ו המהסך המלה מעבר לעתיד או מעתיד לעבר. לא נעקר הזמן לגמרי. דאיכ חול"ל רק לשון עבר. או לשון עתיד. והנה התחכם יעקב אע"ה לאמר. שכל שה נקוד וטלוא. אלו שכבה נולדו. גם מה שעתידין לילד נקודים. שניהם ביחד יקנה אותם ליעקב. נמינו דחל הקנין על הנולדים כבר. יהי' חל ג"כ על הנולדים אח"כ. ושמיר אמר. והי' שכרי היינו של עבר. ושל עתיד בפעם אחת. כשי' המרדכי והבן.

אמר המאסף יגעתי ומצאתי סעד לדברי הגאון הנ"ל בס' חורת משה להגאון חת"ט וצ"ל סוף ט' ויצא בהעתקה שקביא שם מס' אור זרוע

לרבינו יצחק מווינא, וז"ל שם הצריך לענינו: והחנה עם לבן שכל שנה נקוד וטלוא, אשר יולד בעדר לבן יהי שכרו של יעקב, גם אשר בכר נולד נקוד וטלוא, יהי שכרו ויטול מיד, ומי המסוק ויסר ביוח ההוא את התישים וכו'. ויתנם ביד בניו, דקאי על יעקב, ויתנם יעקב לראובן ושמעון בניו ע"ש וזה דלא כפרשיי ז"ל שפ"י להדיא, ויתן לבן ביד בניו -- ולדדיי הי' נראה בענין הקו' מדבר שלב"ל דהנה כבר הוקשו כמו כן בענין מכירת הבכורה ליעקב, דהאיך חל הקנין דהוה ג"כ דבר שלב"ל וכ' בח' כלי חמדה ס' תולדות בס' ויאמר יעקב השבעה לי, דהיינו גמי טעמא שהכריחו לשבועה, כי חשש שלא יטעון עשו אח"ל, דלא מהני המכירה, כיון דהוה דשלב"ל, לזאת הקדים יעקב להשביעו, ועיי' שבועה מהני למכירה גם לדבר שלב"ל (עיי' רמ"א חו"מ סי' ר"ט ס"ד) גם הטור בפירושו עה"ת תי' כן, בשם אביו הרא"ש ע"ש איכ' למיז דעת לנכון נקל לומר כ"כ גבי לבן הארמי, שמתמא נשמר יעקב, וחשש לעשות עמו, כמו שעשה עם עשו באופן המועיל לחזק הקנין ע"י שבועה אף שאינו מטורש בקרא שבקשו ע"ז, ובכגון זה י"ל דסמך על מה שכבר נכתב וכפורש לעיל גבי עשיו, דמה"ת לחלק ביניהם, והעד הנאמן לדברי, מתשובת לבן, שנאמר ויאמר לבן, הן שהוא לשון שבועה, ולמה הי' לו לקפוץ ולשבע? אם לא שיעקב הכריחו על ככה וא"ש... אמנם הריב"ש שדא ב"י נרגא שכ' בענין מכירת הבכורה ליעקב, דקודם מ"ת אדם מקנה דבר שלב"ל ולדבריו אין אנו צוייכין לכ"ז, והקו' מציקרא ליחא כמובן.

סליאדה (הובא בדמש"א) כל זמן שהי' יעקב אצל לבן לא שמר אלא שבת, ויל"ם בהקדם דברי היש"מ (מ' תשא) שמבאר הטעם ולעתיד יהי' יום שכולו שבת עמ"י התוס' ריש פרק כקום שנהגו שהביאו שם גיטת הירושלמי דמה שאסרו בעשיית מלאכה בצ"ס עז חצות יותר משאר ערבי י"ט דלא אסור אלא מחצות ואילך, הוא משום הקרבת קרבן מסח, דאף יחיד בשאר ימות השנה ביום שמביא קרבנו אסור במלאכה, דהוה יר"ט ש"ל, וסריך חו' איכ' נהי' אסורין במלאכה בכל יום משום קרבן תמיד שהוא לכל ישראל, ומשני שאני תמיד שהתורה הוציאה מן הכלל, דכתיב ואספת דגנך, ואם כל ישראל יהיו בטלין ממלאכה, מי יאסוף הדגן, גמצינו למיזן, דנאמנו הי' ראוי לאסור במלאכה כל יום ויום מחצית הקרבת תמידין, והא דשרי היינו משום דלא אפשר, והנה בגמרא (ברכות ל"ה) רמי קראי אהדדי כתיב ואספת דגנך, וכתיב ועמדו זרים ורעו צאנכם ומשני כאן באין עושין ראשו של מקום (ע"ש בתוס' ד"ה כאן) כאן בזמן שעושין רש"מ, או מלאכתן נעשית ע"י אחרים והמליצו בזמן שהקול קול יעקב בבתי כנסיות ובתי מדרשות, או הידים, מעשה הידים הפעולה הגשמית, ידי עשו נעשה ונגמר על ידו, ואיכ' לעתיד, כי תמלא הארץ דעה, ורוח הטומאה יעביר כן הארץ, ואז יהי' מלאכתנו נעשית ע"י אחרים, כי על אותה הזמן נאמר הנבואה ועמדו זרים ורעו צאנכם, ואז בדין הוא שנהי' אסורין במלאכה לעולם, כיון שיכנה המקדש וגקריב תמידין בכ"י ושסיר יהי' יום שכולו שבת מה"ד, ועמ"ז פ"י שם המסוק ששת ימים, נעשה מלאכה ע"י אחרים וזיינו דקאי קרא על לעמוד.

וכי א"כ מאי רבותי דשבת, לזוז אמר וביום השביעי שבת שבתון כלומר שבת של כל ימי השבוע שהם ג"כ שבתון ע"ש. ונודע שת"ח הוא בחי' שבת בכל ימות השבוע, כי מלאכתו נעשית ע"י אחרים, וא"כ שבת לידרי' הוא שבת שבתון בדברינו והנה מי לנו ח"ח גדול מיעקב אבי' אשר התחיל העידה עליו ויעקב איש חם יושב אהלים בביהמ"ד של שם ועבר ועליו בצדק נאמר שהשבת ה' אצלו בחי' שבת שבתון אמנם כ"ז שהי' אצל לבן, רועה צאנו, ומלאכתו ה' נעשית ע"י עצמו, ולא עוד אלא שגם מלאכת אחרים נעשית על ידו, א"כ לא שמר אלא שבת כמו איש דעלמא, ומיושב היטב הסליאה. העורין.

ויצא

ויצאמר שלחני כי עלה השחר, בגמרי' (חולין צ"ב) א"ל גבב אתה או קוביוסטוט שאתה מתירא מן השחר, א"ל מלאך אני, ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו — הנה כל פעל ה' למענה, וגט היצר והתאוה למען נכבדש אותם, וחשוקתם הוא, אשר לא נעשה מבוקשם, כנאמר ואלריך חשוקתו, ואתה תמשול בו, ואז המה יהיו עילה וסיבה לקרב לנו, גם המה בעצמם מתעלים, הנקרא אצל המלאכים אמירת שירה, אט' יעבוד אדם את אלקים על ידיהם, וע"כ שרו של עשו, היצר והתאוה המושלים על איש שויה, נתאבק כל הלילה להחטיאו, וכאשר לא יכול לו, אז נתעלה, ויצה"ר ה' עולה לסוכה ומיום שנברא, לא ה' איש שלם שכבש אותו כמו יעקב, ולא הגיע זמנו להתעלה ולומר שירה עד עכשיו. (חזון למועד).

אמר דמאטק שמעתי בשם הגאון הק' ר"ש מניקלשבורג וצ"ל שמי' מה שאנו אומרים ע"ח שחטאנו לפניך ביצה"ר, הכוונה מה שחטאנו בגדו ממש, כי מטרות חפצו בפרתיו הוא שלא נשמע בקולו, ורק בזה אנו עושי' רצונו, אם נעמוד בגדו בקשרי המלחמה ונכבוש אותו, וזה הוא לו לעילוי כאמור.

וישב

ויבוי ליהודה לאמר ונתה חמר כלתך וגט הנה הרה לזנונים, וצ"ב כי למה לו להמגיד להאריך בדבריו, וגם הנה הרה לזנונים, כי לכאורה אין במקומו מזה לענין העדות, וי"ל כי באמת חמר היתה פנוי לגמרי, ומה שזן אותה בשריפה, הוא רק מחמת זיקתה שהיתה זקוקה ליבם (עיין בס' חדרת משה להג' חז"ט וצ"ל) אמנם אילונית אינה זקוקה ליבם כלל, א"כ מהחרי שלא ה' לחמר בנים מב' בעלי הראשונים, יש כאן חשש אילונית ואין עליה זיקת יבום, ממילא פטורה ממיחה, כיון שהיא פנוי לגמרי, אמנם כאשר הרה אח"כ, א"כ אגלאי מלחא למפרע, שלא היתה אילונית, ממילא וייבמת, צ"כ עיקר הגדה ה' זה שהיתה הרה, ודין ברמא שיצא דינה לשריפה וא"ש.

מקץ.

הגאון מו"ה יצ"מ קלוגר זצ"ל בראדרי.

מדריש יעשה פרעה ויפקד סקידים הה"ד מונע בר יקבוהו לאום, זה פרעה, שגנו את התבואה בשני רעבון, וברכות לראש משביר זה יוסף — ויל"פ, דהנה יוסף שנתן לו עצה שיראה איש גבון, ידע בחכמתו שפרעה יבחר בו, ע"כ התחכם לאמור לו בתחלה, טרם יהי נוגע בזיכר, שהגבון אשר הזכיר לו, שפרעה יבחר בו, לא יהי הוא המאסף התבואה באוצרות, גם לא שלוחו על מיר, רק זאת יהי מקודמו למכור התבואות בשני רעבון, אכזב אטיית התבואה יהי ע"י פרעה, הוא יצוה ויעשה סקידים לאסוף התבואה, וכוונת יוסף בזה לאשר ידע והבין, כי הוא יהי הגבון והחכם אשר נבחר מאתו, ואם הוא יאסוף כל התבואות ויעשה אוצרות, אז יקללו אותו, כי כן דרך העם מקללים לאוצרי בר, שמיקרים שער התבואה, ולמה זה לו, לקבל עליו קללות, ע"כ רצה, שואספת התבואה יהי ע"י פרעה בעצמו, ויחולו הקללות על ראשו, והוא יהי אח"כ המוכר בשני רעבון, ויקבל ברכות לאלפים, וז"ש הכתוב יעשה "פרעה" ויפקד סקידים, כלומר, זה יעשה פרעה בעצמו, ומעשה יתקן מאד דברי המדרש יעשה "פרעה", הה"ד מונע בר יקבוהו לאום זה פרעה, ירצה, המונע בר יהי פרעה עצמו, לכן יקבוהו לאום, וברכות לראש משביר זה יוסף, הוא המשביר לכן יחולו הברכות על ראשו וז"ש.

לחנוכה.

ישאלנות (מ' וישלח) נר חנוכה, היא מימין, הואיל ואחעבד ב"י חזא מצוה, והיא משמאל, כזי שיהי מוזה בימין ג"ה משמאל, הלכתא מאי, ת"ש ושמרתם את משמרת, עשו חכמים סייג לדת, ש"מ דת משמאל וצ"ב, ונראה, הנה נודע מה ש"כ האחרונים הא דשכר מצוה בנשי עלמא ליכא, זה רק במצוה דאורייתא, משאיכ במצוה דרבנן, ויש להם סמך מן המקרא (דברים ז' י"ב) "ושמרתם" את דברי הכרית, כלומר לעשות משמרת וסייג לדת, למען "תשכילו" ותרנומו למען "תצלחו", מוכח מזה דבעד מצוה דרבנן מקבליט שכר בעוה"ז, וכבר הקשו האחרונים, הלא הלכה מרווחת הוא, דטומאה הותרה בציבור, א"כ מה בכך שהיו טמאים לגפש אדם במלחמת היוגים, ומה צורך הי' בהנס, וכי עביר קב"ה ניסא למגנא? והי' החת"ס ז"ל, דרק טומאת מת הותרה, כמו קרבן פסח שבא בטומאה, אבל טומאת זב וזבה לא הותרה, וחז"ל גזרו על עכ"ם טומאת זיבה, וזה לא הותרה, ובוה נודעת לנו מאתו ית' חבה יחרה, ש"כ חכמים עליו דברי סופרים, לשדך הטבע בעד גזירתם, ובוה מבואר יפה, מה דאיתא במדרש חן חלק לשבעה, וגם לשמונה אלו ח' ימי חנוכה, דהא יש לנו תרי"ג מצות מה"ת, וז' מצות דרבנן, וז"ש חן חלק לשבעה, היינו ז' מצות דרבנן, מ"שם גם לשמונה אלו ימי חנוכה, דהא חזון דעבד קב"ה נסים השביל גזירה דרבנן, ובוה נבא אל הכיאר, דהנה כתיב אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד, א"כ ימין מורה לאורך ימים, ליום שכולו ארוך, ע"כ מוזה בימין, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל נר חנוכה משמאל, כי בשמאלה עושר

וכבוד, וזה ניתן לנו ע"י קיום מצוה דרבנן. והיינו דקאמר דזה נשמע שמר
מן הכתוב ושמרתם את משמרת, ומשמ נכתנו לדעת, דעל קיום מצות
דרבנן יש לנו שכר גם בעוה"ז, ע"כ ג"ח משמאל וא"ש.
מלוקט מס' ברכת יצחק עם הוספות העורך.

ויגש.

הגאון מו"ה זאב וואלף טאננענבוים זצ"ל אבדק"ק ווערפעלעט.
וישלח את אחיו וילכו, ויאמר אליהם אל תרגו בדרך, ההרגש מבואר, כי
לכאורה הוא מקדים את המאוחר ולפי הענין ה' ראוי לכתוב וישלח
את אחיו ויאמר להם וכו' וילכו, וי"ל כי מחק המוסר ושלמות המדות הוא
שאם אדם רוצה להמתיק סוד עם חברו, לגלות לו דבר שאינו רוצה שידעו
בו רבים וזולת השומע, שיצא אתו השדה חוץ לעיר ושם ידבר סודו, וכבר
שבחו והודו במדה זו את את אנשי מדי. כמאמרם ז"ל (ברכות ח') אמר ר"ע
בג' דברים אוהב אני את המדיים, כשיועצים אין יועצים אלא בשדה וכו'
(דאמרי אנשי אונים לכותל) והנה ההפך בין תיבת להם ואליהם, אשר המה
שמות נרדפים לענין אחד, אבל ההפך הוא חתיבת אליו מורה ביחוד רק
אליו לבד כמו שפרש"י עה"ט ויקרא אל משה וידבר ה' אליו שמה שמע
וכל ישראל לא שמעו משא"כ תיבת לו דאף שמורה ג"כ רק על האיש
הפרטי אשר אליו מדבר אבל אין קפידא אם גם אחרים שומעין דיבורו אבל
תיבת אליו מורה, שאחרים אינן שומעין כלל מה שמדבר וזה החילוק סמך
הוא ג"כ בין להם ואליהם דלחם הוא נגזר מן לו ביחוד ואליהם הוא נגזר
אליו ביחוד. מעתה מה ימתקו דברי הכתוב היות שיוסף אמר להם אל
תרגו בדרך והיינו שלא יתקוטטו שלא יאמרו זלזל אתה הוא הנורם במכירת
יוסף, והוא מהדברים הנאמרים בלחשה לכל יתודע לאיש מהדבר המכוער
הזה, לזאת שלח אותם בתחלה וילכו, וכאשר כבר הלכו מעיר החוצה והחזיקו
בדו"ח הלך אתם החוצה ואז אמר להם דבריו, ווי"ש וישלח את אחיו וילכו
חיינו שהוא הלך אתם ללוחם, כטעם ואברהם הלך עמם לשלחם לשון לוי,
וכאשר היו חוץ לעיר, אז ויאמר אליהם דייקא, שרק הם ישמעו ולא
אחרים ולא דבר טרם יצאו חוצה לעיר, כי אונים לכותל.

ויקרא.

הגאון רא"ז סופר פאקש.

ויקרא יעקב וכו' בקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה
אמר שמא ח"ו יש ססול במטתי, א"ל בניו שמע ישראל, כשם שאין
בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב ואמר
ברוך שם כ"מ וכו' אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו, לא אמרו משי"ר, לא
נאמרוהו אמרו יעקב, התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי, משל לבת מלך
שהריחה ציקי קדרה, אם תאמר יש לה גנאי, לא תאמר יש לה צער, התחילו
עבדי להביא בחשאי — (פסחים נ"ו) — הדקדוקים במאמר הזה מבוארי
לכל מבין, ויל"ט, הנה אחז"ל (חולין צ"ג) חביבין ישראל יותר ממה"ש,

דמה"ש מזכירין את השם אחר שלש תיבות, וישראל אחר שני תיבות, וישראל פעמים בכל יום, ומח"ש ס"א, ואמרי לה ס"א בשבת, וא"ל מ"א ביובל, והענין כפי קרבתם לה', כן ענין הזכרת השם, וישראל עם קרובו, הדברים וקרובים מאד בה' אומרים אחר ב' תיבות, ומח"ש שאינם קרובים כ"כ אומרים אחר ג' תיבות, והיותם רחוקים יותר ס"א בשבת וכן כלן, והנה השבטים אמרו שמע ישראל והזכירו השם אחר ב' תיבות כפעם בפעם, ויעקב הרגיש בזה וחשש, אולי לא הזכירו עכשיו השם כדין, באשר ידע שנסתלקה ממנו השכינה, לכך פתח ואמר ברוך שכי"מ, כדין המזכיר ש"ש שלא כדת, אבל בימי משה ה"י השראת שכינה, וכבוד ה' ה"י במחנה, יפה הזכירו אחר ב' תיבות, ולא חשש לומר בשכי"מ, ואנן בגולה מסופקי', אי נסתלקה השכינה או שוכן אתנו בגולה כנ' השוכן אתם בתוך טומאותם ולכן אנו מסופקי', אי לומר בשכי"מ אי לא, והטיבו אשר אמרו כמשל בת מלך, נימרי יש לנו גנאי, כי מורה על הסתלקות השכינה מאתנו ח"ו, לא נימרי יש לנו צער, כי אולי באמת אין השראת שכינה כ"כ, והזכרנו השם שלא כדת, לכך חקנו לומר בחשאי, לבל נה"י לבזו בסומבי'.

אמר המאסף: מדי דברי בוז זכור אזכרנו עוד מה ששמעתי מכבוד אחי הרבני המפורסם בתורה ירו"ש מיה"ר צבי הירש הכהן שליט"א בק"ק איהעל להקשות על מאמרם ז"ל (חולין ס') דהפסוק יהי כבוד וכו' שר העולם אמרו, דהאין הזכיר השם אחר ב' תיבות, הלא לא הורשה למלאך הזכרת השם רק אחר ג' תיבות, אם לא שנאמר, מאחר שהרשות נתונה לו עוד היותו ארם, טרם לקח אותו אלקים, שחונך הוא מטי"ט שה"ע כנודע, וכיון דאשתרי אישתרי, כי היכי דאמרי' בגמרא (חולין צ"ד ע"ש) כיון דאתיב רשותא אתיב.

שמות.

הגאון הקדוש מו"ח יקותיאל יודא ט"ב זצ"ל סיגעט.

מדריש וירא אלקים את בני ישראל, ראה שעתידין לומר אלה אלקיך ישראל, וידע אלקים, שעתידים להקדים נעשה לנשמע, וילים בהקדם דברי הקדושת לוי עתים ביום סקדי ופקודי, הלא אבינו אב הרחמן, המעביר אשמותינו בכל שנה איך יאמר כן, ויבואר ג"כ מאמר חז"ל, גם אלה תשכחנה זה מעשה עגל, ואנכי לא אשכחך, זה מעמד הר סיני, כי מי שהוא מגוע טובה ממקור הקדושה ועובד ה', אינו חידוש כ"כ, כי התורה מחזרת על אכסני' שלה, משא"כ מי שבא ממשפחה בזוי', ומכח שורש לא טוב, ועובד דרך רע המושרש בטבעו, והולך בדרך הטוב והישר, הוא דבר חידוש, וחנה ישראל קדושים, הכיטו אל צור מחצבתם, מקום קדוש יהלכו, ורע אברהם יצחק ויעקב, הגם שקבלו התורה ואמרו נעשה ונשמע, לא ה"י דבר חידוש, כי מעשה אבותיהם בידיהם, וקדושת אבותיהם, אשר הורישו לבניהם אחריהם, היא הנותנת שיהיו עובדי ה' ולא מכחם ה"י זאת להם, אבל אחר שעשו העגל, מזה נראה בעליל, שה"י מוטבע בטבע שורש רע, מאשר ישבו במצרים, ויתערב בגוים

בגוים ולמדו ממעשיהם. כ"פ ואלשיך, למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארצם, שה' ממליך בעדם לומר, שאין חידוש מה שעשו, כי ה' במצרים מקור הטומאה עד שהוצרכת להוציאם בכח גדול וביד חזקה, וכיון שעשו אח"כ תשובה ונתקן החטא, או גזילה ונפלאה מעלתם בעיני ה', בקבלתם את התורה, דחזינן למפרע, שהטוב שעשו מקודם לקבל התורה, לא ה' זה מכח שרש הטבע קדושת אבותם, כ"א הט בעצמם גברו על הטבע רע שבהם ובחרו בטוב לקבל התורה, וזש"א גם "אלה" תשכחנה זה מעשה עגל, כיון שעשו תשובה, אבל "ואנכי" זה מעשה סיני לא אשכחך, כלומר בעת שאזכור מעשה סיני, אז לא אשכח מעשה עגל, כ"א זכור אזכורנו לטוב, להגדיל זכותם עיי' באמור, וזש"א ביום פקדי להטיב להם, אז ופקדתי עליהם חטאתם, כדי להגדיל זכותם, והנה מש"ר שאל באיזה זכות, וא"ל השי"ת בהוציאך את העם "ממצרים" תעבדון אלקים, וי"קא העם ממצרים, ממקום הטומאה, ומושרש בהם כח הרע, ועכ"ז תעבדון את אלקים זה זכות גדול, ומכאן יפה המדרש הנצב פתח דברינו, וירא אלקים שעתידי' לומר אלה אלקיך, הרי נראה טבע רע שבהם, וידע אלקים שיאמרו נעשה ונשמע, ע"כ זה אינו מקדושת אבות, רק בבחירתם, וראוים להנאל.

וארא

וגם אני שמעתי את נאקת בני אשר מצרים מעבדים אותם ואזכור את בריתי -- הנה בגמר' (ברכות י"ג.) אמר ר"י יסורין ממרקין עונותיו של אדם ק"ו משן ועין, מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם, עבד יוצא בהן לחירות יסורין שממרקין כל גוסס של אדם עאכ"כ, ור"ל אמר נאמר ברית במלח, ובאמר ברית ביסורין, מה ברית האמור במלח, מלח ממחקה את הבשר, אף ברית האמור ביסורין, יסורין ממרקין עונותיו של אדם, והנה משיטא לר"י דגמר לה בק"ו משן ועין, צריך שיהי' הדבר שזה ממש לדין של שן ועין, ושם הדין פשוט, דרך או יוצא לחירות, אם העבד טוען שרבו הפיל את שנו, או סימא את עינו, משא"כ אם העבד בעצמו אומר שלא הפיל רבו את שנו רק נעשתה ממילא, משיטא שאין יוצא לחירות, ככה חמה היסורין שרק אז ממרקין את האדם יבין וישכיל, בדעתו ושכלו שבאין בהשגחה מה', אבל אם תולה הכל במקרה, ולא יד' עשתה זאת או משיטא דאין ממרקין, משא"כ לר"ל דדריש גז"ש ממלח בכל אופן ממרקין, כמו דבמלח אין חילוק בין אם נסור במתכוין על הבשר, או שנפל מאלי בלא מתכוין לעולם תפעול פעולתה למתק את הבשר, -- וזש"א הכ' וגם אני שמעתי את נאקת בני, אשר "מצרים" מעבדים אותם, כלומר שתולים ואומרים שרק המצרים ברעתם וזודן לבם השיא אותם להעביד את ישראל, וא"כ אין בדין שהיסורין הללו יועילו למרק עונותיהם, אך אני זאת אעשה להם, ואזכור את "בריתי" היינו הגז"ש דברית ברית ממלח כדברי ר"ל, ובין כך ובי"כ יסורין ממרקין, לכן והוצאתי אתכם וכו', ובזה יל"פ דברי דהע"ה פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו, ולט"ו האמור יש מקום בראש לומר, דאך ר"ל מודה לדברי ר"י, ואיכא למילף מק"ו דיסורין ממרקין, דהא לא פריך עלה מידי

והוא באמת ק"ו שאין עליו פירכא, רק שהוסיף על דבריו, דיש ללמוד דבר
גם מגזיש, ודבר גדול השמיענו בזה, דאז בכל אותן ממקין באמת, חזק
דצריך באמת גם לק"ו הא לא נפקא לן מינה מיד, אמנם נודע דגדש רק
לישראל נאמר, ולא לבני, איכ אוני הק"ו לגבי בני דגם אצלם יסורין
ממרקין, כי דבר הנלמד מסברא, כמו ק"ו נודע גם בב"ב, בשגם דוקדוק והוא
באמת מעבד כנעני, והנה כבר הקדמנו הנפ"מ אם נלמד דב"ז מק"ו או גזיש,
ולפי"ז בב"ב דילפי מק"ו, אמרינן הבו דלא להוסיף עלה, בעין דומי דק"ו
ממש שידע ויבין דיסורין באין בהשגחה מאתו יתב' ורק אז ממקין משא"כ
בישראל כנ"ל, -- וז"ש פדות שלח, "לעמו" כלומר לעמו ישראל שלח פדות,
לפדות את ישראל מכל עונותיו, מה שלא עשה כן לכל גוי אף שיש פדות
כללי הנלמד מק"ו, והוא ניתן לכל, אמנם חובה יתירה נודעת להם לישראל,
שניתן להם פדות נוסף על הכללי, והוא צוה, "לעולם ברית" וז"ל ונודע
דברית ברית, והוא יקום לעולם דבכ"ע ממרקין הוא ברית מלח עולם וז"ל.
מ"ס ילקוט הדרוש.

דברים בעתם למילה:

מדרש בשעה שאמר הקב"ה לאברהם התהלך לפני והי' חמים אוזניו רעדה,
וכשאמר לו אח"כ, ושנתי בריתי ביני ובין ורעך נתקורה וצמח ויל"פ
דהנה בס' עוללות אמרים כי שניתנה מילה, כדי להטביע באדם כחולות
הויתו מדת מסירת הנפש, שימסור גופו ונפשו בעד חוזה"ק לעת מצא, כי
א"א להיות עבד נאמן לה' ולחורתו מבלעדי מסירת הנפש, וכבר אמרו,
עליך הורגנו כל היום, זו מילה שצריך מסירת הנפש לקיים מצוה זו
שנחשבת לקרבן להורים, אמנם אברהם אע"ה לא הי' צריך לכך, כי כמה
פעמים השליך נפשו מנגד לקדש שמו יתב', ובמכה גסיונות נחמסה וצמד וכולם,
ולא מעדו רגליו, והי' מושרש בלבו מדה זו, כי בן ג' שנים הכיר את
בוראו, איכ אצלו הי' מצוה זה כחוק בלי טעם, ויל"פ בזה נוסח הברית,
אשר קידש ידך מבטן, זה אברהם שהי' קדוש מרום, וצ"כ לוידע, "חוקך
בשאר שם חוק בעלמא, וז"ש בשעה שא"ל הקב"ה הי' חמים אוזניו רעדה שמה
נראה שעודנו חסר מהשלמת מדה זו, אבל כאשר גילה לו הקב"ה ושמו
בריתי, כיני ובין ורעך" דייקא, אז נתקררה דעתו והבין.

מדרש תן חלק לשבעה, אלו שבעה קני מנורה, וגם לשמונה, אלו ח' ימי
מילה, והיתה לבאר, הנה הביי' ה' חנוכה הקשה, מדוע התקינו ח'
ימי חנוכה, הלא הגם לא הי' רק שבעה ימים, כי על יום אחד הי' שמן בפק
הנמצא, ומתוך הסריח, דאנו עושים ח' ימים כנגד מצות מילה שניתנה
לשמונה, שרצו היונים לבטל מאחור, וי"ל לפי"ז דלכן נקרא יום שמיני
זאת חנוכה, דאין זאת אלא ברית מילה שני' זאת אות חבורית, וכל עצמו
של שמיני הוא רק משום מצות מילה, וז"ש תן חלק לשבעה, אלו שבעה קני
מנורה, כלומר שהי' בלילה הא' שמן ליתן במנורה, איכ למה אנו עושין ח'
ימי חנוכה ע"ז מתוך, וגם לשמונה אלו ימי מילה כתי' הפריו, (בויכת יצחק).
לנשואין

לנשואין.

מנהג ישראל תורה לברך את הכלה טרם כניסתה לחופה ואומרים במעמד הקרואים והשושבינים, אחותינו את היי לאלפי רבבה, והוא ברכת לבן שברך את רבקה, ויש להמחיק הענין שבדיוק בחרו בברכה זו עפ"י שפי' נועם מגדים בהבנת הכי הזה וישא משלו ויאמר, איש א' הי' עשיר גדול וכילי וקמצן, ומעולם לא רצה ליתן אף פ"א לצדקה, אף שהיו לו קרובים עניים ודלים הכחיש בהם, ואת הגלויים וידועים לו העלים עינו מהם, ויהי היום ונפל עשיר זה למשכב והחלה כאב אנושי, והלכו בניו וב"ב אצל חכם וחסיד שבדור שיבקש עליו רחמים, ויאמר להם כדת מה לעשות, והשיב חטאך בצדקה טרוק, והמטה אשר עלה עלי לא יקום ממנה, כ"א בתתו צדקה לעניים סך מסוים כאשר פרט לו, ויבאו ויגידו לו דברי החכם, ובראותו כי כלתה אליו הרעה, קיים מאמר החכם, ונתן צו לבנו שיטמור וימנה סך הלז ויחלק לעניים, עוד הוא מונה, אמר הכילי הזה לבנו, מאחר שההכרח הוא לחלק סך הלז, עד שאתנהו לעניים רחוקים טוב תחי אותו לקרוב, וזהו עצמו מאמר לבן אחותינו את וכו' כי ידוע, כי חלק הרע הוא שונא תכלית שגאה לחלק הטוב, ולא יחסוך כלל בטובתו, ולכן הוא מקור הרע, ולא מלאו לבו לברך אחותו הטובה היא, ובסרס בריבוי זרע, שזה הוא רבוי הטוב, אך שידע שכבר הובטח א"א בזה, ושמחי את זרעך כחול וכו' והרב' אר"ב וכו', לזה אחי שידע שתדבר הכרחי, אמר עם לבבו, טוב שיבא הדבר מאחותי, יותר משיבא מאשה אחרת וע"כ למרות רצונו, הודה על ברכת ה' וזהו עצמו הסיבה לברכה זו, מה שעדיין חביבותא הוא גבן, ואחינו בניי בכל מקומות מושבותיהם שמו אותה לחוק עד היום הזה.

להספד.

מסורה מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי, מי לך סה כי חצבת לך סה קבר, עוד מי לך סה חתן ובניך ובנותיך ביאור זה הוא עפ"י דמובא במדרש גם הוא כפרקי דר"א ג' אוהבים יש לו לאדם, ממונו, אשתו ובניו, מצות ומעשיט, והמשילו זה לאחד שהי' לו שלשה אוהבים, את הראשון חשב לאוהבו היותר נאמן ובו בטח לבו תמיד, גם את השני חשב לאוהב נאמן, אך עד הראשון לא בא, ואת השלישי חשב ג"כ לאוהב אך לא כשנים הראשונים, והנה העלילו עליו שמרד במלכות, ויבאו שלוחי המלך אליו להביאו לפני כסא המלך להתיצב למשפט, ונכהל מאוד כי לא ידע במה להצטרק, וירץ אל אוהבו הראשון, ובקש ממנו שילך עמו אל בית המשפט להיות לו לפה ולמליץ, אמנם אוהבו דחתו באמתלאות שונות ופנה לו עורף, ולא הלך עמו אף טסיעה אחת, ויבא במפח גמס אל אוהבו השני, והוא אמנם דבר לו נחומים, וידבר אל לבו, וגם הלך עמו עד שער בית המשפט, אבל שם התנקל כי חרד לנפשו לבא לפני המלך ועוב אותו לנפשו וישב לו לביתו, והוא נשאר לפני שער המלך עומד ובוכה על צרת נפשו, וכי אוהביו בגדו בו, ומגד גגעו יעמדו, והנה עבר לפניו אוהבו השלישי אשר לא חשבו כשנים

כשגים הראשונים, וישפוך גם לפניו שיחו, והוא דבר נחומים על להו, והבטיחו נאמנה, כי הוא יהי' לו לפה להמליץ טוב בעדו לפני המלך, להגיד ישרו ותמימתו וכן עשה וקיים את אשר הבטיח, ובמליצתו עליו לפני המלך יצא גקי בהשפטו, אז נודע לו כי עד הנה טעה בדמינו וכי זה הוא אוהבו הנאמן באמת, והנה האדם עוד בו נשמתו יחשוב כספו וזהבו לאוהבו היותר נאמן ועליו משליך יתבו, ובו בטח לבו שיעמוד לו לעת מצא אמנם אוהבו זה לא ימיש ממקומו, לא ירד אחריו כבודו, אוהבו השני הלז המה אשתו ובניו אך כי יליו אותו להובילו לקברו, אמנם עד מהרה יפנו לו עורף וישבו לביתם, ולא נשאר לו בלתי מצות ומעשׂת שלו אשר המה אוהביו הנאמנים באמת והלך לפניך צדקך בשכרך תשמור עליך וכי וזאת תורת המסורה, מי לך כל המחנה מה תועלת לך כי תשיט כל חשקך לצביר הון ולאסוף חיל, הלא חגיד לנו, מי לך פה מכל אוהביך כשתגיע העת כי תצבת לך פה קבר, הלא כולם יעובדו וירחקו ממך, עוד מי לך פה חתן או בןך ובנותיך בתמיה? הלא כולם יפנו אליך עורף ולמה הרגשת עליהם כל ימי חיך, ולא חרגיש על אהביך הנאמנים באמת מצות ומעשׂת אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

ידיש דייטשע ערקלערונגען.

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, וכי איש וביתו באו. דיעוצט בילדעט דיא אינלייטונג צו דעם פֿאָלגענדען פּסוק. ויקם מלך חדש וכו', אונד וויל אונד דיא אוהרזאכע אָנגעבען. וואָדורך דאָס גלות ענטשטאַנדען. אונד וועלכער אַרט אונד ווייזע, דיעוצער נייע קעניג, דאָס פֿאָלק געגען ישראל, צו פֿינדזעליגקייט אויפֿהעטצען קאַנטע —

צופֿריעדענהייט אונד געניגזאַמקייט זינד טוגענען, דיא יעדער מענטש זיך אָנאייגענען וואָלל, אום אין רוהע אונד זיכערהייט צו לעבן — ווער דיעזע מדות טובות בעזיטצט דראַנגט זיך ניכט פֿאַר, איזט ניכט ניידיש ויינען נעבענמענשען, לעבט מיט יעדען אין פֿריעדען, אונד ווירד פֿאַן יעדען געליעבט אונד געעהרט, בעזאָנדערס נאָטהווענדיג זינד דיעזע אייגענשאַפטען פֿיר ישראל אין גלות — וועגן וויר פֿאַרשען, פֿינדען וויר, דאָס מיינסטענס ישראל זעלבסט שולד וואָרען אן איהרעם שווערעם גלות ליידען, דאָ זיא מיט איהרעם פֿאַר דראַנגען, דען נייד אונד האָסט דער פֿאַלקער ערוועקטען — אונצאָריעדען מיט איהרעם שיקזאל, האָבען זיא צווישען דיא פֿאַלקער זיך געטאָנגט, אום אַמטער אונד עהרענשטעלען צו געווינגען, זיא האָבען איהרען רייכטהום אָפֿפֿענטליך געצייגט, ביא אַללע לוסטבאַרקייט אינד פֿעסטען אין דען ערסטען רייכען זיך געשטעללט, איזט עס דאָן וואונדער, ווען דיא אַנדערס גלייביגע זיך פֿאַן דען יהודים צוריקגעדראָנגט פֿיהלטען, מיט נייד אונד האָסט ערפֿיללען וואורדען —

יעקב האַטטע זיינע קינדער, זיינע פֿאַמיליע אָן בעשיידענהייט, אָן געניגזאַמקייט געוואָהנט, דאָס זיא אין איהרעם הויזע צוריקגעצאָגען, נור פֿיר

מגד ירחים

מיר איהרע פאמיליע לעבען זאללען, אונד נישט נאך דעם בליקען אונד וואהלע אנדערער פאלקער געליסטען זאללען — אה יעקב איש וכיתו באו זאלאנגע מיט זיינע קינדער לעבטען, וואר אויך קיין גלות, לעבטען זא אין פריעדען מיט דעם מצרים — אבער אלס ער מיט זיינע קינדער שטארבען דאס קאממענדע געשלעכט, שטרעבטע נאך רייכטום אונד מאכט, איהנען ווארען דיא גרענצען איהרער ביזהעריגער היימאט צו ענגע אונד דאס גאנצע לאנד מצרים וואר מיט איהנען ערפיללט. — דער נייע קעניג אין מצרים שפראך נון צו זיינעם פאלק, הנה עם בני ישראל רב ועצום ממני, זעהט, דיעזעס פאלק ישראל, ווא זא זיך פערמעהרטען, זא ווערדען מאכטיגער אלס וויר, אונד זא וואורדע דער האסט ערוועקט, זא איזט דאס שווערע גלות ערשטאנדען, וואס — געניגזאמקייט איזט, זאל אונד פאלגענדע ערצעהלונג בעלעהרען: — דער בעריהמטע גאון ר' אלי ווילנא זי"ע (ווא בעקאנט רייזטע ער אייניגע יאהרע פרייוויליליג, אלס אונבעקאנטער פאן ארט צו ארט, אום גלות צו לידען) ערצעהלטע, דאס ער אויך זיינער גלות וואנדערונג, פאן איילעס אלטען יהודי לערנטע, ווא געניגזאם אונד צופריעדען זיין מוס: ער קאהם איינסט נאך איינעם קליינעם פאלינישען ארטע דאנערסטאג, אונד גיענג אין בית המדרש, ווא ער דיא גאנצע נאכט לערנטע, דארט וואר, איין אלטער יהודי, דער האלב ערבלנדעט, אויך דיא גאנצע נאכט תורה לערנטע — אין דער פריה זאח ער, ווא איינע אלטע פרויא איהם צו עסטען ברינגט, דא שפראך דיעזער צו זיינעם ווילבע, איינער האסט היער דיא גאנצע נאכט געלערנט, זוכע אין בית המדרש דיעזען, אונד ברינגע איהן צו מיר, דאס ער מיט מיר שפיוען זאלל, זא פאנד איהם, ער אבער וואלטע נישט מיטעסטען, דא פיעללייכט עס פיר בייזע נישט געניגענדע איזט, (סעודה שאינה מספקת) דער אלטע מערקטע עס, אונד שפראך, פירבטע נישט, עס איזט גענוג אונד גענוג — ער פראגט איהם וויאזא ער זיך ערנאהרט — דא שפראך דער אלטער — מין ווייב געהט אין דער מיהלע, דארט זאממעלט זא נאך דעם מאהלען, וואס נאך מעהל דעסטוכען בלייבען, דען מעהלשטויב וואס זיך פארפנדעט, מיט ערלויבניס דעם מלך געט, פאן דיעזען מאכט זא מיר יעדען טאג מיט וואסטער איינע זופפע, אונד וויר לעבען זעהר גוט אין קאן נאך ארמע שפיוען, ווא דיא זאזעסט האסט זא מיר יעצט אויך זאפיעל געבראכט, דאס דיע מיטעכטען, זיך זאכטיגען קאנט, דער אלטער ערצעהלטע עס מיט זאלכער פריידע, אלס ווארע עס דיא בעסטע שפיוע דער וועלט, אונד ער זאגטע זאן, איך ביטטע זיך אויף שבת מין גאסט צו זיין, דא ווירד בייא מיר פארבערייטעט, ווא בייא דען רייכסטען יהודים, ווא זא — פראגטע ער גייעריג — פינדעט דיא אויף שבת זא פארצוברייטען? מיינע פרויא — ערצעהלטע דיעזער ווייטער — געהט צו דען פרויען דאס געפליגעל אכטפליקען, אונד רייניגען, פיר דיעזען בעקאממט זא זא פיסע אונד קאמפע דער געפליגעל אונד וויר האבען אויך נאך פאן מעהל, זא ווירד איין הערליכער שבת געמאכט, איך גיענג שבת צו דעם אלטען — ערצעהלט ר' אלי ווילנא — אונד פאנד דארט אייניגע ארמע, דיא זארט שפיוטען, אונד זיך פרייטען, איבערהויסט

איבערהויפט דער אלטע וואר פאללער פריידע, אונד ער האטטע איינען טונג
שבת, אלס ווארע עס שלמה המלך עיה זיינע מאהלצייט — דארט לערניט
איק, וואס געניגזאמקייט אונד צוואריעדענהייט איזט וויא מאן מיט דעם
וועניגען וואס הקב"ה דען מענשען גיבט זיך פרייען קאנן ---

ארגו מכתבים.

שלמה, חבריך מכתבך הגיעני ואנכי ודראה כי ידך רב לך לדוריש במין
וזמר לעשות ציצים ופרחים לתהיך חכמת שלמה בחן ומוגה
דברי חן ותפארה אמנם בגמר דבריו אדם נתפס, דע לך, כי לא טוב עשית
להרהיב בנפשך לצאת בכח היתרא בניזון קריאת ספרי... הלא נודע
למכביר כי חברת מרעים חוברי חבר יוצאו לאור (הוי! חשך ולא אור!)
יום ספרי אוילים, ספרי שחוק ולצון חמדו להם, מתעתעים בגביאים וחוזים
מלעיבים במלאכי אלקים והספרים האלה הנושאים גם שפתנו הקדושה,
ישחיתו את לבות צעירי עמנו אשר רוח התשוקה נוססה בקרבם להגות באמורי
שפר ולהשתעשע בנעימים, יטבעו בבזך רגלי עניי הדעת, מעמי דלי ההשגה
ההולכים כבהמה בכקעה אחר כל ירוק ותאווה לעינים ולא דעת ולא תבונה
בהם, להבדיל בין קודש לחול ובין טמא לטהור הספרים המאריים המרים
האלה יבאו בקרבם למרה, להכרית אמונה מפייהם ויגזרו מכל קדשי בני
ישראל כי ספרות העברית החדשה נהיתה למעברה, מן החורה אל הזקירה,
וממנה להלאה אל גבול כחש וכפירה, עד שהשפחה גרשה את הגבירה, ע"כ כלך
לך בני מדרך זה וטוב לך, הנה אף מה שמפורש להדיא במדרשי רז"ל החלטות
שאין למדין הלכה מפי אגדה, אף כי ע"י המצאת איזה סברא, ביטול שהוא
רק משענת קנה רצוף, כמוך יסוער מגורן, ישאם הרות, ואך למותר
הוא לברר טעותך, ובתנחם טרחת לחוק דברך, ממה שכבר נהגה, ואמנם
מצינו בירז"ל, היכא דהלכה רופפת, פוק חזי מאי עמא דבר, לזכריך מונותם
ז"ל גם על המונים ופחותי שבעם, אשר לא ידעו בין ימים לשמאלם
וזהו דבר שאין לו שחר, והוא שקר מוחלט, אמנם מונותם על יחזי סגולה
שומרי תורה ועוסקיה, אשר להם דרך ישכון אור, שאל אביך ויגדך וכו',
ואסור לך לשנוי אפי' ערקתא דמסאני ככל תוקף וחומר איסורין שבתורה,
ומה גם בדור פרוץ כזה בעוה"ז צריכין חיזוק ביתר שאת, וחוב קדוש על
כל איש אשר יראת ה' גוער בלבו לעמוד בפרץ מול המתחדשים המהרסים,
החלש יאמר גבור אני, וה' יגמור בעדם -- ואעתיק לך הנה עובדא מה
שמספריים בשם הגאון ר' גרשון העניך מראדזין ז"ל שהי' אצל הגאון
מקוטנא, ופלפל עמו אודת התכלת אשר המציא, ורצה שגם הוא יהי' שר
המסכים על לבישת התכלת שלו, והרב מקוטנא לא רצה להסכים עמו, באמרו
פוק חזי מאי עמא דבר, כל העולם אינם לובשים תכלת, ומה לנו להמציא
דברים חדשים, אשר לא שערום אבותינו, אחרי כלות פלמולת יצאו מעם
החוצה, ויקרא הר"ר גרשון העניך אליו נושא סבל, אשר עבר אז בחזק
לאמר: הגד נא לי באיזה ענין פליגי ר"מ ור"י בדין חמץ, ובאיזה ענין

הם מודו ול"ו ? ויהי האיש ההוא כאלם לא יפתח פיו, או פנה אל הרב מקוטנא ואמר הן בפסחים דף ד' אמרו חכ"ל "דכולא עלמא סברי מיהא חמץ משש שעות ולמעלה אסור" ואיה הכולא עלמא ? הרי נמצאו אנשים לרוב, כמו הנושא סבל דנן, אשר לא ידעו כלל, מאי דקאמרו רבנן, אלא הכולא עלמא הם, אני וכבודו והדומה לנו, התלמידים חכמים הם עיקר העולם, ואין יאמר כבודו פוק חזי! מי הוא העולם, אם לא כבודו, ויתר ת"ח שבדור, ה' יראה בעלבון תורתו וירחם.

דברים דברים נאים ע"ס הפרשיות, וביחוד מעניני מילה, גשואין, הספד, למדור, דברים בעתם נקבל בתשיח, רק שיהי חזי להקרכה על מזבח הדפוס, ובתנאי כפול שלא תדייקו בלישנא, ויהי הרשות נתונה לקצר או להאריך, למראה עיני הכהן, העורך.

מזכיר קובץ "מגד ירחים" משנות תרפ"ו - פ"ו מכורך דולר וחצי מכרי ספרים הלוקחים בשוטי יקבלו הנחה, מחברים יקבלו תמור ספרים.

השואל חמץ לדעת טעם המנהג מה שנוהגין לאכול מאכלי חלב בחנוכה (עיין או"ח סי' עתר רמ"א בשם הכלבו) אומר ב"י משמ"י דהגה"ק מדינוב ז"ע, כי היונים רצו לבטל תוה"ק ולהגביר חכמת חזונית, והשית בטרבו התנוטס עמנו לנצחם, והי' לנו הימים האלה דוגמת נתינת התורה, לזאת יאתה לנו אכילת חלב, כמו בחג מתן תורתנו. הטעם שנקרא יום שמיני זאת חנוכה יעיין בפנים במדור דברים בעתם למילה ותענג בדשן נפשו.

אהיה

קול נהי נשמע במחנה העברים, כי סתאום בא שורר ונחשכה השמש בצהרים, בא מר המות בארמנות בית ישראל ולקח אחת ממיטב הצאן קדשים, גאון הגאונים, המפורסם לתהלה מאד נעלה, בצדקת פורונו, בכחו ואונו, אשר פעל ועשה לטובת הכלל והפרט, זה הודו והדרו, זה שמו וזה זכרו, הרב הגאון הצדיק כקשית מוה"ר אברהם יוסף גריו זצ"ל רב אביד דק"ק אונגוואר תע"א, מלפנים הי' אביד במאקעווע וממלא מקום אביו זצ"ל האדם הגדול בענקים, הגאון הגדול, מעוז ומגדל, שר החורה, החסיד האמתי, איש אלקים הקדוש, רגול מרבבה כקשית מוה"ר משה בן עמרם זצוק"ל, אבד"ק חוסט - נקטף באבן, בדמי ימיו הפיל מר המות ערוגת בושם רענן, אלון בעודו רטוב ועלה נפשו הטהורה השמימה להשקט ומנוחות ואותנו עזב לאנחות, ליל מוצש"ק ט"ו טבת, ינון וספוד ולבב קרוע בכל בית אברהם, אבד חסיד מארץ ובעינים זולגות ומר לבב תילל יוסף אינגי, כי נקטף מארץ החיים באביב ימי חלדו, תנצב"ה.

ינוח זה את כל משפחתו ובפרט את אדמו"ר הגאון הצדיק שליט"א אביד וקהלתו אשר מתוך חולשת גופו לא נסע על ההלוי, ורק אחרי ששב לאיתנו נסע להשתתף בצערם ולנחם את משפחת הגמטור זצ"ל.

קונדמאבונג.

וויר וועטצען עס צור אלגעמיינען קענטניס. דאס וויר איינען מאסטען. לונדען
האבען פאן אלטע גייע כשרע וויינע איין של סעס קאמפניס סטויטערס אין
אללען גאטונגען ואוירא מאנארע צומעללעך. ריזלונג פרישקייטעל. טשעקעס
פאן מאנאפאליערט אין יעדע פאסטער גראסע. צום אללען בילליגסטען
טאגעס פוינע אין אנדערע אונד דעמאל איין פרישקייטעל וויינע וויינע וויינע
שפירטוס לאגער ווא איין פרישקייטעל דא פאט עס. למעשה אין יעדע
קוואנטום. וויר וויר בעזערעסט יעדען קוואנטום דאס וויינע פרישקייטעל
צו בעזערען אונד אויס אפאלגען. איינע בעזערעסטע וויינע. איינע
איינע צו מאפען. דאס קערעקטע אונד פרישקייטעל וואס וויינע
בעסטער רעקלעם.

Gelüder Feiger, Wein und Spiritushandlung,
SIMLEUL-SILVANIUL.

מסחר ספרים.

הנני להודיע כל קדושי דאס ספרים דא וויינע וויינע וויינע וויינע
כל מיני ספרים וספרים וספרים. כל מיני ספרים. ספרים וספרים.
ספרים וספרים. ספרים וספרים. ספרים וספרים. ספרים וספרים.
קאפלעך וכו'. ענגליש ענדאמאל. גם הנני יודע פאן פאקטען לכל וויינע.
וואסילא נא לכבודי ברשימותי וספרים וספרים וספרים.

אברהם מאיר ויססוויין איינע מאסטען וויינע.

Abraham Süßwein SATMAR, Str. Tepeş voda (v. Zrinyi) 3.

הנני להודיע ביינע בת יבש איין שטענדיג לויפנס דאס איינע וויינע
על שיע אויף מאסטער וואס פרישקייטעל וויינע וויינע וויינע וויינע
שמונה חלקים לקוטי וויינע על שיע וויינע וויינע וויינע וויינע
וויינע בו מאסטעל כלל עפוי איין וויינע כל וויינע וויינע וויינע וויינע
אין ביכולת לויפנס וק סבום מאסטעל עפוי כל מי שוואנדעל פרישקייטעל
ישלח מאסטעל טענות קוטי וויינע וויינע וויינע וויינע וויינע וויינע
הס' איין גיט ביהר וויינע וויינע וויינע וויינע וויינע וויינע וויינע
ישור משפט כל וויינע חלקים ששה מאסטעל לען.

הק' אהרן. כהנא הוויפיק פרישקייטעל

בן הנחבר.

Rabbiner Aron Kahan, SACEL, (Maramureş Romania.)

ברכות חמות לידידי מר אברהם יצחק גליק ביי לארנשוי. חובה לוי
אושר ועושר. לבנות ביתך ברוח החורה והמסורה. ידיך המבורך
מינה יהודה פאלאק.

הַמֶּשׁ הַיָּחִיד הַבְּרִית, הַיָּחִיד הַמִּשְׁמָחָה, נֶיֶךְ מִקְרָאוֹת גְּדוּלוֹת 11 כְּרִכִּים, נֶיֶךְ מִלְבָּיִים 12 כְּרִכִּים, מִשְׁנִית עֵצִי עֶדֶן, מִשְׁנִית תִּיבִיָּא לֵיד, שֵׁם סְלָאוּיטָא, שֵׁם וִיטָאמִיר, שֵׁם מַעֲבָקִישׁ קֶטֶן, רַמְבָּיִם, בְּרִלִין, 3 כְּרִכִּים, רַמְבָּיִם בְּרִדִּיטְשׁוֹב, סוּרִים קַעֲנִיגְסְבֶּרֶג, 1 כְּרִכִּים, אַבְרָהָמָא, אַבְנֵי מְלוֹאִים, אֹר חֲדָשׁ אַמְרֵי אֵשׁ, אֲרֻחֹת חַיִּים טִינְקָא, בֵּית שְׁלֹמֹה חוּרִם, אַהֲעִיז, בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר מוֹנְקָאטְשׁ, בְּרִית הַבֵּית, בֵּר לֹוֹאִי, בְּשָׁמִים רֶאשׁ, גֶּץ מִקְדָּשׁ, שׁוֹיֵת דְּבִרֵי חַיִּים, הָאֶשְׁכּוֹל לְהִרְאֵבִיד, הַפְּלֹאֶה כְּתוּבוֹת, הַמִּקְנֶה, הַקֶּנֶה, שׁוֹיֵת הִרְאֵשׁ, הָרִי בְּשָׁמִים, שׁוֹיֵת הִרְשֵׁבִיא, זֶהֱר ה' כְּרִכִּים, חוֹת יֹאִיר, שׁוֹיֵת חֲקִי חַיִּים, טִיב גֶּטֶן, טִיב קוֹדֶשִׁין לְהִגָּאֹן מִפְּלוּצָק, יִטֵּב לֵב יָם הַתְּלִמּוֹר, יָם שֶׁל שְׁלֹמֹה חוּלִין בִּיָּק יִבְמוֹת גֶּטֶן בִּיצָה, יִשְׁמֹחַ מִשֶּׁה יִרְיֵת יִשׁוֹיֵת כְּתֹב סוּפֶר, מוֹרִים מוֹרִטְגוֹבֶרֶג, שׁוֹיֵת מִתְרַשְׁדִּים, שׁוֹיֵת מִהֲרִים שִׁיק, מוֹרִי, מִיֵּם קוֹדֶשִׁים, מִנְחָת הַדָּהָן מִעֵין הַחֲכָמָה בָּבָא מְצִיעָא, נוֹדֵעַ בִּיהוּדָה, טִפֹּר הַחֲכָמָה, כְּתוּבוֹת, סִמְכֵת חֲכָמִים חֲסֵר ג' דִּפּוֹס מִתְקַדְמָא א', עֵין יַעֲקֹב ווִילְנָא, עֵץ חַיִּים, אֲצִי לְבוֹנָה יוֹד, עֲצִי לְבוֹנָה חֲרִיב, עֲקִידָה, פֶּחַד יִצְחָק אֹחַת א', פֶּחַד יִצְחָק אֹחַת מ', פֶּחַד יִצְחָק תִּיקוֹ תַחֲקֹבֶל, פֶּלֶת, פֶּנִי יִזְוָשׁ, לְבוֹב, שׁוֹיֵת פָּנִים מֵאִירוֹת, טִרֵי עֵץ, קוֹדֶשׁ יוֹטֵם, רֶאשׁ יוֹטֵם, רִיטְבִיא, לְבוֹב, שֶׁאֵת אֲרִיָּה, שְׁאֵלוֹת, שְׁדֵי חֲמֵד עֵד אֹחַת מ', שׁוֹאֵל וְשֵׁבִי תִלְתָּאִי, שִׁטָּה מְקוֹבֶצֶת ג' בְּבוֹת, שְׁמֵן רִיקָה, תוֹרֵת כְּהֻנִּים עֲשִׂירֵת הָאִיפֹת, תְּרוּמַת הַרְשָׁן, תְּבוּאֹת שׁוֹר, לְבוֹב וְעֵץ.

כְּמוֹ כֵּן אֲדִירֵעַ, שְׁחָגִי קוֹנָה סְפָרִים יִשְׁנִים וְכֵן אֶת כָּל סְפָרֵי הַחֲרִיבִי זֶל, ה' מוֹר וְקִצִּיעָה מִהִגָּאֹן יַעֲבִיץ, עֲצִי עוֹלָה עַל יוֹד, עֵין יַעֲקֹב, ווִילְנָא, סְלָאוּיטָא, לְבוֹת אֵל הַכְּתוּבָה.

Jontel Ganz WISAUL de JOS (Romania Maramures).

בְּנִמְכַת יִשְׂרָאֵל עַל מִס' אֲבוֹת, חֶלֶק שְׁלִישִׁי, נִדְפַס עִם הַמִּדָּשׁ בְּאוֹתִיּוֹת נֹאֹת וּמְרֻבְעוֹת וְעִם פִּירוּשׁ רִשִׁי זֶל. הוּא קוֹבֵץ גְּדוּל מְלוֹקֵס בְּכֶמֶה מֵאוֹת סְפָרִים עֲתִיקִים וְחֲרִשִׁים, יָכִיל בְּקֶרְבוֹ דְּרִשּׁוֹת לְמֵאוֹת, פִּשְׁטִים וּמְשֻׁלִּים, מוֹסְרִים וּסְפּוּרִים נֹאִים וְנַחֲמִידִים וְהוּא עַל כָּל מִשְׁנֵה וּמִשְׁנֵה כְּמַעַט סֶפֶר בְּמִעַ וְלֹא בֹא כְּבוֹשֶׁם, הוּא בְּכֶרֶם סְפּוּרֹתָיו עַל מִס' זו, נִחוּץ מֵאֵד לְרַבָּנִים וְרִשְׁנִים וּמְסִיפִים וְלִכָּל הַפְּלִגּוֹת הוּא שְׁעִשְׁוּעִים, נִדְפַס בְּמִסְטֵר מְצוּמָצֵם וְכָל הַקֶּדֶם בּוֹ זֹכֶה, לְהַשְׁקִיף אֶל הַמַּחֲבֵר הָרֵב ר' יִשְׂרָאֵל גֹּאֲלֵדְמָאן, הַכְּתוּבָה :
Rabbi I. Goldman, ORADEA, Str. Saguna 19. (Romania).

כּוֹל טוֹב לְכַבּוֹד הַב' הַחוּבִי מוֹשֶׁלֶם בְּמַעֲלוֹת מוֹיֶה מֶשֶׁה בֶּאלְלֹאֵג נִיִּי מִבֹּאֲדֶעַן (שׁוֹוִיץ) לְנִשְׁוֹאִי עִם בֵּת הַגָּאֹן הַמְּסוּרָם מוֹיֶה מֶשֶׁה בּוֹנֵם קְרוֹיִט אֲבִיר בִּקֶּץ בֹּאֲדֶעַן.

אִימְרָא יֵאֵה וְגִידֵא יֵאֵה אֲבִיעַ לְכַבּוֹר אֲהוּבִי יִדִּינִי הִיָּה הַב' הַחוּחַן תָּמִים בְּמַעֲלוֹת מוֹיֶם בְּחוּיִשׁ וְכוּ' כִּמְיָת מוֹיֶה אֲבִרָהִם יִצְחָק גִּלְיָן נִיִּי מִהֶאֱלָמִין גְּבֵאֵי דְחִבְרָה קִנְיָן סְפָרִים דִּישִׁיבְתָּנוּ לְאֲרוּשֵׁי עִם בֵּת הֶרְבֵּנִי מוֹיֶה יַעֲקֹב קֶאֱטֵל עִיָּה מִסֶּאֱסִמָּא, יֵהָ רְעוּא שׁוֹוֹגוֹ יַעֲלֵה יִפֵּה וְיוֹכֵה לְבִנּוֹת בֵּית נֶאֱמָן בִּישְׂרָאֵל. יִדִּירוֹ הַק' מֶשֶׁה אֶלְכַּסְגֹּר פּוֹרִים מִשְׁעִרְטֵעוֹ גְּבֵאֵי דְחִבְרָה בְּחוּרִים דִּישִׁיבְתָּנוּ וְהִרְמָה פֶּקֶץ הָאֱלָמִין יִצִּי.

פאטאגראף צענטראל.

קאנינצי גאסעס נומער 22. 1. שטאק.

פאטאגראפירן אין קונסטפאלער אויספיהרונג אויסערדעם בילדער פיר רייזעמאסעס
אונד פיר נייסטעס געזעצליכע לעגטימאציען צו ביליגסטען פרייז אין
זיינענדיגן פאלע אויך אין איינע טאר שטונדען ערלעדיגט אויף וואונש
געבט איר צו פאמיליע אויסנאמען אינס הויס וויא אויך אויסט לאנד.
גיסטע דיא וועהרטע גלויבענסגעמאסטען אום אונטערשטיצונג מיינעם

אונטערזעכונגס. צייכע האכאכטונגסאלל

יהודה פריעדמאן

Fotograf „CENTRAL“ Fényképész, SATMAR,

Strada Stefan cel Mare (Kazinczy utca) 22.

קונדמאכונג:

ווייז זעטען עס צור אללגעמיינען קענטניסס. דאס וויר איינען גראטען לאגער
האבען פון אלטע נייע כשרע וויינע אויך של סטח עצהוויט סארטיערט אין
אללען גאטונגען זאווירא מאהרא ערמעללעקי ריולינגע מישקאטעל טשעמעגע
פון מאהפאלערט אין יעדע פאסער, גראטע, צום אללער ביליגסטען
טאגט פרייז אין אנדריי אונד דעטאל אויך אפערירען וויר אונזער גראטען
טאריסט לאגער וויא אויך של גאווטיץ של סטח אפס. למחרון אין יעדע
קובנטוט, וויר זינד בעשטרעכט יעדען קונדע מיט דעו גרעסטער סינקטליכקייט
צו בערענען אונד אירט צומאלגען איינע בעשטעלונג, געניגע איבערדעסטען
אירעצייג צו שאפפן. דיא קארעקטוויט אונד סינקטליכקייט וויא אונזער
געסטער רעקלאם.

Gebrüder Feiger, Wein und Spiritushandlung,

SIMLEUL-SILVANIAI.

בסחר ספרים.

הונזי להודיע כי עשיתי לי מסחר ספרים זה שנתים, ונמצא אצלי חמור
כל מיני ספרים אשכנז וספרות חומשים, כל מיני גמרות, שבת ופוסקים.
סגור מוסר וחסידות, טליתות גדולות וקטנים, עטרות, ציצית, גארטלען,
קאפלען, זכר ענגריי אונד ענדעטאל—גם הונזי שולח פאסט מאקעטין לכל דורש
והאילו בא לכדייני ברשימותיכם וחסיקו רצון עצהוויט.

אברהם מאיר ויססוויין

Abraham Süßwein SATMAR, Str. Tepes woda (v. Zrinyi) 3.

המערכת מביע ברכת מול טוב לידדי הרבני המפור הנגיד כשיח
מהר יונתן גוימן טעוואוויטש ניי מישוב שילעלמען לנשואי יהיר שויונו
עלה יפה ויעלה על במתי הצלחה.

מגד ירחים

העורך: יוסף חיים הכהן וייס, סאטמאר. שנה רביעית, שבט, תרפ"ח.

בא.

הגאון מריה יואל אונגאר וצ"ל סאקש.

מדרש רבה בא אל פרעה, הה"ד כבוד אכן וגטל החול וכעס אויל כבד משניהם (משלי כ"ז). ויל"פ דהנה אותן ה' מדות שמו חכמים במשנה מהיר לשמוע ומהיר לאבד, קשה לשמוע וקשה לאבד, הנה ממש דמיון האבן וחול, כי האבן קשה לחקוק בו רושם עד בכשיל וכלפות יחלשין, אולם אז עומד לנצח, ולהיטך בחול נקל לעשות גומץ בו, אולם כמעט קט ולא ידע עוד מקומו, ובפרעה התאחדו שני חסרונות ביחד, קשה לשמוע כאבן, ומהיר לשכוח כחול, וז"ש כבוד האבן וגטל החול לכל אחד יש לו מעלה וחסרון, אבל כעס אויל כבד משניהם, סג יחידו, ואין בו שום מעלה.

והגאון מריה שמואל עהרענספלד וצ"ל.

בואר המדרש הנ"ל עסי"מ דאיתא במדרש עה"פ ה' אל באמך תוכיחני (תהלים ו'). ר"ח אמר משל למלך שכעס על בנו היתה לשניו אבן גדולה ונשבע המלך שהוא זרקה בו, אמר אם אני זרקה או עוד אין לו חיים, מה עשה המלך כחתה ועשאה צרורות קטנות, והי' זרקה בו אחת אחת, נמצא לא הוסיף את בנו ולא ביטל גזירתו, האמנם יש בדבר המשפט ב' דרכים לענוש את עוברי עבירה, א' לענוש קשה בפעם אחד ועד מהרה יעבור הזעם ויהי חף מפשע, מבלי להרבות עמל וצרה לימים רבים, ואף כי כשל כחו לסבול עונש גדול, אמנם הלא טוב לו לגבר כי ישא עול בפעם אחת, ותקוהו תעורדנו כי חיוס עובר ואינו, ב' ליסרו מעט מעט ולהמריע ממנו באריכת הזמן, והנה זה הוא עונש קשה מצד, שלא יגכה מעונש עד זמן רב, אמנם יש בו מעלה מצד אחר, כי העונש בעצמו הלא מצער הוא, והנה השית"ב ברחמי החסך בטובת עמי ישראל, אם רואה שכשל כח הטבל ואסס כחני ואין לאל ידינו לקבל העונש והדין המתוחה עלינו, האבן גדולה מאוד יש בה כדי להמית או מה הוא עושה כוחת את האבן לצורורות קטנות, כלומר להקטין את כובד העונש ולהאריך את הזמן ולגבות מעט מעט כאו"ל (מדרש רבה) וריוח תשימו בין עדר לעדר, שיעקב אצ"ה בקש ע"ז שהצרות לא יהיו תכוסים זא"ז אלא ריוח ביניהם, ותמליצו במקרא קודש והוא רחום יכפר עון על אופן שלא יצריך להשחית, יען, שהרבה להשיב אסו, ונתן ריוח לנו, ולא צריך להעיר, כלי חמתו, אמנם לא כל העתים שוות והקב"ה הוא היוצא עד היכן הדברים מגיעים לבחור בדרך הראשון או השני, והנה הקב"ה גזר אומר ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, ובאמת לא הי' אלא רד"ו שנה, ואו"ל כי קושי השעבוד השלים את הזמן, כי השית"ב הקורא הדורות מראש, ומביט לסוף דבר בקדמתו, ראה שאין טוב להם לישראל להניחם עד זמן הקצוב כג' ולא יכלו להתמהמה, וכאן השעה צריכה לבחור להם לישראל עם סגולתו הדרך הא' היינו כבוד האבן, אולם פרעה הרישע

לאחוז את החבל בשני ראשים, חומרא דמר וחומרא דמר כן דרך האוילים, הכסיל בחושך הולך, כעס אויל ככר משניהם, הכביד עולם לרדות בהם בפרץ ובעבודה קשה (כבוד אבן) גם לא אבה לשלחם, עד שישלימו זמנם הקצוב להם ו' מאות שנה (נטל החול) ויפה נדרש מקרא זה על פרעה ותכן, מס' ילקוט הדרוש.

הגאון מו"ה יצ"ל ברע"ה, זצ"ל ברע"ה.

ויאמר משה כן דברת לא אוסיף עוד ראות פניך והנה באמת ראה אותו עוד הפעם בשעת מכת בכורות, אמנם עינינו הרואות כי פני האדם אינו במצב אחד תמיד, אמנם ישחנה לכמה גוונים להרע או להטיב, וזו פניו יעוד על כחתי הפנימים כמ"ש ופניה לא היו לה עוד, כי כאשר נהפך החוגה לשמחה נשחנה פניה של עצב לפנים של שמחה, וכ"כ להיפך כאשר נתעל משמחה לצרה כנ' מדוע פניכם רעים היום, ואויל כיון שנצרך אדם לבדיות פניו משחנות ככרות, והנה גבי ההפכה דמכות בכורות נאמר ויקם טרעה לילה וכו' ותהי צעקה גדולה במצרים ומרוב אימה ופחד אשר גפלו עליו נשחנה חואר וזיו וזוהר פניו אשר הי' לו כנ' מלך ביסיו תחזינה עיניך, ונשחנה דמות דיוקנו, ונשחנה תוארו, והודו נהפך למשחית, ופניו לא היו לו עוד, וז"ש כן דברת לא אוסיף עוד ראות פניך, האמנם אראה אותך עוד במכת בכורות, אבל אין זה עוד פניך, כי פנים חדשות בא לכאן.

הגאון מו"ה שמחה בונם מופר זצ"ל פ"ב, עם הוספת העורך.

דבר נא באזני העם וישאלו איש מעת רעהו וכו', הא דלא ציוה להם שיבקשו במתנה, כי בטח היו נותני' להם באהבה ורצון גם מתנה לחלוטין בראותם כי כלתה אליהם הרעה, כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו, וי"ל, הנה הקב"ה הבטיח לאאע"ה ואח"כ יצאו ברכוש גדול, ועד כמה יהי' הרכוש עד שיהי' נקרא גדול, ובאמת לעולם לא תמצא רכוש גדול, כי יש לו מנה מבקש מאתים, אמנם זה גוסא הוא הרכוש גדול שיסתפק כמה שיש לו מהטוב אשר נתן לו ה' ולא ירצה לבקש לו גדולות, אולם עיני אדם לא תשבענה, כי הושם בטבע האדם להיות נבהל להון ועושר, אין אדם מת וחצי תאותו בידו ואמר החכם רש ועושר אל תתן לי התפלל שיהי' לו מזת הסתפקות כנ' לא יהי' בך אביון, אל יהי' חאב לעלות על גרם המעלות עד למעלה ראש, וזהו "רש ועושר" כלומר שניהם בערכובי', שיהי' לו עושר, ועכ"ז יהי' רש אל תתן לי, — כ"פ הבל"ע גם בנ"א גם בני איש יזר עשיר ואביון (תהלים מ"ט) — זה הוא רעה חולה למין אנושי שהמה יחד "עשיר ואביון" שיצדקו להם השני שמות אלו בזמן אחד, עד שאפי' היותר מוצלח בעושר ורב טוב, תאב ומתאוה למותרות תמיד כעני המדולדל ועירום מכל, אמנם כ"ז הוא רק אם הוא כבר מורגל בעושר, ופת מצוי בסלו, אבל בתחלת קנין ההון, כאשר אינו מורגל עוד בעשירות, אז מסתפק במה שיש לו, עד שנתישן אצלו מה שרכש, ואז כלא וזו חשוב בעיניו, עד שתאב למותרות, וזה הי' המכוון מאתו "תב" שלא יבקשו במתנה רק בחורת

בחורת שאלה. ולא יהי עוד קנין גמור בידם בצאתם ממצרים ואלו הישגות
 זו שהוא הדרא בעיני וממילא יהי רכוש גדול בידם, משא"כ אם יהי
 קנין גמור בידם מכבר לא יתקיים בהם ואח"כ יצאו ברכוש גדול, להיותם
 חאבים לעושר גדול מזה. וימתק בזה גם כוונת מאמרם שלא יאמר אותו
 צדיק ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, כי הקב"ה קיים הבטחתו
 ודאי. אף אם הי' מבקשים במחנה. אבל בעיניהם למאונת יחשה נאמר
 שהורגלו בהן זה מקבר. וז"ש לא קיים "בהם" והבן.

והגאון מו"ה יוסף שאול נט"ו וצ"ל תי' קו' הג"ל בדרך חידושו, ולפיכך
 דמבואר בשיע (יו"ד סי' קס"א) יש לחוש בכלי כסף וזהב שמא
 ע"ו הן ואסור בהנאה, אמנם איתא בגמרא (ע"ו מ"א בסוגי) דע"ו יושטתרה
 מאליה ע"ש) דאמרו כיון דלא יכלה לאצולי נפשה לאו ע"ו הוא וכו' הביטול
 גמור איכ' במכות בכורות שעשה באלקיהם שפטים, בזה בטלו ע"ו שלהם
 וגם משמשיהן (עיין ביו"ד סי' קמ"ו) ושפיר היו יכולים ישראל ליהנות בהם,
 אך באמת כבר אמרו (ע"ו מ"ב) דאם הגביה הישראל נעשית ע"ו של ישראל
 ושוב לי"מ הביטול, אמנם פשוט דזה הוא רק בהגבהה בשטח דאומותין ודעו
 שבודאי רוצה לזכות בה, וע"מ כן הגביה, משא"כ אם הגביה הפ"י ע"מ שלא
 לזכות ודאי לא קנה, והו"ל ע"ו של עכו"ם ומועיל שפיר הביטול, ע"כ אמר
 הקב"ה לישראל שיקחו בתורת שאלה, ולא יזכו בהן עוד ויוכלו אח"כ להתחיל
 משא"כ אם הי' זוכי דרך מתנה לא הי' מועיל שוב הביטול, וה' חנן למצן
 צדקו שיתקיים הבטחת ואח"כ יצאו ברכוש גדול ויזכו בהן בקנין גמור מהי"ח
 אמר המאסף צריכי להבין דברי הגאון, דלפום רהיטא יקשה דמה יתן
 ומה יוסיף לנו בזה שלקחו דרך שאלה ולא זכו בה לשום
 מתנה ס"ס הלא דין השואל שחייב באחריות אוססין יען כל הנאה שלו נאמרה
 הוי כדיו"ט ממש (עיין חו"מ סי' ש"ס), איכ' לכאורה גם עו"ו לי"מ הביטול
 אמנם גברא רבה אמר מלתא צריכי למשכוני נפשן לתרץ דבריו ויחזיק
 דשאני שאלה דהכא משאלה דעלמא, כי הי' בע"כ דישראל שלא הוציאו
 כדאיתא במדרש וז"ב דבכה"ג אין לחייב את השואל באונסין דו"ל התו'
 סעמא ודוק כי קצתני "באומר".

העורך.

הגאון מו"ה יודא אלטמאן וצ"ל מ' כ"טאד עם חוספות העורך.
 מדרש רבה החודש הזה לכם ראש חדשים, הה"ד יהיו לך לבדן ואין
 לזרים אתך (משלי ה') עוד שם לכם ולא לאיהע, וי"ל"פ הן
 יש ב' מדריגות בחשיבות ישראל לפני המקום א) אם הם טובים ושלמים
 בעצם והוא המדריגה היותר מעולה, ב) הוא יחס ההצטרפות שאם אינם
 טובים ושלמים בעצם, אז הקב"ה מתחסד עמהם ועיניו בגוים חצפנה להעריך
 מעשיהם נגד מעשי זולתם, כענין שאמרו ז"ל (עירובין כ"א) לכוהן דודי נאצא
 השדה נלינה בכפרים, נלינה בכופרים, ואח"כ נשכימה לכרמינו אלו ישראל
 כרם ה' צבאות, וז"ס מקרא קודש (דברים י') רק באבותיך, חשק ה'
 לאהבה אותם, ויבחר בורעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה, וז"ל כי

האבות היו חשוקים אצלו יתבי מצד עצמן, אבל חשיבות זרעם לא הי' רק ע"ד בחירה שראוי לבחור בהם יותר מבהזולת, וזהו "ויבחר" בזרעם וכו' מכל העמים, ובמדרש (ילקוט ס' וישלח) ויותר יעקב לבדו, כיון שעשו מסתלק מעולם, הקב"ה וישראל משתיירין שני אחת היא יונתי וכה"א ה' בדר ינחנו, ירצה בזה עס"י מאה"כ הן עם "לבדד" ישכון, שיש לישראל שלימות לעצמם, ובגוים" לא יתחשב, לא רק חשיבות ההצטרפות נגד הגוים, וז"ש גם אם רשע אין עוד בארץ ונסתלק עשו, בכ"ז יש להם חשיבות וגשתייר הקב"ה עם יונתי תמתי, וה' "בדד" ינחנו, ובכן נבא אל הביאור דארז"ל (תובא ברש"י ז"ל ריש ס' בראשית והוא מהמד"ר) אר"י לא הי' צריך התורה להתחיל אלא מהתחדש הזה לכם שהוא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל וכו', ע"כ במצוה ראשונה יצא ללמד שנקדש עצמינו, ועל הכלל כולו יצא, שגודרו בכשרון מעשינו בכל מצות תוה"ק באופן שיהי לך "לבדד" וחשיבות עצמן, ואין "לזרים" אחך בלא הצטרפות אחרים, "לכם" דייקא ולא יחס הצטרפות נגד אוה"ע וא"ש.

בשלת.

הגאון מו"ה יצחק שווייגער זצ"ל עם חוספות תעורף.

במדרש ופרעה הקריב, הקריב את ישראל לאביהם שבשמים, החיה כ' מוסר השכל שילמד לעבוד יוצרו כמו שעובד יצרו כמו שהולך בוריות ברגשות לבו למלאות תאוותיו ולא יחת בסני כל כ"א לבצע את אשר יום לעשות, כן יתלהב בשלהבת ה' לעשות רצון קונו בוריות ולא בעצלות, כ"ס תורה אחת יהי' לכם ולגר הגר בתוכם, דגוף הוא התושב בארץ, והנשמה היא כגר בארץ גכרי', וכמו שטורת בעד הגוף ליתן תפקודו ממאכל ומשתה ומלבושי כבוד, כ"כ יטריח בעד נשמתו לכלכלה מזון רוחני, ולהלבושה מלבושי רוחני, כי הוא כסותו לבדו טלית נאה לעוה"ב בג"ע, וז"ש תורה אחת יהי' "לכם", רצונו עניני הגוף (כמו שדרשו לכם לכל צרכיכם), ולגר הגר "בתוכם" היינו הנשמה אשר מקום משכנה ותחנותה בתוך הגוף תורה אחת להם.

וברעיון הזה יל"פ מאמר רע"ק ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, כי הנשמה הוא ריע הגוף ומחובר ומקושר עם הגוף בקשר אמיץ וחזק קשר של קיימא יתלכדו ולא יתפרדו ואמר ואהבת "לרעך" זה הנשמה תחי' אהבתך אליה "כמוך" כמו שאחה אוהב הגוף שלך, ומשפט אחד יהי' להם, וזהו באמת כלל גדול על כל התורה, ואמר דוד הע"ה חשבתי "דרכי" איך הם גוטים למרות עיני כבוד ה', ע"כ אשובה רגלי אל עדותיך, ואמר עוד התמיד הנ"ל שיש ללמוד כ"כ ממעשי הרשעים ותחבולותם שעושים לבצע הרשע, ומחשבות לבם רק רע כל היום, עין רואה ולב חומד וכלי מעשה גומרי', לא יעצרים הגשם ומטר טוחף מלילך באות נפשם לטטריאות וכדומה למקום תענוגי בנ"א, וממנו נקח לעבוד את ה' בוריות וחשק נמרץ, וז"ס הם' גאון זמירות ישראל (תהלים קי"ט), ולעסה אחותני מרשעים עוזבי תורתך, התמרמר ואמר, הן חיל ורתת אחותני בטורא בראותי כי מעשי למלך עליון

עליון לא הניעו בערכן אף במקצחן לערך מעשי הרשעים העובדים ליצרם, והנה פרעה מלך גדול מולך בכיפה שהי' מושל עמים, הוא בעצמו אסר מרכבתו, והלך לסניהם למלחמה, והכניס עצמו לסכנת מות לעשות רצון יצרו להגקם מישראל, וזוה הסבה לקחו ישראל מוסר השכל להיות עו כנמר וגבור כארי לעשות רצונו יתב, ובאמת פרעה הוא שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים, ודברי המדרש מוזקקים:

במסוק וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו, לבאר מקראי קודש הללו נקדים דברי המדרש, החדש הזה לכם, ולא לאויה, כי רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם ולא לו, שפוער פיו וידבר עתק לאמור, שכל יציאת מצרים לא הי' בעבור ישראל סבו ראשונה, רק בעבור רשעת הגוים האלה שנתמלא סאתם, הביא ה' כל המכות עליהם, וממילא נעשה טובה לישראל שיצאו ממצרים, אבל לא שהכל נעשה בעבור ישראל, וז"ש החדש הזה לכם, כלומר ה' קבע החדש הזה לשום אותותיו אותות לכם לטובתכם, ולא לאויה רק, להם לרעתם, והנה מזה שניער פרעה וחילו בים נוכחנו לדעת שכל מה שפעל ה' ועשה הי' רק לטובת עמו ישראל, כי הלא כבר נודע ה' כמה שעשה משפט במצרים ומאז ניכר גבורתו, כמה שהסליא לעשות אתם גוראות, ולמה עשה ה' ככה לספות עוד לכסות עליהם את מי הים, אין זה רק למען ישמח צדיק כי חזה נקם, ויראו ישראל כי בפועל כפיו נוקש רשע, במים דמו לאבדן, והם נאבדו במים, והנה הרמב"ן כתב שהחשובים שבישראל האמינו בה' עוד היותם במצרים, כאשר ראו הנסלאות הנעשו לעיניהם, רק המוני עם תפחותים לא באו לכלל אמונה עד קיים, או ראו והכירו כי גדול ה' כי בדבר אשר זר עליהם, מדה כנ"מ כמדותיו יתב, במים דמו לאבדן והם נאבדו במים, ונודע מי שניצל בזכות עצמו מותר לו לראות במסלת שונאיו, ע"כ ישראל תכשרים שהאמינו בה' והיו נצולים בזכות אמונתם, בדין הוא שהורשה להם לראות את המצרים מגרים מתים, וז"ש, וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים, היו רואים בעיניהם כי וירא, ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, בעודם שם כבר האמינו בה' ע"כ זכו לראות בשונאיהם אמנם ויראו, העם המונים ופחותים רק עתה יראו את ה', רק עתה באו לכלל האמונה ויאמינו בה' ובמשה עבדו, מלוקט.

הגאון מו"ה שלמה קלוגר וצ"ל בראד"י.

ה' איש מלחמה ה' שמו, הנה בעקיד' כי דכל פועל דבר ראוי להקרא עליו בשם על תכלית פעולתו הדמיון אם אחד גונב ממון, ומטרתו בהגניבה הוא למען לא יבצר ממנו מעשות כל רע למלאות תשוקתו לישב בסוד מנאפים וכדומה אין זה ראוי להקרא בשם גנב, כי עצם הגניבה כזה הוא רק כעין אמצעי ומבוא להשיג ע"י מגמתו ומטרת חפצו, אמנם ראוי לכנותו בשם נואף, כי זה הוא תכליתו הנדרש בזה, ע"כ זה הוא שמו האמתי הראוי לו, וז"ל בזה מקרא קודש, אל יבזו, לגנבי כי יגנוב למלא

בפשו כי ירעב, כי אם אין כוונת הגונב להרבות הוננו ורכושו, וחפצו הוא רק להמציא לחם מחיתי וסיפוקו, או לא נכון לכנותו בשם גנב, אמנם רעבתן הוא דמתקרי וזה שמו היאח לו, אין אנו נאמר דישנן סוגי אנשים יורדי מלחמה ולוחמים ביום קרב משתנים בדעותיהן כל אחד חלוק מחבירו, מהם אשר הושם בטבעו לשפוך דם, וכי ידיו רב לו להסיל חללים וחרבו תאכל בשר, ודם ווללים ישתה, לזה יאות לקרותו בשם איש מלחמה, אולם מי שכוונתו במלחמה רק לשלול שלל ולבזוז, לזה ראוי לקרותו בשם גולן וחמסן ע"ש תכליתו, איכ הקב"ה אשר רחמיו על כל מעשיו ומה שהעניש את המצרים ויהי בע"כ רק מצד גודל רחמנותו על ישראל, איכ אין ראוי שיקרא בשם איש מלחמה, אמנם ראוי לקרותו רחמן ע"ש תכליתו, וז"ש ה' איש מלחמה בכ"ז לא יאה לקרותו בשם זה רק ע"ש תכלית, ה' שמו" כי הוא מלא רחמים יתברך.

הגאון מו"ה רש"ש וצ"ל מסעליש.

וירי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו. הנה הלשון ולא מצאו יורה שהי' שם מן מקדם רק שהם לא מצאו וצ"ב, וי"ל כי דתן ואבירם והנללים אליהם אשר רצונם וחפצם הי' להבאיש ריח משיר בעיני ישראל לאמור שהכל עושה מדעת עצמו, ולא שנצטוו מפי הגבורה, וכאשר אמר להם משה בשם ה', היום לא תמצאוהו בשרה, חשבו מוימה בתחבולותם להניח מן קודם השבת במקום מוצנע, והמה ילכו שמה בשבת ללקוט לעיני בניי, ואו יאמר בא ישראל משה בדאי הוא, כי גם בשבת ירד המן, אמנם ה' תפיר מחשבות ערומים ולא עלה ביום להטיק וממם הרע ותכונה תוחלתם כי ה' עשה להונסם שביום מחרת כאשר יצאו ללקוט, לא מצאו ר"ל גם מה שאצרו להניח מבעור יום ג"כ לא מצאו, ועיי' נכרתה המוימה באסס תקוה מלב חורשי מחשבת און.

דרוש לשבת שירה.

בבמרי (טוטה ל') דרש ר' עקיב' בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרם כגדול מקרא את ההלל שעונין אחריו ראשי סריקים, ר"א בנו של ריה"ג אומר כקטן המקרא את ההלל דתן עונין אחריו כל מה שהוא אומר—הנה הלשון נתנו עיניהם צ"ב, גם לתבין סברת מחלקותן במאי מליג, ויל"ם בהקדם לתרץ קר' המרשיא בח"א על ר"א בנו של ריה"ג ואמר כקטן המקרא וכו' למה לא הי' יוצאין בראשי סריקים דמי לנו גדול ממשה ובגדול המקרא יוצאין בשמיעת, דהנה ונראה הישי"מ כי בשם ס' כבוד חכמים ל' הסי' (שופטים ה') בסרוע סרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה', ואויל (ירושלמי ס' ערבי, פסחים) בהתנדב עם, דהיינו שיחדבו ראשי העם לומר שירה על הגס, סי' לפירושן, כי הצדיקים אנשי מעלה אשר להם יאתה שיעשה להם הגס בדין, אין רובצת עליהם חובה לומר שירה, אבל אומרים אותו בנדבה, לא כן המוני עם שהגס מגיע להם בטובו יחב' כי גבר עליהם חסדו, הנה מחויב לומר שירה מה"ד, וז"ש בסרוע סרעות (ל' כי סרוע הוא) כשיתגלה

כשיתגלה הנס „בישראל“ הם הצדיקים ראשי עם „בהתנדב“ אינו אלא בגדוהו, אבל „עם“ הם קטני-ערך הפחותים שבישראל, ברכו ה' בחיוב, והנה משה ובני עמו ואמרו שירה לה', אמנם לפי האמור לא ראי זה כראי זה, או ישיר משה ובני ישראל, אמר „ובני“ בוי"ו המחלק' כי משה רע"ה וכן בדומה לו גדולי ישראל שהנס מגיע להם משה"ד ע"כ או „ישיר“ עלה בודעתו מדעת עצמו שישיר, כי לא הי' מחויב בדבר, אולם „בני“ ישראל, „בני“ דייקא כלומר, הקטנים שבישראל (כמו בני יונה דו"ל הקטנים) דלי השגה ורוי השכל אמרו השירה הזאת „לה“ בחיוב (כודרשינן במס' ר"ה ה', לה' אלו חטאות ואשמות דבר שבחובה, דלה' משמע זה שמחויב לה') ובכן גבא אל הביאור דעפ"י א"ש דברי ר"א בנו של ריה"ג וטעמו ונימוקו עמו דאמר כקטן המקרא את ההלל, דמרע"ה לא הי' מחויב בדבר, וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא רבים י"ח, ע"כ הן עונין אחרי כל מה שהוא אומר, ומתורץ שפיר קו' מהרש"א ז"ל, וטעמו של רע"כ דחולק עליו י"ל דס"ל דגם משרע"ה הוי מחויב בדבר כי האמנם שעל עיקר הנס הוי כאינו מחויב, אולם חוב קדוש מוטל עליו ע"מ שזכה לראות עין בעין נקמת השונאים, כי ע"ז יוכח לדעת כי כל תוקף הנס נעשה בזכות עצמו (ראה המאמר שלפ"ז ד"ה וירא) וע"ז יאתה לו להודות ולהלל כנודע מליצת הגאון ר"מ בנעט וצ"ל, ואני כחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך, כי אין ראוי לומר שירה על הנס, יען הוא רק חסד ה' רק „יגל לבי“ בקרבי אני שמו, אמנם אשירה לה' כי גמל „עלי“, אם הנס הוא בשבילי וצדקתי אז אשירה באתגלי, והו' שדרש דע"ק ובתחלת דבריו מלתו על לשונו ודייק ואמר נתנו „עניניהם“, להורות נתן לנו שר"ל שענין השירה הוא ע"מ שזכו לראות בעיניהם, ע"כ אמר שפיר כגדול המקרא את ההלל, ולענין זה הוי מחויב בדבר ומוציא רבים י"ח ולדבריו נאמר בפ"י הקרא, או ישיר „משה ובני ישראל“ כלומר כולם כאחד עמו ואמרו את השירה הזאת „לה“ בחיוב וא"ש, מ"לוקט מס' נמעי גאונים ע"ס הוספות העורך.

יתרו.

הגאון וכו' מוה"ר איז סופר וצ"ל.

בפסוק כי בדבר אשר זזו עליהם, ותיא ארי במתגמא די חשיבו מצראי למידן ית ישראל ב"י דנינון, כוונת התרגום נראה בהקדם לפ' מקרא קודש גאם ומירות ישראל, פרימו מארץ תאבד וכו' כי גטו עליך רעה, חשבו מזימה בל יוכלו (מהלים כ"א) כי כבר הקשו, למה מגיע עונש למרעה ולכל רשעי ארץ הצוררים לישראל, הלא הכל גזירה מן השמים, ורק שלוחי דרחמנא הנהו, (ע"י רמב"ם פ"ו מהל' תשובה) אמנם באמת על מה שהצליחו ברשעיהם לעשות, ע"ז אין להם עונש, כי כך גזרה חכמתו יתב', אך ורק מה שהוסיפו ברשעתם לחשוב להרע לישראל ולא עשו, ומה נראה למפרע שלא הי' גזר מן השמים, ע"ז יש להם עונש, כי זה לא הי' רצון ה', וז"ש פרימו מארץ תאבד יען הם גטו „עליך“ רעה, כלומר כל רעה שעושין מגלגלין עליו יתב' לאכזר שהכל מה' שבט אפן, הי' ציוה מ' לא יעשה, אבל שקרו וכחשו בה', כי חשבו מזימה „בל יוכלו“ שלא הי' ביכולתם.

ביכולתם לבצע המזמנה, וזה עדי מוכיח שרק זרין לבם השיאם, ולא היו רצונו יח"ש בזה, ע"כ רעה תבא עליהם, וזה המכון בדברי אונקלס, ארי בסתגמא די חשיבו לטיוח, שחשבו לעשות ולא עשו ב"י דנינון, רק ע"ז מניע להם עיקר העונש, יען נמש רשע איוחה רעה, ולא לעשות רצון ה' עשו מה שעשו.

אמר המאסף באמת דברי הגאון הנ"ל מחצבתו סמקור קדוש, והוא ממש דברי הרמב"ן ז"ל (ס' שושנים) במה שביאר ענין אומרם ז"ל בעדים זוממין לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין, דהנה אלקים נצב בעדת אל, ולא יתן ה' חשופים הצדיקים העומדים לפניו יתב, לשפוך דם נקי, כי המשפט לאלקים הוא, וא"כ אם כבר הרגו, או ודאי היו עליו חיוב מיתה ע"כ העדים מטורים, לא כן אם לא הרגו עוד, או אמרין דרגלים לדבר שהאיש הזה חף מפשע, מרסיבב השי"ת שובאו לתוים את העדים טרט שהרגו אותו, ורק העדים ברשעת לבבם רצו להרגו ע"כ חייבים מיתה, והגאון ר"צ חר"ק וצ"ל פי' עדין הם' (דברים כ"ג) לא יבא עמוני ומואבי בקהל ד' וכו' ואשר שכר עליך את בלעם וכו' ולא אבה הוא לשמוע וכו' ויחסוך ה"א לך את הקללה לברכה, כי הם' ולא אבה צ"ב, אמנם ירצה חר"ק בזה לבל יאמר האומר, כי מנוקי הם מעון במה ששכרו את בלעם לקלל, כ"א ישראל חף מפשע, ואין רצונו יתב שיקללם, או יהי ונעם כל פעולותיו, וה' אמר לו קלל, ע"כ בא הכתוב כמתחץ ואומר, ולא אבה ה"א לשמוע אל בלעם, ויחסוך ה"א לברכה, שבער מחם מה שיזמו לעשות, מזה נראה בעליל שכל מחשבותם לרע, ורק הם ברשעם חשבו מזמה כל יוכלו, ע"כ בדין הוא להרחיקם מקהל ה'.

וגאון מ"ה אברהם שמואל בנימין מוסר וצ"ל מרעסבורג.

ב"י יחי' לחם דבר בא אלי וכו' והודעתי את חקי אלקים ואם תורותיו, יל"ד דפתח בלשון רבים ומסיים בל' יחיד, באו הול"ל, ונראה כי השוטט יוכל לחרוץ משפטו חיש מהר, אתה חייב או סטור, ואינה רובצת עליו חובה להודיעם ולהמתיקם חוקי המשפט וטעמיו, ובאופן זה לא צריך זמן ועידן רב, כי עד מהרה ירוץ דברו לחרוץ משפטם, אולם יען שבע"ז לא ידעו מעם המשפט, לזאת אף ביום מחר יתהווה ריב בין איש לרעהו כמו שתי' ביום אתמול, צריכים לילך עוד אל השוטט לשמוע דבר המשפט, אמנם אם השוטט יודיע חוקי המשפט על מה הוטבעו למשל כוסר הכל סטור וכדומה, אי"כ יבינו אחרים דרך המשפט, ואם יארע למחר באופן הזה, לא צריכים לבא עוד לשוטט, כי כבר ידעו המשפט מהכלל אשר בידם, ע"כ לקח משה רע"ה ותקדיש עתותיו מבוקר עד ערב לפרש חוקי המשפט, ממילא כי יחי' להם ריב בלשון רבים כמה משפטים יהי' להם, אבל לפני' בא' רק בלשון יחיד פעם אחת, יען והודעתי את חוקי אלקי ואת, תורותיו כלומר הטעם ותורת המשפט, ולא צריכים עוד לבא במשפט אשר כבר היו לפני'.

אמר המאסף שמעתי בשם גדול א' לקרש דכוונת יתרו ה"י בזה לחקשות לו ע"מ שדן יחיד, ומבואר בשיע (ח"ט ס"ג) בשם

(ירושלמי) דאסי' מומחה לרבים אין לו לדון יחיד, והשיב לו משה דענין משפטם הוא רק ע"ד שאלת איסור והיתר כענין שספרו רז"ל (ויקרא רבה כ"ז) אלכסנדר מוקדון אול למדינת דשמה אפריקי וכו' ער דאינון יתבון אמו תרי גברא לדינא קדם מלכא, חד אמר מרי מלכא חרובא זבינא מהאי גברא וגריפתא ואשכחי בה סימאי ואמרית לי סב סימתיך דחרובא זבינית וסימאי לא זבינית, ואחרנא אמר, כמה דאת מסתמי מעונש גזל כך מסתפינא אנא, כד זבינית לך, חרבותא וכל דאית בה זבינית לך, כי כ"א חשש לאיסור גזילה וכ"א טשך ידו מהאוצר המוטל בססק מדאגה פן יפגע בממון שאינו שלו, וכ"ל היו ישראל שבאותו הדור שזכו למעמד הנבחר, נקיי כפים ובררי לבב, ולא רצו ליהנות מממון שאינו שלהם ביושר, אי"כ כל שאלותם בדי"מ היו רק ע"ד שאלת אר"ה, ובכן כה"ג מותר לדון ביחיד, וז"ש כי יבא אלי העם לדרוש, אלקים כלומר לדרוש על חשש איסור במה שנוגע בין אדם למקום, כי יהי להם דבר בא אלי, אמר, בא"י לשון יחיד, ר"ל דבע"ד בעצמו בא בלא בע"ד שכנגדו, וזה פשוט, ומבואר שלא הורשה לשמוע טענת הכע"ד שלא בסני בע"ד שכנגדו, אם לא בכה"ג ע"ד שאלת אר"ה, ע"כ מותר לדון ביחיד.

והנאמן מו"ה שרגא צבי טענענענבוים זצ"ל אבדק"ק מ' טשאט ביאר מקראי קודש חאלו בדרך צחית, הנה כנ"א אשוי רוח התאוה אחותם תאוה חתון ועושר כשלו חרבה בעבירות שבין אדם לחבירו מעול וחוסם, וטבע העונות כאלו להפריד בנ"א ויתקוטטו זה עם זה לאמור למה עשית לי עול, ותוא משיבו גם אתה לא טוב ממני גם בכנסין נמצאו עול במדה גדושה ומרובה, וחרבה חקנאה וחמשטמה ביניהם אמנם כ"ז הוא רק באנשים סוחרים אשר עסקם עם יושבי חבל, אבל חלמדי חכמים יושבי אתל אהליו של תורה ותורתם אומנתם ודבר אין להם עם מחוס ואנשים, מאין יעלה עליהם קנאת בנ"א, והי' חטבע מחחיכ שיהיו נאהבים מבנ"א ולא יהי' מושנאים ומורדסים מוולתם, כי אלו ח"ח, חובשי ביהמ"ד אין לחם מגע יד במסחר ומרגסת זולתם, כאלו סוחרים וכנעני ארץ שעינו רעה בשל חבירו העושה מסחר כמוהו המסבב קנאה ושנאה ותחרית בקרבם, וזה הי' שאלת יתרו ותמיתתו, מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם, כלומר הלא דבר הוא אשר מתהמכת בינך לבין העם, ותרע לעם הזה מאי מאיומו ענין, אף כי פתגם מעשה הרע לא נודע לי, אבל לא יוכל להיות בלעדה, מדוע, כלומר לולא כן, למה יהי' הדבר הזה, הלא, אתה יושב לבדך ר"ל אתה חבוש באהל מועד ביהמ"ד, ואין לך עסק עם העם בעניני מו"מ שעיו יעלה קנאת איש עליך, ועכ"ז אנכי הרואה כי כל העם נצב, עליך מבוקר עד ערב כלומר כל העם מתקוממים נגדיך, ונצים ונצבים עליך תמיד, ומאין יבא זאת, מזה אני דן מבלי אסונה שתרעות לעם הזה ואנכי לא ידעתי, הנד נא לי פשר דבר, וע"ז השיב משה, כי יבא אלי העם לדרוש אלקים וכו' והוא תשובה נצחית, ונמתיק הענין במשל, פעם אחת שאל ב"ב אחד את הרב דעירו שאלת אר"ה, ששכח למכור בתוך חמצי חביות של י"ש בע"ס מה דינו של הי"ש, והורה הרב שהי"ש אסור בהנאה וצריך לשטפו כנהר כדין חמץ

שעבר עליו הפסח, אבל יען שהוא הפסד מרובה א"ל הרב שרשות נתונה לו מאתו לשאול את פי רב אחר גדול ממנו, אולי ימצא לו היתר, וענה אותו בעה"ב חלילה לי מעשות זאת, לחלל ולהמיר כבוד הרב מרא דאתרא הגני הגני לעשות כד"ת שהורה לי רבי, ולא אחר לעשות הדבר והלך ושם את הי"ש לנהר, לימים קרה כה שהי' לאיש הזה דו"ד עם איש ריבו לפני הרב הזה ובית דינו, ודנו עליו וחרצו הב"ד משפטו שישלם לאיש ריבו איהו סך קטן, וכאשר שמע הפסק הלזה יוצא מפי הב"ד נתמלא עברה וזעם ויתקוטט עם הב"ד לאמר, איך יוכלו להוציא משפט מעוקל כזה, ויצא מהב"ד בחרי אף לימים כשוך חמתו של האיש הלזה, הוכיחו הרב על פניו, למה עשה ככה לזלזל בכבוד הב"ד שלא כדת, וגם שהוא רואה אותו לאיש מושגה בלי סדרים, ואמר לו זכור נא לימים אשר שאלת ממנו אודות הי"ש שלך, ומיד קבלת דברי ונחת אמון לי, ולא שאלת לרב אחר מפני כבודי, והגם שהיוק שלך הי' כפלי כטלים ממה שחייבו אותך הב"ד, ועתה הסכלת עשו להתקוטט עם הב"ד ע"ד גקלה, ולא האמנת לדברינו, ענה האיש את הרב, אל נא יתמה אדוני על הדבר הזה יידע נאמנה אילו יצא הפסק ב"ד עלי להטיל הכסף הזה לנהר אף עשר פעמים ככה, החשיתי, ולא הייתי ממרה את פי הב"ד, אבל אה! הב"ד גורו אומר לחתו לאיש ריבי וכנגדי, לא יכולתי לכלכל רוחי, והי' קשה עלי מנשוא לתת כספי לשכנגדי, ואשר נקח מזה הוא להתבונן, כמה רב כח הקנאה, קנאת איש מרעהו, עד שיותר יקבל על עצמו לאבד מעותיו, ולורקס ע"פ המים מלחתו לשכנגדו ויתנה מכספו אף אם מעט מועיר יהי', איכ דעת לנבון, נקל שאיש היושב על המדין אשר תעודתו לשפוט בין איש לרעהו, לוקח לו בוז וקלון ושונאים לרוב, ואילו הי' להם רק התעודה הזאת להשיב לשואלם דבר בעניני איהו סומאה וטהרה היו אהובים לכל, אף אם יגיע להם נזק רב מהוראתם כאמור, וזהו שהשיב משה ליתרו, כי יבא אלי העם לדרוש אלקים (תיבת כי משמש כאן בלי אם) כלומר אם כל ביאתם אלי הי' רק בדבר „אלקים“, הנוגע בין אדם למקום, או הי' צודק שאלתך, אמנם לא כן הוא, כי ושפטתי „בין איש ובין רעהו“, אני צריך לעשות משפט גם בדברי ריבות אשר בין איש לאחיו, להוציא מזה ולתת לזה, הנה דבר זה יגרה כעס ומדון ליושבי על המדין, כי אלו הייתי מורה להם רק באו"ה יקבלו על עצמם באתבה כל נזקם ומחסורם אשר נסבה להם מהוראתי, אבל נלאו נשוא המשפט שיגיע כספם לזולתם, והוא הוא הענין המעורר מדנים.

הגאון מוה"ר ארי' ליבש הלוי הורוויץ זצ"ל סטאניסלאב.

בגמרי (שבת י') ר"ח ורבה בר ר"ה הו' יתבי בדינא כולי יומא הוי קא חליש לבייהו, תנא להו רב חייא ב"ר מדסתי, ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב, וכי תעלה ע"ד שמשה יושב ודן כל היום כולו תורתו מתי נעשית, אלא לומר לך כל דיין שדן דין אמת לאמתו אפי' שעה או מעה"כ כאלו נעשה שותף להקביה במ"ב, כתיב הכא ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב וכתיב התם ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, נודע מדברי הקדמונים

הקדמונים דיש בדבר המשפט אמת ב' אופנים, א) משפט אמת חיובי, למי חוקי הדין וההלכה הכלליים, ב) משפט אמת יחסי לפי צורך השעה וחצנין, ולא יספיק לדעת רק כללי חדינים הקבועים, ולא לעולם ישים הדין לו החוק המסודר לקו, ומשפט הערוך הכללי למשקולת, שלפעמים יקרה בענינים פרטיים שמוטל עליו לצאת משורת הדין הכללי ולהורות הלכה לשעה, אחרי שיוזמן לפעמים שלפי דין הכללי הוא מחויב לשלם, והדין רואה ומבין מתוך הטענות שהצדק אתו, או החובה רוכצת על הדין לצאת מגבול המשפט הכללי, ולשנות מטבעת הדין שטבעו חכמים על הכלל, למען הצל עשוק מיד עושקו כפי ראות עיניו, לא חרבה ירושלים אלא על שדגו בה "דין תורה" כים מקרא קודש (דברים כ"א) ועתה תבער הדם "הנקי" מקרבך ירצה בזה שבמקרים פרטיים והשעה צריכה לכך יכולי הביד לעשות חוץ לגבול התורה ולחייב חנקי, וזהו בכלל דין אמת "לאמיתו" כלומר לאמתו של הדין העומד עתה על הפרק, ועל ענינים כאלה ארזל (ספרי פ' שופטים) עה"מ עמ"י הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, אפי' יאמר לך על שמאל שהוא ימין וכו', שמאל הוא דבר שחוץ לשורת הדין הכללי שכללה תורה שנקראת ימין כנ' מימנו אש דת למו, ואמר שאם יאמר לך הדין בענין פרטי שיבא לידו שיחייבהו משפט שכלו שכן הוא הדין, אפי' הוא חוץ לגבול משפט התורה הכללי, תשים אונך כאמרכסת לשמוע בקולו, ולבלי חסר מדבריו אף כמלא נימא, ובכן נבא אל ביאור מאמר הנצב קדמה, ונאמר שהשלמים האלה שהיו שופטים כל חיום בדברי ריבות שבין איש לרעהו, עמ"י דיני התורה הכוללים, ונודמנו להם כמה ענינים שאמרו יקוב הדין את החר, והם הכירו והתכוננו מבין ריסי עיניהם של הבעיד והצעת טענותיהם שעל חנם נתחייב המתחייב, וחזקאי אינו חף מפשע, והי' דוה לבם, וגששם ירעה למו ע"ז, וז"ש דיתכי כולי יומא "בדינא" שחרצו משפטם רק עמ"י הדין הכללי, והוי חליש לבייהו ע"ז, ובא רב חייא ב"ר והעיר אונם, שלעת מצא בענין פרטי יוכלו לעזוב את גבול המשפט הכולל, ולדון לפי ראות עיני בחינתם לפנים משוהיד, וז"ש כתיב ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב, וכי תעלה עיד שמשוה יושב "ודן" כל חיום כולו, ר"ל שדן רק לפי חוקי הדין בלבד, "תורתו" כלומר חות דעתו, כאשר יענהו רוח מבינתו, מתי נעשית, שהרי בודאי כל כלל יש לו פרט, ובאו לידו גם ענינים שדרוש למו דין מיוחד, אלא לומר לך כל דין שדן דין אמת "לאמתו" מעה"כ כאלו נעשה שותף להקב"ה במ"ב, ר"ל שאף הדינים שדן לפי ראות עיניו הם בכלל משפט אמת שבדת יסודם, ועיד כללה אותם התורה יחד שדן מן הבוקר עד הערב, וענין אמרו נעשה שותף להקב"ה במ"ב הוא, עסימז"ל על קרא ביום עשות ה' ארץ ושמם בתחלה עלה במחשבה לברוא במהיד, ראה שאין העולם מתקיים שיטף מדהיר למהיד, וכן הוא בהחוקים והמשפטי' שבתחלה נכתבו בתורה הדינים והחוקים התוריים הכללים, אבל אחרי שראתה החכמה העליונה שאין ישוב העולם וחברה המדינית מתקיימים עמ"י הדינים הקבועים בלבד, כללה בהתוה"ק גם דברים שהם ע"צ צדקה וחסד ושניהם אמת, לז"א שהדן "דין אמת" ר"ל אמת כללי, "לאמיתו" גם אמת פרטי כאלו נעשה שותף במ"ב, ויש להם דמיון ושיווי, שבבריאת העולם הי' גיכ מהיד הכללי, ומדהיר הפרטי כטעם ורחמתי את אשר ארחם וא"ש, ולא

מלוקט עם הוספות העורך.

ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו. ויל"ם בהקדם
 ביאור מקרא קודש (משלי כ"ט) גאות אדם תשפילנו, ושפל רוח
 יתמוך כבוד. חז"ל הסלינו מאד בגנות הגאווה. התנא עומד ומזהיר את
 האדם בזהירות יתירה, מאד מאד הוי שפל רוח. כי אין לך מדה טובה
 המנו, אמנם אין למדין מן הכללות, כי לא כל העתים שוות, ודרוש לעתים
 לעת הצורך כפי נחיצת הענין לצאת מגדר הכללי ולהראות רוח גבוה
 וגאון אם השעה צריכה לכך ביוחד לת"ח מנהיגי הדור, ומקרא מלא דיבר
 הכ' ויגבה לבו בדרכי ה', ואז"ל (בספרי) לבלתי רום לבבו מאחיו, ולא
 משל הקדש, ירצה בזה שהמלך בעצמו צריך להחנה לעתים בגיאות, כי
 ראוי להתנשא להרבות כבוד שמים, וז"ש לבלתי רום לבבו אבל בהקדש
 אם כוונתו קודש לד' לצורך גבוה ירום לבבו, והמליצו ותאיש משה עניו
 מאד מכל האדם, אבל רק אשר ע"פ האדמה, במה שנוגע בדבר ארציי
 אבל מה שנוגע לכבוד ה' ה' איש אלקים מחציו ולמעלה אש, מה שנוגע
 להנשא ה' מלהט בלבט אש, ברוח גבוה להתנכר כארי לעשות רצון ה'
 ואמר החכם, עקב עניה יראת ה', כלומר סוף וקץ לענוה בעבור יראת
 ה', והמליצו חז"ל איוהו ת"ח כל שיודע בחלוקו להפכו, כי חלוק
 ולבוש מורה על המדות אשר ילבט, ואמר שרק אז המדות טובות של ת"ח
 חשובים וספונים, אם יודע בחלוקו להפכו לעת הצורך עבור כבוד ה', ואם
 הוא בטבעו עניו ושפל ברוך, ימשול בטבעו, ויגבה לבו בדרכי ה', ועד"ז
 יל"ם הם' (דברים ל"א) ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל
 חזק ואמץ, כי ידע משה את רוח יהושע וענותותו כי רבה מאד, ע"כ
 א"ל ידוע חדע, אף כי הענוה מעלה גדולה ומדה טובה מאד, אבל מנהיג העם
 רק אז יצליח ויעשה פרי הלולים אם יורוק מרה בעם בגאווה וגאון נהוג נשיאתך
 ברמה, אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל, כ"א לא תבא עליהם ברוח כביר
 ורוח גבוה גבול תכול גם אחת גם העם אשר אתך, אמנם גם להסיר מדת
 הענוה לא טובה הוא, והוא משלמות הנדרש למנהיג ישראל, אבל איעצך
 ויהי אלקים עמך ויאמר אליו, לעיני כל ישראל, כלומר מה שנוגע לעיני
 כל בענין ההנהגה, חזק ואמץ, בזה תחזק ותאמץ להסתיר הענוה בקרבך,
 ולא תראה החוצה, כי לטובתך ולטובת העם נדרש שתראה להם גאווה
 וגאון, ואך בנכחת לבך ובתי נפשך תהי שפל רוח, וז"ש גאות אדם
 תשפילנו, הגאווה משוקץ, מתועב ומגואל בעיני בנ"א, כל הרודף אחר הכבוד, הכבוד
 בורח ממנו וגאותו משפילו בעיני כל, אמנם ושפל רוח, כלומר הגאווה
 מאיש שמושל ברוחו להראות גאווה וגאון בדרכי ה', הגאווה כזו יתמכותו
 בכבוד ותהר ויהי לו לתפארה, ובוה נבוא אל ביאור המקרא הנצב פתח
 דברינו ונאמר תנה כי כן שהגאווה הוא משוקץ בעיני האדם א"כ כל בעל
 גאווה ימשול ברוחו וישתדל בכל מאמצי כחו להסתיר גאותו, כי ירא פן
 יהי לבז בעיני כל רואיו, והוא כמתג ורסן לבלתי תפרוץ מדה רעה זו
 על גדולתה, לא כן הוא בגאווה וגאון על מזבח ה' בכהן העומד לשרת
 בקודש, מנהיג ורועה צאן קדשים, עם ה' צאן מרעיתו, אצלו הגאווה והגאון
 לא

לא יחשב לפתיחות בעיני העם, אבל עוד ישוב ויהולל שיגבה לבו בדרכי ה', לכן בהתרגל בהגאווה בהנהגת נשיאתו ביד רמה, בנקל יוכל לעבור המדה זו הגבול והגדר ממקום תחנונה ביראה ועבודה, להיות גאה וגאון בטבע, כי ההרגל נעשה אצל האדם טבע שני ויעזוב מקומה אשר חנוח כחיק היראה והעבודה ואך לפני נגד בנ"א, ותקנה מנוח ויכה שורש בקרב לבו ותחתפך לגאווה מגונה גם בכל עניני חבל אשר לא בעבודת ה' והנהגת עם על מבוצי היראה נוגע, גלל כן אזהרה על המנהיג לכל ישכח עצמו, ויחשוב בלבו אך הנה רמה לבי, ואנכי תולעת ולא איש, ורק למראות עיני העם אני נאלץ להראות להם רמות רוח, כ"ז יהי נגד עיניו תמיד, למען לא יפול בשחת הגאווה, וי"ש ולא תעלה במעלות, על מזבחי כלומר הכהן העומד על מזבח ה' לשרת בקודש לא יעלה בגבהות ומעלת הרמה באמת אבל יהי תמיד שפל בעיניו, כי לולא כן תוכל לפרוץ הגאווה והגאון אצלו בסבע, יען כי בעמוד לשרת בקודש בהתנהג ברמות רוח לא יהיה לו הדבר לבו וחרפה, ולא יהי לו מתג ורסן לעצור בעדו לכל יפרוץ וי"ש, אשר לא תגלה ערותך עליו ר"ל יען אשר בעמדך על מזבח ה' לא תגלה ערותך בגאותך אשר זאת תהי' לך לגדר ומעצור למדה המגונה הזאת, וחיטב אשר דבר התוה"ק להזהיר מאד הכהנים הנגשים אל ה' שאל יעפילו לעלות במעלות כ"א עקב בצד אגודל והבן.

משפטים.

מלאכתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תחן לי, אמרו רז"ל (ע"ז י"ט) למה ת"ח דומה לצלותית של פלייסון, מגולה ריחה נודף, מכוסה אין ריחה נודף, שג' שמן חורק שמך ולא עוד אלא שדברים המכוסין ממנו מתגלין לו שג' ע"כ עלמות אהבוך קרי ב"י עלמת, ולא עוד אלא שנוחל ב' עולמות עוה"ז ועוה"ב — הן לא טוב היות האדם לבדו, שישתדל רק לטובת עצמו ואין לזרים עמו, אלא ישפיע מטובו לזולתו כאו"ל ולדבקה בו הדבק במדותיו של מקום, כמו שהשיית משפיע מטובו לאחרים, כן כ"א כפי מסת כחו, זה יכתוב ידו לה' בכל מה שבכחו בנוסח, זה יאמר לה' בתחמתו ובחבונתו יורה את עם הארץ לדעת את יעף דבר ה', ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול, בחורה כלומר לא לכד בעניני חבל איש את רעהו יעזור, ומלחמו יתן אל דל, גם בחורה בעניני רוחני זה כלל גדול שילמד לאחרים מחכמתו כאו"ל (אבות פ"ו) אם למדת חורה הרבה אל תחזיק טובה, לעצמך שיהי' לך לבדך, אלא יול מים מבארך וגוזלים ממעין תבונתך, הרוצה שיחי' חיי נצחי ולא ימות לשחת ימות את, עצמו שלא ישתדל רק לעצמו, אמנם ישפיע אף לזולתו, או נפשו בטוב חלין וצדקתו עומדת לעד.

ואמרו דמרגלא בפומי דהגאון חתם סופר זצ"ל שמדרגת אברהם אע"ה גדולה מחנוך, כי חנוך השלים עצמו ונתעלה עד מאד, אבל לא הגיע אחריי ברכה, ואיננו כי לקח אותו אלקים ועלתה נפשו השמים להיות כאחד מצבא מרום ואינה עוד עלי ארץ, לא כן א"א אשר הקדיש עתותיו לתורה ולתעודה וכה וזיכה את הרבים עליו נאמר (בראשית י"ח) כי ידעתי

מגד ירחים

למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וכו' כ"פ מרז"ל (שבת קכ"ז)
גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה, מי שמשתדל להכניס תחת
כנפי השכינה איש אורח אשר לא ימצא דרך הטוב ונע ונד בארץ, זה
יותר מקבלת פני שכינה, טוב יותר מיושב בדד ער שנתעלה להיות מלאך
ה' מיושבים בראשונה לקבל פני מלך עולם, ואז"ל (ב"מ פ"ה) קטן וגדול
שם הוא, מי שנעשה קטן על ד"ת בעוה"ז בעבור לזכות רבים ולהרביץ תורה
בישראל גדול הוא בעוה"ב, המשכילים יזהירו כוזהר הרקיע אלו מלמדי
תינוקות, וזה כוונת המאמר, ת"ח דומה לצלוחית של פלייטין מגולה ריחה נודף
את מגלה אוצרות תבונתו להפיץ מעיינותיו חוצה, אז כשמן חורק, אבל
אם ישב בדד, מכוסה אין ריחו נודף ועוד מתטפשים כאשר דרשו עה"פ
חרב אל הבדים וגואלו, ואמר אח"כ ולא עוד אלא שדברים המכוסין ממנו
נתגלו לו, אף גם זאת לו, כי לא יתקטן מעלתו ע"י, וה' לו בעוורו לעלות
בגרג המעלות להשלמת נפשו, דוד הע"ה אמר צדיק כתמר יפרח כארו
בלבנון ישגה (תהלים צ"ב) כי התמר אינו מתגדל כ"כ כמו הארו, יען
שכתו הוא נכנס בפירות, משא"כ הארו אילן סרק שאינו עושה פירות ע"כ
הולך וגדל, ואמר צדיק אשר כתמר יפרח להוציא פרי עשונותיו לא יקטן
מעלתו ע"י, רק כארו בלבנון ישגה עד מאד, ולא עוד אלא שנוחל עוה"ז
ועוה"ב, והוא עסימרו"ל (ילקוט תהלים ס"א) אגורה באהלך עולמים אר"י
אר"ש וכי אפשר לאדם לדור בב' עולמות אלא כך אמר דוד רבתי"ע יה"ר
שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז דאמר ר' יוחנן משום רשב"ל כל ת"ח
שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר.
ונודע מליצת הגאון ר"צ חר"ק זצ"ל בס' (קהלת ז') כי בצל החכמה
בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תח"י בעל"י, כי המחזיק לת"ח יקבל
ג"כ שכר לימוד כת"ח עצמו, אבל בכ"ז יש יתרון לת"ח יען שנאמרה
חורה מפיו בעוה"ז, ושפתותיו דובבות בקבר, ויחי עוד לנצח, וז"ש ויתרון
דעת, הת"ח בדעת תורתו יש לו יתרון מן המחזיק בזה, שהחכמה, תח"י
בעליה — ככל החזיון הזה נרמז במקרא קודש הנצב פתח דבריגו,
„מלאכתך" כלומר אף אם יהי תורתך והשלמת נפשך במעלת השלימות ומילוי,
עכ"ז אל תחזיק טובה „לעצמך", „ודמעך" לא תאחר, כלומר אל תאחר
ותמנע להדמע ולהתערב (מל' מדמץ ר"ל חרומה וחולין המעורבין) להריק
ולהשפיע מטוב תורתך ומעשך לזולתך, כי זה כל האדם לא נברא אלא
לצוות ולגמול חסד זע"ז, אמנם אל ירע לבבך ואל יפלו פניך ע"מ שאתה
מתמעט ע"י במלאכת שמים, כי יש לך יתרון בדבר, בכור בניך" (בכור
הוא ל' חשיבות כטעם אף אני בכור אחנהו — בניך היינו תלמידים כמו
בני הנביאים) כלומר החשיבות והיתרון אשר נצטח מתלמידך הבאים אחרך,
„מתן ל" אתה הוא הגותנו לי, כולם מעשי ידיך המה, כ"ז שתלמידו של
אדם קיים כאלו הוא עצמו קיים.

מלוקט עם הוספות העורך.

מגד ירחים

יידיש דייטשע ערקלעךהרונגען.

ו גט מקננו ילך עמנו וכו' ואנחנו לא נדע מה
נעבוד את ה' עד בואינו שמה — אויך אונזער פֿיעה ווירד
מיט אונז געהען. וויר וויסען ניכט וואס וויר דיענען דען עוויגען ביו וויר
דארטהין קאממען — דיעזע ווארטע משה'ס צו פרעה, זינד בעהערציגענד
פֿיר יעדען מענשען. אונד האבען גראסע בעדייטונג: וויר גלויבען אונד
מיססען עס אימער פֿאר אויגען האבען. דאס דיעזע וועלט גור דיא
פֿארבערייטונגסהללע איזט צו עולם הבא — דיעזע וועלט זאגען אונזערע
חכמים גלייכט דען ערב שבת, דיא צוקונפֿטיגע וועלט איזט דער שבת, ערב
שבת מוס מאן פֿארבערייטען צו שבת, אונזער לעבען אונד שטרעבען מוס
זיין מצות ומעשים טובים צו פֿערמעהרען, וועלכע אונז לעולם הבא בעגלייטען
ווא וויר ערסט דאפֿיר האַנאָריערט ווערדען. גור אַבער גלויבט יעדער מענש,
דאס ער זיך געניעגענד פֿיר עולם הבא פֿערזארגט האַטט, ער איבט אייניגע
מצות, גיבט עטוואַס צדקה, אונד גלויבט זיינע גליקקועליגקייט ערוואַרבען צו
האַבען — אַבער מאן מוס וויסען, דאס זעהר פֿיעלעס אין אַבצוג געבראַכט
ווירד, מצות דיא מאן אויס אייגענטומן איבט, אום עהרע צו ערלאַנגען
זינד אונגילטיג, אונד פֿיעלע מצות דיא ניכט געהעריג געאיבט ווערדען זום
בייאשמיסל, מאן האַטט פֿסולע תפילין, אדער לעגט זיא ניכט ריכטיג,
קאממען ניכט צור רעכנונג, אונד פֿיעלמאלס ווערדען דיא מצות עבירות,
ווען זיא ניכט כדין וכהלכה געאיבט ווערדען, דאס מאן אויף איהנען ברכה
לבטלה מאכט — פֿיעלעס איזט וואס דער מענש גלויבט איינע מצות געטהאָן,
עולם הבא זיך ערוואַרבען צו האַבען, אונד איזט ניכטיג, ווערטהלאס — פֿיעל
זעהר פֿיעל מצות אונד מעשים טובים מוס מאן איבען, דאמיט ווען מאן
שאן דאס אינעכטע, פֿאַלשע אַבואַדערן ווירד, דאך נאך עטוואַס בלייבען
זאלל — זיעזעס איזט היער געמיינט, אַללעס מיססען וויר פֿיר הקבֿ"ה
ווייהען, אונזער פֿערמאָנען פֿיר עבודת השייח בעשטיממען, ואנחנו לא
נדע מה נעבוד את ה' עד בואינו שמה — וויר וויסען
ניכט, וואס וויר השייח געדיענט האַבען וואס אונז אַלס מצות אונד מעשים
טובים אַנגערעכנעט ווירד — ביו וויר דארטהין לעולם הבא קאממען, ווא
וויר ערסט ערקענען, ווא פֿעהלערהאַפֿט אוזערע טהאַטען זינד.

דער בעריה מטע צדיק ר' משה ליב מסאסוב זי"ע
וואר פֿריהער איין קויפֿמאַן, אונד רייזטע אויף יאהרמאַרקטע געשעפֿטע
מאַכען — ער קאַס נאך איינעס ארטע וואר ער מעהר אין בית המדרש אַלס
אויף דען יאהרמאַרקט — אונד שאַפֿטע זיך וועניג מאטריעללען געווינן
איינמאַהל קאַס ער נאַכהווע, אונד זיינע קינדער איילטען איהם ענטגעגען
אונד פֿראַנטען, וואס ער איהנען געבראַכט האַטט — ער וויינטע ביטערליך,
פֿיעל אין אָהנמאַכט, אונד מוסטע צו בעס געבראַכט ווערדען, זיינע פֿריינדע
איילטען הערבייא אונד פֿראַנטען וואס איהם דען פֿעהלט, אב ער געלד
פֿערלוסטע געהאַבט, אדער דגל — ניין שפּראַך ער, אַבער אַלס מיך דיא
קינדער פֿראַנטען, וואס איך איהנען מיטגעבראַכט האַבע, עראינזערטע איך

מגד ירחים

מִיךְ, ווען היער, וואס מאַן גור איין, צווייט טאַגע וועגנאַהרט שאן געטראַגט
ווייר, וואס מאַן מיטגעבראַכט האָט, ערסט ווען מאַן טאן דען גראַסען
וועלטמאַרקט צוריק לעולם הבא צום היממלישען פֿאַטער קאָממט, וויירד מאַן
געוויס פֿראַגען, וואָס מאַן מיטגעבראַכט האָט — וואָס ווערדע איך קענען
אַנטוואַרטען, אויף וואָס ווערדע איך קענען הינווויזען, וואָס איך מיטגע-
בראַכט האָבע, ווערדע פֿורכט האָט מיך זא ערשרעקט, — טיעמא בעהערצי
גענדע וואַרטע, זיא יעדעס הערץ ערגרייטען.

ארגו מכתבים.

ידידי מאן, דבריד נמלצו לחיך, אולם לאשר לא רשמת מקור מוצא חמדרש אשר
עליה חסוב קוטב דרושך, אי לזאת גאלצתי לחפש בספרן של מדרשי
דו"ל, אמנם לשוא הי' יגיעתי, יגעתי ולא מצאתי, גם שאלתי לחכמים בעלי
אגדה ואין מגיד לי, וכולם סה אחד ענו ואמרו, כי אין לזה מקור גאמן,
ולא נמצא במדרשי חז"ל אשר אתנו בכחובים, כפי הנראה אתה כוננת
סידור גיטובי, ומעשה ידך הוא להחסאר ולמען תמצא מקום לרעיונך עשית
כחכמתך, להלביש אותם מחלצות במעטה הוד והדר, וכן לא יעשה, צלח
ורכב על דבר אמת, ויהי' ה' בכסלך, והגני לעוררך על דבר חכמה ע"ד
האמת ממה ששמעתי מכבר מספרים מאביר תדרשנים ר"י מדובנא וצ"ל אשר
השיג בחכמתו לרבו הגאון ר"א ווילנא וצ"ל על שאלתו להפליא: הן כי
ימלא אותך רוח אלקי, ביתרון דעת החכמה להבין תעלומות במקראות סתומים
ומדרשים געלמים, אמנם זאת נפלאה הוא ממני איך ידך רב לך למשול
משלים מתאימים, מחזה מול מחזה, ולהעטיף דבריד במעטה המליצה ודמיון
דבר דבור על אופניו, וחכמת שלמה חכמתך אשר און וחקר חקן משלים
הרבה, ויען ויאמר לו במחק שפחיו לא כן הדבר כאשר אדוני ידמה, וישא
משלו ויאמר, איש א' ראה ומצא חץ נעוץ ותחוב בשטח האדמה באמצע
איזה עיגול, ועמד ושער ומדד במדה נכונה את חכנית, והתבונן על מקומו
והחליט לשפוט בצדק, כי זה האיש אשר משך וירה בקשת מחכמה יתירה
דאית ב' ידע לכוון המרכז לקלוע אל השערה ולא יחטיא המטרה, ובהשתוממו
על המראה וחזיון, א"ל סיקח א' הן טעית בדמיונך להקדים המאוחר,
התבונן ותדע פשר דבר, ואין מקום לתמיהתך, האיש משך בקשת לתומו לירות
חץ במקום אשר יפול שם יהי', אח"ז יתארהו במחוגה למען יצא המחזה
כלול בהדרו וסיים המגיד דבריו, הן כן גם אנכי עמדי, הנכנס אחרונה יצא
ראשונה, ולעומת ציור ותמונת הדמיון אשר הכינותי וכמדתו לכל רוח, ככה
אני חושב מחשבות להסב מרכז ושיעור המאמר, ובכן קוטב המטרה כדת
וכשורה, תארה לעינים, משובץ בעדי עדיים, להאיר את המטילה בנר מצוה
ואור תורה אל מול פני המגורה העליונה הסהורה.

(לרבים א) חוברת אחת למבחן יקבל כל דורש ובתנאי אם לא תמצא חן בעיניו
ישלחו לחזרה או דמי מחירו, כי בל"ז גזל הוא בירו. ב) קובץ מגד ירחים
משנת תרפ"ו-ט"ז יוכל כיא לקבל תמור ספרים, מחברים כאשר אשיג הספרים
אכתוב מודעה אודותם, מנחם, מאפס מקום לא יכולתי ליתן מקום לדבריו וזה דבר
השמטה למדור, דברים בעתם ולעת מצא בעו"ה בחוברת הב"ע אמלא ותחסרון.

כנסת ישראל על כפי אבות, חלק שלישי נדפס עם חרדיש באומות נאמן
ומדובצנות ועם פיוש ושרי זל. הוא קיבץ גדול מיליון
מכמה מאות ספרים עתיקים וחדשים, יכול הקרבי דיונות לישות פשוט
ומשלים, כוטרות ומפורים נאים ונחמדים וזוא על כל משנה ומשנה כמעט
ספר בפע ולא רא כבולים הזה בכרם ספרותו על מפי נז חזק וזאי
לרבים דרשנים ומסופים ולכל המלוח הוא שפועלים נאפס במספר מלוחם
וכל הקודם זה וזה להשיגו אצל המחבר הרב ר' ישראל ואלדריין, ורבות:

Rabbi I. Goldman, ORADEA, Str. Saguna 19. (Romania).

רשימת ספרים.

חומש היכל הכרמל, חומש תורה חמימה, ב"ך מקראות גדולות 11 גושים ו-
מלבים 12- כרובים משניות עצי עין, משניות חיי זא ליד, שים סלאוויטא,
ש"ס ויטאמיר, ש"ס מענקיש קטן, רמב"ם בערלין 3 כרכים, רמב"ם ברודיניוויכ,
טורוס, קעניגסברג 7 כרכים, אברבנאל, אבנר, מלוחים, אור ויש, אר"י אש,
ארחות, חיים טפינקא, בית שלמה חר"מ, אהע"ז, צווישיצער מוקאצער, ברית הכית,
בר, לואל, בשמים, ראש, בט מקושר, שו"ת דברי חיים, האשכול לתורה, המלאה
כתובות, המקנה, הקנה, שו"ת הרא"ש, שו"ת דברי חיים, שו"ת הושע"א, זור, ה
כרכים, חות, יאיר, שו"ת חקי חיים, טיב, גמין, טיב, קדושין, להקדן מלוחין,
ייטב, לב, יס החלמוד, יס, של שלמה חולין ב"ך יבמות, גמין גיזה, יטמח משנה
ע"ת, שו"ת כתב סופר, מורלם מרומנורג, שו"ת מהרד"ח, שו"ת מהר"ם שיק,
מורח, מים וקדושים, מנחת, חנוך, מעין החכמה בבא מציעא, גורצ בהמות, מפר
החלמה כתובות, סמיכת חכמים חס"ג, דלים מוקדמה, א, עין יעקב וילנא, עין חיים
עצי לבונה, יוד, עצי לבונה חר"מ, עקידה, פחד יצחק אית, א, פחד יצחק אית, א,
פחד יצחק תיקו מתקבל, פלוגי, מנר יהושע, לבוב, שו"ת פנים מאירות, מר, עין,
קדושת יי"ט, ראש, יוסף, ריטביא, לבוב, שאנח אריה, טאלות, שו"ת חסד עד
אות מ, שואל ומשיב תלמידי, שיטה מקובצת ג, בבות, שמן וקוק, חורח
מכונים, עשירית, האפה, חרובת הדשן, חבנאח שור לבוב דעין,
כמו כן אודיע, שהני קונה ספרים ישנים וכן את כל ספרי חרדיא וזל, ס
מור וקציעה מתנאן יעביץ, עצי עולה על יוד, עין יעקב, וילנא,
סלאוויטא, לפנות אל הכתה:

Jontel Ganz WISAU de JOS (Romania Maramures).

איש בשורה אנכי היום כי הנני עומק כעת להוציא לאור חיבור גדול
בכמות ואיכות נאיו הג' הקדוש ומפר, **היהודה אסאד** וצוקל
— כולל ב"ח, חיא יכול תולדותיו ושיחותיו ומלאותיו צדק מה מעל חיים
הולדו עד עת פטירתו וגם ליבות חידושי, המתוקים מדבש, על כל
פרשה ופרשה ועל ימים טובים וימים נוראים ודרשות לו אור, — אך
למען אוכל להוציא מחשבותי אל הפועל ולהוציא לאור עולם האוצר היקר
הזה בפרט בצוק עמים הללו אשר ההדפסה עולה הרבה ע"כ בקשתי שטחיה
שיעמוד לימיני במעוז קדומה לשלוח לי לכה"פ שלישים בתורים
ותגן עליהם זכות בעהמיה וצוקל ותבא עליהם נחת מים.

הק' יהודה נאלדישטיין אביד דקין סעבען והמלכות

Oberrabbiner Juda Goldstein, SABINOV, 77 (Slovakia).

ב"ה סאטמאר תע"א. שנה רביעית אדרעיגן תרע"ז.

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחודש.

מגדים חדשים גם ישנים, היאורים ופרושים ברע קדושים,
דרושים על פרשיות החורו, יפוצו אורה, וגם על מדרשי
חכמיל האהובים, כוויות מחיטבים, פנינים יקרים מפני סופרים
וספרים, בעזרת יוצר הרס.

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס סאטמאר

מחירו לשנה מאה וארבעים לעי. לאמעריקא כי דולרים,
לטשעכייא ארבעים כתרין ובערך זה בשאר ארצות.
מחברים השולחים ספריהם, יתפרסמו בהירחון.
מחיר מודעות כפי גודל היטח.

Adresse :

אדרעסטע :

JOSIF WEISS,

Satu-Marc.

Romania.

Piața Latinităței 14.

MEGED JERUCHIM

בבית משחר המפרים של יסלמה ווייס מ. סיגט

אפשר להשיג כל מיני ספרים שיש ופוסקים, שו"ת, מדרשים מדרשים, רמב"ם,
עין יעקב, ילקוט שמעוני, אוצר ישראל היצאת חורבן. — מלחמה, עשרות,
ציצית, חפ"ק ומזמור בדוקים בסופר ידע, דפדף יצי, גרמיקי מזמור,
מגבעות חגורות בחזירים מאז נמכר, מבחר גדול מפרטים חדשים וידידים
יקרי הערך.
הכמות :

Librăria Solomon Weiss, SIGHETUL-MARMATIEI, Rom.

Cenzurat : Primrabin M. Krauss, Baia-Mare.

TIPOGRAFIA JACOB WIEDER, SEINI, ROMANIA.

פאטאגראף צענטראל.

קאזינצי גאססע נומער 22. 1. שטאק.

פאטאגראפיען אין קונסטפאללער אויספיהרונג אויסערדעם בילדער פיר רייזעפאסטע
אונד פיר נייעסטע געזעצליכע לעגטימאציען צו בילדונסטען פרייז אין
דרייגענדען פאללע אויך אין איינע פאר שטונדען ערלעדיגט, אויך וואונש
געזע איך צו פאמיליליע אויפנאהמען אינס הויט וויא אויך אויפס לאנד.
ביטטע זיא וועהרטע גלויבענטגעפאסטען אונט אויסערשטיצונג מיינעם
אונטערזעהונגס. צייכנע האכאכטונגספאלל

יהודה פריעדמאן

Fotograf „CENTRAL“ Fényképész, SATMAR,
Strada Stefan cel Mare (Kazinczy utca) 22.

קונדמאכונג.

וויר זענען עס צור אללגעמיינען קענטניס. דאס וויר איינען גראסטען
לוגער האבן פאן אלסע נייע כשרע וויינע אויך של פסח צעהירט סארטוערט
אין אללען בייטונגען זאמא מאגאר ערמעללעקי ריזלונגע מיזקאטעל טשעמענע
פין נאגאליזירט אין יעדע פאסטער גראסט. צום אללער ביללונסטען
טאקע פון און אונד דעטאיל אויך אפערירען וויר אונזער גראסטען
אויסער. אונד זיא אויך שליסאויכען של פסח און לכהודין אין יעדע
קאנטאנע וויר דוד בעשטערעט יעדען קונדע מיט דער גרעסטער פונקטליכקייט
צו געריינען אונד אויס צופאלגען איינע בעשטעלונג געניגע איבער דעסטען
אויסער. צו שאפען דא קארעקטע אונד פונקטליכקייט זיא אונזער
בעסטער רעקלאם.

Gebrüder Feiger, Wein und Spiritushandlung,
SIMLEUL-SILVANIAI.

מסחר ספרים.

הנני להודיע כי עשיתי לי מסחר ספרים זה שנתיים ונמצא אצלי תמיד
כל מיני ספרים אשכנזי וספרדי, חומשים, כל מיני גמרות, שו"ת ופוסקים,
ספרי מוסר ותעודות, טליתות גדולות וקטנים, עטרות, ציצית, גארטלען,
קאפלעך וכו' ענגריי אונד ענדעטאיל — גם הנני שולח פאסט פאקעטן לכל
דורש — הוראילו נא לכבודי ברשימותיהם ותפיקו רצון עזהי"ט.

אברהם מאיר זיססווייץ זריני גאססע נומער 3.

Abraham Süsswein SATMAR, Str. Tepes woda (v. Zrinyi) 3.

מיט המה ונלבבה לכבוד ה' המופלג בחורה ויראת שמים היה ה' ה'
ישראל פארקאש נ"י מק"ק נגורעשט לארזשוי.
מנאי אשר אנשיל פאנעל סעקעליהוד.

המערות מברכת מ"ש את כבוד ה' המופלג ירא ד' וכו'
ה' טיני וויינבאך נ"י מכאטארטש לארזשוי.

מגד ירחים

העורך: יוסף חיים, הכהן ווייס, סאטמאר. שנה ד', אדר-ניסן, תרס"ז.

תרומה.

הגאון וכו' מו"ה איז סופר זצ"ל.

דבר אל בני ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ירבנו לבו תקחו את תרומתי, יל"פ בהקדם ביאור מקרא קודש (תהלים ע"ו) גדרו ושלמו לה"א, כל סביביו יובילו שי למורא, כי יש כחית שונות בתוך גדיבי עם אלקי אברהם, המחנדים בעם אשר נותנים בשמחת לב ונפש חפצה, כאשר רחש לבם דבר טוב עד מהרה בלי החמהמה נותנים ואומרים מעשי למלך, אמנם יש אנשים אבירי לב הרחוקים מן הצדקה, אשר דבקו בעפרות זהב ויקסצו את ידם, כי ירע לבבם ליתן מחלקם מנת כוסם לאיש אשר לא עמל בו, ועצה היעוצה לאנשים כמו אלו שיגדרו ויקדשו בפה ויפרשו מכיסם לצדקה מיד כאשר יעלה על לבם ליתן, ולאח"ז לעת מצא כשיבאו לביתם לעזרה מהנקל להם ליתן, ולא ידוה לבבם מאחר שכבר הטיחו דעת ממנו, כי הם החתם סופר זצ"ל הפ' (דברים ט"ו) נתן תתן לו ולא ירע לבבך בתתן לו, כי כפילות הלשון צ"ב, ואמר טוב אם מרויח בעסק ושמת לבו שיפריש מיד המעשר ויניח בכיס, למען אם לימים יבא העני יתן בשמחה, יען שכבר הקדיש ושוב אין זה שלו, וז"ש אם מתחלה נתן והפריש, אז תתן ולא ירע לבבך, והיינו נמי דאמר דהע"ה גדרו ושלמו, וזהו העצה המעולה השות לכל ישראל להיות מושל בגבורה שיגדרו וישלמו גוריהם, אולם, כל סביביו ר"ל אנשי מעלה הקרובים לה' והחונים סביביו טוב לחדול מלגדור, אלא מחשבת ומעשה בבת אחת יובילו שי למורא, וזה המכוון במקרא קודש אשר לפנינו כי גלוי וידוע לפנינו יתב' כאשר יצוה על תרומת המשכן אין גם אחד מי שיחרים גגד מצותו, כי מי יעצור כח לקסוף ירו גם אם לבו בל עמו, אמנם ה' מרצונו יתב' שיביאו מנחת רחשת לבבם כחדות הלב, ע"כ באה הצווי ער"ז, דבר אל בני ישראל כלומר לכלל ישראל אשר בתוכם אנשי מדות הרחוקים מצדקה, להם תאמר, ויקחו" שיפרישו מתחלה לעצמם, כי זהו ענין השוה לכל נפש, אולם מאת כל איש אשר ירבנו לבו" לזה אשר לב טהור ברא לו אלהים, ורחש לבו הסוב להביא מתנת ידו, לזה אני מצוה לך שיפריש תחלה, רק תקחו מיד את תרומתי, כי יתן הון ביתו כאהבה להרים בית ד' בעזר וזהו וחדוה, ונתת על השלחן לחם פנים לפני חמיד, הנה ארז"ל (מד"ר בראשית פ' ג"ט) עשרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא, ממי אתה למד מאברהם שכתיב בו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, כי מי שכל מגמת נפשו להטיב עם אחרים, ה' מאריך לו ימיו — צדקה תציל ממות — אולם אופן נתינת הצדקה נלמד מאברהם אע"ה, שהי' רץ לקראת האורחים, גם הוצק חן בשפתיו, נכבדות מדבר בהם לקראם אדונים, כארז"ל המסייסו מחברך בכפליים יותר מעיקר הנתינה, ואמר החכם (משלי כ"ב) טוב עין היא יבורך, כי נתן מלחמו לדל, ר"ל טוב עין שמראה לעני מחברך מה,

גם אם רק נחן „מלחמו“ לדל, ולא האכילו תרנגולים מפוטמים בכ"ז מתברך — והנה ארז"ל (ביצה ל"ב) המצפה לשלחן אחרים עולם חשך בעדו אך זהו רק אם הבעה"ב מתנהג ברבנות אצל השלחן, ואורח יושב כגר וכאיש נדהם ובעה"ב מחזיק בדעתו הנפסדה, שהוא הוא הזן ומפרנס את העני, ואז מאן דאכיל דלאו דידיו בהות לאסתכלא באפיו (ירושלמי וכ"א בחוס' קידושין ל"ו בד"ה כל) לא כן אם הבעה"ב ג"כ יושב כעובר אורח, ויודע להבין את אשר לפניו, כי חלק העני עמו, והוא רק אפטרופוס על הממון, כ"פ את העני עמך, כלומר חלק העני הוא אשר ספון וסמון אצלך, ושניהם מיחלים לחסד ה', ומבקשים פניו סלה, או לא ניכר שוע לפני דל, רק חלק נחלק יאכלו, ולא יכסה החשך פני העני, ולא יבא עוד שמשו, רק יהל ויאיר באור פני מלך חיים, וז"ש ונתת על השלחן לחם, פנים תרתי משמע, יחד עשיר ואביון פניהם איש אל אחיו, ועיניהם ולבם אליו יתב' תלויות „לפני“ תמיד, כי הוא ברחמי נותן לחם לכל בשר, ועיני ה' אל יראיו למיחלים לחסדו.

הרב חיים דאווידאוויטש נ"י
רב הכולל בעיר באפאלא נ"י (אמעריקא).

תצורה

בפסוק ולא יזח החשן מעל האפוד, ובגמרא (יומא ע"ב) המזיח חשן מעל האפוד לוקה י"ל ע"ד מליצה, הנה עיקר קיומו ונצחיות ישראל בכל דור ודור ע"י ב' דברים, א) האמונה והבטחון בה' ב) האחדות. בני מאמינים בני מאמינים המקבלים הכל באהבה לאמור על כל גל וגל נעניתי ראשי, ותקותו תעודדהו כי ה' הטוב יחיש לו ישע ופרות, בצירוף סגולה השני' הנפלאה, היא כח האחדות והשלום, איש את רעהו יעזורו, ולאחיו יאמר חוק, וב' אלו היו למאורות להאיר להם הדרך ילכו בה, למען לא יכשלו ולא ינקשו עד עולם, וע"י סגולות שנים אלו זכו אחר יציאת מצרים לקבל יי הדברים ה' מעבר מזה, המה חלקי המצות שבין אדם למקום מיסוד האמונה, וה' מעבר השני נגד מצות שבין אדם לחבירו, יסוד האחדות והשלום, וע"י יש לנו בסיס ויסוד נאמן לעולמי עד, כענין שאמרו ז"ל ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, כי „ואהבת לרעך כמוך“ הוא יסוד האהבה והשלום, „אני ה'“ הוא יסוד האמונה, וב' יסודות אלו המה באמת עיקר קיום התורה, וכאשר נביט בעין חודרת על תולדות וחיי עמנו מיום היותם לגוי עד היום הזה, מורה הנסיון כי כאשר יסורו ישראל ח"ו את עטרת האמונה מעל ראשם, וחטאו במצות שבין אדם למקום או גם תסארת האחדות והשלום הורד מעליהם, ונהיתה מריבה ומחלוקה בישראל וחטאו גם במצות שבין אדם לחבירו, כי שנים אלו אחוזים וקשורים יחד בעבותות הזיקים, והנה החשן מכסר על הדינים שנ' ועשית חשן משפט, והיינו דברים שבין אדם לחבירו, ואפוד מכסר על ע"י (זבחים פ"ח) דברים שבין אדם למקום, ואחרי שאלו המה הב' יסודות של קיום אומה הישראלית, לזה

לזה הזהירה התורה, ולא יוח החשן מעל האפוד, יתלכדו ולא יתפרצו, התאחדו ויתקשרו יחד לקיום קהל עדת ישראל, והמזיח חשן מעל האפוד, הבוררים בעם החושבים מחשבת פגול שאפשר קיום עם ישראל זולת ביסוד אחד, לוקה וענוש יענש רק שניהם יחדיו יהיו תמים, ושניהם כאחד טונים, ממי ילקוט הדרוש.

לפורים.

במשנתה אחשורוש וסדר עריכתה הנזכרים פרטיה במגלת אסתר, ויבו כמו רבו השאלות והפליאות, ונזכיר מעט מהרבה: (א) כי כנגד הסעודות היותן בבתיים ובהיכלות, לא בחצרים וגנות, אשר בעבור זה היו גדרש יריעות גם וילגנות למכסה ואהל, והאם חסר היכלות רחבי ידיים היו המלך הזה, מלהכיל בהם כל המסובין וכלום חסר מבית המלך, (ב) יפלא על משך רב של ק"פ יום להראות עשרו, שהיא הפלגה מוגזמת, (ג) למה זכר ימים רבים גם שמונים ומאת יום, כי בציינו את הימים בתאר "רבים" יורה על בלתי קצובים, ואח"ז יקצבם שהיו ק"פ, (ד) יש לנו לחקור לדעת אם השבעה ימים היו האחרונים והם בכלל הק"פ יום שזכר, או אחריהם היו, אחר שכבר כלה להשרים זמן משתיים והלכו להם, והם לא לקחו חבל בשמחה של השבעה שנעשה לכל העם (עיין אסתר פ"ב סי' ה' דרב ושמואל פליגי שם בזה), (ה) כל הענין עם ושתי המלכה להביאה לסני המלך והשרים להראות את יסיה מבהיל הרעיון וצ"ב, ליישר הדודי שאלות אלה ובאלה גקדים מרז"ל (קהלת רבה פ"ג פסוק ט') משל למה"ד למלך שעשה סעודה, וזימן אצלו אורחים, וגזר מלכא גזרתא ואמר כל אינש ואינש ימטי לי מה דירבע, אית דאייתי לסוטין, ואית דאייתי סטרומטין וכו' וגאמר כ"כ על אחשורוש אחר שכבש מדינות רבות המספר, ולמען הראות גדולת תפארתו ורב יכולתו הרה והגה לבו לעשות חדשה בארץ לא נעשה כן לכל גוי וממלכה עד ימיו, והוא לערוך מערכה (אייסשטעללונג) אשר בה יתמרו מלכי ארץ הנאורים בימים האחרונים, להגדיל תפארתם ותפארת מדינתם, ונודע לכל בדור האחרון מהות ואיכות מערכות כאלה המביאות עושר וגדולה למדינה אשר תערוך תערוכה כללית כזאת, והוא שכל איש ואיש מארצו ומעירו מרבה להביא ממיטב פרי ארצו ותבואתה, וממבחר פרי בהמה וחיתו ארץ למיניהם, ומכל מעשה חושב חורש ורוקם, בכלל, מכל תענוגות בנ"א אין מחסור דבר, ולתכלית זה יוכן חצר גדול מאד בככר נחמד, שם תתאספנה כל מחמדי עין, ושם תערכנה מחלקות מחלקות לכל מין ומין לבדו, וכל מחלקה בשם תקרא על שם המדינה או העיר, אשר משם יאסף כל יקר תוצאת המדינה או העיר, וכאשר יכלא העם מהביא או תפתח המערכה בהמון חוגג ובמשחה גדול, ובראשם ינצח הנשיא או מלך המערכה, והמונים המונים ינהרו מכל אפסי ארץ לראות בתפארת החמורות האלה, ומטרת המערכה להרבות הדעת בין עמים רבים, המבקרים העצומים בחצרות המערכה, ולהפריח סחרם כחבצלת, גם להראות עושר כבוד המדינה וחמדת סגולותיה האצורות

האצורות בחוכה, ולהוכיח חין ערך מושלה ושרי, אשר עינם ולבם להראות חפצת מדינתם, ונודע אשר עת הבקור בחצרות המערכות היא קצובה על ימים או חדשים, כפי ערך המערכה ומרבייתה, וכמלות הזמן אז יסגר חצר המערכה מכוא ומלבקר, בהקדמת הדברים האלה הידועים מענין המערכות נבא לביאור הכתובים על סדרם. הנה אחר אשר גילה אחשוורוש דעתו בדבר המערכה, הרבו העם להביא שמה כל הסגולות והחמודות, כל דבר מצויין ויקר ערך, וזה גמשך ימים רבים בלתי קצובים מתחלה, עד אשר כלאו העם מהביא, ואח"ז נערכו החפצים כ"א במקומו ובמחלקתו הראוי לו, ונקצבו ימי הראיון והבקורים על ק"פ יום כנימוס מערכות כנוכר, ובמלאת הימים האלה ר"ל ימי הביקור, עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטן כלומר השרים וההמון, כולל השרים והעבדים וכל ההמון הנקבצים עם חפציהם, או שבאו רק לראות, משתה שבעת ימים לכולם אחר עבור ק"פ ימי הבקורים והראיון, והמשתה היתה כעין מנחת תודה (דאנקסעסט) מצד המלך לכל העם לעת הפרידה מביקור המערכה הנמשכה ק"פ יום, על מלאותם רצון המלך ומצותו כ"א לפי יכולתו, והודיע מקום המערכה שהיתה בחצר וגגה לא בהיכל, רק בחצר מקיף מקום רחב ידים מאד, ככר נחמד שבו גם גן תפארה, להכיל את כל הכבודה הזאת, ואח"ז יודיע מהות ראשי החפצים היקרים אשר אוספו לאספה שם, שהצטיינו ביקר ערכם, והפליאו עין רואה ומבקר ביותר, על כל שאר הדברים זולתם שלא חשבם פה, כי אין קצה לתכונה, והם צריכים לרשימה גדולה לא תכילם מגלה רחבה שאין זאת מטרת הספר ותכליתו, ורשם בספר רק זאת בקצרה שהיו שם חור כרפס ותכלת, הם גלומי מעשה מטוה יקרים ממראות היקרות והחשיבות, וגם היו מה שהם אחוים ומרוקמים מעשה חושב מעשה צעצועים וזם מעשה רקמה על גלילי כסף (שטריקעריא) שהיו אחוים כתמונת גלילים, וטבעות כסף זה בזה ע"י חבלי בוך וחוטים דקים באופן שהגלילים נאחזו בסדר של תמונות מכוונות להתפאר, וגם עמודי שש היו שם, כעין מגדלים הנעשים לכבוד ולתפארת בכל המערכות, גם מטות זהב וכסף על רצפת בהט ושש וזר וסוחרת, מחלקה כוללת כל מיני אבני חפץ, ואמר והשקות בכלי זהב גם הובאו שם כלים מכלים שונים, מציין בזה המחלקה המאספת והמכילה כל מיני הכלים והמכוונות תוצאות הזמן ההוא, גם יאמר כי הובאו שם יינות שונות מכל המדינות השונות, שזה טעם ויין מלכות רב"י, ר"ל הרבה מינים, ואמר, כיד המלך זה שב אל כלל המאמר, כלומר כל המערכה בסדרה בהרחבה גדולה כיד המלך שמלכותו גדולה ורחבה.

ביום השביעי כטוב לך המלך ביון, אחר שכבר שבעו עיני הרואים והמבקרים מכל שכיות החמדה, גם מלאו כרסם מעדני מלכם, עלה על לב המלך להביא את ושתיהם לכה בכתר מלכות להראות העמים והשרים את יפיה המצויינת, כמו הראותו להם, כל הדברים המצויינים שהובאו שם לראות, ומבאר כי טובת מראה הוא, ר"ל ראויה היא וטובה ומחוקנת להיות למראה עין המבקרים, ככל הדברים שהוצגו למראה ולכן אמר להראות העמים והשרים את יפיה, אף שאין מהנמוס להראות יופי

המלכה להקמון. אמנם הוא מנימוס המערכות, וכאשר גם בימינו אלה מנהג באיו מערכות (געוויסע אויסשטעללונגען) להביא שם בנות מצויינות ביופי, ובכלל המערכה שמטרתה להראות כל יופי ומצויין, ה' גם מצות המלך בדבר ביאת ושתי להראות יפיה הרשום, שזה מטעם ענין המערכה כאמור, ובזה יהי סדר הכתובים נכוחים ונמרצים, כולם זקוקים וברורים, אין בהם עקש ופחלתל, פרת יושן.

הנאון וכו' מיה משה פאללאק זצ"ל באנהארד.

בגטרא (מגילה י"א) כאנו באש ובמים ותוציאנו לרויה (תהלים ס"ו) כאנו באש בימי נבוכדנצר ותוציאנו לרוי בימי זמן — ויל"מ ע"מ שתירצו קו' העולם למה תקנו שתיה בימי פורים, וכי עדיף משאר ימים טובים שניתנו לנו בתורה לששון ולשמחה, ולא תקנו בהם שמחה, יען שהמועדים ניתנו לעלות ולראות בזמן שבהמ"ק קיים, והיו ישראל ששים ושמחים באור פני מלך חיים, ומקרא מלא דיבור כי טובים דודיך מין, ומה צורך לין, אדרבה נצטוו יין ושכר אל תשת בבואכם אל הקודש (ויקרא י') כי זה בזיון למקדש שיצטרכו לין לשמח לבם כמרוזל באחר זקוקין דגורא ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן וכמ"ש (שמות כ"ד) ויחוו את האלהים ויאכלו וישתו, ות"א והיה חדין בקורבניהון דאתקבלו כרעוא, כאלו אכלן ושתן, לא כן גט פורים אשר ה' בזמן החורבן, וכבר צוה המקונן איך אשמח בפור וכו', הלא ידעו כל הדוים על הר ציון ששמש, ע"כ הוצרכו לתקן לשחות יין, כמ"ש (איוב) תנו שכר לאובד ויין למרי נפש, כדי לשמח לבם לעשות יר"ם לכבוד הנס, ורעיון הזה נוכל להעמיס במקרא קודש (שה"ש א') משכני אחרין גרועה, הביאני המלך חדריו, נגילה ונשמחה בך, נזכירה דודיך מין וכו', ר"ל הקב"ה משך אוחנו בעבותות אהבה, וע"כ אחרין גרועה, אבל לא כל הזמנים שווין, כי בעת הביאני המלך, חדריו לביהמ"ק או נגילה ונשמחה, כ"ך כלומר בך לבד, בלי שום פעולה חיצונית, אבל נזכירה דודיך בגלות (כס"י רש"י ז"ל שם) מין כלומר ע"י היין, וז"ש על ידי שבאנו באש בימי נבוכדנצר שנשרף בית ה', מטעם זה, ותוציאנו לרוי בימי המן (כמ"ש כוסי רוי') הוצרכו לתקן שתיה, שנחפעל באמצעות היין לשמוח בשמחת מצות.

כי תשא.

מדרש תנחומא כ"י זה יתנו הראה לו באצבעו, ואמר לו כזה יתנו, עוד שם, הה"ד עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו (איוב ב'). האדם מורכב מגוף ונפש, וכל פעולה שיהי בשלמות צריך להיות בעצת נפש, וכאשר נעשה בהעדרה כלא חשוב, ונודע דברי הקדמונים שחטא של עגל ה' רק פעולת החומר, כי חיו לא שכו ה' מקרב לבם רק טעו במדבר ישימון, שה' משפיע על ממוצע ויהי להם לעינים אשר ילך לפניהם, וחטאו רק בפעולת המעשה שעשו פסל וצורה, וא"ל שייך פ"י (תהלים מ"ד)

אם שכחנו שם אלהינו, גם אם נפרוש כפינו לאל זר, בכ"ז לא שכחו ישראל אל מושיעם, הלא אלהים יחקור זאת, הוא יודע תעלומות לב ובוחן כליות, ולא חטאו בחלק השכל חמועיל באדם, רק בחלק הפחות גוף החיצון, וארו"ל (מדרש רבה שה"ש) שחורה אני בעצמי, ונאווה בסני קוני, לפני ה' היודע נסתרות שלא הי' החטא בנפש אני נאווה, והנה מחצית השקל נתנה לכפר על מעשה העגל, וגזרה חכמתו יתב' ליתן רק מחצית, לא שקל שלם, להורות נתן לנו, שאין צריכון כפרה רק על חלק הגוף, לא על הנפש, כי הנפש לא נתגאל מעולם, ואך נפשו עליו תאבל בעשותו המזומת, וז"ש הראה לו „באצבעי" רמו על פעולת יד לכד בזה חטאו, וזה יתנו כפרתם שלא חטאו בנפש ובזרדון לבם — אמנם כבר אמרו כי פחיתות הגוף עושה רושם להמסיד ולסגום בנפש, גם בלא דעת נפש לא טוב, וזאת תורת האדם שישתדל להסריד השכל מהחומר שלא יתאחדו כלל, ואה"כ (איוב י"ד) מי יתן טהור מטמא לא אחר, הרצון מי יתן טהור שחוא השכל, מטמא והוא הגוף, וחנה וחו כשהם לא אחד, אמנם בהתאחדם יפסדו, והמליצו רז"ל (חולין צ"א) עולים ומסתכלין בדיוקנו של מעלה, יורדים ומסתכלין בדיוקנו של מטה, ר"ל הסולם השלמות אשר עולה האדם מסילת קודש לה' אם מסתכל האדם מקור חוצבו ממרום נשמת שדי מנת חלקו, או עולים תרין, גם הגוף עם הנפש מתעלים, יתלכרו ולא יתפרדו לעלות מעלה, אבל לעומת זה בהסתכלות דיוקנו של מטה, אחזות מרעיו גוש עפריי אחוז בחבלי ארציי כסבור הארץ, או יורדיי ג"כ תרין, הנפש עם הגוף יתאחדו ליתן תפקידו, כי עוכר שארו אכזרי, אולם אם יחוקן פגם הגוף, או ממילא נתקן ונתעלה גם הנפש, וביאר הענין הוא, עסימ"ש הגאותיק מדר"ל מפראנ זצ"ל (בספרו באר הגולה באר ראשון) כוונת המאמר (מכות כ"ב) ארבעים יכנו ואתו רבנן ובצורו חו"א, כי מקובל אצלם, כי מספר המכות ארבעים כנגד יצירת האדם מ' יום, והנה חטא הוא מצד החומר בלבד, כי מצד הצורה אין חטא כלל, ואלמלא החומר העכור הי' האדם קדוש וטהור כא' מצבא מרום, וכאשר האדם החומרי נתגשם בחטא, גם הצורה אשר אחז במחיצתו נתלכלך עמו, ע"כ ארבעים יכנו, כי הצורה חלה באחרונה ביום ארבעים, ע"כ כל זמן שהוא בחטא, משפט ארבעים מכות יש עליו, כנגד יצירת החומר עם צורתו אשר חלה ביום ארבעים, אמנם כאשר מכה אותו ל"ט הכאות וקבל העונש שהוא מצד החומר או שוב אין בצורה מצ"ע חטא, ושב להיות טהור, וז"ש כל אשר לאיש יתן בעד, נפשו, כלומר כל מה שראה התיקון פעל ועשה באשר הוא איש לתיקון קלקול החומר, כל זה יתן גם בעד נפשו, כי נפשו הזכה חלק אלהי ממעל נקי וטהור, רק החומר הוא בעוכרו, ובנתינת מחי"ש לחקן הגוף, ממילא, נתקן גם הנפש.

מלוקק עם הוספות מהעורך.

הגאון המגיד מו"ה אברהם בעריש פלאהם זצ"ל.

אם נא מצאתי חן בעיניך ילך נא ה' בקרבנו כי עם קשה עורף הוא וכו'.
ההרגש מבואר וכי בעבור היותם עם קשה עורף ראוי כי ילך ה' בקרבם

בקרבתם, הלא מטעם זה עצמו אמר הקב"ה, כי לא אעלה בקרבך, כי עט קשה עורף אתה טן אכלך וכו' אמנם הנראה בזה עפ"י משל, לאחר שהי' מסחרו בחתיכות מיני משי ורקמה הנאותי' לתקוני המלבושים הישנים, למלא מקום הבלוי הקרוע, פעם נסע הסוחר הזה למדינה אחת שאין מצוי שם מין משי כלל, ואין לובשין שם רק בגדי פשתן וצמר, והי' נוחע מעיר לעיר ממחוז למחוז, ולא מכר מאומה מסחורתיו, והי' מתפלל מאוד, ויאמרו אליו אנשי המקום, הלא ידעת אם לא שמעת, כי במקומנו אין צורך כלל אל סחורות כאלה, כי אין אנו לובשין טמין הזה, ואלו ראו' לנסוע רק למדינה שלובשין שם בגדי משי, והבגדים ההם עלולים להתקלקל וצריכים תיקון, ולכן שם תמכור סחורתך במקח טוב מאוד, הנמשל משה עלה לכרום וכצא להקב"ה שהי' כותב ארך אפים וכו' נושא עון וכו' מה שהם עניינים מועילים לתקן כל קלקול וכל קרע, ואמר משה רבש"ע בהיות כבודך בעליונים לא תוכל למכור מסחורת מרותך מאומה, כי שם לא יודמן שיקרע אחד את לבושו שיצטרך תיקון ולכן אם נא מצאתי חן, ילך נא הי' בקרבנו' והטעם, כי עם קשה עורף הוא' ואתה תוכל למכור סחורותיך, וסלחת לעונינו וכו'.

ויקהל

במדרש ויקהל משה, כך אמר הקב"ה למשה עשה לך קהלות גדולות לומר לפניהם הלי' שבת וכו', כדי שילמדו ממך דורות הבאים וצ"ב למה דוקא לדורות הבאים, ולא גם לדורו של משה, וי"ל דהנה הפלא"ה ביאר מרז"ל עה"פ (דברים ד') ועתה ישראל מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה, אטו יראה מלתא זוטרתא הוא, אין לגבי משה וכו', דעיקר נצחון היצר הוא במקום שיש חסרון כיס, בעניני ממון עומד בראש, ושם חביון עוון, עניות מעביר את האדם מדעת קונו, גורם לכמה עבירות חמורות, ואבוהון דכלהו חילול שבת, כי קל מהרה ימצא בזה מקום להכשילו, ובלשונו מלה, אם לא אעשה לביתי להביא לחם חקי, לחם לפי הטף, מאין יבא עורי, כאשר הנסיון מורה, שבחילול שבת עלול האדם להלכד בחבלי רשת היצר וליפול במכמוריו ח"ו, יותר מכל שאר עבירות שבחירה כמ"ש ונשכח מציון שבת ומועד, והכל ממון עושה, והנה בהיותם במדבר, מקום אשר שלח להם ה' צירה לשבע, כי המסיר להם דגן שמים, ואכלו לחם אבירים, גם שמלתם לא בלחה, והי' להם די מחסורם בלי דאגת מאומה, או מהנקל הי' להם לשמור את השבת מחללו וז"ש, ועתה דייקא בדורו של משה במדבר באמת מלתא זוטרתא היא היראה.

וי"ל בזה מאמר ר"ש ביותר צריך הכי' לזרז במקום שיש חסרון כיס, ירצה בזה לשלול דברי ת"ק דאמר אין צו אלא זירוז, מיד ולדורות ר"ל דהזריות הוא דבר הנוהג כל זמן ועידן, ואמר ר"ש לא כי, לא כל הזמנים שווין, אין מקום להזריות ולא שייך, אלא במקום שיש הרגש חסרון כיס, וזהו רק לדורות הבאים, לא בעת היותם במדבר, כי שם ענין הזריות אינו נחוץ כ"כ, ובכן גבא אל ביאור המדרש, אשר הקב"ה למשה עשה לך קהלות גדולות

גדולות לומר לפניהם ה' שבת, כדי שילמדו ממך, דורות הבאים כי בימי משיר במדבר באמת לא הי' צורך בדבר להרעיש כי על וחירת שמירת שבת ובקל היו שומעי' לתמורה להם הלכותי, אמנם לדורות הבאים יהי' הענין נחוץ ביתר שאת להקהיל קהלות, ולדרוש הלכתא רבתי לשבתא, למען יהיו דבריהם חודרים אל לב שומעיהם, ולא ילכדו ברשת היצר בחילול שבת, שחם כהררים תחלוים בשערה, ושקולה שבת כנגד כל התורה וא"ש מחי' הגאון ריא"ם זצ"ל עם הוספות העורך.

פקודי.

חגאון מו"ה יצחק שווייגער זצ"ל טאפאלטשאן עם הוספות העורך.
במדברש אלה פקודי המשכן, משכן שנתמשכן ב' פעמים כדכתיב (ישעי' מ') כי נרצה עונה, כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתי, וילים עסיים שארז"ל קינה לאסף מבעי' לי, אלא על ששפך חמתו על עצים ואבנים, וזוה נראה חיבתו של הקב"ה לישראל ע"כ מזמור לאסף, ופי' הססוק (ירמי') כי על אפי ועל חמתי היתה העיר הזאת, (על' הנאמר כאן עומד במקום מלת בשביל) כלומר בשביל להשיב אפו וחמתו מישראל עם סגולתו, שלא יעשה עמהם כלה, בחטאם לפניו יתב' והי' כפרם עצים ואבנים לשכך מהם כעס וחמה כ"ט (תהלים ס"ח) נורא אלקים, ממקדשך ששפך חמתו על הבנין, ואינו נוגע בנפשות, רק נותן עוז ותעצומות לעם, לזאת ברוך, אלקים אנחנו מודים למדה"ד, שזאת היתה לנו לטובתינו לחיותינו כהיום הזה, וילים בזה מקרא קודש יחינו מיומים ר"ל ב' ימים, ט' באב של מקדש ראשון, וט' באב של מקדש שני ששפך חמתו על תפארתנו, לכן יחינו, וא"כ ביום השלישי בנין המקווה שיתקיים בנו מקדש ה' כזבנו ידיך, ובאש עתיד לבנותה ולא יחרב לעולם, א"כ מה תהא עלינו אם נחטא, ע"ז גמר אומר ביום השלישי יקימנו, ונחיי' לפניו כי בימים ההם יבוקש עון ישראל ואיננו, כנ' ואח הצפוני ארחיק מעליכם, וזרחתי עליכם מים טהורים, ונחתי לכם לב בשר, ובוה יכואר המדרש' כמין חומר, דחי' קשה לו למה מזכיר כאן בזמן דאיירי בבנינו ובתיקונו, חרבן של ב' מקדשות, הלא בעידן חרות חזוה, ע"ז בא כמתרץ ואומר, שאדרבה בזה אנו מזכירין חסדי המקום עלינו, אשר ברחמיו ורוב חסדיו הגדיל לנו, שלא לעשות עמנו כלה כחטאתינו חיו וז"ש כי לקחה מיד ה' שם הרחמים, כפלים בכל חטאתי, זה הי' לקיחה טובה מבעל הרחמים לטובתינו, לחיותינו כהיום הזה.

כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהי' לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם, יל"ט בהקדם ביאור מרז"ל (תהלים י"ט) השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע, ודרשו שזוהו הצדיקים שבוכותם בא המטר לעולם, וצ"ב כי צדיקים מאן דכר שמייהו בהאי קרא, ונראה דישנם צדיקים בני עלי' המסתירים ומצניעים מעשיהם הטובים, ובפני הבריות מתראים כאחד העם קלי הדעת, מדברים ומספרים עם בניא, יושבים עמהם במסיבה, (ובקרבתם אש מתלקחת, יראת ה' ואהבתו יתב' טמון חפץ מתוקש בקרב איש ולב עמוק, ולא

ולא יראה החוצה שום תנועה של קדושה. רק נחשם ולבם אל קודש הקדושים אמנם נתגלה ונתפרסם לפעמים מעשיהם הטמונים ע"י גשמי מטר, כענין שספרו לנו רז"ל (תענית) בחוני המעגל שהפעיל ע"י צדקתו שירוקו השמים מטרי ברכה, וז"ש "השמים" היינו הצדיקים אשר עיקר עבודתם לנשמה, כענין שדרשו יקרא אל השמים מעל זה הנשמה, "מספרים" גם סימורים עם בנ"א הוא כבוד אל, כל כיוונתם לכבוד ה' לנ"ר לפניו יחב', ואעידה לי עדים נאמנים על מעשה ידיהם ממה שיפעלו להריק מטרי שמים וזהו ומעשה ידיו מגיד "הרקיע" כדרז"ל. רקיע היינו מטר. הרקיע היא יקר סהדותא על מעשיהם הטובים הטמונים בקרבם, ובכן כאמור נבא אל ביאור הכתוב שלפנינו כי "ענן" ה', מה שעושה ה' להריק עננים מטר, וזה הוא על "המשכן" כלומר ע"י הצדיק אשר משכן ה' בתוכו כנ" היכל ה' המה כי ירום לעב קולו ושפעת מים תכסהו גם "יומם" כלומר בבירור היום בתקופת תמוז בזריחת השמש בתקופה גם אז במאמרו יתקשרו שמים בעבים וירוצו לעשות רצונו, ואמר טוב, ואש תהי' לילה בנ" על איזה צדיק אני אומר לך בירור זה, במה הכתוב מדבר, בזה שהאש ומאור הקדושה תהי' מכוסה בו כלילת ולא יראה צדקתו החוצה, ולענין כל בנ"י, יודמה להם, ככל מסעיהם" שהוא הולך אתם בדרכיהם ומסעיהם והבן.

מספר נועם מגדים.

ויקרא.

הגאון מו"ה שלום מרדכי הכהן זצ"ל ברעואן.

מדרש נמש כי תקריב קרבן מנחה וכו' הה"ד יעובד רשע דרכו וכו' כי רבה לסלות, זה עשירית האיפה שוויתר הקב"ה סליחה משלו, ונראה בביאורו דהנה בגמרא (זבחים י"ג) יליף דקרבן בלא תשובה אינו מכפר מדכתיב זבח רשעים תועבה, א"כ מנחה דאינו בכלל זבח כמובן גם בלא תשובה מכפר, ובאמת טעמא בעי דמאי אלימא כולי האי, וי"ל עפ"מ"ש הגאון בס' סטיכת חכמים לבאר מרז"ל (עירובין ס"ה) יכולני לפטור את כל העולם מן הדין שני שמעי נא זאת עני' ושכירה וכו' ופריך מהא דשיכור משחו מקח וכו' ומשני מדין תפלה, הכוונה דבאמת למאי דאיתא בגמ' שם (דף מ"א) עניות מעברת ע"ד קונו ואינו רואה פני גיהנם, יש לכל העניים התנצלות, וכיון דקרא קרי להו, שמעו זאת עני' כולם פטורי' מן הדין מיום שחרב ביהמ"ק אך דהש"ס קאמר למאי ג"מ למיבעי רחמי, א"כ יש לחייבם, משום דהו"ל למיבעי רחמי שלא יענו, אבל כיון דפטורי' מדין תפלה, שוב ממילא פטורי' מה"ד לגמרי עכ"ד, הנה כי כן, כיון דמנחה הוא בדלי דלות, לכן גם בזמן שביהמ"ק קיים, גם בלא תשובה מכפר דיש לו התנצלות דעניות מעברת ע"ד קונו.

ונודע דברי הגאון מוה"ר יונתן זצ"ל על מקרא קודש נאום ומירות ישראל (תהלים צ"ג) עדותך נאמנו מאד לביתך נאום קודש, ה' לאורך ימים מרז"ל (במדרש רבה וכו' בירושלמי דהוריות) שאלו לתורה חוטא מה עונשו, יביא

יביא קרבן ויתכפר, שאלו לקב"ה והשיב יעשה תשובה, והנה קרבן הוא רק כ"ו שביהמ"ק קיים, אבל תשובה הוא לעולם ועד, ויש "עדותך" ר"ל ענין קרבן הנאמר בתורה נאמנו מאד, אמנם אינו נהוג בכל זמן ועידן רק "לביתך" נאווה קודש בזמן שביהמ"ק קיים אולם עצת ה' לעולם תעמוד, "ה" עצה הנאמר מפי הגבורה לאורך ימים — נמצינו למדין, דמאמר יעשה תשובה הוא של הקב"ה, ומעתה דברי המדרש מבואר יפה, כי "ירבה" לסלוח זו עשירית האיפה, דלגבי מנחת עני הגדיל ד' חסדו ומרבה לסלוח אף בלא תשובה, ויש שויתר הקב"ה "משלו" משלו ממש וזהו ענין התשובה השייך לו יתב' כאמור וה' אמר המאסף בדברי הגאון הנ"ל יש ליתן טעם לשבח על קריאת שם "מנחה", מה דנחקשו בה רבים, דהלא כל קרבן הוא מנחה שלוחה לה, ולהאמורין הנחנין למעלה נאמר, כי מנחה ודורן הוא לנו מאח השם יתב', ו אנו המקבלים מאתו יתב' משלו שויתר כאמור, —

צו

הגאון מו"ה יודא אלטמאן זצ"ל ששאט עם הוספות הצורך.

צו את אהרן ואת בניו לאמור, זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח וכו' אין צו אלא זירו מיד ולדורות, אר"ש ביותר צריך לה' לזרו במקום שיש חסרון כיס (ת"כ הובא ברש"י ז"ל) — הן דרשו רז"ל זאת תורת העולה הוא העולה, כל העוסק בחזרת עולה כאלו הקריב עולה, א"כ דין מנה ומנה, וכיון דקרבן אינו מרצה ומכפר רק אם קרב לשמה, כי כל עניני קרבן חוכו רצוף אהבה להשית"ב, ומי שעושה בעבור פני' להתנאות או להראות כבוד עשרו פגול הוא לא ירצה, וע"ש ששה דברים הזכר נשחט וכו', כן הוא לימוד חוה"ק אם כוונתו רצוי בלתי לה' לבדו, אז יש לו סגולת הקרבן, ואה"כ הוא העולה על מוקדה על המזבח כלומר תורה לשמה דייקא בזה הכתוב מדבר, העולה ופורחת לעילא על המזבח שלמעלה, ונודע מה שמספרים מהצדיק' ברוך מקאסוב זצ"ל, כי פ"א רצה ליכנס לאיזה ביהמ"ד, והי' אך כאשר הקריב לבא לדלתי פתחי, והנה תצלינה באוני קול רעש התורה, אשר הרעישו שם הלומדים בקול אדיר וחזק ומיד חזר לאחוריו באמרו, כי ביהמ"ד הוא קטן מהכיל עוד אנשים יותר, כי הוא מלא על כל גדותיו בתורה, מהארץ עד שמי קורה, וביאר דבריו ע"ד צחות מוסרי, עפ"י מאמר הנודע מזה"ק, "אורייתא וצלוחא בלא דויר לא סרחת לעילא" והן קול רעש גדול אשר אנכי שומע לא ברעש ה' וקול ענות אנכי שומע כי הבין ברוח קדשו, דכל הלומדים הנמצאים שם היו אנשי קלי הדעת, ולא הי' כוונתם רצויה לה' והלימוד שלא לשמה אין בכח סגולתה לעוף למעלה ונשארה למטה בארץ, — והמליצו בזה מחזיל (ברכות) חד לא מכתבי מילייהו בספר הזכרונות, תרי מכתבי מילייהו בספר הזכרונות, כי כבר אמרו ח"מ בלי כוונה רצוי, הוא כגוף בלי נשמה, ואז באמת רק חד הוא הלומד, הלא הוא הגוף החומרי, משא"כ בלימוד לשמה הוי תרי, גוף ונשמה יחדיו יתאחדו, והו

וזהו העולה למעלה על רום שמימה להכתב בספר זכרון לפניו והנה בלימוד כזו, מלבד כשרון הטעשה אשר ירצה יש לזה עוד יתרון כענין גידול בני על ברכי התו"מ, כיס הפ' (תהלים קמ"ב) אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד, ולא בשכר מצותיו, או יהי מעולתו לפניו, גבור בארץ יהי זרעו, דור ישרים יבורך, כיון ומקור מקומו טהור, יהי נשרש ג"כ בלב בניו, יראת ה' טהורה או עומדת לעד.

ובכן נבא אל הביאור, צו את אהרן וכו', זאת חורת העולה היא העולה וכו' שהי' לנזיר לעלות לפניו יתב' ואמר אין צו אלא זירוז, כי באמת דרוש לזה זריזות יתירתא, אמנם סגולתה הוא מיד, גם לדורות' כי גם דורותיו הבאים אחריו יצליחו ויעשו פרי קודש לה, אר"ש ביותר צריך לזרו במקום שיש חסרון כיס, כי חסרון הממון ועניות יעצרהו מלבא אל שלמתו, שמעתמא בעי צילותא, ואך טוב לישראל, אלקים לברי לבב.

לפסח.

ליל התקדש החג.

הח"ג וכו' מו"ה עקיבא הכהן שטראססער זצ"ל טאקאי.

עם הוספות חלמידו האברך החריב וכו' מו"ה מיכל יצחק ווידער גיי טקרינע.

רב-הערך של החנוך הוא דבר שכלי, להשקיע במרץ גדול את כחות האבות בבנים, כלומר: האב חייב להעתיק צורחו לבנו הן בפנימיות והן בחיצוניות על אופן כזה שכל מין-האנושי תעיד על יחסו של האב לבנו, וכן להסך, אם הכן לא החליף את הצורה שצר עליו אביו אם הצורה הזו לא נטשטשה או קנה לו האב חיים נצחיים או האבות חיים לעולמים אם רוצים אנחנו לידע את טפוסו של האב -- שהי' זה מלפני אלפים שנה -- אנו מסתכלים בצורת בניו, לרכישת חיים נצחיים בעולם הגשמי אי אפשר להגיע אלא באופן כזה, מזמן שנגזרה הגזירה של "דור הולך ודור בא" נצרכים אנו למסורת, כלומר: למסור מחזונו של החיים העברים, לחיים העתידיים, יען שהארץ לעולם עומדת ואין שינוי בהטבע המורכב מיסודים דומם, וצומח, השינוי שכיח רק בכריאים ממללים, ואי אפשר להם לחיים נצחיים רק ע"י המסורת, ומחמת שאי אפשר להגיע לדבר נצחיי בעולם הגשמי אלא "החנוך" אומה הישראלית אם רוצה היא ובנצחייתה מוכרחה היא לחוק את חומת החנוך אברהם אבינו ע"ה האדם שהיה הראשון שהכיר את בוראו ובודאי הצטיין לכל המעלות היאותות לאדם השלם נשתבח ביחוד בשביל מעלת החנוך, כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו! אולם הא"ך יהי נוסח הפדגוגי של החנוך, הא"ך יהי יחסו של מחנך -- להמתחנך? ימי הילדות, ימי הבגרות יתחנכו על סגנון חד גוני או יש מדרגות בחנוך? הוראה לסגנון החנוכי אפשר לכוון בפסוקים הנכפלים למדות החנוך במצות הפסח, שלמי דרשת חז"ל דברה התורה בהם נגד ארבעה בנים, שונים במספר שנותיהם ובהשקפותיהם על מהלכי החיים, להילד הרך בשנים, ובחכמה, לשאינו יודע לשאול אי אפשר להבינו בפעם אחת את תכליתו האמתי של הלמוד, ואוסן

קיום המצות שעקרים היא עשייתם שלא ע"מ לקבל פרס אלא מתוך אהבה. לילד כזה מוכרחים אנו להמשיכו לחורה ע"י הבטחות פרסום תכופות, והגדלת לבנך ביום ההיא — בעודו ילד — לאמר בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים בעבור מצות פסח מצה ומרור זכינו ליציאת מצרים, גם אתה אם תקיים את התורה את מצות ד' תתברך ממנו באושר והצלחה באופן כזה דוקא כונתי, להבטחות של „אך טוב“ המושכות את לב הילד להלמוד, ולא לספר לו את ענשו של האיננו מקיים את התורה, הילד מתמת טבעו החלש והרך צריכים אנו מקודם לחפש אחרי תרופות המועילים לחוץ כחותיו, ולא לאימו בדברים קשים כגידים של עונשים עתידים כזה היא החנוך הילדותי, התם כבר הגיע לימי הבגרות ושואל מעצמו מה זאת? כלומר מה שכרו של המקיים את המצות, ומה הפסדו של האי־מקיימו? התם כפי מספר שניו מבין הוא מעצמו שבמקום שכר אם לא מקיימים יש עונש, על זה תשיב לו כי „בחוק יד הוציאנו ד' ממצרים“ מספר לו את המכות הגדולות שקבלו המצריים בעבור רוע בחירתם וכן היא לכל הממרים את מצות ד' ח"ו שעתידיים לקבל עונשם, במלות אחרים: עבודת ד' מראה היא החנוך הבגרותי, חוזכם „הרואה את הנולד“ אינו מסתפק בעבודה של יראת העונש או לקבל פרס החכם שואל „מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ד' אלקינו אתכם?“ מה היא התכלית הסופי של מצות האלו, ואף את אמיר לו כהלכות הפסח אין מטטירין אחר הפסח אסיקומן, אמור לו שתכלית המצות היא עשיית המצוה מאהבה והמצוה בעצמה היא התכלית העיקרי „שכר מצוה מצוה“ אין מטטירין אחר הפסח אסיקומן אחר המצוה אין לקוות לשכר לאפיק מן בעבור עשיית המצוה, וז"ש הכתוב וצדקה תהי לנו כי נשמור לעשות את כל החקים האלה כאשר צונו ד' שנקיים את המצוות רק בשביל שצונו הבורא יתברך, ולא לכוונה אחרת, הרשע הכופר בתולדות אבותיו הוא כופר בעיקר יציאת מצרים ושואל: „מה העבודה הזאת לכם?“ אתם מספרים יציאת מצרים ולזכרונו אתם חוגגים את חג הפסח במצות פסח מצה ומרור, למה לכם כל העבודה הזו מי יאמת לכם את היותו המעשי של יציאת מצרים הוא אינו מאמין במסורתנו הקדושה ובשאלתו הערמימית עושה את עצמו כאלו החסרון לא בנפשו הנפסדת היא, הוא היה מאמין אם היה ראה את יציאת מצרים לנוכחו, עכשיו הוא אינו מאמין רק בשביל שלא ראה בעצמו את יציאת מצרים, אולם האמת אינו כן כי אסילו במצרים שכולם ראו את כח ד' הרשע ברשעתו נשאר, ולא בא לידי אמונה כמאמר חז"ל שבשלשת ימי אסילה מתו רשעי היהודים, לדוגמא יכלו לשמש דתן ואבירם שיצאו ממצרים וראו את נפלאות ד' על הים ואס"ה מתו ברשעם, הרשע כח הרע שבו מכריעו לחלות הכל בטבע, לזאת הקהה את שניו ואמור לו, בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים לי ולא לו אלו היה שם לא היה נגאלי אני כשאני לעצמי מאמין אני במסרת יציאת מצרים אע"פ שלא הייתי שם — קבלתי היא אמונתי ואתה עושה עצמך לכשר כהחזיר שמראה את טלפיו הכשרים ואעפ"כ טמא הוא, ואתה תולה חסרון אמונתך שלא היית שם בעצמך אני אומר לך שאסילו היית שם לא היית נגאל כונתי לגאולה רוחנית — ג"כ ובאמת להבין

להבין למה נכלל תורת התנוך פעמים רבות במצות הפסח במצות יציאת מצרים יותר מבשאר מצות נראה לי לפי שיציאת מצרים הוא את אחדותו יתברך כתשובת החבר למלך הכוזרים כששאל אותו המלך על אמונתו -- השיבו שהוא מאמין בך שהוציאנו ממצרים ולא אמר בך שברא את העולם, על כן נצטוונו גבי יציאת מצרים על התנוך פעמים רבות לחזק את כח האמונה בלב הילד, ומטעם זה אנו מזכירים יציאת מצרים אצל קידושי שבתות ולמועדי השנה.

נמרא (פסחים קט"ו) א"ל רב נחמן לדרו עבדי, עבדא דמפיק לי מרי לחרות, ויהיב לי כספא ודהבא מאי בעי למימר לי, א"ל בעי לאודוי ולשבוחי, א"ל פטרנן מלומר מה נשתנה, פחח ואמר עבדים היינו ופרשיי לאחר שאילת הבן התחיל לומר עבדים היינו -- דברי רשיי, אלה תמוהין למאוד דהלא אמר פטרנן מלומר מה נשתנה, ומה זה שאמר רשיי לאחר שאילת הבן -- והנראה בזה, דהנה רבים מהמפורשים אחזו נוסח זה שאלת הבן (המה נשתנה) לחמשה שאלות, ארבעה המה מפורשים, והחמישית היא סעיף הראשון לעצמה, ויהי הכוונה, מה נשתנה הלילה הזה, גלות זה האחרון אשר אנו בה, מכל הלילות, מכל הגליות הראשונות, גלות מצרים שהי' רדיו שנים, וגלות בבל ע' שנים, וגלות האחרון המר הזה קרוב לאלפים שנה, ועודנו עומדת ומחוקת כחוקף הצרות, זו השאלה האמיתית אין לה שייכות דוקא על הבן לשאול, אלא אנו כלנו שואלים זה לזה, ואין חכמה ותבונה לפתור שאלה זו, אמנם בשים לב בהתבוננות, ירצה גם לשאלה זו פתרון אמיתי, והוא ג"כ מתורץ במיבות אלה האחרים, עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה', וסרם כל נתכונן נא היטב על אמיתת דחול"ל (גיטין י"ג) עבדא בהפקירא ניהא לי, וזכות הוא לעבד שיוצא מתחת יד רבו לחירות, שכנגד כל הזכותים שיש לו בעבודתו, לזכות יותר גדול יחשב לו השיחרור, שלא יהא תחת רשות אחרים (ע"ש בחוס' כו"ה עבדא) כי באמת העבד נמכר רק כמזוקה, ולא כרצון טוב עושה עבודת בעל הבית, רק כצד ההכרח, וברגע השיחרור נעשה כברי' חדשה, שש ושמוח ונותן שבת והודי' לרבו על ששלחו לחרות אשר במשך ימי עבודתו אך לזה היו עיניו מוחלות, אם כי היו לו כל טוב -- והנה בני' בהיותם במצרים היו כל מגמתם לצאת משם, והעד בזה שלא רצו להתדמות להמצריים בשום דבר, ולו היו רצו ללכת בחוקי המצריים לא היו נחסר להם מאומה, ורק זה אשר התרחקו עצמם מהמצריים כלשון שם ומלבוש הסבה להם המשטמה, והנה נודע ההבדל שבין עבד לבן, עבד אינו עושה רצון רבו בלב ונפש הסצה רק מפאת ההכרח, משא"כ הבן עושה רצון אביו באהבה ורצון טוב, והנה כי כן בני' במצרים היו רק עבדים לפרעה, ולא היו עושים רצונו באהבה, גם לא רצו לשבת שמה, ותמיד היו נצפים על הגאולה, ובזכות זה נגאלו בקרוב, ולא כן עתה בעוה"ז אשר עם רב מהיהודים גם לבדי חוקי תהלוכות הדרושים מאת המלכות אשר בצלם אנו חוסים, אשר בחוב עלינו לשמור, הנה המה עושים גם לפנים משורת הדין, ומתאמצים בכל כחם להתדמות אליהם גם בכל דבר רשותי בלתי חיובי, ורבים המה האיסורים

האיסורים איסורי תורה ודרבנן אשר היתודים מעמי הארץ עוברים עליהם, כגון תגלחת הזקן וקצוצי הפאה וכאלה הרבה, ואם גם נלך בדרך לימוד זכות על כלל ישראל לאמר, הלא אנו גרים בארץ לא לנו, ואין מן הגמוס לנקר את עיני האזרחים בתכסיסי מלבושינו, הנה גם זה הוא רק ספק אם מספקת (ודאי אינו מספקת) ומה נאמר ומה נדבר ובמה נצטדק על אותן שמבקרים בכל יום פעמים באהבה את בתי הטיאטראות כהנה וכהנה מקום התענוגים, ועוברים הרבה עבירות חמורות, הכי גם זה הכרח מצד היותנו בגלות סחופים, הן לא, בזה אדרבה אנו מרכישים עלינו עוד משטמה יחירה בעיני הנוים, באמרם ראו אלה היתודים רוצים לעלות במעלה עלינו כמוכן, וכאשר הנסיון מעיד, ולראבון לב נוכל להודיש, אשר עושי אלה לא יקראו בשם עבדים, כי עבד אינו עושה רק כמה שהופקד, ומצפה לחירות, לא כן המה מוצאים עצמם בטוב תחת ממשלת המדינות ואינם מחכים לביאת הגואל, ויוחס בשם בנים עליהם יכון, ובזה מה מאוד נפתרה שאלה הראשונה אשר מה נשתנה הלילה גלות הזה, והוא בתירץ, עבדים חיינו לפרעה, שמה היינו רק בחי עבדים להם ע"כ ויוציאנו, לא כן עתה כאמור.

ונשובה לראש רבריני, שר"נ שאל את דרו עבדי, אשר הי' לו אצלו כל טוב ועבודה קלה, וכל היום הי' רק אוכל ושותה ומרקד, כדמצינו בש"ס (ב"מ ס"ד) כגון דרו עבדי דר"נ דמרקד בי כובי, ופירשי' ליצן הי' ומרקד בחגיות לשחות יין, ובטח הי' לו כסף וזהב כמוכן, ושאלו ר"נ עבדא דמסיק לי' מרי' לחירות ויהיב לי' כספא ודחבא, הכוונה שבעבודתו נותן לו תמיד כסף וזהב, ועתה רוצה לשלחו חפשי מאי בעי למימר, וכוונת ר"נ הי' עליו, והשיב בעי לאודוי ולשובחי, ובוה ראה ר"נ את אשר רצה לידע אשר גם עבדו, אשר יש לו אצלו כל טוב עכ"ו יודה וישבחו אם שלחו לחרות, ועוד הוא מצפה לזה, וג"כ פסטרמן מלומר מה נשתנה (פסרתן לי' ויפטירו בשפה ר"ל הרחבת דברים) כלומר עתה מלתא אנכ אוריחי נפתרה לו שאלה הראשונה החמורה, מה נשתנה הלילה הזה טעם אריכת הגלות המר, היות מוצאים עצמינו בטוב, ואין מצפים לגאולה, פתח ואמר עבדים היינו לאלה שאלת הבן, כי ארבעה השאלות עוד לא נפתרו בדברי העבד, רק הראשונה העצומה והבן.

אהרן עפשטיין

תופס ישיבה בק"ק בעלעניעש תע"א.

יידיש דייטשע ערקלערונגען.

ויקרא אל משה וכו', אדם כי יקריב מבם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם. ווארום דיא תורה געראדע דיעזע ארטען טיערע צום אפפער ערוואהנט טראטצדעם דאך וויא וויר ווייטער בעלעהרט ווערדען. אויך פאן תורים ובני יונה געאפפערט ווערדען קאגן, ווירד פאלגענד ערקלעהרט: אים מדרש הייסט עס: אמר הקב"ה

הקב"ה לא תקריבו לפני מן הרודפים אלא מן הנרדפים.
 איהר זאללט נכט אפפער דארבריינגען פאן דען פערפאלגער (פאן דען ווילדען
 טיערען. דיא אנדערע פערפאלגען אונד פערניכטען) זאנדערן פאן דען
 פערפאלגטען (פאן דען צאהמען טיערען דיא פערפאלגט ווערדען). דיעס מאג
 פאלגענדען זיין האכען :

דיא ערפאדורנג בעסטאטיגט טויזענדפאך, דעס וואכט דעס ווייזעסטען
 אללע מענשען כי אדם אין צדיק בארין איזר
 יעשה טוב ולא יחטא. עס גיבט קיינען מענשען, דער נור ווטעס טאטע,
 אונד גיע שלעכטעס, דאך זינד נכט אללע מענשען גלייך, אונד עס זינד
 צווייא פערשיעדענע זינדער פערטצושטעללען. מענשען דיא גערנע גוט ווארען.
 דערען הערץ פיר אללעס גוטע בעגייסטערט איזט, דיא אבער טראטצודעס
 איין אפפער דעס יצר הרע ווערדען. זייא עס, דאסס זיא דורך דיא
 געזעלשאפט פערלייטעט ווערדען. אדער דאסס זיא ערבליך בעלאסטעט זינד,
 דאס איהר בלוט אונד טעמפערעמענט, דען רייצען דער פערלאקקענדען
 זינדע, נכט וויעדערשטעהען קאנן. אנדערע זינדער הינגעגען ווארען פאן
 גאטור אויס, לייכט תורה אונד מצות צוגאנגליך, זיא זינד קינדער בראווער
 עלטערן, דיא שטעט, זיא זינדע געשייט האבען, אבער זיא ווכען זעלבסט,
 דיא זינדע אויף, זיא וואללען דען קעלך דער ליידענשאפטען אויסקאסטען.
 וואהל זינד ביידע קאטעגאריען זינדער, דאך איזט איין גראסער
 אונטערשייד צווישען איהנען. ערסטערע דיא דאס גוטע וואללען, אונד
 נור דיא קראפט נכט האבען זיך פאן דען פערטעלן דעס יצר הרע צו
 בעפרייען, ווען זיא אין דיא יאהרע קאממען, ווא דיא ליידענשאפטען נכט
 מעהר זא טאבען, ווערדען אויפריכטיג חשובה טוהן, אונד זיך בעשטרעבען
 דאס פערדארבענע לעבען נאך אים לעצטען אויגענבליקק גוט צו מאכען.
 נכט זא יענע, דיא דען יצר הרע דירעקט אויפגעווכט האבען, דיא
 זינדיגען וואללען, דיעזע זינד דיא רשעים שאפילו בפתחה של
 גיהנם אינם חוזרין בתשובה, דיא זעלבסט אן דער גיהנם
 טירע אנגעלאנגט נכטס בערייען, ערסטערע זינד אין דעס ווארטעס וואהרעס
 זינדע דיא "נרדפים" פערפאלגטען, וואהרענד לעצטערע "רודפים" דיא דער
 זינדע גאכיאגען, השית"ב אין זיינער גאדע איזט שטעסס בערייט דען
 בערייענדען זינדער, אין זיינע פאטערארמע אויפצוגעהמען, אבער דאך נור
 דיא "נרדפים" דיא פערפאלגטען, דיא פאן דער זינדע פערפאלגט, דיא דורך איהרע
 אכשטאממונג אדער אומגעבונג געוויסערמאסען צור זינדע פראדעסטיגירט
 זינד, נכט אבער דיא "רודפים" דיא ווייל זיא, דיא זינדע נכט אויפגווכט,
 זיא דער זינדע גאכלויפען, דארום האטט השית"ב אנגעארדנעט, דאסס בלאס
 דאס אפפער פאן בהמה, בקר וצאן, דיא אין דער טיערגאטטונג, "נרדפים"
 זינד דארגעבראכט ווערדען, אום צו לעהרען, דאסס אויך פאן דען מענשען
 גור דיא "נרדפים" האפפען דירפען פאן, השית"ב גאדיג אויפגענאממען
 צו ווערדען.

מגד ירחים

דאמיט ווירד אויך דער אויסדרוק „אדם“ כי יקריב פערשטאנדליך, וויר
פֿינדען אין דער הוה"ק „ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי
תאווה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל, ותקח מפריו ותאכל“ מייסטערהאַט
שילדערט אונז דא דיא תורה דען טיפוס איינעם „רוח“ וויא חוה זיך אין
געדאַנקען זאפֿיעל מיט דען פֿערבאטענען בוים בעשאַפֿטיגט, זיא בעטראַכטעט
איהן פֿאַן אַללען וייטען, געזיכט, אויגען, הערץ בעשאַפֿטיגט זיך דאמיט
דיא גראסאַרטיגקייט דעס פֿערבאטענען פֿאַרצושטעללען, דא קאַנטע
עס ניכט אַנדערס קאממען אַלס „ותקח מפריו ותאכל“, דאסס זיא שליעסליך
דארנאך גריפֿף, אונד דאָסאַן אַסס, זיא האַטט דען יצר הרע זעלבסט
אויפֿגעוואכס, איהן נאָכגעיאַגט, ניכט זא אדם הראשון ער וואורדע שאן
איבעררעדעט, פֿאַן דער לעבענדען זינדע פֿערפֿאלגט, מיט דעס ווארטע
„אדם“ כי יקריב מכם קרבן, דייטעט דאָהער דיא תורה אָן, דאסס נור
דער זיין קרבן דאַרכרינגען קאנן, אונד אויף איינען גינסטיגען עמפֿאַנג
האפֿען דאָרף, דער וויא אדם הראשון געזינדיגט האַטס, פֿאַן דער זינדע
פֿערפֿאלגט, ניכט אַבער וויא חוה דער זינדע נאָכגעיאַגט, זיא אויפֿגעוואכס
האַטס.

ארגו מכתבים.

פֿנתס־קלוזש בביאור הפסקא ר"י ה' נותן בהם סימנים, שמעתי צחות
נאה מהגאון ר' העשיל אבדיק קראקא כד הוי טליא,
עס"י עובדא כי אביו חגאון מו"ה יעקב אבדק"ק לובלין בא פֿ"א עס בנו
הלו בהיותו עלם קטן אל עיר א' בארץ אשכנז והתאכסנו שם בבית
אכסנאי אחד, בעל האכסני' ה' איש כילי מאד, כשהסבו אל השלחן
לסעוד, הציג לפניהם כוסות קטנות מאד, הערשעלי הקטן ראה זאת והתחיל
ציוחק, וישאלהו אביו למה זה תצחק, ויענהו ויאמר: תמיד כשבאתי
בהגדה ש"ס אל „ר"י ה' נותן בהם סימנים“ לא יכולתי להבין איהו חידוש
בא ר"י לחודש לנו בזה שהוא מוסר לנו את הסימנים של עשר המכות,
מי זה לא ידע, כי ר"ת של עשר מכות הם דצ"ך עד"ש באח"ב, ככה
הקשיתי תמיד, היום עמדתי על הדבר, כי ר"י ראה שישנם אנשים צרי
עין כמו בעל אכסני' דנן שנותן לאורחיו כוסות קטנות מאד, ובודאי יתן
כמוהם, גם לר' כוסות, והקדים הרפואה למכה, שלא יהיו צריכים האורחים
להפחות מהכוס הקטנה כמו בית אצבע, עשר טפות יין כמספר עשר המכות,
ולא ישאר מהיין מאומה, ובא ר"י והעמידן על שלשה: דצ"ך עד"ש
באח"ב, בכדי שלא נגרע מן הכוס הקטנה אלא שלש טפות ולא יותר
ודפח"ח בוצין בוצין מקטפי ידוע, — (עיי' בהגמ"י ובסידור ר' קאפיל
רמזים נאים בזה).

ברכת חג פסח כשר ושמח
לחותמינו וקוראינו.

ראו זה חרש!

אשר מדפיס ועולה הרב הגאון וכו' מו"ה יהושע לעבאוויטש נ"י אבד"ק
יעטיאג יצ"ו שני חלקי הש"ע אורח חיים מרישא ועד גמירא בחבנית קטן
בחלקים קטנים, עם פירוש ובאור טוב הפלא ופלא בלשון צה ונקי, בקצוני
נמרץ על דברי רבינו המג"א אשר סתם דבריו מבלי להבינם, הפרט נוסט בחור
דברי המג"א באומיות קטנות, כדי ליתן סימן והנחל בין לשון הפ"י ללשון
המג"א והוא למועלת גדול להלומדים ובפרט לבחוריה מבני ורשימות וחוכמ
הפ"י מביא לרוב פעמים קיצור דברי ויחזק"ש בהשקטת הפלפולים רק
הנארץ להפשט וגם שאר נושאי כלים יד אפרים, לבוש, נ"ח והשקט ומעצמו
מה שלא כתבו הם.

החלק הראשון ע"י ה"ל תפילה כבר נגמר לטובה בזה"ט יפה והער
הפירוש הוא מהאחרים וקנו של הרב המו"ל והמסדר אותו מכתב ידן נוסף.
עם הסכמות גאוני ומנוני שלימדיא המשבחים ומפארים את תועלתו הנדולה.
נחירו 100 לע"י על גיליון טוב 120. בדפס טעם מוצרי וכל הקורא וכת.
להשיגו אצל המו"ל באופן שימלאו את מחירו דמי פארטק. אדרעסס :

Primarily: Lebovitz, RETEAG, Inc. Somes, (Romania).

יבא לאור פער גאס, איז על סטרי העיסטא, בערג דרייזן יי. ווי
ייטערן דרייזן קעגן געוועזענע, ביטוי וועלן אל עטות העיסטא ל
משה ובערג, חס בעזיזן אל חס ל, ווי אל, ווי אל, ווי אל, ווי אל,
ווי אל, 4, מערס: 1, 1.25, 1.50, 1.75, 2.00, 2.25, 2.50, 2.75, 3.00, 3.25, 3.50, 3.75, 4.00, 4.25, 4.50, 4.75, 5.00, 5.25, 5.50, 5.75, 6.00, 6.25, 6.50, 6.75, 7.00, 7.25, 7.50, 7.75, 8.00, 8.25, 8.50, 8.75, 9.00, 9.25, 9.50, 9.75, 10.00, 10.25, 10.50, 10.75, 11.00, 11.25, 11.50, 11.75, 12.00, 12.25, 12.50, 12.75, 13.00, 13.25, 13.50, 13.75, 14.00, 14.25, 14.50, 14.75, 15.00, 15.25, 15.50, 15.75, 16.00, 16.25, 16.50, 16.75, 17.00, 17.25, 17.50, 17.75, 18.00, 18.25, 18.50, 18.75, 19.00, 19.25, 19.50, 19.75, 20.00, 20.25, 20.50, 20.75, 21.00, 21.25, 21.50, 21.75, 22.00, 22.25, 22.50, 22.75, 23.00, 23.25, 23.50, 23.75, 24.00, 24.25, 24.50, 24.75, 25.00, 25.25, 25.50, 25.75, 26.00, 26.25, 26.50, 26.75, 27.00, 27.25, 27.50, 27.75, 28.00, 28.25, 28.50, 28.75, 29.00, 29.25, 29.50, 29.75, 30.00, 30.25, 30.50, 30.75, 31.00, 31.25, 31.50, 31.75, 32.00, 32.25, 32.50, 32.75, 33.00, 33.25, 33.50, 33.75, 34.00, 34.25, 34.50, 34.75, 35.00, 35.25, 35.50, 35.75, 36.00, 36.25, 36.50, 36.75, 37.00, 37.25, 37.50, 37.75, 38.00, 38.25, 38.50, 38.75, 39.00, 39.25, 39.50, 39.75, 40.00, 40.25, 40.50, 40.75, 41.00, 41.25, 41.50, 41.75, 42.00, 42.25, 42.50, 42.75, 43.00, 43.25, 43.50, 43.75, 44.00, 44.25, 44.50, 44.75, 45.00, 45.25, 45.50, 45.75, 46.00, 46.25, 46.50, 46.75, 47.00, 47.25, 47.50, 47.75, 48.00, 48.25, 48.50, 48.75, 49.00, 49.25, 49.50, 49.75, 50.00, 50.25, 50.50, 50.75, 51.00, 51.25, 51.50, 51.75, 52.00, 52.25, 52.50, 52.75, 53.00, 53.25, 53.50, 53.75, 54.00, 54.25, 54.50, 54.75, 55.00, 55.25, 55.50, 55.75, 56.00, 56.25, 56.50, 56.75, 57.00, 57.25, 57.50, 57.75, 58.00, 58.25, 58.50, 58.75, 59.00, 59.25, 59.50, 59.75, 60.00, 60.25, 60.50, 60.75, 61.00, 61.25, 61.50, 61.75, 62.00, 62.25, 62.50, 62.75, 63.00, 63.25, 63.50, 63.75, 64.00, 64.25, 64.50, 64.75, 65.00, 65.25, 65.50, 65.75, 66.00, 66.25, 66.50, 66.75, 67.00, 67.25, 67.50, 67.75, 68.00, 68.25, 68.50, 68.75, 69.00, 69.25, 69.50, 69.75, 70.00, 70.25, 70.50, 70.75, 71.00, 71.25, 71.50, 71.75, 72.00, 72.25, 72.50, 72.75, 73.00, 73.25, 73.50, 73.75, 74.00, 74.25, 74.50, 74.75, 75.00, 75.25, 75.50, 75.75, 76.00, 76.25, 76.50, 76.75, 77.00, 77.25, 77.50, 77.75, 78.00, 78.25, 78.50, 78.75, 79.00, 79.25, 79.50, 79.75, 80.00, 80.25, 80.50, 80.75, 81.00, 81.25, 81.50, 81.75, 82.00, 82.25, 82.50, 82.75, 83.00, 83.25, 83.50, 83.75, 84.00, 84.25, 84.50, 84.75, 85.00, 85.25, 85.50, 85.75, 86.00, 86.25, 86.50, 86.75, 87.00, 87.25, 87.50, 87.75, 88.00, 88.25, 88.50, 88.75, 89.00, 89.25, 89.50, 89.75, 90.00, 90.25, 90.50, 90.75, 91.00, 91.25, 91.50, 91.75, 92.00, 92.25, 92.50, 92.75, 93.00, 93.25, 93.50, 93.75, 94.00, 94.25, 94.50, 94.75, 95.00, 95.25, 95.50, 95.75, 96.00, 96.25, 96.50, 96.75, 97.00, 97.25, 97.50, 97.75, 98.00, 98.25, 98.50, 98.75, 99.00, 99.25, 99.50, 99.75, 100.00, 100.25, 100.50, 100.75, 101.00, 101.25, 101.50, 101.75, 102.00, 102.25, 102.50, 102.75, 103.00, 103.25, 103.50, 103.75, 104.00, 104.25, 104.50, 104.75, 105.00, 105.25, 105.50, 105.75, 106.00, 106.25, 106.50, 106.75, 107.00, 107.25, 107.50, 107.75, 108.00, 108.25, 108.50, 108.75, 109.00, 109.25, 109.50, 109.75, 110.00, 110.25, 110.50, 110.75, 111.00, 111.25, 111.50, 111.75, 112.00, 112.25, 112.50, 112.75, 113.00, 113.25, 113.50, 113.75, 114.00, 114.25, 114.50, 114.75, 115.00, 115.25, 115.50, 115.75, 116.00, 116.25, 116.50, 116.75, 117.00, 117.25, 117.50, 117.75, 118.00, 118.25, 118.50, 118.75, 119.00, 119.25, 119.50, 119.75, 120.00, 120.25, 120.50, 120.75, 121.00, 121.25, 121.50, 121.75, 122.00, 122.25, 122.50, 122.75, 123.00, 123.25, 123.50, 123.75, 124.00, 124.25, 124.50, 124.75, 125.00, 125.25, 125.50, 125.75, 126.00, 126.25, 126.50, 126.75, 127.00, 127.25, 127.50, 127.75, 128.00, 128.25, 128.50, 128.75, 129.00, 129.25, 129.50, 129.75, 130.00, 130.25, 130.50, 130.75, 131.00, 131.25, 131.50, 131.75, 132.00, 132.25, 132.50, 132.75, 133.00, 133.25, 133.50, 133.75, 134.00, 134.25, 134.50, 134.75, 135.00, 135.25, 135.50, 135.75, 136.00, 136.25, 136.50, 136.75, 137.00, 137.25, 137.50, 137.75, 138.00, 138.25, 138.5

Adresse : Rabbi Abraham Stern, NOVEZAMKE, (Slovakei).

בשר שחג הפסח אללער פיינטסטע קיינס זיפע און נאטורליכע צו
הילגסטען מיינו לעצפערט. יצחק יהודה פעלבערמאן קראלי.

Felberman Szappanyár CARELL-MARI.

[illegible]

2017 年 11 月 11 日 星期六 第 1233 期

נִקְרָא בְּרִיבּוֹאֵי דִּין יִצְחָק

יבוקש נגמדות לזיוה ממשפחה חשובה כבן שבעים בריה אולם. ויש לו מאה וחמישים אלפים לעי במזמונים, וחוז מזה נחלה לערך חמישים אלפים, אשה אלמנה או בתולה נכח וחמישים עד ששים אשר עזבה בתקופה בגריאותה ויש לה לכה"פ לערך מאה אלפים במזמונים להפנות אל המערכת.

בקרוב יצא לאור חלק רביעי מס' כנסת ישראל נדפס עם המדפיס
באותיות אות ומרובעות ועם פירוש רש"י וז"ל הוא יקבץ גדול מלוקטים
מכלה מאות ספרים עתיקים וחדשים יכיל בקרבו דרשות למאות פשטים
ומטלים מוסרים וספורים נאים ונחמדים והוא על כל משנה ומשנה כמעט
ספר בפ"ע ולא בא כבושם הזה בכרם ספרותנו על מס' זו, ננוץ מאד
לדבגים דרשנים ומטיפים ולכל המפלגות הוא שעשועים נדפס במספר מצומצם
כל הקודם בו זכה להשיגו אצל המחבר הרב ר' ישראל גאלדמאן הכתבת:
Rabbi I. Goldman, ORADEA, Str. Saguna 19. (Romania).

רשימת ספרים.

ש"ס ווילנא, ש"ס זיטאמר, חומש היכל הכרכה, חומש תורה תמימה שדי
המד כל החלקים, פחד יצחק כל החלקים, ישועות יעקב לעטבערג, שו"ת
טואל ומשיב כל החלקים, ערוך השלחן ד"ח ש"ע, לוחי תורה, גינת ורדים
הספרדי, שו"ת כתב סופר, שו"ת מהר"ם שיק, שו"ת בית מאיר, ברכי יוסף
וויצק, מחזיק ברכה, תשב"ץ המדול, זוהר חזי הרשב"א, משניות עצי ערן,
משניות תפארת ישראל, רמב"ם בערלין, רמב"ם ברדיטשוב, עין יעקב ווילנא,
ישמח משה עה"ת, ריטב"א לבוב, ראש יוסף, שאגת ארי.

יש לי עוד הרבה ספרים ישנים, כמו כן אודיע שמוכן אני לקנות כל מיני
ספרים ישנים, או בחילוף תמור ספרים לפנות אל הכתבת:

Jontel Ganz WISAUL de JOS (Romania Maramures).

הנני להודיע כי השגתי חכילה ספרים מסכת יחידות, יו"ד, ש"ע א"ח,
הלכות שבת עם פ"י מלבושי שבת מגיני ארץ ווארשא, ספרי דרוש אגדה
כל מיני משניות, מגבעות של משי, במחירים עוד נמוכים מהמחירים שכתבתי
במודעה הקודמת, ואבקש מכל גבאי הישיבות שיוודע לי איזה מסכת הנחוצים
להם וכמה, כדי שאדע מקודם, ובודאי ישכעו רצון ממני מי שיקנה אצלי
פעם אחת בטוח אני שלא יקנה במקום אחר רק זאת אודיע כי לא אשלח
רק על נאכנאהכע כי שלחתי לכמה אנשים בלא נאכנאהכע ולא שלחו המעות,
המשלוח ישלח בנריות גדול בלא איחור.

Mozes Laser HUEDIN Romenien.

בית דפוס יעקב וויעדער, סעאיני

מקבלי להדפיס כל מיני ספרים, עתונים, רשימות,
כרוזים וכו' במחיר נמוך, האותיות חדשות ומודרניות,
ההגה נעשה על ידי בעל-מניה מומחה לאותו דבר והעבודה
נמרת בזמן קצר.

JAKOB WIEDER,

Buchdruckerei, Buchbinderei- und Schriftgiesserei
SEINI, (Szinérváralja.) jud. Sălmar, România.

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחודש.

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס סאטמאר

מחיר לשנה מאה וארבעים לעי. לאמעריקא ב' דולרים.
לטשעכייא ארבעים כהדים ובפרק זה בשאר ארצות.
מחברים השולחים ספריהם יתפרסמו בהירחון.
מחיר מודעות כפי גודל השטח.

Adresse :

אדרעסע :

IOSIF WEISS,

Romania.

Satu-Mare.

Piața Latinității 14.

MEGED JERUCHIM

דבר אל הקורא.

מעטם חקי המלכות יר"ה וההשחנות אשר נחתה ביימים הנקרא
(צנוארט) אשר זה יצא להפריע מלאכת ההדפסה בכלל וירושנו דבר
ודין גרמא ככיה עיכובא ולא הי' בידנו לשכור את הק' חופעת הירחון. כמשפט
אנחנו בעת היחוד הדבר ליושנו והכל בא על מקומו בשלום לוא יחז' לה
הקורא האהוב נקין ובטוח שמעתה לא ישתנו סדרי היצאת הירחון. רק יופיע
בעת"י בעת וכווננו כדי חדש בחודשו כמאז ומקדם.
המערבית.

מודעה רבה לאירייתא.

בבית מסחר ספרים של יוסף חיים ביעגעלאווען ברוקלין נ' יכלו להשיג
כל מיני ספרים חדשים וישנים שו"ת דרוש ליומ' מחקר ספרי חבלה
מחידות גם הנ"י קנה במקום השנה כל מיני ספרים ידועים וחדשים.

I. Biegeleisen 1222--45 St. BROOKLYN N. Y.

TIPOGRAFIA JACOB WIEDER, SEINI, ROMANIA.

Cenzurat : Rabin Ig. Klein, Satu-Mare.

פאטאגראף צענטראל

קאניגזי גאססע נומר 22. 1. שטאט

פאטאגראפן אין קונסטאליער אויסטארוונג אויסערדעם בולדער פון דיוועסאסע
אונד פון נייסטעס נעזעליכע לעגטימאציע צו בילדעסען פרייז אין
דריינענדען פאליע אויף און איינע פאר שטונדען ערלעדיגס, אויף וואונד
נעהע אין צו פאמיליע פאמאנאמען אינס הייז וואו אויף אויס לאנד
ביטע ריא ווערסע גלייכעסענאסען אום אונטערשטיצונג מינעס
אונטערנעהמונגס. צייכע העכאסטונגספאלל

יהודא פויעדמאן

Fotograf „CENTRAL” Fényképész, SÁTMAR.
Strada Stefan cel Mare (Kazinczy utca) 22.

אללער מינסטער בשר קוקוסוויצע וואו אויף וואשוויצע ליסערס
צו בילדעסען פרייז יצחק יהודא פויעדמאן קראלי.
Felhermann Szappangyára, CAREII MARI.

בבית מסחר הספרים של יאנטל גאנז

יטלים להשיג כל מיני ספרים ישנים, שו"ת, בללים, מוסר, דרוש וכו' וכו'
במחירים נמוכים.

במך בן חוג קונה ספרים ישנים בכל חצינים.

Jonel Ganz, Vişaul de Jos, (Romania Maramures)

איש בשורה אנכי חיים כי נמצא אתי לכירה מספר מוצגיל וגאון
סהרשים אבריק ברצון, דעיה על שחיות דולר וחצי גייד על סרופות
סהרשים תיא חלק ב' חלקה' מכורף, מחיר כל אחד שני דולר.

Oherrab. Feldmann DRAGOMIREȘTI (Rom. Maramureș)

כום ישועות ונחמות לכבוד יידינו הרה"ג המפורסם לשם ולתחלת
מיה יוסף דבון שווארמין נ"י רב ומגיד בעיר ואם בישראל ק"ק גרי ווארדיין
יציר הנני מכריזם את הדרג בברכה תנחומים על מוח אמו היקרה הצדקת
אשת חיל נודע בסעדים מעשית מרת עלקא ע"ה אלמנת הרב הנאון הצדיק
הבן הגדול מאתו וכו' מיה נפתלי שווארץ זצ"ל האב"ד דק"ק ה' מאר (בעל
ההגדר שרת בית נפתלי וס' אמרי שפר) ה' יתן לו בת למבול את האבירה
גדולה ועוד יוכה לישוב על התורה ועבודה לזכות את חרבים כנגדם ונמש
ידידי מוקדרי ומכבדי המערכת.

העורך : יוסף חיים הכהן ווייס, סאטמאר, שנה ד' אייר תרפ"ח.

דרוש לימי הספירה.

הגאון מו"ה ישרא צבי מעטענבוים זצ"ל מ' טשאטו.

וספרותם לכם ממחרת השבת וכו' שבע שבתות תהיינה עד ממחרת
ושבת השביעית תספרו חמשים יום וכו' ובמדרש אימתי הן תמימות
כשישראל עושין ויצונו של מקום.

אהבת החפשית הנראה בקרב לב בני האדם הפרטות אישיות, אם שהוא
מדה נכונה בטועה בקרבו מאת ה', לבל ירחבו אנשי דמים ומרמה
להשתחרר על אנשי צדק להכניעם תחת ידם, עכ"ל על האדם לרסן את רוח
החפשית אשר בקרבו, לבלתי תפרוץ ותעבור גדותיה, וישמר בה הנקודה
התיכונה, ולא ינטה אל אותה מהקצות, כי כמו שהוא גרעון בחייו, אם לא
יהי במשקיות לבו שום הרגש כרוח החפשית, כ"כ הוא פוזחות וחסרון
אצל הוודם, אם אהבת החפשית תהרוס גבוליה, ויגיע בחמדו להיות ח"ו
חומש משולח כפראים במדבר בלי קצין שוטר ומושל, למען יוכל לעשות
כל אשר ישאלו עיניו האין מוחה, ויליף בזה מקרא קודש (שופטים י"ו)
בימים ההם אין מלך בישראל איש כל הישר בעיניו יעשה, יוצא שגבר
אצלם הכוסף לחיי החפשית, עד שעבר גבול הנכון הנרצח, ולא אנו כלל
הממלכה וממשלה, רק חמדו להם חיי החפשית, וזהו אין מלך בישראל, למען
"איש הישר בעיניו יעשה".

אמנם כן נצינו ראינו בבני אדם אשר גברה אצלם הכוסף לחיי חומש כלל
גבול וגדר, והפרוץ מרובה עד שפיקו מעליהם עול מ"ש, וימאסו
במצות ה', כי לא יאבו להשתעבד לוולתו, וזה רעיון שוא, כי לא ניתן
בקרבו מדה זו למעול מעל בקדשי ה' ולבעט במצותיו, וארז"ל עה"פ (במדבר
י"א) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, חנם בלא מצות, וזה
המחלוננים הללו ערבה להם אכילת דגים במצרים, מצטילת המן אשר טעמו
בה כל הטעמים שבעולם, ואמרו הסבה לזה, יען שהיו אז חפשים "חנם"
כלי מצות, וערבה להם כל מאכל, ועתה אחרי השתעבד תחת עול החירה
והמצות, לא יערוב להם אכיל ושתו, גם כי יאכלו מעדנים, אף שהיו
משועבדים לפרעה במצרים, אבל היו עליהם עול תו"מ שעבוד גדול יותר
מאשר טבלו במצרים, ויערב לחיך מליצת הגאון מוה"ר אישכ"ם זצ"ל אבד"ק
פרעסבורג על דברי המגיד בתשובת הרשע, לי ולא לו, אלו היו שם לא
היו נגאל, הנה הרשע הזה אוכז, מה העבודה הזאת לכם, ומצות ה' עליו
למשא, אי"כ לפי דעתו, "אלו היו שם לא היו נגאל", כלומר לא היו נחשב
אצלו לגאולה וחפשית, ויותר היו לו שעבוד מצרים, רק שיהיו חפשי
במצות ה'.

ובזה נפתחו לנו שערי אורה למצא הבנה לדברי הקרא והמדרש הנצב פתח דברינו, אשר הוא מוקשה מאד, שאמר וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות תמימות תהיינה ויעלה בידנו חשבון הימים לפי חשבון השבועות מ"ט יום, וכן אנו סופרים רק מ"ט יום, וסוף הקרא אומר תספרו חמשים יום, מורה שימי הספירה המון חמשים יום, גם דברי המדרש תמוהים, כי איך תלוי תמימות הספירה בעשיית רצונו של מקום, ונראה שכמו מצות פסח ומצה והרבה מצות המה זכר ליציאת מצרים, כ"כ מצות ספירה הוא זכר ליצי"מ, שספרו חמשים יום מאת צאתם ממצרים, עד קבלת התורה במעמד הנבחר, ולפי האמור השתנה ספירתם אצל האחר, מאצל השני למחלוקתם, כי אלו אשר לבם שלט עם ה', ונכספה נפשם לקבל עליהם עול תו"מ, והיו מרגישים עצמם מוצלחים, כי יזכו להיות עבדי ה', ה' סופרים ומונים הימים שכבר השיגו, לידע כמה התקרבו אל מטרת תכליתם ותעודות הקודש אשר לפניהם, והוא דומה ממש לאיש החבוש בבית אסורים, והתאמר לו להוציאו חפשי אחרי עביון חמשים יום, והוא הולך ומונה וסופר הימים שכבר חלפו ועברו, לידע כמה התקרב אל החפשיית מאוי' לבו, לא כן הרשעים האלו, אשר קבלת התורה"ק יחשב אצלם השתעבדות יותר משעבוד מצרים, ה' ספירתם להיפוך שספרו הימים אשר לא עברו, כמה ימים יהיו עוד חפשי מן המצות, והרי זה דומה לאיש אשר נחרץ משפטו אחרי חמשים יום לשוט בכבל רגלו במאסר, הנה הוא טופר הימים אשר עין לא עברה, ועוד הוא על מצב החפשיית.

והנה ספירת השניים האלה, בלעדי זאת שאינה רצוי' לפני ה', עוד יפרד מטפירת הראשונים, כי הראשונים סופרים חמשים ימים שלמים, אף שספירתם הוא רק מ"ט יום, אבל מטרת תכלית ספירתם הוא להשיג את יום החמשים, ובצדק יאמר עליהם שסופרים חמשים יום, לא כן אלו השניים הנושבים כמה המה מורחקים עוד מיום ה', וכל מאוי' לבם במצבם החפשיית אשר בידם טרם בוא יום ה', כי ביום ההוא בקבלת התורה"ק, רגלם יבאו במאסר עול שעבוד המצות, המה יספרו אך מ"ט יום, כי יום ה' יפול מהם, ורק ימים הראשונים הם מבקשים, ולכן ספירת הימים אינם תמימות אצלם, וזהו אמרו וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות, תמימות תהיינה ומסרש והולך באיזה אופן הם תמימות, עד "ממחרת" השבת השביעית תסמרו, הוא היום אחר השבע שבתות, שהוא יום החמשים, יום קבלת תורה"ק זה ה' מטרת ספירתם, ואז תספרו חמשים יום, שיהי' הספירה חמשים יום במילואתם, אף כי לא יספר רק מ"ט יום כאמור, מאחר שתכלית הספירה להשיג את יום החמשים, וזהו ממש דברי המדרש, אימתי הן תמימות כשישראל עושין רצונו של מקום והבן.

שמיני.

הגאון מו"ה שלום מרדכי הכהן זצ"ל ברעזאן.

זאת החיה אשר תאכלו, כמין גלגלת של אש הראה לו הקב"ה למשה מחחת כה"כ וא"ל אם ניקב קרום של מוח אפי' כל שהוא וכו' (מדרש רבה

פי"ג) והדבר יפלא מדוע הוצרך להראות גלגלת של אש דוקא, ויל"מ בזה
דברי האוה"ח (ויקרא י"ח ב' דבר אל בני) לבאר מה שזוהרנו מאכילת
דברים האסורין והטמאים ואמר, כי כל האוכל אשר יאכל, יסוד חיותו שבה
נחה וגדל, הוא מיניקות הקדושה שהוא התורה, והיא היא דבר המעמידו,
אמנם מעת פגם אזה"ר בעץ הדעת, ונתערה טור רע, תמצא בכל זמל
חלק מהרע, וזהבית נחש הקדמוני, לזאת הבדילנו ה' מכמה דברים אשר שלט
בהם חלק הרע ביותר ושזי תכלא בכלוא, לכל שקץ נפש הנבחרת, חלק
אלקי ממעל, ומביא עוד בשם הקדוש ביה"ק לזריא וצ"ל, דבזה אנו מבינים
להשכיל מה שענינו רואות כי לפעמים יתהפך האדם וישתנה משוב לרע
במזגו וטבעו, ולא ידע מאיזה טבה, והוא בעצמו יחמה איך נהפך בדעתו,
ויטובב זה, לצד שאכל מאכל שיש בו חלק גדול מחלק הרע, וכאשר תכנס
בקרבו, אז חלק הרע תגבר ותוליד בו תכונה רעה. —

והנה היערכות דביש (ח"א דרוש י"א) ביאר מרז"ל (סנהדרין נ"ט) אזה"ר
ה' מיסב בגן עדן, והיו מה"ש צולקין לו בשר, ומסננין לו יין, הציץ
בו נחש ונתקנא בו, ואמר, כי טבע האש לגרש ארס של נחש, וארז"ל בשר
צלי אין בו משום גילוי, כי הטבע לא תשא שניהם יחד, כי הנחש עפר
לחמו, ויסוד האש למעלה הרחק מאד, וכן יין מסוגן אי"ב משום גילוי, ולכן
זוהר מלהיש להיות מאכלי אזה"ר משומרים מארס של נחש, ע"כ נתקנא בו
הנחש עד שהסיתו לחטוא, הנה כי כן ה' מקום לטעות ולומר, אחרי שכל
דברים האסורים הם עכור וזהבית הנחש אי"ב נוכל לישכת בהם צד היתר
באופן דלא שייך זה הטעם, כגון לאכלם צלי אש, דהאש מבטל ארסו של
נחש, אולם באמת תוה"ק היא שכל אלקי ולא יושב בשכל אנושי כמו שהאריכו
בוה הקדמונים הלא בספרותן (עיי' מהר"ל מפראנ בס' תפ"י פ"ז). —

בזה יש לבאר מקרא קודש (שמות י"ט) כה תאמר לבית יעקב וחנני לבני
ופרישי דברים קשים כגידין, והנה אם רצה להכשיל בזר קשה, הלא
יותר ראוי לדמותו לאבן וחלמיש צור, אמנם כלפי דקד"ל אין בגידין בגרם,
לז"א דברים קשים כגידין, להורות כי כל מצותיו יח"ש גורה הם מלפניו
בלא טעם, וזהו באמת דברים קשים, כי בדבר אשר יסתתר מבינת נבונים
הלא שכרו ועגשו סוד הוא לו, ולזאת כאשר צוה הקב"ה למשה על איסור
טריפות הראהו גלגלת של אש, וא"ל אם ניקה הקדוש טרפה, דגם בגלגלת
של אש דינא הכי, ולא אמרין דהאש יבטל הארס, ואין בנו לחקור ולחפש
טעם המצות כי אלקים הבין דרכה, וחקר אלקי מי ימצא. —

תוריע

דרוש.

מדרש רבה אשה כי תוריע וילדה זכר, הה"ד (איוב ל"ז) אשא דעי למרחוק
לפועלי אתן צדק, וה' לבאר, ויחזק ג"כ מאמר הוכם מכל
אדם (משלי ל"א) גמלתו טוב ולא רע כל ימי חייו, ורשע צער ומשמים
וכו', בהקדם דברי המרש"א בח"א על מרז"ל (עירובין י"ג) נמנו וגמרו טוב
שלא

שלא נברא משנברא, דר"ל שבאו למנין העשין ול"ת וראו שהל"ת מרובין ע"כ גמרו טוב שלא נברא, יען שהוא קרוב להפסד מלשכר ועליל להויקא ואני בעניי אמרתי לם' סיום המאמרי ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו עפ"י אמרם ז"ל (יומא פ"ו) שע"י תשובה מאחבה וזדונות נעשו כזכיות וז"ש יפשפש היטב ע"י התשובה היותר מועיל ויתוהפכו הזדונות לזכיות וממילא טוב שנברא, והנה החוקרים הקדמונים ובראשם העקרים זצ"ל הקשו דאין מהני תשובה, האין יותקן השבת המחולל ועומד ע"י מעשיו, או הכי ישוב ויחי' הנפש הנריצה ע"י, ואמרו, דהתשובה מהני מטעם עשה דוחה ל"ת וכעין אמרם ז"ל (יומא פ"ו) אר"י גזולה תשובה שדוחה את ל"ת שבתורה שני הן ישלם איש את אשתו וכו' הישוב אליה עוד וכו' ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאט ה' (ירמי ג') והנה דבריהם ז"ל צריכין ביאור קצת, דלטום ריהטא יוקשה דהאין ידחה עשה כזו, אשר כל עיקרה היא רק במחשבה ובשב ואת' כאמרם ז"ל ה"ד תשובה "באותו מקום" וכו', ובוה שיושב ואינו עושה מעשה מכוער מקיים העשה, ואין חדחה הל"ת שהוא ע"י מעשה, הלא אין מחשבה מוציא מידי מעשה (עיין מס' כלים פכ"ה מ"ט ובתיר"ט שט) ונראה דשפיר מהני עפ"י דאיפסק הלכתא בירושלמי דאונטא כמאן דלא עבדי אמרינן (וכ"ה בספרי פ' תצא, ועיין בתוס' שבועות כ"ו ד"ה את לבך אונטן) בשגם דבעל המימרא בירושלמי שט, הוא ר' יוחנן, וא"כ ר"י ידידי שפיר אמר דמהני, דהלא האדם אנוס הוא במעשיו, כמרו"ל עין רואה, ולב חומד, ועי"ז כלי מעשה גומרין (עי' טאו"ח סי' א') א"כ המעשה הוא כמאן דליתא, ואין דנין רק על המחשבה, ובדיו הוא שתדחה מפני העשה דתשובה, דמחשבה שפיר מבטלת מחשבה, והוא עפ"י סברת האחזיונים (וכ"ה בשו"ת מנוחת משה בטוג' דמצות צריכות כוונה) דהמחשבה טובה של העשה תועיל לדחות ולבטל הל"ת שנעשית במחשבה רעה מטעם דמדה טובה מרובה כמובן. ויונעם בזה כציף נחול אמרת החכם גמלתוהו טוב ולא רע, נודע למשגב מה שפירשו בזה, וכל הענין אמרה ברוה"ק על חלק הנפשי המתגורר תוך ערמות גוש עטר וחומר האנושי, ואמר, כי הנפש לא תגמול רע לגוף בהיות משכנה בחוכה, אף שנמנו וגמרו, טוב שלא נברא, לזה גמר אומר "דרשה צמר ופשתים" היינו דרשת חכז"ל (יבמות ד') דעשה דוחה ל"ת נלמוד מטמיכות גדילים תעשה לך, לצמר ופשתים, ומטעם זה בעצמו מהני תשובה דעשה דוחה ל"ת, וממילא טוב שנברא כאמר, ועתה נתנה ראש ונשובה לסאמר הנצב פתח דברינו, אשה כי תזריע וילדה וכו', וא"ת הלא מאווי יתב' לא תצא רעות, וכבר גמנו וגמרו טוב שלא נברא, לזה אמר אשא דעי "למרחוק" כלומר אל הרחוקים שנתקרבו כמדרשם ז"ל, הלא המה בעלי התשובה, וא"כ טוב שנברא, וממילא "לפועלי" אתן צדק, על הטוב אשר גמלנו שבראנו לכבודו, וה' הטוב יזכנו לשוב אליו באמת, למען לא ניגע לריק ולא נלך לבהלה ח"ו—אכ"ר.

חנני יויט ליפא גאלרמאנן

בהגאון אבדק"ק נייפעסט שליט"א.

אמר

אמר המאסף דברי הרורש הג"ל מווקקים ונכוחים למכין יסודותם בהררי קודש הלא המה קדמונינו אשר רובם ככולם החליטו ליחוד קיים, שהמכון בדברי ר"י גדולה תשובה שדוחה את ל"ח שבתורה היינו דחי' ממש, כמו עשה דוחה ל"ח דעלמא, והנה הקשו ע"ז דמאי רגומתייהו ותשובה עד דקאמר „גדולה תשובה“, הלא הלכה מרווחת הוא בכל דוכתין דעולית, ויש שתירצו דהיינו דגדולה, דבעלמא עשה דפשיעה כה"ג אינו דוחה (ע"י עירובין ק') ועדיף האי עשה ותשובה ויפה כחה לדחות, אט שע"י פשיעה היא באה (ע"י כמות תכרים וט"א שם) והנה דבריהם ז"ל אריבין ביאור דאכתי תקשה מאי אולמא האי עשה ותשובה, ועוד קשה הלא מכללי עדל"ת שיהי' בעידנא דמיעקר לאו קיום העשה, וגבי עשה ותשובה ל"ח בעידנא כמובן, ולולא דבריהם הקדושים הי' נ"ל העני לומר בדרך אפשר לחומר הנושא, דלאו מטעם עדל"ת אתינן עלה, וכוונת ר"י להשמיעני והוי לאו הניתק לעשה, אף דבעלמא כה"ג ל"ח נ"ל וטעמא קאמינא, ומקורם נדייק בלישנא דקאמר שדוחה את ל"ח „שבתורה“ שהוא נראה כשפת יתר, ומה נראה שכוונתו לומר שדוחה את כל ל"ח שבתורה, והיינו דגדולה, דבעלמא גמירי, דלא אחי חד עשה וננתק חרי' לאוי (כבתורה ד') והאי עשה ותשובה אלים לנתק ולדחות כמה לאוי, והיינו טעמא דבאמת הא חוינן בהאי עשה ויצא מן הכלל ואלים טובא, דהא ר"י לשיטתו ס"ל קיימו ולא קיימו (מכות ט"ו לגירסת ר"ח שם) והכא מודה לר"ל, דעד יום מותו תחכה לו לתשובה, והיינו ביטלו ולא בטלו כמובן.

ובשיטת הירושלמי הג"ל הואיל ואחא לידן אימא ב"י מלתא מה ששמעוני עוד בימי חורפי באומרים לי משמי' דהגאון מו"ה חיים צבי מאנהיימער זצ"ל מאונגוואר, שהוא אמר בזה ליתן טעם לשבח על האי כללא דעשה דוחה ל"ח, כי אם איא לו לקיים העשה אט לא ע"י עברת הלאו, אמרינן ל"י שפיר שיקיים העשה עכ"פ, ואו יצא ידי שניהם, ושניהם כאחד יהיו בידו, ומורא לא יעלה על ראשו מעברת הלאו, כי ע"ז הי' אנוס עפ"י הדיבור, ואונסא כמאן דלא עביד אמרינן משא"כ אח ימנע מעשיית המצוה מחמת אונס הלאו, אז יהי נחסר לו מעשה המצוה, כי אונסא כמאן דעביד לא אמרינן והבן.

מצורע.

הגאון מו"ה בנימין זאב סופר זצ"ל מעסמו.

במדרש האי רוכלא הוי מכריו, מאן בעי למזון סמא דחי', א"ל ר"י יגא' תא סק להכא זבון לי, א"ל לאו את צריך לי ולא דכוותך, אסרת עלי' הוציא ס' תהלים והראה לו, מי האיש החמץ חיים אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע וכו', סור מרע ועשה טוב, ואר"י כל ימי הייתה קורא ולא ידעתי וכו' עד שבא האי רוכלא.

י"ל כי האי רוכלא הי' מעורר על דבר נפלא בחיי איש ישראל, הנה כנ"ל נאמר אדם לעמל יולד, שצריך לעבוד בידיו וגופו, למען יחי ויתקיים וכל

וכל חייו תלויים בעיקר קוט ועשו למען לא יחסר לחמו, ולהיפך מזה ממש הוא קיום חיי הנפש אשר נתן ה' הטוב בנו, שגם היא צריכה מזון, והן המה רמ"ח מצות עשה, אכן ימים המה המצות התלוים רק במחשבה ובלב ואין בהם מעשה, וגם אלו שהם בקום ועשה ארז"ל (ברכות ו') חשב לעשות מצוה ונאסר ולא עשה בעו"כ כאלו עשה, אי"כ גם אלו תלוים במחשבה, אכנס גדול מאד מזון הנפש בשב ואל תעשה, שיהי האדם יושב ובטל מלעבור על אחת ממצות ה' אשר לא תעשה, ולא יגאל ולא ישקץ נפשו חיי, וזה יהי חיותה, ודבר זה מפורש יוצא בדברי הרמב"ן ז"ל (פ' אחרי יקדושים) אמר שם, כי מי שלא עבר על אחת מאלה שהייבים עלי כריתות, נפשו חיי וחיי, וזה מבואר מן הכ', שרק העובר תכרת נפשו, ומי שאינו עובר נפשו תחיים ותחיי, אי"כ עיקר מזון הנפש בשב ואל תעשה.

ולבאר הדברים איך יהי בזה מזון ודבר המעמיד, נראה, הנה הנפש אצולה ממורמים ממקור החיים, חלק אלקי ממעל, והיא מתקיימת ע"י עצמה כנ' (שמואל כ"ה) וזוה"ק נפש אדוני צרורה בצרור החיים, והי' אם האדם נזהר מלגאל את נפשו ולשתתה חיו, הלא נשאה בחיים, אכן הלא צבא לאנוש על הארץ הרבה מסיתים ומפתים יצר לב האדם, והכי מעט פעולות הנפש ועמלה, יגיעה ועבודה ללחום ולעמוד נגד אלו, והמלחמה הזו תגדל מאד כח הנפש, והיא היא מזונה, כי בכל עצב מלחמה כזו יש בו מותר והתעלות לנפש, ומלחמה כזאת הלא לכל אדם הוא על הארץ, ומובן ממילא, כי בזה שהוא נזהר בכל אזהרה, יש בו מזון חיוני להנפש חזק מאד, ומה גם לאלו בני העלי, הזוכים לישוב באהל תורה, ועובדים ה' כראוי, הלא לאלו יש דרך טהור לפניהם להחיות נפשם ולהעלותה, ושערי פרוסת הנפש פתוחה לפניהם, ועכ"ז הראשית גם אצלם להיות סר מרע.

והדברים האלה מסיצים לנו אור על מאמר הנצב פתח דברינו, האי רוכלא קרא בחיל, מאן בעי טמא דחיי, השומע חשב, כי יעץ יעצנו לעשות מעשים להרבות החיים, ולא כן הי' דעתו באמת, ור' ינאי הציץ עליו, וא"ל כי לאנשים אנשי מעלה כמותך, הלא יש בידם מזון החיים הרבה, חורה ועבודה וגמ"ח, ואין אתה ואנשי גילך צריכין לדירי, אכן מה יעשה אדם המוני אשר אין חלקו באלו, להיותו בדרך מפגעי הזמן, טרוד במזונות גופו, והאיך ימצא מזון לנפשו והראה לו ס' תהלים, מי האיש החפץ חיים לא יחשב שצריך לעשות דוקא כמו כמה שנוגע בגופו, להרבות מעשים שונים להרבותו ולהחיותו, לא כן, כ"א שב ואל תעשה עדיף, נצור לשונך מרע, ושמתיך מדבר מרמה, סור מרע, כל אלה שב ואל תעשה המה, ואח"כ "ועשה טוב", יקנה שלמות לנפשו בקום ועשה מצות ומעש"ט, והתחיל בדיבור נצור לשונך וכו' כי הנפש הוא כח הדבור, וכמשי"ת אונקלס, ויהי האדם לנפש חיי, "לרוח ממללא", וע"י הדבור נתעלה האדם, ומזון הנפש היא השתיקה מדברים האסורים והמותרים, ואז"ל (אבות פ"ג) סייג לחכמה שתיקה, כי מעט מן הדבור שיהי בו טוב לנפש, כ"א מי שזוכה ללמוד חורה לשמה, וצריך לזהר מאד מדבור הפוגם למעלה (הרמב"ם שם בס' המשניות)

והיינו סור מרע, ובוה עצמו יהי ועשה טוב, וכזאת הי' חדש גם לר' יואל, שיהי זה השביתה מן המעשה מן הנפש והיינו טנא דחיי. —

אחרי.

בפ' ואיש איש מבניו וכו' אשר יצוד ציד חי או עוף אשר יאכל וכו', כבר דרשו רז"ל במלת „ציד“ שהוא נראה לכאורה כמיותר, ונראה שזהו חסד רמזה לנו דבר גדול, להורות את האדם ולהזהירו ולאמור לו אף שהתרת לך בשר לאכילה, עכ"ז כאשר תצוד חי או עוף, ראה נא אפוא ועשה שיהי בידך ציד חמש, ולא שתהי' אתה נצוד ע"י תאות האכילה, ותעזוב האדם ליתן מתג ורסן בעד תאוות, ונסביר ענין זה ע"ד דמיון, דוג א' עמד עם חכה וחבל שלו, וטרוו כל היום לצוד דגים, ולא עלתה בידו, והנה תתאום וראה כי נצוד ע"י חכה שלו דג גדול מאד, ושמת שמחה גדולה, והנז בגדלו וכנודו כי רב הוא, הי' מפורפר ומפרכס, והיכבד המשא עליו לעלותו מן המים, ולמען לא ישמט ממנו כפל ושלוש וקשר את החבל על ידו כמה פעמים למען לא ישמט, אכן בחזק הזג וזיב כחו, הריבה יותר מכח הציד, התחיל למשכו אחריו אל המים, ומעתה הי' בתירא מאד לנפשו, וצעק, אך מי יתן ואוכל אני להשמט ממך! ותחת אי"ר שמו מתחלה, ודאג שלא ישמט הדג ממנו, צעק כעת להיפך, אי' איפוא אוכל אנכי להשמט ממנו, ככל החזיון הזה הנה ממש מחמדי עוה"ז, כי מתחלה ירדוף האדם להשיג דבר תאוות, למען מלאות חשקת נפשו, וישמח מאד כאשר השיג תשוקתו, וכמעט וחזיק, והנה נעשה הוא עבד עולם ליצרו, ואין מידו כציל, כי תאוותו משלה עליו, והרי זה יצא ללכוד, ונמצא נלכד בשחיחתו, ואח"כ (משלי כ"ט) מפנך מנוער עבדו ואחריתו יהי' מנון. — ומה יש לנו עוד צדקה כ"א לצעוק אל המלך, שיטה לבבנו אליו וגהי' אנחנו כושלים ביצרנו יהי' ה"א עמנו אל יעובנו ואל יטשנו.

מ"קט.

כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו, וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקותיהם לא תלכו, את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו וכו' ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, הנה כפילת ואריכת הכתובים צ"ב — והי' לבאר בהקדם דברי החז"ל, שיש ללמוד מוסר השכל ממעשה הרשעים ותחבולותם, נועצי לב יחדיו לבצע הרשע, ותחשבות לבם רק רע כל היום, שואפים לרדוף אחר האות יצרם ברוב אונים ואכין כח, מפנו נקו לעבוד את ה' בהתלהבות וזריזות כ"פ מקרא קודש (כמרבר י"ז) „הרומי מונך העדה הרעה הזאת, כלומר ממעשה הרעים האלה תתרוכמו למעלה ראש, ממעשיהם תתכוננו להשכיל לעבודתו יתב', (ראה מגד ירחים פ' בשלח בפ' ופרעה הקריב). אמנם כן בהית עבודה זו להתעורר מהזולת, גיחן לרוב ב"א, אולם לא יאות אופן זה לאנשי קודש אנשי מעלה, כי באמת אין זה העבודה האמיתי הנרצה לו יתב', ולא זה דרך ישכון אור, ואמר אדונינו ההסיד ע"ה (וזהלים ק"א) לא אשית לנגד עיני דבר בליעל, ביקש שבל יצטרך לשוט עיניו ולבו

על מעשי הרשעים, להביט במעשיהם המקולקלים, רק אחלהך בתם לבני בקרב ביתי, בקרב איש ולב עמוק חוקד בקרבו אש ליהט שלהבת אהבה לעבודת הבורא יתב', בלי התעוררת בני בליעל אנשי רשע, ובס' משביל אל דל פי' עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשי הרעים, ר"ל שיעקב אבינו משתבח ששמר תרי"ג מצות באופן שלא הי' צריך ללמוד ממה שלבן עושה מעשי הרעים, ואח"כ ושמרתם את משמרת בצוסן זה, לבלתי עשות מחקות התועבת האלה, מבלי להביט במעשיהם המנוגים, כי המדרגה היותר מעולה היא, אם ישראל קדושים ושלמים בפני עצמם, כמאמר הן עם לבדד יושכון. —

והנה רש"י ז"ל כי דמעשה ארץ מצרים וארץ כנען מקולקלים יותר ממעשי שאר אומות ופן יאמר האומר, כי טוב לגבר שיהי' מעשיהם הרעים תמיד נגד עיניו, כי זה תשובת הזריות והתלהבות למצות ה' כאמור, ע"כ מזהיר כמעשה אר"ם ואר"כ אשר מעשיהם מקולקלין לא תעשון, גם את כוונתכם בזה למען, את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו, רק ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה, אותם האדם, אותם לבד כמו שהם בלי תעורבות וחי' בהם" דייקא, ולא להתבונן במעשי הזולת, ומובן שפיר אריכות הכתובים.

אמר המאסף נעים לחיך מליצת המגיד מדובנא זצ"ל, הוא אמר להרחיב ביאור דב"ז, ואגב יבואר המקרא קדוש קדושים תהי' וכו' ומדרשם ז"ל (תנחומא) אמר הקב"ה לישראל הואיל והקדשתי אתכם לשמי עד שלא בראתי העולם, לפיכך היו קדושים כשם שאני קדוש, וישא משלו ויאמר, איש עשיר א' בעיר קטנה ולו בת יחידה, גמר בדעתו ללכת ולתור בארץ, לבקש לו חתן מוטלג, עד כי בא אל הישיבה הגדולה אשר במרחקים, ויבקש את פני ראש הישיבה לאמר, הרבה עלי מהר וכתן, ואני אתן ככל אשר יושת עלי, רק לבחור לי חתן כחפץ לבבי, ויען ויאמר לו אם כדברך כן הוא, הנה לפניך חתן, והוא הטוב והמעולה מכל בני גילו, אם בשכלו הוה, ואם בהתמדתו, כי לא יכבה בלילה נרו, והוא משים לילות כימים מהתמדה נפלאה, ויקחהו אל ביתו, ונתן לו בתו, אח"כ ראה העשיר, כי החתן הוא מתעצל בלמודו ולומד בבהמדי' אך שעה או ב' שעות ביום, והי' מתמרמר עד מאד, והי' מוכיח את חתנו ע"ז, ויען החתן ויאמר, שאל נא את השמש אשר בבהמדי' דסה, אם אחד מכל בני העיר פותח ספר ט"א בחודש עכ"פ בלתי אני לבדי, ולא יעבור עלי מעליע בלא עסק התורה, אם מעט ואם הרבה, אז אמר לו חותנו, תדע בני, כי לא על דעת כן לקחתי אותך לחתן, לא לקחתי אותך בעיר הזאת בעבור היותך המעולה בין כלם, וזכור נא, כי הלא אני לקחתי אותך מישיבה של מעלה, בהיותך בין אנשי מעלה, ושם היית המעולה והמתמיד המצויין, אי"כ לא אסתפק עתה, כאשר אראה אותך מעולה ונבחר בין בחורי העיר הזאת, אבל בע"כ צריך אתה להיות מתמיד, כי שמה לקחתי אותך, ושמה בחרתי בך.

זאת הוא ממש טענת הקב"ה נגד ישראל הרוצים למצא חן בהצטרפות ערכם נגד הפחותים ההוללים והכוסרים, אמר הקב"ה לישראל לא כן הדברים.

הואיל והקדשתי אתכס לשמי עד שלא בראתי העולם, בטרם נראו הפחותים האלה ע"פ המציאות, ואיך חאמרו איפוא להעריך אתכם נגדם, הלא אז הנה לא היו, ע"כ "קדושים תהיו" קדושה עצמי בלי יחס ההצטרפות, כי קדוש אני ה"א" כשם שאני קדוש בלא הצטרפות נגד הזולת. —

קדושים

הגאון מו"ה פנחס האראוויטין זצ"ל מפד"מ עם הוספות העורך.

בפסוק לא תאכלו על הדם, הבע"ה המודרים דרש סמוכין למרשח ערלה שלפניה, לומר שאסור לאכול בלא ברכה, כערלה בלא חלול עכ"ל. — רז"ל דרשו (ברכות י"א) לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם, ובא דור הע"ה וסמכה ברוה"ק (תהלים י') כי הלל רשע על חאאות נפשו, ילצה שרשעים זה דרכם כסל למו, לאחר שמלאו חאאות נפשט באכילה ושתיה, הם מהללים בתפלתם, וכענין שדרשו עה"פ ואותי השלכת אחרי גיך לאחר שנתגאה זה וכו', וחכז"ל התליגו בחומר עון זה באמנם (ברכות ל"ה) האוכל בלא ברכה, כאילו גזול לאביו ואמו שני (משלי כ') גזול אביו ואמו ואומר אין פשע וכו', ביאור הדברים, כי האוכל בלא ברכה, אף אם כמון לבו ודעתו שיברך אח"כ, הוא זומה ממש לגזול אביו ואמו ואומר אין פשע, שטעותו נמשך, להיות מורה דרך היתר לעצמו, משום דסוף טוף יכול לו לחלקו נחלת ירושתו, ע"כ הוא אומר, הלא חף אני מפשע, אבל באמת הוא גזל גמור כל עוד שלא זכה בו עדיין, ולפי שעה הוא גזל ממש, כן הוא באכילת אדם עד שיברך לבסוף, כי בשעת אכילה עכיד איסורא, ובוה מובן סיום הפי' ובוצע בך, כלומר אף שמברך, מ"מ כבר גיאף ה' באכילתו, והנה אמרו רז"ל (ביצה כ"ה) נטיעה מקטע רגליהון דקצבי וכו' שאוכלים מבהמה קודם שתצא נפשה, ולא יוכלו חת מתג ורטן לחמוט נפשה ומעצור לרוחם, ומדיע טח לבותם מילטוד ולהשכיל ממה שאסרה התורה פרי ערלה לאכילת הדיוט, עד שנה החמישית, ומעתה מובן שפיר הסמוכין לא תאכלו על הדם לאיסור ערלה, דא ודא אחת הוא כאמור, והבן.

אמור.

במדרש, אמור אל הכהנים בני אהרן הה"ד יראת ה' טהורה עומדת לעד מיראה שנמירא אהרן כלפני הקב"ה זכה ונתנה לו הפרשה הזאת שאיננה זזה ממני ולא מכניו — כבר ידענו שכמו שטבע האדם בעיני הגוף, ממוג כח האב בגוף הבן, ועפ"י רוב טבע האב והבן שוים, כן הוא במעלת הנפש וחסרונה, תשוה נפש הבן אל נפש האב, ונקל לפרי צדיק להיות צדיק כמאמר החכם (משלי כ') מתהלך בחימו צדיק אשרי בניו אחריי, ואביו החסיד ע"ה אמר (תהלים קי"ב) אשרי איש ירא את ה' במצותיו חסך מאד, היינו שהוא חסך ומשחוקק בכל אות נפשו להקים את דברי החורה והמצוה, יסובב לו מזה, גבור בארץ יהי' ורעו וכו', כי מעשה אבות טימן לבנים, והנה הקב"ה

ראה באהרן, כמה טהורה יראתו, כמה זכה עבודתו, עד שבדאי תתנוצץ היראה הזאת גם בבניו אחריו, ויהיו כולם אוחזים מעשי אבותיהם בידיהם בחר בו, ונרת עמו ברית כהונה עולם, וכעדות הכתוב (ויקרא ט"ז) וכמר הכהן וכו' ואשר ימלא את ידו "לכהן תחת אביו" כלומר שיאחז צדיק דרמו ללכת בדרכי אביו, שעייכ יהי ראוי לעבודה נבחרת כזאת, וז"ש יראת ה' טהורה, אז "עומדת לעד" ר"ל לו ולזרעו לדורות עולם, ואמר מיראה שנתירא אהרן נחנה לו הפרשה הזאת, שאיננה זזה ממנו ולא מבניו, כלומר יראת ה' לא חסור מהם לעולם, כי כן משפט היראה הטהורה כי תעמוד לעד. —

מלוקט.

בהר

וידבר ה' אל משה בהר סיני וכו' מה ענין שמיטה אצל הר סיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללית' ופרטי' וכו' (רש"י בשם ת"כ).
נודע מ"ש האלשיך לפ' מ"ש אלו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה ויינו, כי כשקירבו לסיני פסקה וזהמתן והשיגו מעצמן מצווה החורה בשכלם כמו אבותינו הקדושים אלא שרצה הקב"ה ליכות את ישראל עם סגולתו ולהרבות מתן שכרן של מצות, לכן נתן להם התורה, כי גדול המצוה ועשה וכו', והנה כלל מצות שמיטת הארץ גם אם לא היו נצטוו מסי הגבורה היו עושין כן לטובת האדמה, כי זהו דרך כל אדם עובד אדמתו להניחה בורה שנה אחת לעתים ידועים, למען תוסיף תת כחה, ולא תכחש חילה, אולם פויטי המצוה המסתעף מן הכלל, לא נמצא להם שום טעם מעצמינו, עכ"ז נצטוינו גם על כלל המצוה משום דגדול המצוה ועשה, ובהו אתי שפיר הסמוכין שמיטה להר סיני לרמוז על האמור, כמו שבהר סיני השיגו בשכלן כל המצות, אלא שנצטוו להגדיל שכרן, כמו כן הוא ממש ענין שמיטה שגם כללותיהן נאמרו בסיני, אף שנדע זאת גם מעצמינו בחיי הארץ, ומצד השכל נחוץ להשמטת הארץ, אָמנם ה' חפץ למען צדקה, להרבות שכרן של ישראל עם סגולתו חבל נחלתו והמן.

מח"י הגאון מהרש"ם וצ"ל.

הגאון מו"ה יצחק הכהן וצ"ל חאצעטיר.

בפסוק וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נודע ולא נאסף את תבואתינו וצויתי את ברכתי לכם בשנה השישית וכו' כבר דקדקו המפרשים שנראה כי הוא טעם שלילת הרצון בדבר זה שלא יורעו ולא יאטפו, שא"כ מה נאכל ובהכרח לזרוע ולאסוף לחיותינו על האדמה וצ"ב, גם משמעות הלשון יורה, דוקא אם יאמרו מה נאכל, אז יצו ה' את ברכתו משא"כ אם לא יאמרו, כלטי ליי, הלא אם לא יתרהו ויאמינו בה', יותר ראוי שתחול הברכה, ונליץ בהקדם וברי הבינה לעתים (דיוש כ"ד) עה"פ כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא

כיום, וזכור תזכור את אשר עשה ה'א לישראל (דברים ז') כי כל שכן מצות הזכרת יצ"ח הוא לחקת בלבנו אמונת השמות יחזק, ולעצת האמונה כי לא בכח וקוצה ידנו נוכל לצאת מתוך הפכת הזרות והמסורות ולהנצל מעול הגלות אשר על צוארנו, כי ע"י יכלתו המוחלט יחזק, אולם אם ח"ו יעלה בצוירנו, כי באפשרות שיבא הדיבר ע"פ הפרוך הטבעי, תשאר מחשבה הלזו והנפסדה הקוקה בכירשי לבנו והיא לא תצלח, וד"ש כי תשאר בלבבך וכו' ר"ל אם תחשוב שאתה בעצמך תוכל להוריש היום והיום במוטון על רבוי אוכלוסידך, אז יש לך באמת לירא מהם, כי לא הבו סבבו איש ואין המלך נושע ברב חיל, אך אם תאמין ותחזק בלבבך, "כי רבית הגרים האלה" ובמנהגו של עולם אין באפשרותך להורישם, "כימה אוכל להורישם" אם לא שיד ה' יהיה בם לכלותם ולהורישם, כפניך, אז "אל תירא מהם" אני מבהיך שלא תהי לך שום מורא מהם, כי אז ה"א מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויבך לפניך בדרך נס ושלא כמו שעשה במצרים והו ג"כ ממש המכין במקרא קודש אשר לפנינו, וכי תאמרו מה נאכל ונשתה והשביעית הן לא נורע ולא נאסף וכו' כי מדרכי הטבע אם אין וירצה אין אספה, ובכ"ז לא תבעטו במצות ה' ולא תוהוהו אחריי, אז ואינתי את ברכתי לכם בהשגחתי, והייקותי לכם הרכה עוד בלי די, --

בחקתי

הגאון מו"ה ח"צ לייבערשטיין וצ"ל קאלעמייא.

במסיק ואשבור מוטות עולכם וכו', הנה מלבד דגם תיבת "מוטות" יצ"ח, עוד יוקשה על שינוי ל' המכונים, ישע"י הנביא בהתנבאו על גאולה העתידה אשר (ישע"י ב"א) התפתח בוטרי צוארך וכו', ונראה לבאנו פ"ז ואומר, כי האמנם נראה שהמכונן הוא א", אולם הפרש והכול גדול יש ביניהם, ונקדים דברי רש"י ד"ל דמי שהמוטות הן המה יחידות המעמדות המוסרה שלא תצא מעורף השור, ובהו יבואר הרטב, והי' כמון ודמות ממש להדוגמא, הן אנו רואים כשבא בעל השור לעת ערב מצוידתו לחטור המוסרה מעורף השור, אם כי יהי איזה דבר המונעו ומקצבו מלהסירה בכ"ז לא יעלה על דעתו לשבור ולקלקל את המוסרה, כי עוד ישע"י עלי ויחשוב מה יהי ביום מחר כאשר יצא לפעלו ולצוידתו, רק יבקש צצה לשבור המוטות, אף שגט אלו נצרכים לו, עכ"ז הלא ע"י רה"ה תצא תמדת יחידות אחרות לתוחכת במקומם, ל"ן א"ן זה המוחלט כוטס הדעת לעזוב את מלאכתו, ולא יהי עוד עובד אדמות, אז תשאר יכול לנחור מהר המוסרה, אינו מבקש לחשוב השבחות ומחוללות, רק יחוש מעשיתו, כי אינו חושש להקפיד אף על קלקול המוסרה עצמה, כמאמר שאין לו עוד חנך בה כמון, ומעשה יהא על נכון שינוי ל' המכונים, בהנחת פאריש שלה היתה גאולה שלמה כו', אה"י, אשר זה"י שם רמז שיצא גלות יסלימה, ע"כ אמרה תורה ואשבור "מוטות" עולכם הן המה היחידות, אבל לא נרף הע"ל והמוסרה, משא"כ ישע"י הנביא מתבאר על גאולה העתידה וכו', והוא

מגד ירחים

גאולה האחרונה האמתית, כמשרז"ל (מדיר ויקרא על ס' והוא גרה לא ינר) שבאולה זאת מגלות אדום לא תהי' גוררת שעבוד אחריה, שפיר אמר התפתחי, מוסריי צוארך שבי' בת ציון והבן.

והנאון בעל חתם סופר וצ"ל שלח את ביאורו לפרש סיפא דקרא ואולך אותם קוממיות ופרש"י ז"ל בקומה זקופה וקשה הא אטרו רז"ל לילך בקומה זקופה ונראה דלקי"מ דזיל בחר טעמא דטעם האיסוד הוא משום שהוא כאלו דוחק רגלי שכינה ופרש"י שט שצריך לילך בהכנעה משום וכבוד השכינה שהיא למעלה מראשותיו, א"כ כאן דג' והתהלכתי בתוכם ופרש"י אטייל עמכם בג"ע, הנה כי כן שכבודו בתחתונים, שפיר אמר שוב ואולך, אתכם קוממיות, כי אז תוכלו לילך לבטח ודרככם בקומה זקופה והבן. אמר והמאסף ב' המאורות הגדולים יאירו לנו להבין ולהשכיל המכונים בנוסח חפלתינו בברכת ק"ש ושבור, עלנו מעל צוארגו, תולידנו, קוממיות לארצנו, המבוקש טובב הולך על ב' ענינים הנזכרים בדברי קדשט, שתהי' גאולתנו גאולה אחרונה, גם ישירה יתב' שכינתו בתוכנו כאמור, ואין צורך בהרחבת ביאור הדברים, כי אחר הצעת דבריהם, הם מובנים ומבוארים מעצמם ודי בהערה זו.

דורש לפרכים.

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שני ועמך כולם צדיקים וכו'. כבר האריכו המפרשים למעניהם לדקדק ולהקשות בזה הטענה, א) מדוע ולאיוזה טעם וצורך תקנו לומר לפני כל פרק ופרק מפרקי אבות משנת כל ישראל, אשר היא משנה בפני עצמה בפרק חלק, ודבר שייכות אין לה עם מסכת אבות, ב) התנא כייל בהחלט שכל איש ואיש מישראל יהי' צדיק או לא יש לו חלק לעוה"ב, א"כ מי זה הוא אשר ישום מתג ורסן בעד תאוותיו, שאל יפרצו פרץ ובעל יעברו חק, אם גם מבלעדי זה יוכל לזכות לחיי עד, ג) התנא מביא רא' לסתור להחלטתו, כי מהפסוק ועמך כלם צדיקים משמע דוקא אם הם צדיקים אז ירשו ארץ ואם לאו לא.

ונראה בביאור הדברים עפ"י שפי' המקרא קודש (שמות י"ט) ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר א' נעשה, דילי"ד מה הלשון, יחדיו והכוונה דנודע קו' המפורשים שהקשו, הנה תורתנו הקדושה כוללת תרי"ג מצות קבלו אבותינו הקדושים במעמד הנבחר עליהם ועל זרעיהם אחריהם הלא אין ביד כו"א לקיימן כולן, הישראל לא יוכל לקיים אותן המצות שאינן שייכות רק בכהן או בלוי וכן להיפוך, וכדומה, אמנם כשיש שלום וריעות ואחדות בישראל, אז כלו חזי לאצטרופא לגוף אחד, והמצות אשר יקיים האחד יחשבו לצדקה גם להשני, אולם אם ח"ו השטן מרקד ביניהם ולבנותן גפרדות זמ"ו, זה בונה וזה סותר, אז אין באפשרות לקיים התו"ם במצוה עלינו, לזאת כאשר הודיע מש"ר לישראל, שחטף ורצון ה' לתת תורה הארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, כתיב ויענו כל העם, יחדיו כל אשר דבר ה' נעשה, כלומר ע"י האחדות והשלום השורר בינינו, חננו מוכנים ומזומנים לקבל עלינו כל אשר יצוה ה'.

מגד ירחים

ובכל החיון הזה יש לבאר משנה הנ"ל. כל ישראל כלומר את כל עם ישראל נחשב לכלל אחד, וזהו ע"י האחדות השורר ביניהם, או יש להם חלק לעוה"ב ר"ל לכל איש פרטי מאשי בני יאוו לו חלקו בדין שג' ועמך כולם אם הם בכללות אגודה אחת, או הם צדיקים, והן גווע שכל פרקי אבות מלאים מוסר על כל גזירותיהם, אשר הוא כמעט מן הנמנע שכל איש פרטי יקיימן כולם, ופן יאמר האומר כי כבוד עליו היותו ולא יוכל עשותו לבדו, ויהי שם ואל תעשה, לכן מקדימים משנת כל ישראל, ללמד חוקים בינה, ולהורות שיש זכר השנה לכל נפש, אשר האמצעותו יוכל כאוי"א לקיים המוסרים הנעשים אשר בפרקי אבות, אחת מהנה לא געדרה, וזהו ע"י שלום ואחדות כאמור.

דברים בעתם לברית מילה.

במדרש, שבת ומילה מדיינים וא"ו, שבת אומר אני גזול ממך, ומילה אומרת אני גדולה ממך, וצ"ב סברת פלוגתתן, ויל"פ דאיתא במדרש (הובא ברש"י ז"ל עה"ת) עה"ס ואהבת וכו' ובכל גפשך ובכל מאורך, או נאמר בכל גפשך, למה נאמר ובכל מאורך וכו', אלא יש לך אדם שנמשך חביב עליו יותר מממנו, לכן נאמר בכל גפשך, ויש לך אדם שממנו חביב עליו יותר מנפשו לכן נאמר בכל מאורך, הרי שמעדת איש ישראל שיהי' פי שנים ברוחו, שיהי' כלי מוכשר לעבוד את ה', הן בגופו הן בממנו, שיהי' מוכן ומוזמן בכל עת ורגע להשליך את נפשו ומאורו הנגד, לעשות רצון קונו וחסף אביו שבשמים — ואח נחבונן לכל מצות התורה, נראה עין בעין שכולן יש בהם איזה חלק וטניף ממסירת נפש, או ממסירת ממון, ואביון דכלהו שבת ומילה, בשמירת שבת כהלכתה יש חסרון כיס גדול, ובמצות מילה יש מסירת נפש ממש, וע"י ששומרין ישראל שתי ראות אלו כהלכתן, יתהפך כחומר הוהם טבע האיש הישראלי, ונקל לו ע"ז הכל עת מצוא לקיים כל מצות התורה, אף שיש בהן או מסירת נפש או מסירת ממון, מבואר מזה שמצות שמירת שבת כהלכתה תגדיל ותחזיק הכשרון להיות מוכשר בכל עת מצוא למקור מאורו בעד קיום חרמ, ומצות מילה, שיהי' אמוץ לבו בגורים למסור חיתו בעד קיום המצות והרת, והיות שישנם שני סוגי אנשים, יש שנמשך חביב עליו יותר מממנו, ויש שממנו חביב עליו יותר מגופו, אי"כ יש לשבת ומילה לכל אחד ואחד טעם לשבח לתלות הגדולה והנשיבות בו, וזה סברת מחלקותן והבן.

לנשואין.

בגמרא (יבמות ס"ג) אמר ר' אלעזר כל איש שאין לו אשה אינו אדם שנאמר, וזכר ונקבה ברא אותם, ויקרא את שמם אדם — הנה הנאמר הזה יש לדקדק טובא, א"י האין אפשר להחליט שאיש פנוי אינו הגדול אדם ובמה אסוף נופל הוא מאיש נשוי בעניני אדם, ב' הלא ר"א גופא מכנהו ומתארהו לה"כ בחזאר איש, באמרו "כל איש" וכו', ג' בשנותו את טעמו ולשונו

ולשונם פתח באיש „כל איש וכו' ומסיים באדם „אינו אדם“ ולהבין דברי חכמים והידועת י"ל עי"מ שביאר היע"ד מאמרם ז"ל אתם קרויין אדם וצין איה קרויין אדם, דלכאורה קשה מדוע קרא ה' את האדם בשם אדם, ולא האדם מורכב מחומר וצורה, ויותר כבוד ויקר היה לו להאדם אם יקרא לו שם שרמו על חלקו המעולה והמשובח והיינו הצורה והנשמה חלק אלקי ממעל, כשיקרא בשם אדם, המורה על חלקו הפחות והגדול, „כי מאדמה לקח, אמנם אחרי כונת וחכלית הדברים אנו דנים, והיות שתכלית הנרצה חופץ הנדרש מנאיש שישתלם עצמו בעוה"ז להפוך כחומר חותם שיהי בט גמר קודש לה', לכן יתר שאת ויתר עון וכבוד להקרא בשם „אדם“ המורה ומעורר על תכליתו, אולם כ"ז הוא בישראל שיש לו ע"י תוה"ק אמצעי להשתלם עצמו, לא כן באוה"ע עכו"ם אשר לא נגה אור ה' עליהם וכעורים ימששו באפילה בלי דת ותורת אמת, להם באמת לא יאחה השם „אדם“ המורה על פחיתות ואימה, ולהם יותר נאה ויתר כבוד להכנות בשם „איש“ וכדומה, ובה יבואו דברי ר"א הנ"ל הן ידוע ומפורסם שתכלית הנרצה המבוקש בשואיו לבנות בית בישראל ושתוה"י האשה עור וטיוע בהשתלמות ושלמות האמתי, ויפה אמר ר"א, כי איש פנוי אשר חסר לו האמצעי הזה לזגיע ע"י לשלמות המבוקש, לא יוכל להכנות בשם „אדם“ וייקא כנ"ל, והבין.

ידיש דייטשע ערקלערונגען.

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו, דער עוויגע רעדעטע צו משה נאך דעם טאָוע דער ביידען זאָנע דעם אהרן, דא זיא זיך נאָהערטען פאָר דעם עוויגען אונד זיא שטאַרבען. עס ווירד היער ניכט געזאָגט, וואָס דער עוויגע מיט משה רעדעטע, דען נאָכדער בעגינט דער פסוק, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך, זאָ מוט זיין, דאָסט אויך היער דער עוויגע צו משה עטוואָס רעדעטע, אונזערע חכמים זאָגען, אל תנחמהו בשעה שמתו מוטל לפניו, מאן טראָסטע קיינעם, ווען דער טאָדטע פאָר איהם ליעגט, ווען שאָן איינע צייט פערשטריכען איזט, בינומט דער מענטש טראָסט אָן, „אחרי“ הייסט ענטפערנט, כל מקום שנאמר „אחרי“ מופלג הוא, זאָ מיינט היער דער פסוק, דער עוויגע רעדעטע צו משה נאָכהער, אַלס שאָן איינגע צייט פאָן דעם טאָדע דער ביידען זאָנע ענטפערנט וואָר, טראָסטעט ער איהן, זאָסט דיע ביידען זאָנע דעם אהרן ניכט וועגען איהרע זינדענאָפטיגקייט, זאָנזערן בקרבתם לפני ה' וימותו, ווייל זיא צדיקים וואָרען, אונד זיך צו זעהר נאָהערטען, דעס האָלב זינד זיא געשטאַרבען.

דער מדרש ערקלערט, דיעזעס איזט וואס געשריעבען איזט, כי מקרה אונד לצדיק ולרשע, איין גלייכעס פאָרקאָממניס איזט פֿיר דען צדיק וויע פֿיר דען פֿרעפלער, צדיק איזט געמיינט נדב ואביהו, רשע מיינט מאן קרח, קרח מיט זיינע ראטטע גיענגען וועגען מחלוקת קטרת צו רייכערן אונד

מגד ירחים

אונד ווארדען פֿערברענגט אונד דיעזע גיעגען קטות צו רייניגן זינען
מחלוקת אונד ווארדען איין פֿערברענגט.

דיא גמרא זאגט, אט רוחא דים שטורין האן עליו יאשמש כמעשה,
משמש ולא מאא יתלה בביטול חורה, ווען דער מעשה זעהט, דאס
איבער איהם ליידען, יסורים קאממען, זאלל ער זינען מעשה איבערזעהן,
פֿינעט ער נישט, זא זאלל ער עס ביטול חורה צווייגען, וועלכעס פֿילדען
ערקלערונג האט, אין בעל ורחמים פֿונע בנפשות חיות, דער נאמען איבער
ג' בעריהרט נישט צוערסט דען מענשען וועלכעס, ער שטעלט איהן פֿאר
אן ווינעס פֿערמאגען, דאס ער געלדפערלוסט האט, זיין פֿערמאגען פֿערלירט
אונד נור, ווען דיעזעס איהן נישט ערוועקט, דאן ווירד ער וועלכעס געציכטיגט,
נור ביא בעליידונג דער חורה, ביטול חורה, ווירד ער זאגליך וועלכעס
געציכטיגט — אזי להט לבריות כעלבוה של חורה, וועקט איהם איבער, דאס
זא וועלכעס געציכטיגט ווערדען, דאס איהם פֿאן דער בעשעמונג דער חורה,
דיא גמרא מיינט דאָהער ווען דער מעשה זעהט, דאס איבער איהם וועלכעס
יסורים קאממען, זאלל ער ווינע מעשים, זיין האנדווערק, זאגליך זיין פֿערמאגען
אונטערזעהן, געוויס מוז ער שאן פֿריהער געלדפערלוסט ערליכטיגן האבען, זא
דיא יסורים איהן וועלכעס טרעפֿען, פֿינעט ער נישט, זא זאלל ער עס ביטול חורה
חורה צושרייבען, וועגען דיעזעס קאממען גלייך איבער איהם וועלכעס דיא יסורים
איין גרונזאסן איזט וסביביו נשערה מאד, מיט דען צדיקים איהם ונקמה זעהן
מדיק, זא ווערדען פֿיל שטרענגער בעהאנדעלט, אונד שווערער בעשעמונג
אויף איהרען זינדען, ווען זא זיך פֿערגעהען, ווירד נישט צוערסט איהר פֿערמאגען
בעריהרט, זאגליך זא וועלכעס ווערדען זאגליך געציכטיגט, אויך זאנען איבער
חכמים, כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, ווער איבער
אנדערע מיטליד אונד ערבהרטיגן האט, זא ערמאכט מן זיך איבער
איהם אויך מן השמים, ווער אבער געגען אנדערע ריקויסטאן האנדעלט,
ווירד ער אויך אָהנע רחמנות מיט דען מות הדין בעאורטיילט, דיעס איזט
דער זינ, החושד בבשרים לוקה בגופו, ווער קהילכע פֿערמאכטיגט,
ווירד זאגליך אן ווינעס קערפֿער בעשטראפט, זא ער אָהנע נאָכטעס ווינען
נעבענמענשען בעאורטיילט, ווירד אויך ביא איהם קיין רחמנות געאיבט
צוערסט זיין פֿערמאגען צו בעריהרען. —

נן פֿערשטעהען וויר אונזער מדרש, נדב ואביהו ווארדען זאגליך וועלכעס
בעשטראפט, אָהנע דאָס זא פֿריהער דורך געלדפערליכט איפֿשערקאזאט
געמאכט ווארדען, אויך ביא קרח וואָר עס זא, דאָס זא זאָהרט וועלכעס
בעשטראפט ווארדען, זא איהם צו פֿראַגען, אין בעל היחמים פֿונע
בנפשות תחלה ?

בקרבתם לפני ה' וימותו ? וואָרום זינד זא גלייך וועלכעס בעשטראפט
ווארדען ? אויך דיעזעס ערקלערט ווער מדרש, ניקרה אחד
לצדיק ולרשע, אייניג גלייך איזט עס, וואָס דען צדיק אונד דען רשע טרעפֿט
מיט דיעזעס איזט נדב ואביהו אונד קרח געמיינט, היידע האַט זא שטראַפֿענדע
האנד גאטעס זא וועלכעס אַללערערסט געטראַפֿען, דיא אורזאָגען ווער אָבער
מער שיעדען

מגד ירחים

פערשיערען, גרב ואביהו וואורדען ווייל זיא צדיקים ווארען זא הארט
בעשטראפט, „בקרבתם לפני ה' — וימותו“, קרח אבצר וואורדע וועגען זיין
רשעות, ווייל ער משה ואהרן פערדאכטיגטע, מחלוקת שטיפטעטע, זא אהנע
רחמנות געציכטיגט, החושד בנשרים לוקה בגופו.

ארגו מכתבים.

אברהם כתר גלתי חות ועת, ואשנה ואשלש עוד להזהירו שאל ימן יד
לפושעים ואל יזוז זיו כ"ש כקיצו של יוד, רק יעמוד בפרץ, וד'
הטוב יגבור בעזר, ונודע המליצה מהרב עיר וקדיש מוה"ר מאיר מפרעמישלאן
וצ"ל, מה שקורין איש עברי בשם „יוד“, דלאות יוד יש רגל קטן וקצה,
ואם גורדין מעט ממנה נשאר כחם חשוט, כ"כ ממש הוא היהודי, אם אך
נחטר מעט מהיהדות נשאר כחם מלוכלך.

רב פלוגי הדעת מכרעת שהדין עם שכנגדו, כי גם רבני אשכנז היותר
מפורסמים כבר גמנו וגמרו ופה א' ענו ואמרו שבדורינו זה
החסידות הוא הדרך מאד נעלה להעמיד הדת על תלה כנודע, אמנם כן
דעת שפתיו ברור מללו להוכיח במישור את אלו המחקים אחרי מעשה הצדיקים,
לא שיה ולא שיג להם בדרכי החסידות דברים כבשונים העומדים ברומו
של עולט, וידמו בנפשם שהותר הרצועה, ומהנקל להם לנטות מני דרך אשר
גבולו לנו ראשונים אשר מפיחם אנו חיים ואת דרך חסידות ישימו להם
למטרה לעשות מה שלבם חפץ ויפה שמועה זו מהקדוש מו"ה דוד מדינאב
וצ"ל על מאמר התנא באבות, עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר
נכתבים, כלומר העין יראה והאוזן ישמע מה שהצדיקים עושים, אבל וכל
„מעשיך“ בעת שאתה רוצה לעשות מעשה המצוה אז לא תביט במעשיהם,
רק „בספר נכתבים“ כפי שכתוב בספר, הלא השלחן ערוך לפניך, ובה תחזה
וסיב ובלה בה, ומנה לא תזוע ודמחית, בכ"ז לא ירעיש עליהם בקול,
דברי חכמים בנחת נשמעין, ואת צנועים חכמה.

* *

הרב הגאון מו"ה אהרן צבי קעללער וצ"ל אבד"ק שאמקוטא מארע נפטר
ביום א' אחר"ק ב' אייר, הליתו היתה ביום ג' ד' אייר ונשא עליו
בספר זמורות חתנו הרה"ג מקראטנא נ"י ואחריו חתנו הרה"ג ר' יוסף צבי
היילפרין נ"י ואח"כ הספידוהו הרבנים הגאונים דק"ק באיא מארע, סעיני
בעטלאן, ערדאר, מאנאשטור, ס. טשעה, מאטש, ועוד ובאחרונה בספר ע"י
הרה החו"ב הנגיד המפורסם וכו' מו"ה ר' שמואל צבי ווייס נ"י ראש הקהל
בשאמקוט, ובהנהל לממלא מקומו חתנו הרה"ג מו"ה יוסף צבי היילפרין נ"י
אשר מלפנים שמש בתור דיין ומו"ץ יה"ר שיזכה לנהל עדתו עמ"י רוח
התורה והמטורה.

העורך : יוסף חיים זבדן ווייז. שנה רביעית. סיון תרע"ח.

במדבר.

הגאון מו"ה שמואל ר"ב זצ"ל אבדק"ק אונגטשארף.

וידבר ה' אל משה במדבר סיני במדרש (רבה במדבר פ"א) ולמה במדבר
מכאן שנו חכמים בג' דברים גיטת מורה באש והמים ומדבר, הכוונה
שג' מיני מניעות הם המשטינים את לב בני האדם מלעבוד את ה' בכל לבבות
יש אשר יצרו סוכן בו להסיתו, ובערה בו אש הזאת לכת אתו שמי כוונת
הזמן, ולהתענג בחטוי תבל, ולענות זה יש אשר רשמי אש שלחנה חזית
לא בערה בו, אמנם גם לחיפך, לא חוקד בקרכו התלהבות לעמידת ה'
והיצר מפיל עליו תרדמה להפריע אותו מנשיו מלעסוק בתורה ופסוק ויש
גם כת ג' אשר לעונות העונות אין היצר מסיחו, וס' לא יפיל עליו
עצלות נכבדות בעבודת ה', אולם טרדות הפרנסה לכלכל אנשי ביתו וכן
המה בעוכריו, אשר עבור כן צריך אדם להשליך נפשו מנגד, ולעשות עצמו
כעורב על בניו, למען לא יטרדוהו עמל הפרנסה מעסוק בתורה, ולשמו
במו כחפצו ונגמחו, וז"ל המדרש בג' דברים גיטת מורה לישראל, שכל
מדות הללו דמה הכרחים להשיג התורה וקיום מצוותי, בעליהם, שיצטרך
להיות כאש בוער בקרבו חשקת התורה ורשמי אש אהבת ה' יחדש לעצמו
ולשרת בשם ה' כל הימים בחשק נפלא, אמנם צריך ג"כ להיות במדרגת מידה
לצנן זכו בתוכו, להשקט רתיות תאוות אשר בלבו, לכבות אש הפרדות,
להשבית יצרו הרע לפתח חטאת רובץ, ועוד יבא הכתוב השלישי שיהיה מידת
הזה שהוא מומקד לכל ישליך את נפשו מנגד, ואל יטרד עצמו הנהגת התקוות
תרנסתו, ישען בה' ויבטח באלקיו—

למה יטבועות.

מדרש (רבה שה"ש) למה גמשלו ישראל לתפוח מה תפוח זה מריו קודם
לעליו, אף כך ישראל הקיימו נעשה לנשמע, וצריך להבין דמיון משל
לנמשל, ונראה כי מי שמקיים איזה מצוה ומבין טעמה ויודע ניוקתה, אז קשה
להעבירו על דעתו, יען מבין טוב טעמה, לא כן מי שהוא השר ואינו יודע,
כאשר יעבור עליו רוח עושים מה מצוה זו ומה טעם יש בה, לא ימצא
ידיו ורגליו בניהמ"ד, וימצא המסית דרכו נכון לפניו להעבירו על דעתו
ודעת קונו, ונמצא לפי"ז שידיעת טעמי המצות הוא כמו שמירה לנצח ולתורה,
למען כל תפוג תורה, ולא ילפת ארחות דרכו, אולם מי שתקועה בלבו אהבת
ויראת ה' כיתד במקום נאמן, כל הרוחות לא יזיווהו ולא ישביתו אותו מעסוק
במצות ה' אף גם טרם הבין אחריה וירד לעומקה של דבור, כעבוד נאמן
אל אדוניו--והנה העלין הם שוכר לפני (כמבואר בס' עוקצין פ"ב מ"ז)
וזה מה תפוח פרי קודם לעליו, והפרי בטבעו חזק ובריא גם טרם יעלו
העלין על גביו לשומרו ולסוככו, גם, או לא ישיגוהו מצוקים ומצורות להיחלצו
ולקלקלו

ולקלקלו. כן הי' קיום המצות אצל ישראל שבאמונתו בה' אלקי ישראל קבלו עליהם ועל זרעם להיות עושים את מצות ה' בטרם יבינו טעמם, ולא יראו לבפשט פן יעלה הפירץ עליהם לשרשם מארץ החיים, כי היתה אהבתם ואמונתם עזה אל ה', ומיט רבים לא יוכלו לכבות האהבה. — (מהג"ל).

יום הבכורים — וזמן מתן-תורתנו.

וכל תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל, הה"ד עץ חיים היא למחזיקים בה (רבה קדושים ס' כ"ה).

זוג השבועות הוא מעין אספקלריה מאירה וזהירה לראות ולהכיר מתוכו את תכונתו של העם העברי, את דמות — דיוקנו ואת אפיו המוסרי וההלכי חייו והרגזיני, החג הזה עולה על כל החגים הדתיים — הלאומיים שלנו כשום שהוא מציין בבהירות מיוחדת את צביונה הרוחני של אומתנו. חג-השבועות הוא לנו — חג האצילות, חג של הנשמה העברית, נשמת ישראל-כבד, יום הזכרון להתגלות האלקית וליצירתה הרוחנית של האומה הישראלית.

ונפלא הדבר, כי למרות ערכו האצילי של החג הזה אין אנו מוצאים בכל התורה כולה כל זכר לחג זה בחור חג של הנשמה העברית תורתנו מצינת את החג הזה בשם "יום הבכורים", חג הקציר, החג הזה לפי התורה דבתובה הוא כולו החג של הפטע, חג שבו מקריבים, מנחה חדשה, ובכל זאת ידעה המטורה העברית והרגישה גם הנשמה העברית, כי אין לחג את החג הזה רק כפי שהוא מתואר בתוך הספר, אלא שצריכים לקוש אותו בחור חג הספר עצמו, והעם העברי הקדוש את חג-הפטע הזה לזמן מתן — תורתנו, ליום שבו הוגת היסוד לאומתנו-הצרופה ולערכי המוסר האנושיים.

גם הרמב"ם ז"ל הידוע בטעמיו השכליים והטבעיים למצות התורה, גם הוא בדבריו ע"א חג הקציר הוא אומר: "ושבועות הוא יום מתן התורה, ומדוממות זה היום וכבודו יספרו הימים מתחלת הפסח עד בואו כמו שימתין ביאת אהבו ומחמדי-נפשו כי הוא צופה הימים, וזהו טעם טפירת-העומר מיום צאתם ממצרים עד יום מתן תורה" (מורה נבוכים ה"ג פמ"ג) כי אגב זהו כחו של העם העברי וזהו תהלתו: ארבעים שנה סבב במדבר, בגרץ לא זרעה ונטעה, נדר מתחנה לחוגה ודומה הי' כי עוד מעט והוא יור עם בני ימצא את קברו בתוך הגלות המדבר — ואחרי כל אלה הצלחת בעזרת אלהי, להתגבר על כל המכשולים הפנימיים והחיצוניים ולהכנס לארצו המפטרת, לשדר את ארמחה, לזרוע לנטוע, לקצור ולבצור, ולהנות מפריה ולשבוע מטובה, והנה הגיע חג-הבכורים, הוא כבר זכה לקצור ברנה את אשר זרע הפטל ובעת-אפים, הוא כבר זכה לראות את בכוריו פרי אדמתו, והלה שמו העצום מוצות מהדהה — ובכל זאת... ובכל זאת מכירה מרגישה הנשמה שבקרב, כי עדיין אין זאת השמחה השלמה, הנפש הישראלית

הישראלית איננה יכולה למצוא ספוק בחגיגת חג המזבוע לחוד, אבל היא מצרפת לחגיגה טבעית-ארצית זאת, גם את „זמן כחן-תורתנו“ חג המכבורים של גשמת-הנשמה הישראלית, ורק חגיגה כפולה ומכופלת חג הארץ והתורה יכולה ומסוגלה לשמח את לבו ולהחיות את רוחו.

וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל והי'ד עץ חיים היא למחיותים בה" -- כבואנו לארצנו, להחיות את אדמתה השוממה, תלמי' להשקות, שורות למעט בהן כל עין מאכל, עלינו לזכור לנסוע על חלמי לרבונו גם את עין הזי'ים שלנו, להשתדל כי „עץ מאכל“ „עץ חיים“ יהיו חוממים יחד, לאחר את „חג המכבורים“ יחד עם „זמן כחן תורתנו“ — והיינו לרובנו הארץ.

(חכם א' החפץ ההעלם שוה.)

מגילת רות

דרוש.

בפסוק ויען הנער הנצב על הקוצרים ויאמר גערה מואבי היא השנה עם נעמי משדי מואה, ראוי להעיר על שפת יתר „השנה עם נעמי משדי מואבי“ מה צורך בהודעה זאת, הלא כיו' הוא מבואר מהכתובים האמורים למעלה, עוד יש להפליא הלא לפי מרז"ל חטאו אלימלך ואשתו וגביו המה שמאטו ארץ חמדה לחבק חיק גכרי', איכ מה מקום מצא והעיד לפסוק את נעמי מזה העונש — ביאור הדברים נראה בהקדח דברי הקדוש אור החיים (פ' תצא) על מאמר רז"ל (יבמות ע"ו) מה"מ שמואבית מתרת וכו' מואבי ולא מואבית, א"ל דואג אלא מעתה וכו' שאני הכא דכתיב ע"ד אשר לא קדמו, דרכו של איש לקדם, ואין דרכה וכו' ה"ל להם לקדם נשים לקראת נשים וז"ל: עמדתי אל חוכן ענין זה וראיתי שאין טענה על הנקבות לקדם לנשים, הגע עצמך, שירצו בלבם לקדם היכול יכלו עשות בלא רשות בעליהן, ומעתה אין טענה אשר לא קדמו אלא על הזכרים ועמד הדין צמחתי ולא עמונית מואבי ולא מואבית ע"ש, והוא עמ"י ההלכה שאין רשות לאשה הלא דעת בעלה ודבריו אלה ימצו לנו אור להבין הטעם שלא נענשה נעמי, והוא כלמי שארז"ל (מדרש רות וכ"ה הרש"י ז"ל) אלימלך עשיר גדול ופרנס הדור ה"ל ויצא מא"י לח"ל מפני צרות העין שהיה עינו צרה בעניים הכאמים לדוחקו לכך נענש וה"ל נה עונשו במדתו יחבי מנה נביא על שלא נתן מלחמו לדל להחיות העניים האוכללים העמוסים ברע, הנה כי נק לא חלה עונש כזה על נעמי שהיא מותרת ועומדת י"ל ליתן הלא רשות בעלה ואוגס רחמנא מטר"י — ומעתה מה נמצאו דבריהם ז"ל יבאמרו יום ששה נעמי נחחדשה הלכה הואכי ולא מואבית, שהוא לכאורה כהלכתא בלא טעמא, דמה ראו על ככה לדרוש הלכה זו האומ' יום דוקא, ולדברינו יתכן, כי מזה ששה לבית לחם ולא נענשה והוא מטעם שגין רשות לאשה הלא בעלה מזה הטעם עצמו יצא כנוגה משפטה דיותרת לבא בקהל, דא ודא אוח

היא כאמור. —

ואחרי המונח הזה יבואר שפיר המקרא בראש דברינו, דכבר כתב האלשיך הקדוש שכונת הנער הנצב על הקוצרים הי' דבר על לב בועז שישא את רות, ע"כ השכיל את דבריו וכך הי' אומר, הן אמת נערה, מואבית היא, אמנם בכיו אל יסלו פניך כי הלא היא זאת, השבה עם נעמי משדי מואב ובאחה הנה בלי פגע, כי אין עליה אשם, ודין גרמא ההלכה מרווחת בביהמ"ד דמואבי ולא מואבית, א"כ איפוא ראוי היא לך, ואין לך להרהר בנשואי זתכן, —

מח' הגאון מו"ה שאול בראך שליט"א קאשוי.

נשא

הגאון מו"ה ארי' ליבוש הלוי הורוויץ זצ"ל סטניסלאב.

וידוי ביום כלות משה להקים את המשכן, ארי' בר' סימון יום שהוקם המשכן נכנס משה, והי' שומע קול הדר, קול גאה ומשובח, אמר משה אשמעה מן ידבר האל ה', אל הקב"ה שלום אני מדבר לבני שני כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו, באותו שעה שמח משה ואמר, אך קרוב ליראיו ישעו לשכון כבוד בארצנו (מדרש תנחומא).

לגלות פני הלוט מעל המדרש החמור הזה נקדים דרו"ל (ספרי ס' נשא) וישם לך שלום זה התורה שני' הי' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום להניין טעמו של דבר שהתורה נקראת שלום, הוא, עפ"י דברי הרמב"ם ז"ל (בהקדמתו לס' זרעים) דהנה גוף האדם מורכב מחומר וצורה, החלק הגוסני שבו מתאוו להנאות ארציות, והחלק הרוחני עולה למעלה כוסף לרוחניות וזהנאות הגופניים מטמטמות לבו ורעיוניו של אדם, מעכירות אור תבונתו וכל שוגה בהן יחלש כח העיון השכלי שבו, וכאשר יאמר גם משל הקדמוני דהגוף מתמלא מחורבנה של הנפש אכן התוה"ק מצאה תקנה לזה, ארו"ל (קידושין ל') בראתי יצה"ר בראתי תורה חבלין, התורה האלקית המציאה לו לאדם מבחור היצורים אמצעי, להעלות חסודותיו החמריות למדרגת רוחני ע"י קיום מצותי, בעשותו אותן לא לתועלת והנאת עצמו, בלתי לה' לבדו, או אז יזדכך גם הכח החומרי שבו, בבלתי היות עוד מסך מבדיל בעד הנפש האצולה ממורמים, ועד"ו נקראת התורה שלום, שלרגלי לימודי התוה"ק יתאחרו הנפש הרוחנית והגוף החמרי ויתאימו יחדיו בהיותם שומרים את חפידם לתכלית נרצה ובדרך אחד יצאו לעשות הטוב והישר בעיני ה', — ומעתה יתבאר המדרש הנצב בטוח השער, שבשעה שהוקם המשכן נכנס משה בחקירה זאת לדעת מה הי' דורש מהאדם שיהי' ראוי להשראת שכנתו והי' שומע בלבו קול הדר, קול גאה ר"ל שהי' נבון ומסתפק אם רובצת החובה על האדם לעשות נפשו חפשי מתשוקת תענוגי הגוף והקנינים הארציים, לעסוק רק בשלמות רוחני, ולהתהלך עם אלקים בהלך נפש בלבד המתואר, בהדרגה, או שיצטרף עמו גם חאר, נאה שהוא כינוי אל החומר, שלא ינח ידו גם מלכלכל צרכו הגוף ומחסורי הגוף, וא"ל השם יתב' שלום אני מדבר לבני, ר"ל שהוערה עליו רוח ממרום, רוח עצה וגבורה למלחמת היצר פנימה, להכניע נטיית חמרו, כאשר יעשו שלום למו, שיקשרו ויחברו החושים הגשמיים והרוחניים יחד לתכלית נעלה, והיו הקנינים הארציים קודש לה', או אז יתבסס כסא כבודו יתב' וישרה

שכינתו למטה, וכששמע ממה כן, ר"ל כשהגיע להיריעה הזאת הי' שמח בתורעין הנעלה הזה, ואמר אך קרוב ליראיו ישע', שבדרך הזה קרוב הדבר להאזין ליראה את ה', ולא יתיצב לו לשון כח החמרי הנטוע בקרבו, אחרי שיש אופן לשכון כבוד „בארצנו" ר"ל שהקדושה הרוחנית תשים משכנה בפעולות ארציות, ואין צורך לו להאדם להבדל מהנאות עוה"ז, רק הרוחני והחומרי יהיו שכינים ומחברים כאחד, והדר כבוד אלקים יהי' ונפס על שניהם יחד.

בהגלות.

בפסוק בהעלותך את הנרות פרש"י ז"ל שצריך להדליק עד שמהא השלהבת עולה מאליה, ארז"ל צריך אדם להקדים תפלה לצוה, ואחרי אוקיר לאסי קודם שתצטרך לו, ולא טוב הוא להמתין במסור עד שרואין שכבר באה הפירצה וכבר נכנס האויב בחדריו, כי אז יהי' קשה מאד לגרשו ממנו, ואח"כ לפתח חטאת רובץ, ואם כבר נפתח לו הפתח מי יערכ לו לגרשו עוד, ואנו רואים שכל מלכות ומדינה מחזקת כל בידק ובונים חומה ודלתים ומבצרים בזמן השלום, למען אם יבא מלומה יהי' להם על מה שיסמכו, והפתאים יתעצלו ימתינו עד בא האויב ואז ישתדלו לעמוד על נפשם ולחזק העיר, ואז לא יצליחו עוד, וכן הוא במסור ותורה, אם ימתינו ונאלץ עד שכבר רבה המכשלה באם לא יצליחו, אבל צריכין להקדים התבלין לשאור, ואז יהי' לנו התורה מגדל עוז נפני האויב, וע"ז ימזי בכאן שצריך להדליק עד שמהא השלהבת עולה מאליה, שיהי' לב בניי בתולה מעצמן ויוכלו לעבוד נגד הנסיונות, ולא להמתין עד שבער קרב האויב, אלא להקדים כלי מלחמה להלחם לבבו ליראת ה'.

דורש לפרקים.

כל ישראל יש להם חלק לעיה"ב שני וענך כלם צדיקים ומי' עבר העירו במאמר הזה דא"כ איך יתעורר האדם להשתדל בעבודת השית"ב, אחרי שכבר נכון לבו בטוח שיש חלק עוה"ב לכאויא גם מבליעדי יגיעה כלל, וא"כ מה בין עובדי ה' לאשר לא עבדו — הענין הזה יתבאר כאשר נחיר ספק גדול בענין הגלות, אשר לפי התוראה מדברי הנביאים, כל עיקרו הוא כמו מאכר ובית הכלא לאסרינו, עד אשר נשוב מדרכינו הרעים, והנה הנחמות היעודות סותרות המורא, אחרי שמוכטנים אנחנו ביאחו יתב', כי לא לנצח יריב, ולא לעולם יטור, ויוסיף שנית ירו וגאל את ממכר בניי, א"כ אין הגלות מכריח אותנו אל התשובה, אמנם הבנת הדבר הוא כך, כי ההכרח בזה הוא בין הכלל והפרט, הנע עצמך, כי כל עיר ועיר יש לה ב' שמות, יחידים, והוא שם הפרט, ואנשי הקהל, הוא שם הכלל, ולפעמים תמצא עיר שפרטיה עשירים כל אחד בפ"ע, והקהל יהיו דלים ורקים, ולפעמים תמצא בהיפך, אשר בפרטות יהיו כלם עניים ואביונים, והקהל יהיו עשירים, כי יש להם איזה הכנסה השייכת אל הכלל ולא אל הפרט — והאכנס כי אישים המרטים נעשה הכלל, עכ"ז לא יתפעל היחיד בהון ועושר המיוחד

אל הקהל, כי אולי מעשיו ירחקו ויבדל בתוך העדה, ועוד אין לו דבר עם הנספח הזה — כן הדבר בענינו, כי כל הברכות והנחמות היעודות נאמרו אל כלל האומה הנבחרת, ולא על אישים פרטיים, ולכך אין הרכוש הזה רשות ומיוחד על הפרט, וזולת אל כלל האומה, בלתי אם יזכה כ"א את ארחו להיות מאנשי הקהל יהי בכלל מקבלי הנחמות, ואם לא יתפרד ויצא מן הכלל, ויזכו המנויים בלעדו, כי אין מעצור לה מהסתפק באישים אחרים הנשירים שבהם, שיש די נזקים וזעזועים בהם לבדם, וזהו ששנו חכמים בלשון המשנה, "כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב כלומר כללות ישראל יש להם עוה"ב, שני ועמך, כלם צדיקים, ופרטמו הדבר הזה, למען העיר לב האומה שיחוט על נפשו וישתדל שלא יצא ח"ו מן הכלל, ויזכה לחוות בנועם ה' ולרוב טוב הצמון לצדיקים.

יידיש דייטשע ערקלערונגען.

בה תברכו את בני ישראל — זאָ זעגנעט דיע קינדער ישראל, דיע תורה שפריכת פאן זאלכע כהנים, דיע מיט גוטען העוועזען, מיט ליעבע אונד בעגייסטערונג ישראל זעגען וואללען, צו איהנען געווענדעט זאגט דיע תורה בה תברכו — דיע ברכה לויסעט אויך אשר קדשנו וכו' לברך את עמו ישראל באהבה, מאן מוס מיט אהבת ישראל ערפיללט זיין, לעבען אונד שטרעבען אנדערע גוטעס צו ערווייזען, זיע זעגען צו קאָנען, זאלכע ברכות האָבען איינען ווערט, אונד ווערדער פאן הקט"ה בעשטאַטיגט.

דער בעריהבטע צדיק ר' משה לייב מסאסוב זצ"ל זאגט, ער האָבע פאן צוויי דארפסבויערן געלערנט, וויע מאן איינער דען אנדערן ליעבען מוס — איינסט קאהם ער אין איין ווירטסהויז, ווא צוויי דארפסלייטע זאסען אונד וויין טראַנקען, זיע וואָרען שאַן גוטער לוינע, דאָ שפראַך איינער צום אנדערן, ליעכטס דיא מיך אדער נישט, דער אנדערע זאגט איך האָבע זיך זעהר גערן, מיינע ליעבע איזט גראס צו דיר, דאָ זאגטע דער ערסטע, ווייסט דוא וואס מיר פעהלט, וואס איך בענאָטהיגע, וויא קאָנן איך דיעס וויסטען זאגטע דער אנדערע, נון שפראַך דער ערסטע, וויא זאגסט דוא, דאָס דוא מיך ליעכטס, ווען דוא נישט ווייסט אונד נישט פיהלסט וואס מיר פעהלט, פאן דיעזעס געשפראַך, שפראַך דער צדיק לערנטע איך, ליעבען איינער דעם אנדערן הייסט, צו פיהלען, וואס דעם אנדערן פעהלט, אָן יעדעס זיין געשיק, זיינע טהיילנאמהע צו בעצייגען, צו שטרעבען, יעדעס צו זעלפטען וואס ער בענאָטהיגט — איינע זאלכע ליעבע מוסטען דיא כהנים בעזיטצען, אום דיא ישראל צו זעגען יברכך, ערקלערן אונזערע חכמים מיינט מאן בממון מיט געלד יברכך איזט אויך געמיינט בבנים מיט קינדער, אוי ו' ו' יעדעס ווארט האט מעהרערע ערקלערונגען — איינעס פעהלט אן געלד דער אנדערע האט געלד אבער קיינע קינדער אוי נ' וו', זאָ מיסטען דיע כהנים אין יעדעס זיינע לאַגע זיך פערזעצען, מיט יעדעס מיטפיהלען, וואס איהם פעהלט, אונד יעדעס זעגען וואס ער בענאָטהיגט.

מגד ירחים

ארגז מכתבים

"יודע הבל" קל"וש חעם מספיק ומתקבל על הלב בדבר תקן ליל שבועות
כבר נמצאים בידו"ל העוסקים בנושא זה הלא הספרות, ואני אהיה
לך את הדבר ע"פ ספור ששמעתי עוד בילדותי. ...

המגיד מדובבא וצ"ל נודמן לו פעם אחת להג את זוג השבועות האיות
כפר. היהודי היחיד שגר באיתו כפר, קבלוהו בפניו צהובות וביראת
הכבוד. בערב, לאחר הסעודה, הוציא הכפרי מתוך ארגזו את ה"תקן ליל"
שבועות והתחיל לעבור עליו מבראשית, כנהוג, נטפל אליו גם המגיד מדובבא
וקרא אתו יחד. ראה הכפרי כי האורח ה"למדן" קורא אתו מתוך ספר
אחר—ווחה עליו דעתו. הרגיש המגיד בדבר, אבל שותק ולא אמר כלום.
כשגמרו את ה"תקן" בקשה הכפרי להסביר לו את ענין ה"תקן המצורף
מקטעי חסוקים ומאמרים שאין כל קשר והגור ביניהם, המגיד מדובבא
שה' ידוע לממשל-משלים השיב לו כדברים האלה:

אמשול לך משל, למה הדבר דומה? לאחת הסוכנים הנוסעים מטעם השוחרים
הגדולים שבכרכים ו"דוגמאות" בידם, חתיכות שונות של ארג מכל מין, ועלי
פי ה"דוגמאות" האלה הם מוכרים סחורות שונות להחטנים שהעיריות
הקטנות, על מנת לשלוח להם. אחרי-כן את הסחורה הורושה, כמורן, יש
ערך ל"דוגמאות" אלה, אם במחשני הטיטנים ישנה סחורה לרוב מכל מין ומין,
אבל הדוגמא כשהיא לעצמה, אין לה כל ערך. בליל שבועות—המשך המגיד
את דבריו — צריכים אנו להראות "דוגמאות" מכל מה שקראנו ושנינו ולתתנו
החורה שבחמה והחורה שבעל פה המשך כל השנה. וקטעי החסוקים והמאמרים
שב"תקן ליל שבועות" הם המה ה"דוגמאות" מכל מין: סחורה, מנהגים וכתובים,
ממשנה ותלמוד וכדומה. אבל הדוגמאות האלה יש להם רק אז איזה ערך.
אם באמת במשך כל השנה צבר לו היהודי האוצר חכמתו וסחורה לרוב מכל
אלה המינים, אבל מי שבהמשך כל השנה לא קרא ולא שנה ולא למד
כלום, ובליל שבועות הוא בא ו"הדוגמאות" בידו—וע"י הוא תזמזם מביא לידו

ביתא בן חן

מחבר כמה שנועץ אחי אם להפסיק או לחזור לדעתי אם כוונתו נשנית
להמציא בזה לחם חוק, לחם לפי המקן, או חרב קדוש מוטל עליו
לעשות צדקה בכ"ע, אמנם אם רק במא לצאת י"ש, ידי כחיות סיוח,
כאשר רמו ע"ז בין בתרי דבריו, אולי טוב ממנו ההערה, ומה גם הערות
הללו שהוצאות הדפוס רבה עד מאד, ואנכי ידעתי את מצבו והחומרי כי
לא יוכל שאמו, והרבה יש לדבר בענין הנוגע לבצות כתיבת סיוח ואכזבה,
ונודע המליצה, אשרי מי שבא לכאן ותלמודו "בידו" כלומר כל עוד שהוא
בידו, שלא הוציאו עוד לאור עולם.

חיים מאמרו הוא דבר נאה ומתקבל, ראוי לעלות על שלון מלכיה אילט
כבר מלתי אכזרה, כי הירחון לא הוקדש רק לדברים רעוה, לזאת
יאותו דרכו להמציא חז"ת בעתו ובזמנו, ואמר החכם דבר בעתו מה טוב
כלומר אם הדבר נאמר בעתו, אם שהוא רק בבחינת "מה" מעט בזהיר

בכ"ז טוב הוא.

נפלה עטרת ראשנו!

אוי לעולם שאבד מנהיגו!

הצדיק אבד!

קול נהי צעקת אוי ואבוי נשמע במחנה העברים איך שדדנו. השמש נחשכה בצהריים. עלה מות בחלוננו בא בארמנוחינו. השודד בא פתאום לקחת כלי חמדת ישראל, האדם הגדול בענקים, פטיש החוק, עמוד הימיני, צדיק הדור, גאון הגאונים, אספקלרי' המאירה, מנורה הטהורה רשכב'ה הרב הצדיק הקדוש כקש"ת

מוה"ר אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל

ישב על כסא הוראתו וטהרתו בקדושה בעיר סאטמאר חז"א

ואיננו כי נשבה ארון אלקים. ונפטר בקדושה וטהרה ביום א' דר"ח סיון בבוקר בשעה שמיני ועלחה נשמתו הטהורה בגזי מרומים. ואותנו עזב לאנחה ויגונים. —

על האי שופרא דבלי בעפרא יבכו כל בית ישראל הקטנים עם הגדולים וביחוד אנשי עירנו עיר סאטמאר, כי פנת הודה, זיוה והדרה, גאבד כלי חמדתה.

תורה תורה חגרי שק התפללשי בעפרים אבל יחיד עשי לך מספר תמרורים כי עזבנו רוענו רועי ישראל יתומים היינו ואין אב, ונעינים זולגות באין הסוגות נשא עליו קינה, כשמן חורק שמו הטוב שם. האחר אליעזר עבד נאמן לה' אשר דלה דלה לנו וישק את הצאן קדשים מבארו באר מים חיים, ונשארנו כתורן בראש ההר, ואין לנו שויר רק התורה הזאת אשר שם לפני בני אלה דברי דוד האזורונים גאם הגבור הוקם על, מצמיח קרן לדרוד ועליו יציץ נורו נזר הקודש ותפארתו על ישראל.

ביום ב' בבוקר השכם אחרי טהרתו ספד עלי' האי ספדנא מספד תמרורים ה"ה חתנא דבי נשיאה הרב המאוה"ג בנש"ק כקש"ת מו"ה יוסף גר"ו שליט"א ואח"כ הובילוהו בקהל רב לביהכ"ג הגדולה ושם ספדוהו הגי תרי אחי צנתרא דדהבא הה"ג וכו' מהוניאד והה"ג מיורע שליט"א, ובחצר הביהכ"ג הספידוהו במעמד עדה גדולה קרובים ורחוקים ותלמידיו לאלפים אשר באו לחלק כבוד האחרון לרבנו הק' בסדר הרשום פה: הה"ג וכו' מביסטרין דעש, שימלוי, גראסווארדיין, האלמין, ק"ב בורג, קארגרעסין, ווישווא, קראלי, מיהאלי-פאלווא, נאדי-פאלא, ראב אונגרידה, נאדי-קאניא, ראצפערט, סעקעלהיד, מעדיעש.

ואליך ה' דלפה עינינו החזקנו ואמצנו ותערה רוח ממרום קדשך לנחמנו וזכות רבנו הקדוש יעמוד לנו וימליץ טוב בעדנו ובעד כל ישראל אכ"ר.

המערכת מתכבדת לברך בברכת מורשת לבנו הרבני הרבני והמפורסם
וכו' מהר"ר נתן נטע גליק נ"י מטאמאר יע"א.

המעקי לבני אביע בזה ברכת מורשת לבנו הרבני הרבני והמפורסם
מורץ שליטיא על התקשרות בתי החי עם הבר כארזים חזן חמים ויפה
במעלות וזכות רמים חרף עצום ונקי בחדרי חדרים הלכה ואורה וזכות
מצומדים יושב כשיח מור כשה שלמה נ"י בן הגדול אברהם נאמפאר
שליטיא; וגם לרבות ברכת מורשת לאהובי ידידי הב המופלג ברוי וזכר
פראנקל לארשוי; וגם לרבות ברכת מורשת לאהובי ידידי הב המופלג יושב
משה קליין לארשוי. כנאי הקי אפרים גליק מטאמאר.

צהלה ושמחה נתנו בלבנו בעת שמע שמענו יקח לו עז החי
שכידיונו מרי קורש ורע חילולים ודוהו הכל וכאחר ענינם בזה אשר
יולדתו יאמר עליהם חוקי חורב אצלו מסודרים סיפור מהיר קסת הנבילים
הב' הח' חוב טובה בהוויים דאכיו ורבה פוקי כולל רבכיו כחלפולא
הריפתא מוכתר במעלות ובמדות משובחים וייר יסית וכיו כשית רוח צבי
פנחה מאשקאוויטש הכהן שועתו יפה בא בקשר החיתון עם בתי של הרבני
החסיד הנגיד וכו' מיה חן נטע גליק נ"י מק"ק סאטמאר יצ"ו ויהי רצון
שיוונו יעלה יפה ויוכה ילבנוהו בית נאמן בישראל.

הכרה מוונות דישיבתנו הרמה פת האלמין יע"א.

מולא טבא יעלה ויבא על ראש האי גברא יקרא היה המור כחלפה
כלי מלא ברכה ידיו רב לו כמלפולא דאורייתא איש חמורני רב תבונות
אשר בחורתינו הקדושה צילים בהשכל ידבר פרחים יפים נתנה חמרות
ספקות השיס בשמלה היטב נכון לברר כשית מיה צבי סינחס הכהן שדעתי
יפה מאשקאוויטש שהי מנהל וראש ישיבתנו הרמה לארשוי יתיר שווננו
יעלה יפה ודי יגול שלובו ויעלה גם עלה על בתי הצלחה וזכה יבנית
בית נאמן בישראל.

הקי משה אלכסנדר פריעדמאן מטשערטען יצ"ו גבאי דהכרה בחורים דישיבתנו
הרמה דפק"ק האלמין יצ"ו.

גם אני מכין לקראת הזכרכים ברכת מורשת את כבוד ידידי הב החי
טובא יסית וייר כשית מיה צבי סינחס כ"ץ מאשקאוויטש נ"י לארשוי
ידיו טנחם ראטה מקאמלוש יצ"ו לומד בישיבתנו הרמה סה קיק האלמין יצ"ו.

בברכת מורשת הם ונלהב הנני מברך את כבוד הב המופלג בחישים
המושלם כיה ארי שארף נ"י מסיגעט לארשוי.
לוי יצחק מגיד פעטראווא.

גדיא יאה ומול טוב לוב החזן המושלם המופלג בהפליגות וחסדים
ונכונים מבין לחשם וחירותם כמר משה טעסלער נ"י מרעס ויהי יסית
מעלה בחורה ויראה וווננו יעלה יפה ויוכה לכנות בית נאמן בישראל
מנאי טובי רחועשטיין מדעש יע"א.

כוס תנחומין

לכל משפחה אדמו"ר הגאון הצדיק אבדוק"ק סאטמאר נצ"ל. ביחוד לחנא דבי נשיאה הרב המאמץ מו"ה יוסף גרינוואלד ז"ל, שנחבל לדומץ יריש מחיבתו בק"ק סאטמאר יצ"ו ובין יבורך בברכה מו"ס ובעבודתו הקדושה ימצא נחמיה.

המערבית.

ספרים ישתקבלו במערכת.

ספר תפארת מהרש"ם, כולל שלשה חלקים. ח"א שו"ת. להלכה ; ח"ב ספיקות. הלכה בש"ס ופוסקים ; ח"ג דרשות לשבחנות. לימים גוראים ולמועדי השנה. מאת הגאון המפורסם מו"ה ישעי' יוסף מארגאלין ז"ל רב בברוקלין. מח"ס דרושי מהרש"ם גי'ח. מחיר הקסר 100 לע"י. לאמריקה דולר אחד. להשיגו אצל מערכת "בית ועד לחכמים" בסאטמאר. עמ"י הכתבת ;

Simon Pollak, SATMAR, Postfach 72, (Romania).

קול מבשר וקורא

יתלמידיו רבני רוענו רועי ישראל הגאון הקדוש צ"ח יס"ע וכו' מו"ה ישיאל ראזענבערג נצ"ל אבדוק"ק אונגווארדא. ברגשי שמחה וקול תודה לה' הטוב גרים קולינו לבשר ולתודיע לכל תלמידיו רבני הקדוש המפורסם בכל אספסוף חוגי תעורה וסוחרי חוסי, שרצוננו להוציא לאור עולם תעלומות החכמה בחבי קדשו על רבני הקדוש זי"ע הנפוסים באוצרותינו. סגנון נמוך קודש לה' מסופקים ויו' ונוגע מאירים אל עבר בני תורת משה ילקבעם בדפוס על סף מרשימת התורה — וס' מהומשי תורה וביחוד תלמידיו האמנים אשר חוקק רשפ' שלהבת. אש בקרבנו לראות דברי רבני הקדוש מאירים עיני חבל להשקות צמאים. ולחשביע אהבה ונשנות בני הכתות האבים לשמוע דברי אלקים חיים. מה מסיק מדגולות. מתוקים מדבש ונופת צופים. קה"ת תלמידים מאוספים. ילדים געזים. נמשכם יודעת מאד כי לבצע מעשינו ועבודתנו עבודת הקדוש הנה. ולחגיץ אל מטרותה. אל נקלה הוא. ויהי יע"ה קינות בשגם לעומת תיקנות המשתורר בשל בה חסדיו להיות צינור כלות ומיחנות עד יבוא מועד. עת מכירת הספרים. אי לואת נדרש מאד במסופך באיש אי חכמים על יומא דהיללא של רבנו הקדוש זי"ע ביום יא' תשרי וצ"ח גשא העולם. תאזנר כגבור חיל. ואיש לרעהו. ואמר חזק ונחנק בעבודת ה' וכל איש יפליא בפיו להקדיש מהונו ורכושנו כמפת ברכתו אשר ברכו ה'. גם אלה אשר היו בדרך רחוקה ולא באו איתנו בכרית. יא' יכנוו הסיוס מאתנו. ויודענו' חיש מהר נדבת לבם הסתורה וה' הטוב יבשר בערנו. ומעשה ידנו כוננת עלינו. אנשי.

וואת. לזרענו כי הסך הנדרש אינו רק בחור הלואה ע"י עת מצא עת יבית המדרש. תלמידיו רבני.

הסוגה לשלחת כספים ולכל הדברים הנחוצים לחננו. תהי' וכו' מו"ה יוסף יגה צבי האראוויטש שלישיא אבדוק"ק אונגווארדא.

Oberrab. Jenő Horovitz, Hunčovce, Csehszlovakai Zupa Zips.

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחודש.

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

סאטמאר תע"א.

מחירו ישנה פאחים לעל. גענעריקא ב' דולרים,
לשעכטיג ארבעים פאחים ובערך זה בשאר ארצות.
פאחריס השולחים ספריהם יחפרסמו בהירחון.
פאחיר מודעות כפי גורל השטת.

Adresse:

אדרעססע:

JOSIF WEISS.

Romania

Satu-Mare.

Piața Latinităței 14.

MEGED JERUCHIM

מבחר ספרים.

הנני להודיע כי עשיתי לי מבחר ספרים זה שלש שנים ונמצא אזלי
חמיר כל מיני ספרים אשכנז וספרד, חומשים, כל מיני גמרות, פליה ופוסקים
ספרי מוסר וחסידות, סליחים גדולים וקטנים, עטרות, ציצית, גארטלען
קאליק וכי עננרזי ענדאטאל — גם הנני עולה פאסט מאקעטן לכל דורש —
הואילי נא לכבדני ברישומיכם ותשיקו רצון עצהיכם.

אברהם מאיר ייסוויי זצ"ל נאמטע נוממער 3.

Abraham Süßwein SATMAR, Str. Tepeș Voda (v. Zrinyi) 3.

מודעה רבה לאריתא.

בניח מבחר ספרים של יוסף חיים ביעגעלאייזען ברוקלין נ. י. וכלי להשיג
כל מיני ספרים חדשים וישנים שונות. נדיש ליכער מבחר ספרים חדשים
וחדשות גם הנני קונה במקח השיה כל מיני ספרים ישנים, הכתבת.

1. Biegelosen 1222—45 St. BROOKLYN N. Y.

TIPOGRAFIA JACOB WIEDER, SEINI, ROMANIA.

Cenzurat: Rabin Ig. Klein Satu-Mare.

שלה.

הגאון מו"ה יוסף אליעזר ראזענפעלד זצ"ל ניוועיטאדער.

במסוק שלה לך אנשים, כבר דרש רש"י ז"ל מלת לך המיותר, ויל"פ עוד דנועץ הטעם שלא גכנס מש"ר לא"י הוא עבור חטאו בתי מריבה ומקרא מלא דבר יען לא האמנתם בי וכו' לכן לא חביאו וכו' אמנם אחא עוד בדור"ל (מד"ר במדבר) שהטעם הוא כדי שיהיו המתי מדבר אחו עמו במחיצתו, ויהי להם על ידו מקון לעתיד ודרשו הפ' (דברים ל"ג) כי שם חלקת מחוקק ספון זה מש"ר למען ויתא ראשי עם, וההבדל בין ב' וזמנתיים כי לטעם הא' מניעת ביאתו לארץ הוא לו לגנאי שכשנ"ל חטאו לא זכה לכנוס משא"כ לטעם הב' עוד הוא לו לגאון וחפארה כי עוד יזכו אחרים על ידו, והנה גזרת משפט דור המדבר הי' בעון המרגלים, ודרש שלה "לך" אנשים כלומ' להנאחך ולטובתך הוא שליחת המרגלים, כי עייז יכירו וידעו כל באי עולם ויבינו לזון בדבר סיבת מיתחך שהוא רק למען רבים ילכו לאורך, ובאורך יראו אור כאמור.

הגאון מו"ה יודא אלטמאנן זצ"ל מטישאט [עם הוספת העורך]

בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה והי' באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה', יל"פ כי שנו הכמים בלשון המשנה וכל מעשיך יהיו לשם שמים ירצה בזה כל איש מישראל בעשותו אחת ממצות ה' עליו להתאזר לפנות מלבו כל פניה עצמית אשר חוכל היות במצוה זו, ולעשותו רק לשם ה', ורק באופן זה יקרא האדם עובד ד', ואם יעשה מצות ה' עפ"י נטיתו העצמית הנמשכת מאהבת עצמו, או לא בשם עובד ה' יקרא, כי אם עובד את עצמו, ולא באלה חסך ה' וא"כ אפוא יותר קשה על אדם לעשות מצוה אשר יש בה הנאות הגוף, ועליו להסיר מלבו כל רעיון אהבת עצמית ולעשותה רק לשם ה', מלעשות מצוה שאין להגוף חלק והנאה בה, כי במצוה כזו אחרי שנטע שכמו לסכול את עבודת מעשה המצוה, או עושה הוא המצוה בטהרת הלב, כי אין לו מה שתפריענו מעשות אותה רק לשם ה', לא כן הוא במצוה אשר גם להגוף חלק בה מה מאד קשה על האדם להשליך אחרי גיוו את חלקי הגוף אשר הוא נוטל חלק בראש בעת מעשה המצוה, ועל האדם להרבות בכל מיני תחבולות לגרש מלבו כל הנאה גופנית וחומרית ולתת מקום להנאה רוחנית אשר בקודש יסדה.

וארז"ל (ברכות ס"ג) איוהו פרשה קמנה שכל גופי תורה תלויים בה הוי אומר בכל דרכיך דעהו, האדם השלם גם מעולת רשות הוא מקדיש לשם יוצרו, כ"פ, צדיקים אוכלים בעוה"ז ונוחלין לעוה"ב ר"ל שגם עבור אכילתן מקבלים שכר, אחר שבאכילתן יש מטרת קודש, ויחזו את אלקים ויאכלו וישתו גם באכילתם ה' לגוד עיניהם, וארז"ל (המדרש ש"ט) אמר דוד רבש"ע חוריעני אורח חיים, א"ל הקב"ה שיור מצותי וחיי, כי דהע"ה הרג ליצרו כנ', ולבי חלל בקרבי וא"ל הקב"ה לא האשר יעלה נדעתי להרוג

להרע כל תאות נפשך אולם עשה זאת שמור מצותי וחי" כי החכמה תחי' בעלי א"כ אכול בשמחה לחמך וגו"כ יודע צדיק נפש ההמתה (יודע ל' שבירה כמו יודע בשם אנשי סוכות) כלומר הצדיק משבר נפש ההמתי שלו עד שלא מרגיש שום הנאה גופני כי הצדיק אכול רק לשובע "נפשו" ופי' וזה נאמר בועז "לעת האוכל" גשי הלום אין הלום אלא מלכות הוצון שגם בשעת אכילה יהי' עליו עול מ"ש והמליצו בדודל (ברכות ז') "צדיק וטוב לו" אם גם בעת אכילתו עובד את ד' זה צדיק גמור כי כבר השיג שלמות האמת לא כן "צדיק ורע לו" אם רק צדיק בעת אשר מענה ומסגף את גופו זה צדיק שאינו גמור.

וזהו ארז"ל אורא דארין ישראל מחכים וקדושת הארץ מסייע לו לאדם שיעלה על גרם המעלות ושם שערי חכמה להוציא מתעלומה אור והוא מקור גאות היותר מוכשר לטהרה וי"ש "בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה" אז ע"י מעלת וקדושת הארץ חשיגו מדרגה היותר מעולה ואף "באכלכם מלחם הארץ" בעסקיכם בעניני גשמיים "תרימו תרומה לה'" יהי' כוונתכם רצוני להעלותה לרוחני בלתי לה' לבדו.

אמר והמאסף מה מהקו דברי קדשו של דוד"ק מליובלין וצ"ל כי בהרי שומא כאשר הפליגו לפניו בשבחו של אדם גדול א' ועצם קדושתו כי זה דרכו בקדוש להתענות בוי' תקופות השנה משבת לשבת ונאמר כי עליו אמר קרא אשר פי הנורה יקנו חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו (ישעי' א') וביאר כוונתו הנהי' הכוזל ורשו (שבועות) עה"ם (ויקרא ה') כי יבטא בשפתים להרע או להיטיב להרע היינו שלא אוכל להיטיב שאוכל ולהיות שיודע כמובא למעלה דיש ב' דרכים המובילים למעלה העולה בית אל א' ע"י תענית וסגופים ב' לאכול ולשתות ולכוין הכל רק לשם ה' ורעז לבנות נקל כי הדרך הא' נוח יותר מן הב' כי לכוין בכל טעולת רשות רק לשם ה' הוא קשה מאד ולאו כל מוחא סביל דא' וי"ש חכמים המה "להרע" הוביא מחלוקת כי כל זוכמתם (ראשית חכמה יראת ה') הוא רק עז'ו שלא לאכול ולטגף את גופם כמדרשם ז"ל להרע שלא אוכל אבל "ולהיטיב" היינו שאוכל כלומר לעבוד את ה' מתוך טובת אכילה ושת' ונפשו בטוב תלין ושגם באופן זה יכולים להשיג שלמות אמתי זה הדרך לא ידעו כלומר לא השיגו את המדרגה הנעלה לקיים מצוה אשר בה הנאת הגוף לעשותה לשם שמים.

קרח.

ויקח קרח ודחן ואבירם וכו' ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל וכו' לכאורה הנך תיבות "ויקומו לפני משה" אין מקומם כאן ולפי הענין כך הי' ראוי לכתוב ויקח קרח וכו' ודחן ואבירם ואון בן פלת בני ראובן ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים ויקומו לפני משה וזהכי שפיר טפי ומרוע הכניס הנך תיבות בין הדבקים וי"ל דהנה הנסיון יורה אותנו ונראה לעין כאשר יצא להב' מחלוקה וריב בין אנשים רוב בניא עומדין מן הצד ואינם רוצים ליטל חלק בראש לערוך מלחמה וקרב רק הרחק ירחיקו

ירחיקו כמטחוי קשת ומורא יעלה על ראשם לכנוס בדברי ריב ומזון מן יטגעים הפסד נמון וכדומה מן הענינים, ומי בראש העשירי אשר לא יחת מפני כל, כמאמר החכם (משלי י"ח) עשיר יענה ענות או עני ואכילן אשר אין בידו כל מאוזה ואין לו כח להפסיד, וכן עשירי יורש נפשו ונשערה בדברי ריבות, ונודע מרז"ל (ירושלמי מנהדרין פ"א) דקרו עשירי גדול הרי אוצה של פרעה נגלה לו בין מגדול ובין הים, ודחן ואבירים היו עניי כמורשם ז"ל עה"פ כי מתי כל האנשים, ויש "ירקח קרח" וכו' ודחן ואבירים אם כי לא ראי זה כראי זה, אמנם הוצד הסוד יסבין, וירקחו לפני משה בזה השורפה או להתחייק במחלוקת בלי פזון ומבור מטרב, ואמר שוב, "ואנשים מבני ישראל" ר"ל אף הם נתלוו העצה, אבל רוח אחרת היחה עמהם ולא נכנסו בעובי הקורה כמותם וזה שחלקן הנחמד ודחן, מלוקח.

דריש.

במדרש מה ראה קרח לחלוק על משה פרשת פרה אדומה וראה, ומה הימב"ם ז"ל ב' (בס' המורה פ' ט"ז) להמתיק בעימת חוק המורה שמטמאת טהורים שהוא בענין שעיר המשתלח המטמא נושאת ונענרת חלאת זוהמתה מטומאת בנ"י המתקפרים על ידה, והנה עוד לא העלה אדומה למה שמטהרת טמאים ולבאר איך יתכן ב' הפכים הנושא אי נראה עי"מ"ש הר"ן בדרשותיו לבאר מרז"ל כל חפלה שאין בה ממושעי ישראל אינה חפלה דכבר כתבו החוקרים דכל דבר מחפץ מהפכו ורק ע"י החושן יורע האור, כאשר האריך האורח הק' בפ' (ויקרא י"ח) כמעשה ארץ מצרים וחושן עוד לבאר שלכן הטבע מגדלת עם החטיט טובים ופזן כדי שתזדקן החטה, ובה הסבירו קדמוננו ז"ל ענין יעקב ועשו שנולדו חאומים, למען יוצרך כבוד סיגי יעקב אע"ה, וכל בדיליו יזכקו בעשו, וכן הוא הענין מצבת בור בקרת משיח ה' מרות המואב, וצור חוצבת רבן של ישראל מיוכבד שנשאת לעמרם שעמידה התורה לאוסרה עליו, ועפ"יו חבין כי היטב אשר דברו רז"ל אין ממנים פרוס על הצבור אא"כ קופה של שרצים הלוי לו מאחוריו, והוצאת הדברים האלו יפוצו לנו אור להבין אומרת ז"ל כלו חייב זכאי וכלו זכאי חייב, אשר הוא מפליא עין כל, דאם הרוב מכריע כ"ש כלו, ולהאמר יונק וכן היא המדה, דבאמת רוב מועלת רק ע"י מיעוט המגדות, משא"כ בלא מיעוט, וז"פ אבן מאסר הבונים, אם כלם מאסוהו, אז היחה לראש פנה, וכעין זה ממש כתב הר"ן ז"ל בדרשותיו לבאר מרז"ל (כנהדרין צ"ו) עה"פ וחי האמת נעדרת, מלמד שגעשית עדרים עדרים של אמת, וקשה הלא ופי' מורה על העדר האמת, ודרשתם הוא להיפוך, ופי' ברעיון הנ"ל דצריך להיות הפכויות מעט, וכלו אמת זה שקר, ולכן כיון שגעשית עדרים עדרים והכל אמת ממילא אין שקר גדול מזה.

הנה כי כן יצא לנו ביאור מספיק במאמר הנצב פתח דברינו, כי בהאמירות הנחניט למעלה קרוב לומר בענין פרה אדומה חכמה בארמיות ש"ח רמ"ז, אם יהי חטאיכט כשנים אדום לגברי היינו כלו חייב, או זכאי, וזה שמטהרת

שמטהרת טמאים, וזה הי' טענת קרח שפקח הי' וראה בו במש"ר מקור ועצם קדושת ישראל כי אינו ראוי למנהיג, יען הוא כלו קודש וזה הענין נלמוד מחזרת פ"א כנ"ל, וז"ש מה שראה קרח לחלוק על מש"ר יען שט' פ"א ראה, ומזה יצא לו שלא יאות למש"ר אשר אין בו כל שמץ פסול להיות מנהיג ורועה ישראל, אבל טעה בדמיונו ולא ראה יפה, ואנן בדירון כבר החלטנו ליסוד קיים דמשה אמת וחזרתו אמת, והמביט לסוף דבר בקדמותו סיבה גשואי עמרם עם יוכבד וזדונו בכוונה גמלאה למען משה עבדו נאמן ביתו שיהי' ראוי למנהיג ונשיא ה' כאמור, והנן היטב.

חנני יו"ט ליפא גאלדמאנן בן הגאון אב"ד נייאפעסט שליטא.

במדר"ש רבה וכ"ה בגמרא, דרש רבא מ"ד (חבוקק ג') שמש ירח עמד זבולה מלמד שעלו שמש וירח לזבול ואמרו לסניו רבש"ע אתם אתם עושה דין לבן עמרם נצא ואנו מאירים, ואם לאו אין אנו מאירים, ויל"ם בהקדם ביאור מקרא קודש בוקר ויוזע ה' את אשר לו, למה דוקא בוקר ? (עיי' רש"י ז"ל) ויתבאר גם הפ' ויהי נמחרת וכו' והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים אשר כבר נחקשו בה למה הי' כזאת, ולאיתה ענין ספירה התורה זאת ?

וכראת דהנה הרבני בז"ל ביאר הפ' (הושע ו') ונדעה גרופה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו, דאם האדם רוצה להשתלם בעבודתו ית"ש אזי ישחיל לצעוד על שלובי השלמות לאט לאט, ורק אז יגיע למטרתו, אבל אם ירצה לדלוג כאיל משליכה ההחתונה בפעם אחת אל מדרגה, ושלילה העליונה, אזי יפול הנופל, ודבר זה נלמד מהשחר, כמו השחר אינו עולה בש"א, רק לאט לאט מתנוצץ עד שמאיר אור הבוקר, ככה יעשה האיש הנלהב, מעט מעט יגרש יצרו הרע, ויתחיל להיות סור מרע ואח"כ ועשה טוב, עד שיתעלה למדרגה העליונה, וז"ש ונדעה גרופה לדעת את ה', אבל רק בהדרגה, כשחר נכון מוצאו" רק אם ילמוד מהשחר שמתערץ אורו לאט לאט עד שמאיר לעולם כלו, אז נכון מוצאו" בטו"ו יגיע למטרת חסדו ולשלמות הנרצח.

וראיתי בס' דברי שאול עה"ס (במדבר י"א) ויען יהושע משרת משה וכו' אדני משה כלום, וז"ל: לא נודע מה חרי האף הגדול הזה, עד שאמר כלום ? ואמר טירשתי בדרך הלצה, דהנה גם בזמנינו נמצאו מתקדשים ומטהרים, והנה בזמן שלפנינו הרבה סיגופים ותעניות היו עושין טרם שהגיעו למדרגת "חסיד", ועכשיו בזמנינו בין לילה אחת נעשה "רבי", והנה אלדד ומידד היו מתנבאים במחנה, ומקודם לא נודעו כלל, ולזה יהושע שהי' משרת משה מבחוריו, הי' כועס שהוא ידע מה שהי' משה רע"ה עושה טרם שנעשה נביא ורבי רבן של ישראל עכ"ל"ה, — והנה גם קרח אמר, כי כל העדה כלם קדושים, לא הסתפק לומר צדיקים או חסידים, רק קדושים, ובפתע פתאום בלי הדרגה נעשו קדושים אמר להם משה, בוקר ויוזע ה' את אשר לו, הנה הצדיקים מתעלים לאט לאט למדרגה עליונה, אבל שום איש לא יוכל מתאום לצעוד ולהגיע על מרום מסגת השלמות, טרם שיתחיל להתרגל בעבודתו יתב' מבוקר ימי חייו, וכמו אור הבוקר שאינו מתחיל להאיר מתאום

בפיא, כי אז כל ברואי מטה ילכו בטנורים ובעורן, רק אור הנזקק רוחחיל להתנוצץ לאט לאט ולהתפרץ מהחושך עד הנץ החמה שיאיר אחריו בתוקפו וגבורתו, ולכן אנו אומרים בברכת קיש ומאיר לארץ ולדרים עליה „ברחמים“ כנ"ל שמתחיל להאיר לאט לאט, כדי שיוכלו לקבל האור, (אללמעליג אונז לאנגזאם רינגט זיך דאס ליכט אויס דער פֿינטטערניס עמפאר) גם איהבו וראיו המה כשמש בגבורתו שמתחילים מעט מעט להאיר בצדקתם וקדושתם עד שיתעלו למדרגה העליונה.

לכן סמרה לנו התורה כאשר פרח מטה אהרן, שאף שהקב"ה כל יכול, והי יכול להצמיח השקדים בפיא, טרם יפרח ויצין ציץ, אבל הבורא יחבירא לזענו, שגם הוא שומר הסוד והילוך הטבע, ונעשה הנח בסדר הגידול והצמיחה, ולא עשה קפיצה וזילוג בהטבע אף בדרך נס, רק הכל בסדר ומשטר נכון (השיית צייגטע פיר דיא אין אללען צייטען צור אויפלעהנונג געגען דיא בעשטעהענדע אויטאריטאט בערייטען מאַנער, מאַנען זיא אין דעם בילדע דעם בליהענדען „מטה אהרן“ יעהען, דאס זעלבסט דער אללמעכטיגע אין זיינען וואונדערבארען שאַפֿפֿונגען, דען אללמאָהליגען שטופֿענאָנג איינהאַלט) וזה מוסר השכל לבני מרי שבכל דור ודור שידעו כי בין לילה בלי התרגלות בעבודתו יחבירא מנעוריו בסדר נכון אי אפשר להתעלות ולהשתלם כראוי.

ומעתה נחנה ראש למאמר הנצב בראש דברינו: מלמד שעלו שמש וירח לזכול, שמש וירח שמעולם שגרו הילוכם בסדר ומשטר נכון, ורק לאט לאט הזריחו אורם הנעים להנות בהם בני אדם, שמעו את טענת קרח כי כל העדה כלם קדושים, וכלם שווים בקדושתם למרעה רבן של ישראל אשר ארז"ל כל עליותיו של משה בהשגחה ה', הכולנה שעוד בבוקר באביב ימי חייו השתדל להשתלם עד שהגיע למדרגתו העליונה, אמרו לחגיו, רבש"ע אם אתה עושה דין לבן עמרם, להראות לכל באי עולם, כי בין לילה אי אפשר לבא למדרגה רמה, רק העיקר להשתדל מנעוריו להשתלם, אזי נצא גם אנו ונאיר לכל באי עולם בהדרגה, אבל אם לאו, לא נצא מעט מעט, רק בפתע פתאום נופיע באורנו הגדול, ואז לא יוכלו בני אדם להנות מהאור, והלבישו חז"ל את רעיון המוסרי הזה בחין מליצתם לשום דבר בפי השמש וירח שהם בקשו דין לבן עמרם, להורות לכל באי עולם, כי משה אמת וחורתו אמת, וכל החולק על רבו כחולק על השכינה, ולהגיע למדרגה רמה צריך להתבודד ולזכך נפשו מנעוריו, והשיי יזכנו לעבדו בלבב שלם אמן:

הרב ישראל גאָדלמאן

מח"ס כנסת ישראל על פרקי אבות.

אמר המאסף ברעיון הנעלה הלז פ"י הגאון מריה יוסף שאול גמז"ל זצ"ל המקרא קודש הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, והוסיף עוד לבאר דישאל נמשלו לכוכבים, דנוצז דהם בתחלתם קטנים, וגדלים והולכים עד כי גדלו מאד (עיין יו"ד סי' רס"ו, ש"ך סי' ק"י ובברכי יוסף או"ח סי' רצ"ג)

(רצ"ג) וזהו המליצה. הן עם ראשיתם הלא מצער היא ורק כלביא (גור קטן) "יקום" ירצה בשעת קימה, אמנם אחריהם ישגה מאד, וכארי יתנשא וגדלים ורבין אח"כ והבן.

הגאון מו"ה אברדום בערוש מלאהם וצ"ל.

בגמרא (סוטה י"ג) אמר ר' לוי ברב בישר ברב בשוהו. ברב בישר, רב לכם בני לוי ברב בשרוהו. רב לך אל תוכף דבר אלי עוד בדבר הזה. כבר התעוררו רבים במאמר נפלא זה, כי איך נחקר חסאים חדשים על מש"ר ולומר שחטא נגד עדת קרח וא"כ קרח ועדתו צדיקים היו בריבם עמו ומדוע פתחה הארץ סיה ותבלעם כשאל חיים, ונראה שהשלם הזה בא להעיר את רוח המוכיחים בעם על ענין מאד נעלה יראו ויקחו מוסר, והוא, כי לפי משפט הראוי אל המוכיח, לאחד שחטא חטאה גדולה כמעשה קרח ועדתו, לבא עליו בחרופים וגדופים לאמור, הוי חוטא נבל פושע ומורד וכדומה מן החרופים העצומים, אבל זה משה רועה הנאמן באהבתו ובחמלתו לא כהה נס כ"כ, אבל שכל דברי תוכותו בהיפך ואמר אליהם, אל נא אחי חרעו, זכרו נא מעלתכם וכבוד משפחתכם, זכרו נא מי אתם יקר מחצבתכם כלם אנשים ראשים אפרתים מיוחסים, כמאה"כ (מלאכי ב') כי שפתי כהן ישמרו דעת, ורבים השיב מעון, יען כי בשלום ובמשור"ה הלך להוכיח, ועולה לא נמצא בשפתיו" כלומר העולה אשר נעשה בישראל לא נמצא בשפתיו, לא עברו על דלתי פיו לגלות קלוגו, ונודע פ"י האלשיך במקרא קודש (משלי כ"ד) אומר לרשע צדיק אתה יקבהו עמים וכו' ולמוכיחים ינעם, ר"ל אם כי לא יתכן להתניף לרשע ולומר לו צדיק אתה, אולם להמוכיחים בעם, להם מה טוב ומה נעים להגדיל צדקתו ולומר לו, הלא אתה צדיק בן טובים, ולא ניתן אומן למעניני הקול עליך, לכן אחוז דרך הטובה גלוי לכל, למען יבושו ויטכרו פי דוברי שקר.

וזה"ש רב לכם בני לוי" כאומר שימו לב וחוסו נא על כבוד מעלת תפארתכם, אחס בני לוי בני גזע ישישים, איכבה תחללו נזר תפארתכם להקהל בעצרת בוגדים, ולשלוח מדנים בין אחים, ולעומת זה אלהים חשבה לטוב, בעת אשר גם הוא הרהיב בנפשו עוז אחר שנשבע השית"ב ואמר לכן לא תביאו את הקהל הזה וכו' כמאמרם ז"ל אין לכן אלא שבועה עכ"ז מלא את לבבו להטריח כלפי מעלה והורבה ותפציר בתפלה ובכ"ז הקביה לא שאט בו להשתיקו בדברי חמה, אבל א"ל בדברי חן ותפארת, רב לך כלומר אל איש רב המעולה כמוך לא יאות להרבות דברים כ"כ, והראה לו יתב' אהבה מטותרת ועוז ידידות להציע לפניו חן ערכו, מה שלא יאות אל מעלתו כי רבה היא, להוסיף עוד לדבר בדבר הזה, זהו המכוון במאמר ברב בישר, ברב בשרוהו והבן.

בפסוק אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאחנו ותתן לנו נחלת שדה וכו' העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה — וילים בדרך צחות, כי הרשעים הללו אמרו שמש"ר עושה כאיש מרמה היודע בעצמו שגברא ארטלעי הוא ואין

תוכן הענין עם כל פרטי כ"מ שתלמיד ותיק עתיד לחדש עד סוף כל שורש דבר, והוא וידבר, אבל לאמור לישראל רק בקיצור, כי מי יוכל לבא בסוד ה' להשיג כ"מ שמש"ר משיג, אולם לשרידים אשר ה' קורא גדולי חקרי לב כאחרון וזקנים אשר יש להם מבוא לבא בסוד, חכמה העליונה להם והי' מגלה יותר מהמון עם כאיש גבורתו, אבל כאן כתיב עוד הסעם לאמור ושינה עליו הכתוב למעט שגם לגדולים לא יגלה סוד הכמוס בפ"א, והטיבו אשר דרשו לך אני מגלה ולאחרים חוקה.

הגאון מו"ה יצחק שווייגער זצ"ל טאטאלשאן.

בפסוק זאת חקת החורה אשר צוה ה' וכו' — יל"ם דהנה רש"י ז"ל מביא בשם ר"מ דרשן דכל מעשי פרה באו לכפרה על חטא העגל, להמתיק הענין האין חלוי זכ"ו נראה עסימ"ש האלשיך ז"ל בהבנת מאמרם ז"ל, לא היו ישראל כדאין לאותו מעשה, אלא להורות תשובה לרבים, עפ"י אומרם ז"ל (סוכה נ"ב) יצור של אדם מתגבר עליו בכ"י, ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו, כי יחמול הקב"ה לחונן עניי עמו, להסיר זוהמת יצרם, וימול ערלת לבבם, ויהי בעוזרם לטהרם ולקדשם, ובחטא העגל ראה הקב"ה הטוב לפניהם והשעה צריכה לכך להצדיק עמוסיו שיהיו גשורים על חכונתם העצמיות, אם שגלל כן ירדנו פלאים ממעלתינו הקדומה, אמנם הי' ירידה לצורך עליה, וא"כ בישראל נאמר עליהם שהי' מטמא סהורים בשביל לטהר אח"כ הטמאים, והוא ממש הדמיון לפרה אדומה והבן — אמנם אי קשיא הא קשיא דלדברי ר"מ דרשן למה נקרא באמת חקת, הלא לפי דבריו הטעם גלוי ומפורסם, אבל באמת בהכרח צריכין אנו לומר ע"כ שיש עוד טעם כמוס בפ"א הסתום ונעלם מעיני כל חי, והעד, מאור עינינו רש"י ז"ל במה שפי' עה"ם (שמות ט"ו) שם שם לו וז"ל: במרה נתן להם מקצת פרשיות של חורה שיחעסקו בהם, שבת ופרה אדומה ודינין, הנה כי כן האין נאמר שנצטוו במרה עוד קודם שחטאו שיביאו כפרה על חטא העתיד, ובכן נכתבו לדעת שאין לעמוד בסודה, ואין לידע ערכה, כמאמר החכם מכ"א אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, עמוק עמוק מי ימצאנו, אלהים הבין דרכה, ווי"ש זאת "חקת" החורה, חק בלי טעם, והעד הנאמן לזה, אשר צוה ה"י ר"ל כבר צוה ע"ו במרה וכענין שדרשו כאשר צוץ הנאמר גבי שבק וכיבוד או"א, כאשר צוץ במרה ודו"ק.

אמר המאסף דברי רש"י ז"ל בפ' שם שם לו תמותים מאד, ובאמת בגמ' (סנהדרין נ"ו) לא מנה פרה אדומה בהדי ג' דברים דקחשיב שם שנצטוו במרה, ולא זכר שם כ"א שבת וכיבוד אב ודינין, ורש"י ז"ל מסיק כיבוד אב, ומעיל במקומו פרה אדומה, והוא תמוה מאד ומצוה לישב, וכבר האריכו המפרשים למעניתם, ואני שמעתי בזה מחכם א' התוא אמר לחומר הנושא שמוה נראה לו בעליל שטעות נפל בספרים בהעתקת דברי רבנו רש"י ז"ל, וצריך להיות שהי' כתוב כיבוד אב בר"ת כוה "כ"א", ושגו המדפיסים

המדטיסים חמעיטיקים ונתחלק להם את כי בפי ומה יצא להם שרית פיא.
הרצון פרו אדומה. -- והנה דבריו עדין צריכין חיזוק ואכמיל, אמנם מדברי
ר"מ דרשן ה"י נראה כדמות טמך לדבריו כנ"ל והנך. --

ואנכי ארשום פה דבר נאה ומתקבל מה שראיתי בפי ילקוט הגרשוני מכי
מחכמ א' נותן טעם לשבח מה שנשחטו מצות אלו ע"י שהיו מצוינים
עוד קודם מתן תורה, כי במית טענו המלאכים חנה הנוך על השמים, וכן
המפרשים שכאו בטענת בר מיצרא שהתורה מעונה היתה בעליונים לכאפי
הפייטן (יוצר ליום ב' של שבועות) ע"י עתה המרומים שכנת, והיום האדם
מחנות לוקחתי, לזאת כאשר עלה ברצוני יחסי לנחלל ויהיך מורשה לקחתי
יעקב עם קדושו, מיהר וקדם ליתן להם מצות אלו, ובוה אודא להו טענת
המלאכים מדין כ"מ, ביאור הדברים, הן ארז"ל השומר שבת כהלכתו נעשה
„שותף“ להקב"ה במצב, ובלשון הזה ממש נאמר כי גבי דיגן, והן דין
אמת לאמתו נעשה „שותף“ וכו', וכיבוד אדא ג"כ כן השם הוא זה במשד"ל
ג' „שוחטין“ יש באדם וכו', וגלל כן הוקש ככודם לכבוד המקום, והנה הלכה
מרווחת היא דגבי שותף לא שייך דינא דבר מיצרא (חז"מ סי' קע"ה טעף מ"ט)
מעחה בדין בטלה טענת המלאכים שקטרגו על נתינת התורה, וכו' זה ישראל
משוהיר כאבוד ור"ק.

הגאון וכו' מהיר מרדכי בנעט זצ"ל.

קח את חמטה וכו' ויקדש בם, פרשה זו וכו' עליה גדולי עולם ומלכא בראשם
הרמב"ם ז"ל הוא ה"י אומר שחטא של משיח בפי מריבה ה"י בזה שבעם
ואמר שמעו נא המורים, ורמב"ן ז"ל השיג עליו ואמר הלא טקרא מלא דיבר
יען לא האמנתם בי וכו' על אשר מריתם פ' וכו' ואמר הגאון הגדול להשוות
דעותיה דאיתא להא ואיתא להא, הן אמת שעשוי ה"י עבור שעבר עמי
ה' והכה הסלע, אבל כיו הוא רק עבור שבא לכלל כעס, כי מבואר בדר"ל
(מד"ר בראשית) אמר הקב"ה לא"א אתה אמת ואקחה פת לחם עלשון הזה
אני נותן לבניך, הנני ממסיר וכו' אתה אמת יוקח מעט מים, כן אני
נותן לבניך ע"י שליח, וסבור משיח מאחר ששכינה מדברת מתוך גרונו, אם
ידבר אל הסלע ליתן מימיו, או הקב"ה בעצמו הכדבר והנחון, איך ודאי
רצון ה' הוא שיכה הסלע, אולם כיון שבא לכלל כעס, ואז השכינה נסתלקת
ממנו, וה"י יכול לדבר ולכה הכה, וזהו אומרם כיון שבא לכלל כעס אז בא
לכלל טעות איך י"ל דמר אמר חדא ומא"ח ול"פ. --

אמר המאסף ראיתי לפרש עדין נאמר אדונינו הוסיף (תהלים ע"ח) ויקצונו
על מי מריבה וירע למשה בעבורם, כי המרו את רוחו ויבטא
בשפתיו ר"ל ע"י החטא של מי מריבה נחגלגל שהכה את הסלע ונגזר עליו
מיתה בחי"ל, ושלא תקשה הלא ה"י אנוס עפ"י הדבור שיהי ע"י שליח,
לזה אמר הלא „המרו“ את רוחו כלומר החליפו רוחו (מל' המר ימירנו)
כי השכינה נסתלקה ממנו אז איך אפוא ראוי ה"י שיבטא בשפתיו אל הסלע
ולא להכותו והנך.

בלק.

הגאון מריה בנומין לעווין זצ"ל וויאזמא.

זה טורר אהליך יעקב משכנומין ישראל — בגמרא (ברכות ט"ז) למה נמשלו בתי כנסיות ובהמ"ד לנחלים, מה נחלים מעלים את הארץ מטומאת לטהרה, אף בתי כנסיות ובהמ"ד מעלים את הארץ לכף זכות, מה שמדמה אהלים לנחלים ביאור ענינו ע"ד צחות מוטרי בהקדם דברי הנביא (ישעי' כ"ט) יען כי נפש העם הזה בסיו ובשפתיו כבודני ולבם רחק ממני וכו', יוכיח במישור את אלו בוערים בעם אשר אין פיהם ולבם שוין, כאשר עינינו רואות גם בזמיננו אלה באנשים העומדים בבית התפלה אם שהם שפלים וגכנעים וביחם ריקם ובעד פת להם יפסע גבר, עכ"ז בבואם לביהמ"ד אין קץ לגאונם, ואין מעצור לרוחם, והתנכל להם להתעורר אש הזעם על כל דבר קטן אשר לא נעשה לפי כבודם המזומה אם כי עומד ואומר בסיו אותן חפסוקים ומורים על שפלות עצמותו כמו אדם יסורו מעפר, משול כחרס והגשבר וכו', הוצא רוחו ישוב לאזמלתו, ונשמי כעפר לכל תהי' וכנהה הירבה, אמנם כ"ז הוא רק מושפה ולחוק, אולם רחוק הוא מכליותיהם ולבם בל עכס, וזהו ממש דוגמת בלעם הרשע, הראה את עצמו בכל הדרך לאיש צדיק וישר ויק אשר ישים ה' בפי אותו, אשמור לדבר, וראה הטוב בעיניו אך לבורך את ישראל אבל טובא ה' בלבו ואין נתגלה קלונו ונבלותו כאשר נהסך הורו למשוחית ומחבל כרם ישראל בעצמו הנבערה להפקיר כנות מואב להחטיא את ישראל ותהי' המגפה בערת ה', ומהו נכחו לדעת ואיגלאי מילוא, כי גם מתחלה לא ה'י כוונתו כלל לברכם.

וכבר המשילו ענין זה דבלעם לבעלת אכסניא כעסנית בעלת מריבה חחרחר ריב עם בעלה על כל דבר שבינו לביתה, והוא גם הוא משיב דברי גויגן עד שהרגילו לקלל זא"ז בקללות נמרצות, ועי"ז בחלה נפש האורחים בהם, ולא רצו לדרוך על מפתן ביתם לשמוע גדרוטים ונאצות אשר נפש היטה חקוץ בהם, וכאשר ידרו ממצבם פלאים המתיקו סוד ויועצו יחדו לאמור, אם כי מן הנמנע הוא להסך את טבענו, אולם זאת נעשה כאשר נקצף ועי"ז אזי תמור הקללות נוציא מפינו אך ברכות, למען לא יקיץ אוון שומעת, ואנחנו ידענו את אשר בלכבינו כי הם אך קללות בעצם ויהי' היות כאשר עלה הקצף ביניהם וברכות מאליפות נזרקה מפייהם והאש המחלוקה מתלקחת להמטיר זע"ז בשצף קצף עד אשר בכשיל וכילפות יהלמו מהלימות הכה ופצוע, או אז נתגלה לעין כל, שאך מקטם כזב הוא הברכות שלהם, וכי באמת אין פיהם ולבם שוים. —

כן היא הירבה אצל בלעם כאשר ראינו שאחר כל ברכותיו לקח מקל אכזרי בידו להפיל כ"ד אלף מישראל כן נוכחנו לדעת כי און ועמל תחת לשונו כי אכף עליו פיהו לדבר כזב ויכון חציו על יתר לירות כמו אופל לישרי לב, ומערתה יומתק כציף נחיל אמרי רז"ל שהמשילו אהלי יעקב לנחלים, כי כמו שהנחל מטהר את הארץ מטומאתו אך כאשר נכנס כל גופו במים, משא"כ אם נשאר מעט מראשו חוץ למים, כן הוא ממש קדושת בית הכנסת וביה

ובית הנדרש אשר תעודתו היא לטור ולקוטש את האדם, אבל רק האדם
 אם יבסס כל גופו בחם לבנה, השמחה והיושר מעולה היא טהרה חלה.
 לא כן אם הם רק מים שכל גופו עולה בהם, והמים והלך אינם נכנסים
 עמו במציאות, והם מוטרי בחיילי רע וטוב ורים, לב חרש כחשבות אדם.
 או אין בסגולה המים לטור, וטוב קודש על המים לטור נפשו האדם ילא
 ימצא עליו דבר חוצץ המעכב את התפלה כשצא להם בין כמים ויר ללב.
 ורק אז ישא ברכה באת ה' וצדקה כאלהי ישע.

פנחס.

יפקוד ה' וכו' אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם וכו' וילכו ע
 צוות מוטרי בהקדם ביאור מרזל (לחזור צ"ו) דור שכן זה בן כ
 וכו' פני הדור כפני כלב וצריך להבין המין לפני כלב (ע"י בחינתו) וכל
 ובמורשא ב"ח שט) ויבואר ע"ד דמין את שירא או איש פרט וכללות
 בשיכון דרך, במקום לא יודע מוצאו וכנאו ושיכרית איש כורה דרך לזה
 אל נחשו חפצם, הלא כחק הניכוס הוא שיה האיש הנכנס יצא חליץ לפניהם
 והם ישימו פניהם לבא אחריו, והנה אני רואים זה הכנה נפש קשינה גו
 בכלב הולך תמיד לפני אדוניו, כאלו ה' הוא המורה ודרך לפניהם איש
 לאשר הוא באמת לא ידע לכונן דרכו הוא הופך פניו תכיון להבין ישר
 אדוניו, אנה פניו מועדות ללכת, שם היו מקדים ורך לפניו, אכן הופך הוא
 אצל המורה דרך, כי הוא אין הופך פניו להבין ע"פ התנאים, יבסס המין
 יביטו עליו לילך בעקבותיו.

והנה בזמנים שלפניו ה' אכשורי הוא, והוא מוכן הדור מוכן מן העם מוכן
 דרך לעדותם לא היו מבינים על העם להיות את דבריהם רצונים בעצמיהם
 וכוונתם ה' רצוני לה', לעמוד בדרך להעמיד הדור על חלה אולם בשמחה
 הדורות, ובימינו אלה באחרית הימים, דור שכן דרך הא' ה' יתן, "פני הדור"
 הלא הנה מנהיגי הדור, כפני הכלב ישיב ויביטו על העם, שלא יאמר מיהם
 דבר שלא כרצונם, אך ורק מה ירצו בעצמיהם כפי רצונם ויחזקו דת
 הזמן, ויש יפקוד ה' איש על העדה אשר יצא "לפניהם" ואשר יבא "לפניהם"
 כלומר שיהי הוא תמיד לפניהם, ורק הנה יביטו אחריו לראות מה יס
 פעמיו להנחותם במעגלי אדם, וא"ל השי"ב קח לך את יהושע ב"ר איש
 אשר "רוח" בו ר"ל רוח חזק ואמין, ולא יזנו ויחזו כמקובל, כי לא יחז
 מפניהם כלל.
 מלוקט

אמר המאסף אשכנח בזה ברגניתא לפרש דברי ר' יוסי (שבת ק"א)
 מימי לא אסרתי דבר וחידתי "לאחריו" והבן.

מטות.

הגאון מו"ה שלמה צוקער [עם הוספת העורך]

במסורה נהנו נעצור חילאים, נהנו פ"ע ודרינו, כלו בני איש אחד נהנו וילכו
 בהקדם דברי הבינה לעיתים (ידוש ב') בביאור ענין מחצית השקל.

שהוא ע"ד אומרים ז"ל (קידושין ל"ט) לעולם יראה אדם א"ע כאלו חציו חיב וחציו זכאי וכו' עשה עברה א' מכריע א"ע וזאת כל העולם כלו לכף חובה וכו', והיו לנו בזה שיוע האדם ויתבונן, כי בעברה קלה כמות שווא, גורם רעה לעצמו ולכל העולם כלו, והקולר תלוי בצווארו שאיבד עולם מלא, ומה מאד יחיל הלב ויותר ממקומו בהעלותו על לבו עד כמה הדברים מגיעין, כי אך בשביל הנאת רגע א' ישחית נפשו ויפסיד עולם ומלואה, וזהו ענין מזה"ש, דלדע אינש בנפשי שלעולם הוא רק מחצה ע"מ, ואו לעולם לא יחטא, וטעמו של דבר כבר הסבירו קדמוננו דכן הוא המדה ויתכן להיות כן, יען שכללות ישראל אם שהם אישים פרטים ובדילים אמנם מקור מחצב נשמחן חלק אלקי ממעל המה אחוים ונצמדים ויחדיו יהיו תמים על ראשם, ובהפסד אבר א' יגיע נזק לכל הגוף, וזהו ענין אומרים כל ישראל ערבין זה לזה.

ונכון דברי המסורה משולבים ומצמדים, נחננו נעבור חלוצים במלחמת היצר הכתוב מדבר, עלינו להתאזר, וכאיש גבור חיל מוזין נערוך מלחמה וקרב נגד היצר הסוכן בנו להתסואנו, ומפרש והולך אופן היותו מועיל לעמוד נגדו, והוא כאשר נשים אל לבנו כי נחננו נשענו ומרינו ר"ל כי בכל חטאת האדם אשר יחטא אף בחטא איש פרטי מגיע הפגם לכלנו, ואם זאת ישיב אל לבו, או אז יכנע ללבנו ולא יתן מקום לתמורי הזמן רק ירתע ויסוג אחור, ושלא תקשה למה באמנו יצא משפט כזה מלפני אבינו אב הרחמן, הלא איש אחד יחטא ועל כל העדה יהי קצף, ויהי כמשיב שכן הוא שורת הדין, יען כלנו בני איש אחד נהנו ר"ל כנ"ל משורש נשמתינו כלנו בני אל חי, וכל ישראל ערבין זה לזה והכן.

אמר המאונף נעים לחיך דברי הכתיב שטי' בזה מרז"ל (שבת ל"א) בהאי נכרי שבא לפני הלל שיגירו ע"מ ללמדו כה"ת כולה א"ל דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כה"ת כולה וכו' וציב, כי איך נכלל בזה כה"ת ולהאמור יתכן, כי הוא באמת יסוד אמיץ לקיום התור"מ, כיא יהי נגד עיניו שבעשונו הרע, גם אחרים יהי לשמצה ע"י, ואם כי הוא בעצמו ע"י חמדת הענוגים הנוערים בו ולהשיג תענוג גופני ישכח אחריתו ולא יחוש על עונש המעותד לבא, וטח עיניו מראות איך הוא מחליף עולם עומד בעולם עובר, וחמור הנאת זמני מאבד חיי נצח, אולם למה זה אפוא יכריע גם את זולתו להיות אתו במחיצתו, ומדוע יענש חברו אשר לא לקח חבל בשעשועי חמדתו ולמה יארום לבקי חנם ויהי זה נהנה וזה חסר? וז"ש הלל הזקן, דעלך סני לחברך לא תעביד זהו כה"ת, שאם יהי אהבת חברו תקוע בלבו זה יהי מתג ורסן בעדו שלא יחטא, כי הלא גם הוא בעצמו אינו חוטא במקום שלא ישיגוהו תענוגי הגוף, וזהו כוונת ר' עקיבא, ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, כי הוא באמת יסוד מונח וקיים לקיום כל התורה כאמור.

הגאון מו"ה אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל פ"ק.

ויענו בני גד וב"ר אשר דבר ה' אל עבדיך כן נעשה, וקשה למה שינו את טעמם לתלות הדבר במצות ה', ולא אמרו כלשונם שאמרו בתחלה עבדיך יעשו כאשר "אדני" מצוה ויליים בשנבין, מה שאמרו ואחנו אחוזת נחלתנו

נחלתנו ומה רצו בזה, בודאי כשיותן להם יהי בידם ובדשנותם, ונראה
 דנודע מרז"ל (קידושין ס"א) שלמדו כמאן דבעינן תנאי כפול וכל דיני תנאים,
 והנה יש כאן בית ספק ומקום עיון מה יהא גדינה אם יאמרו ולא יהי
 באפשרותם לקיים תנאים שיעבדו ולוציא, הנה דבר זה מבורר וחלטה ברורות
 הוא ומקורו מירושלמי קידושין (מבוא בש"ך ורי"ט סי' כ"א) שאוגט רחמנא
 פטרי"א אמרינן אבל חייב לא אמרינן, כלומר אונסא כמאן דלא עבדו אמרינן,
 אבל כמאן דעבד לא אמרינן, וא"כ בנידון דידן נאמר דלא תחזיקו בחלקם
 ל"מ אונסא להפקיע וללוציא מיד אחרים כמובן, אולם לא גיזא להו למרינן
 בהכי שאם יארע להם אונס יחסידי חלקם לזאת עלה בלבם להפליא עצה
 ובקשו ממיד שיזכה להם חלקם מעבשיו ויקנו בה מיד, ונאם לא יקיימו
 תנאים, עליהם להחזיר אחזתם וממילא את יורי אנוכים יהי פטרי"א משה"ד
 דאוגט רחמנא פטרי"א, וז"ש, ואתמו אהוהו בחלוצינן דיקא כלומר, שיהי
 לנו מעתה לאחור, כאשר, ונ' דלכן הקדימו לומר את אשר דבר ה' אל
 עבדיך כן נעשה לומר שהוא מצוה מצוה ה' (עיי' ורמב"ן שחי' כן, דאנו
 רואים במצות ה', באם חשב לעשות מצוה ונאם ולא עשה מעשה, כאלו
 עשה ומקבל עלי' שכר, והו' המכון בדבריהם את אשר דבר ה' ודבר כלומר
 שהוא מצוה מכלל המצות ונקבל שכרנו משלם אף את יארע אונס כמו בכל מצות ה',
 אמר המאסף סיום דברי הגאון הנ"ל בפירושא דהאי קרא את אשר דבר
 ה' וכו' היה דברי הרמב"ן ז"ל, והוא הוסיף מדילי לבאר ולהרחיק
 פנים מסבירות ע"מ ראו על כהי לומר כן, וכי לא טגי לנו בלא"ה? —
 ואני בעניי אמרתי לילך ג"כ בעקבותיהם ולבאר ע"ד דרוש זה"ש אשר דברו
 ושבדיוק גמור יצא להם לומר כן :

הנה הא דבעינן תנאי כפול ודיני תנאים מבורר בראשונים (תוס' רשב"א
 ור"ן קידושין ס"א, כתובות ע"ד, גיטין ע"ה, ע"ש) דמצד הסברא
 הול"ל דל"מ, ולא אתי דיבור ומבטל מעשה, וק' דהתורה גלחה דמנהגי היכא
 דכפלי' לתנאי, ואין לך בו אלא חידוש ובעינן ממש דומי' דהתם, והנה
 לכאורה מה יתן ויוסיף בזה דכפלי' למלהי ס"ט ל"ה אלא דיבור חופשי
 בסוגי' (קידושין ס"א) הארין בביאור ענין זה, והעלה דסוף כל דבר צריכין
 אנו לומר דחידוש הוא שחדשה תורה בה דאליהם הדיבור לבטל מעשה, --
 וראיתי בס' מגדנות אליעזר שהסביר הענין בטט"ד והוכן דבריו לבאר
 דאחר שגלחה התורה שצריך לכפול תנאי כמילא מהני ג"כ משה"ד, דבאמת
 הא קיי"ל (רמב"ם פ"ט מהל' כלאים וי"ד סי' רצ"ז מעיף י"א) דעקימת שפתיים
 הוי מעשה, אולם מבורר גשיטה בקובצת דהיינו דוקא היכא דהדיבור הוי
 הכרח ולא סגי בלא"ה, אבל היכא דסגי במחשבה אי"כ הדיבור הוא ללא
 צורך או לא אלים עקימת שפתיו להיות כמעשה, מאחר דאין צורך בדבורו,
 הכלל העולה מזה לענינו, דאם נאמר דמצד הסברא אמרינן מהלל הן אחת
 שומע לאו ולי"ב תנאי כפול, וא"כ הדיבור של הפילות אינו הכרח, ממילא
 מזה הטעם גופא לא כהני ג"כ כמובן, אונסא מצוה דבאמת גלחה התורה
 דבעינן כמילות, ולא סגי בלא"ה, ממילא הוי דידור של הפילות הכרח, ושם
 מהני ג"כ שפיר משה"ד והבן היטב, —

הכה כי כן מאחר דלילין חספא אשכחנא מרגומא טבא בביאור מקרא קודש אשר לפנינו כי כאשר הזכיר להם משיר ענין התנאי וכפילות והם מה אחר הסכימו לדעת דין לאמור נחמו נעבור חלוצים, ושלא יהי מקום לחזר שכל עצמן לא קבלו רק משום שלא חשו על התנאי דבלא"ה לא מהני, ולא אחי דלבושי מבטל מעשה, עיי' הקדימו לומר את אשר דבר די' אל עבדיך כן בעשה כלומר יודעים אנו שהוא דבר ה' ואין משה אומר כלום מדעתו, ובהיות כן שנאלצנו מצד הכרח מצות ה' ממנו תוצאות שמהני ג"כ וא"כ התנאי הוא בתוקפו עכ"ל נחמו נעבור חלוצים ואחי שפיר דלא הי' להם צורך בהזכרה וז' רק עשיתי לאחר שהזכיר להם משיר ענין התנאי והכן. העורך.

מסעי.

הרב הגאון מו"ה שמואל ר"ב זצ"ל אונגווארף.

מסעורה ג' ונוסף, יש מפור ונוסף עוד, ונוסף על נחלת המטה, ונוסף גם הוא על שונאנו, ויל"פ בהקדמ דברי הבינה לעתים במקרא קודש (תהלים פ"ט) גם בנ"א גם בני איש יחד עשיר וצביון, זו רעה חולה למין האנושי היתה יחד עשיר וצביון, הרצון בגבורתו עשיר ומוצלח מרוב טל, עכ"ל הוא אביון חזר וכתבתי כאלו הוא עני ולא יסכה בחלקו, וכבר האריך הנה"ל לדמות ע"פ המאמרים גם ידיהם וקסמציין לכל יחסר מאומה מהונם ורכושם, ולא יזכרו אחריהם, רק קראו בשבתם עלי ביתם וקנינם, ומה יסכון לו לגדר אוצריו ומתמודדי, ומה בצע כי יגע להעשיר להרבות כבוד ביחו, והוא לקבר חבל, ולגיש דער לא עכל בו יוחן גהלתו ויעזוב לאחרים חילו, אריב איש אנשי ביתו, ונה ישכב, אצל לא הניח אחריו ברכה וצדקה אשר לפניו ילך, הלא בשרו עליו יכאב ונפשו עליו חאבל, והחי יחן אל לבו, בעתה"ז מה סיבות עוררו באבה, כרס יעמדו הכומדים סביבה להרבות צדקה חסד לעמו, ויראה הטוב לפניו לגנוז לעצמו מלגנוז לאחרים, ואז נפשו בחיו יתרוץ ובטוב חלין, ויהי עוד לנצח, כי צדקתו עומדת לעד, וזאת תורת המסורה, יש מפור לצדקה ונוסף עוד, כי חלקו בחיים, אבל ישנם בנ"א אשר זה דרכם כסל למי לאסוף לאחרים, ונוסף על נחלת המטה ר"ל שירשוהו קרוביו ובני משפחתו אחריו, ולפעמים יקרה, ונוסף גם הוא על שונאנו, שיעזוב הונו ורכושו לגדול שבשונאיו, ואם יהי זה תמיד נגד עיניו אז לא יהי העושר שמור לרעתו, כי אך טוב וחסד ירדפהו, לעשות צדקה וחסד ומשפט בארץ.

דורש למרקים.

אריי בן קטמא פ"א הייתי מהלך בדרך וכו' א"ל רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו וכו' אמרתי לו אם אתה נותן לי כל כסף וזהב שבעולם איני דר אלא במקום תורה וכ"כ בספר תהלים ע"י דוד מלך ישראל טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף (אבות פ"ו). הדברים האלו מפליאים לב כל מבין דלמה לו לר"י להגיד לאיש שכן כתיב בתהלים, הלא די והותר התשובה שאין רצונו בכך, אף אם יתן לו כל כסף וזהב שבעולם, גם מה שהאריך בלשונו

שכ"כ בסי' תהלים. ע"י דוד מלך ישראל מי לא ידע הכל אלה כי תהלים
פעלה יד דהעיה הוא.

וי"ל כי הנסיון יורנו דעת אם איש כספן. ומה השקד תמיד על דלת
המורה ורדעמו המורה העולם. וזה וזהו גם הוא. ומה וישנו מיו
לאנשים הנולדים אחר הצעם לאכזר. וזה כספן. ומה וישנו מיו
העולם. הלא כספן וכאפס יחשב בגד דבר מי יתחזק. אין כספן כי ילי' כספן
דבריו בלבם. כי יאמרו הלא יראנו כספן. הן איש הער הזה. וזה ידע חזק
ערך טוב העולם ולא יבין המהמדי תכל. לו ידע עולם המורה חלום מעגרות
בני האדם כמנוח. הרי עורב את המורה חיש בזה לרדוף אחר הצע כמנוח
אולם כאשר יראו איש עשיר חכם וגבון ועכ"ל מלא הגבון המורה ויחיה
חורמו קבע. זה עשה רשעו עו ואמין וכמו כספן וכליטת יחלמי דבריו על
דלת לבות השומעים. ויחזרו ללכת דרכיו ולהדגן המצומח.

ולאזאת ר"י בן קטמא נהיה אור כל חצו לגסוע. והי באנשים דור שמו
בלב איש ישראל שהגיון המורה עולה על כל מחמדי תכל. ולכן חיל
אם אתה נותן לי כל כסף. וזה שבפועל. אינו דר אלא במקום המורה. כי
המורה יקרה היא מכל סגולת מלכים וכל חפצים לא ישור לבנות. ולכל יחשוב
האיש באשר הוא אינו יודע בטוב תענוגי העולם ע"כ הוא קאפס הצע. וזה
ידע בשעשועי המדת התכל הרי חובק בשמי ורועותיו את כל החן המורה. ע"כ
א"ל דע כי לא אנכי לבד הריתי את כל הדבורים האלה. שכ"כ בסי' תהלים
ע"י דוד מלך ישראל שהרי מלך גדוד. והשיג בטוב עניני העולם ע"כ תכלית
יכולת האדם להשיג. עכ"ל אשר טוב לי מורת סין. ויחלמי זהב וזסף. וזה
א"י אפוא חבקש לך ראוי ביותר שלמה שכל כסף וזהב כאפס וטאן בירשו
נגד סגולת המורה.

ידיד דייגשע ערקלערגען.

וא"ל וי' אני וכו' אם יראו את הארץ וכו'. הקב"ה הצטטע היעמים געשונאָרען
דאָסס זיא דאָס לאַנד נישט זעהען. אונד דארטען נישט קענימען
ווערדען. עס איזט אונפֿערשטאַנדליך. וצוועט זיא בערייעטען איזרע סהאָט.
אונד השית"ב פֿערציעה איהנען. וואָרט ליעט זיא אַלזאָ הקב"ה נישט גאָן
אויף כנען איהנען. — וויר ווערדען דיעס פֿערשטעטן מיט איין ביאשפיעל.
עס וואָר איין רייכער מאָן אבער פֿאן ניעדעריגער פֿאַמיליע. דער פֿיר זייגען
טאכטער איינען מאָן זוכטע. איין שדכן לענטע איהם צוויי אַנטראָגע פֿאַר
מיט איינעס רייכען פֿיעה האַנדלעך. אדער מיט דעם זאָגע איינעס בערייהמטען
ראבבינערס. דיעזער וואָלטע דען זאָהן דעם ראבבינערס. אבער האַסטע וין
בערייגען. דאָסס דער ראבבינער מיט דער ברית גאלד שמוק קויפֿען. דער
ראבבינער אָבער שפּראַך. איין געבע קיינע כלהמנות. ווען ער זיך מיט
מיר משוך זיין ווילל זיך מיט עס אָהנע דיעזעס ויין. בן שפּראַך יעציר. ווערדען איין
דען פֿיעה האַנדלעך פֿיר מיינע טאכטער געהטען. אונד וואָלטעמיט דען פֿיעה
האַנדלעך פֿעריהאָנדעלן. זיא פֿערוואַנדטען קאָהטען אונד דרענגטען אין איהם.

מגד ירחים

דאך נישט וועגען זאלך קלייניגקייט האלבער דען שידוך מיט דען ראַבבינערס
זאהן ארומציגעבען. זא גיענג ער צום ראַבבינער. מיט דער ערקלערונג דאָסט
ער אויף דען גאלדשמוק פערציכטעט. ניין שפראך דער ראַבבינער, וויר
קאָנען זיך נישט מעהר פערבינדען. דען פריהער גלויבטע איך. דאָסט דוא
איין עזילער קאראקטער. דען ווערטה דער וויסטענשאַפט זער חורה ערקענסט.
אונד דעס האַלב זיך מיט מיר פערבינדען ווילסט. האַבע איך איינגעווילליגט
אַדער נאכדעם איך האַבע געזעהען. דאָסט דוא וועגען איינער קלייניגקייט
מיך מיט דען פיעה-האַנדלער פערטוישען וואללטעסט. וויסט דוא אַלוא נישט
צו אַכטען דען האָהען ווערטה דער חורה. זא געהאַרען וויר נישט צוואַממען
געזע נור צום פיעה-האַנדלער וועלכעס דוא בעסטער אַלס חורה פערשטעהסט.
הקב"ה האָט פיר יערעס לאַנדע זינע בעוואָהנער בעשטימט וועלכע דארטהין
געהאַרען. אונד ארץ ישראל וועלכעס צו חורה לערנען געאייגעט איז. האָט
הקב"ה פיר ישראל בעשטימט. דיעזעס ארץ ישראל האָט בעזאנדערע מעלות
שטעהט האָהער איבער אַללע אַנדערע לאַנדער. דאָסט מאַן דארט גייסטיגע
פאללקאממענהייט ערלאַנגען קאָנן. אַלס אַבער נון דיא ישראל שפראַכען.
נחמה ראש ונשובה מצרימה דאָסט זיא ארץ מצרים מיט ארץ ישראל פערגלייכען
אונד איהנען ארץ מצרים נאך ליעבער וואָר. האַבען זיא בעצייגט. דאָסט זיא
זיא גראַסען פאַרציעגע פאן ארץ כנען נישט קאָנען. אָדער זיא איהנען נישט
געאַכטעט איז. דאָסט איהנען נור מאַטריעללעס וואָהל פאַר אויגען שוועבן.
זא איז פיר איהנען אויך אַנדערעס לאַנד גוט. וואָ זיא נאך וואונש עסקען
אונד טרינקען קאָנען. דא איהנען דיא ערקענסטניסס פעהלט. צו וויסטען
וואָס איהנען ארץ כנען ביעטעט. —

ארגז מכתבים.

מנחם ווישווא אין דרבי להזוכה עם אנשים כאלו. ואנכי הוואה שגם אחת
נאחות בסבך המשכילים הולכי קדימה. ואזכרתן מלחא מה ששמעתי
צוהתי כי לפני הרה"ק ר' יעקב שמשון זצ"ל מקאסוב בא איש א' בבקשה
לברנו בהצלחה לארושי בתו. הרה"ק שאל אותו לתמו על מהות החתן.
והאיש ענהו כי הוא טבחחרים מעולט הזה. והמשיך את דבריו לבאר. כי
הוא מחנהג לפי רוח הומן החדש. קצוצי טאה וכדומה. הרב ענהו בשתוק.
זה הוא בעיניך לפי הומן החדש ונהפוך הוא. הלא נדע. כי מתחלה עובדי
ע"ז היו אבותינו. ועלשיו קרבנו המקום לעבודתו. הנך רואה בעיניך
שמתחלפת השיטה. ה' הטוב יתמוך בירינו להציל את דת היהדות מפי הכסירים
השואפים לטרוף כל קודש ישראל. למענו למענו יעש להאיר לנו את הדעת
והתבונה. אפי"ב.

עורך הרים. עליך לדעת כי יושר ההגיון הוא חנאי מוקדם אצלינו. ואחא
לא יצאת ידי חובה זו. כי הלא אין בחידושך רק גביבדברים בלבד.
אמרינן נקב קרום של מח טרפה דאס איז. ווען עס איז געלעכערט. ווען
עס איז אבער קרום איז עס כשר — אה בדרש זה חפץ אחא למצוא אסמכתא
לדברך. אז גם דברי-החורה העקומים שלך ראויים לעלות על שלחן מלכים. ודל"ב.

מזל טוב

<p>לזכר עולם תפחת שקדו ימצא עור ולא בנגדו פסגה ההצלחה יבצעו לצעדו אות ידיו שמו בצדו כל זאת תבאנה ראש אהובינו ויריבנו, חקוק בעצמי מורשי דום וקודת מעולה לבותינו ה' תחתן וכו' וכו' כמה צמי סנחם הכתן מאשקאוויטש ג"י</p>	<p>מחילי ורקודי ארוסתך מגדי יש בבודי קולי אעודה מקשת מהודו ואפלה לדודי רחמנות וכדודי יבדדו פודי סובו יספדי שלומי ירדודי</p>	<p>בפירי ורבודי כאצבע צרחי כח ידי פעלי סודי כזבי מעירי חזת ידירי כחרי וחמודי כוסר מעבדי כרומי וכדי</p>
---	---	--

מאת ידידנו הקשורים אתנו בלולאות החתכות :

<p>הנני מציג לראש גאלדמאן בן הגאון אביר נייטעסט שליטיא בן הגאון אביר טאבאק מפלאנקא שכני מרדכי בערקאוויטש מקעטשקעמפט יצחק בצלאל פרידמאן מטארנא ישיבת אדמו"ר מאידן של ישראל הגה"ק מקראל שליטיא</p>	<p>הנני מציג לראש גאלדמאן בן הגאון אביר נייטעסט שליטיא בן הגאון אביר טאבאק מפלאנקא שכני מרדכי בערקאוויטש מקעטשקעמפט יצחק בצלאל פרידמאן מטארנא ישיבת אדמו"ר מאידן של ישראל הגה"ק מקראל שליטיא</p>
--	--

מודעה

הנני מציג לראש ספרי וערך הכהן שיחיוק ב"ג חלקים קובץ הלכות פסיקות מן ד' חלקי ש"ע ואחרונים מסודר על פי אי"כ כדמות הס' דברי מאובים רק בקיצור במדק יצא לאור לעצ' יותר פמאח הלכות ערך אביות גדולות אבר מן התי אומדא פהירו בראשעניא שלשים לע' ובשאר ארצות ערך רבצ דאלאר מי שרצונו כהס' ישלח הפעות במכתב וישיג תומ"י ספרי ארדעסט

הק' אהרן כהנא החופ"ק סיגשעל יצ"ו
Rabbiner Aron Kahan SACEL Maramures Romania.

כנסת ישראל על מס' אבות חלק רביעי נדפס עם המדפס באותיות גאות ומחובעות ועם סידור רש"י ז"ל, הוא קובץ גדול מלוקט מכתב מאות ספרים עתיקים וחרישים יביל בקדמו דרשות למאות פשטים ומשלים מסורים וספורים נאים ונחמדים והוא על כל משנה ומשנה במעט ספר בפ"ע ולא בא כבושם הוז בכרם ספרותנו על מס' זה נחוק מאד לרבנים דרשנים ומסופים ולכל המפלגות הוא שעשועים נדפס במספר מצומצם וכל הקורא בו וכו' לחשינו אצל המחבר הרב ר' ישראל גאלדמאן הכתבת :

Rabbi I. Goldman, ORADEA, Str. Saguna 19. Romania.

אשר יהודה חלק א' לפרד וללבן הלכות עמוקות וסוגיות הש"ס עמ"י איב מעיקרן ומשורשן ולבאר שיטת המוסקים בכל ענין וענין והחלוקות בכל ענין פתיחה לשות המנה בענין ובסוף כל פרש ופרש קצור הלכות המתחלשות בראש הס' קונטרס בענין מצות הנעשות ע"י מכונה בכל פהסיו גם פתיחה כוללת לכל ענין בסוף ותערובות לבאר שיטות המוסקים הידועים ושאינן ידועים מאת הרב הגאון המפורסם מו"ה יהודא פגיל ראזנער אברק סקעלתיא

Primarabin J. Rozner, SACUENI, Jud. Bihor

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחודש

מגדלים חדשים גם ישנים הלאירים ופרושים הרעת קדושים
לכל חפציהם דרושים על פיסקות המורה יפצו אותם וכן
מדרשי חכיל האהובים כוונות מחוטבים דרושים ליל חפציהם
במנוחהם פנינים וקרים מפי מופרים ופפרים בעזרת יוצר היום

העורך

יוסף חיים הכהן גייס

מאטאר תל אביב

כחירי לשנה נאמים לפי לאטיווקלבי דולרים
לשנעכרא ארבעים כחרים ובין זה בשאר ארצות
מחברים השולחים ספריהם יתפרסמו במהרה
מחיר מודעות כפי גודל הדיבוב

Adressat:

JOSIE WEISS

אדרעסעט:

Satu-Mare

Romania

Piața Latinităței 14

WEGE JERUDEM

בתיבה וחתומה טובה להותמנו וקיראנו

מוראים נכבדים אנשים מארשיים !!!

כבר גליתי אונכם להודיעכם המנועות אשר כתרוננו בשנה השליש
אשר הם היו בעזכרי להפריע אומי ממלאכת מלאכת הקודש הוביר
הוצאת הירחון תקומי מעודנו שמעתי יופיע בעזהי בסדר ומשטר
נכון בענין וכומנו מדי חדש בחדשו כינאו ובקדמו ונפשי בשאלתי
לאילו אשר חתיבתם כלקה שיחדשו חתימתם יפה טעה אחת קידם
למען לא יושברו של יחזיר והירחון

תכלה שנה וקדלותי תחל שנה וברכותי

בית דפוס של מאיר לוי הירש מאטארע (רומניא)

Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

CENZURAT:

קאזינע גאססע נומער 22, 1. שטאט.

פאטאגראפיען אין קונסטפאלער אויספיהרונג אויסערדעם בילדער פיר רייזעפאסטע
אונד פיר ווייטסטע געזעצליכע לעגטימאציען צו ביליגסטען פרייז אין
דרייגערען פאלע אויך אין אייגענע פאר-שטונדען-ערלעדיגט אויף וואונד
געהט אין צו פאמיליע אויפנאמען איבער הויט וואו אויף וואונד
ביסטע דא ווערטע גלויבענסגענאסטען אום אונטערשטיצונג מיינעם
אונטערזעהבונגס-צייכע האכאכשטונגספאלל

יהודא פריעדמאן

Fotograf „CENTRAL“ Fényképész SATU-MARE
Strada Stefan cel Mare (Kazinczy ucca) 22.

אללער פיינסטער בשר קוקוסנישע וואו אויך וואשנישע ליעפערס
צו ביליגסטען פרייז יצחק יהודא פעלבערמאן קראלי
Felbermann Szappangyara, CAREI MARI.

הוצאת ילקוט ברלין

בובליוטיקה של כיום 1- חניך של כיום 2 דולר 50- משניות מוקד 2 דולר-
ספר הזהר מוקד 6 דולר ס' חובת הלבבות עם פ' מספיק 95 סנט ס' התורה
ההר"ר יודא הלוי 55 סנט- שמונה פרקים לרמב"ם עם פ' ר"ש אבן חיבון 36
סנט- מבחר הפנינים לר"ש בן גבירול 36 סנט- ספר המוסר מסלת ישרים ועץ
החיים 15 סנט
„Jalkut“ G. m. b. h. Berlin Charlottenburg Kant str. 46.

מסחר ספרים.

הנני להודיע כן עשיתי לי מסחר ספרים זה שלש שנים ונמצא אצלי
הפיר כל מיני סדורים אשכנזי וספרד מחזורים סליחות חומשים כל מיני
גמרות שו"ת ופוסקים ספרי מוסר וחסידות טליתים גדולים וקטנים עטרת
ציונים גארטלעך קאפלעך וכו' צענזורי ענדאטאלי גם הנני שולח פאסט פאקעטען
לכל דורש-הואילנא לכבדיני ברשימותיכם ותפיקו רצון עצהיכם.

אברהם מאיר זיססוויין

Abraham Süsswein SATMAR, Str. Tepes Voda (v. Zrinyi) 3.

קול מחזיקי הדת ירחון מוקדש לענייני מקצועות הדת הישראלי
ולענייני הקהלות יוצא צ"ה הרב רות הארפענעס
שליט"א בקלויבבורג מחירו לשנה 200 לע"י וכפי ערך זה בשאר ארצות בתוספות
רמי המשלוח.

Rabbi David Harfenes Cluj str. Paris 64.

הכתבת:

הדברים

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. להיות דבר הנשמע נתקבל על לב שומע ויפעל מעולתו בשלמות על און שומעת צריך שיהי בדבור ההוא שלשה תנאים א' מעלת הדבר מצד עצמותו שיהי דבר יושר וצדק. ב' שהמדבר יהי אדם רם המעלה איש יקר ערך אשר ישמעו אמריו כי נעמו מצד שפיו הוא המדבר אליהם. ג' מעלת השומע שיהי ככח השומע לבחון היטב הדבר ולשקול בכור הבחינה יקרת הדבר ההוא וכי בצדק אמרי פי המדבר אשר עיניו יעשו דבריו רושם כי ישותה השותה בצמא את דבריו ואם שלש אלה יוזריו יודבקו שהדבר מצד עצמותו יקר והמדבר הוא איש יקר וגם השומעים אנשי יקרי ערך הם או יצא התכלית מהדבר אל הפועל בשלמות גמורה וזהו כונת הכ' אלה הדברים' כלומר הדברים בעצמותם יקרים הם דברים העומדים ברומו של עולם גם אישר דבר נטשה זה האיש משה אשר ידענו מה הי' לו משה איש האלקים והדבור הי' אל כל ישראל אשר מעלתם רבה דור דעה איך הדיבור הוא בשלמותו בכל אופניו.

מלוקט

הגאון מו"ה משה פאללאק וצ"ל באגדאד

מדרש רבה אלה הדברים וכי הי' משה איש דברים והלא כחייב לא איש דברים אנכי כאן קודם מתן תורה כאן לאחר מ"ח וי"ל כי תהוה"ק נחלקת לשני פנים א' מצות חוקים ומשפטים אשר צוה הש"ת להורות ה' ב'. תוכחה מוסר כאשר ס' משנה תורה מלא כמעט רק מזה. והחילוק ביניהם כי ללמד תו"מ א"צ להיות דברן ואיש שפתים. אך לתוכחה ודברי מוסר צריך איש דברים כי עיניו יכנס בלב שומעים ומעתה לכאורה הי' ראוי יותר שבס' משנה תורה יהי אהרן לפי כמו אצל פרעה כי דבר ידבר במיטב הגיון אך כבר הורה לנו הנסיון כי זה שקר כי רבים עתה עם הארץ אשר אמרו ללשונו נגביר שפתינו אתנו ואומרים תוכחה ומוסר בלתי יועיל ואין איש שם על לב מכל דבריהם כמדובר על עץ ואבן. ובאמת דברי תוה"ק א"צ לרוב דברים כי אם כל מי שיש בו יר"ש דבריו נשמעים ודבריו היוצאים מן הלב וממקור מחשבותיו ומדבר באמת נכנס אל הלב. ויש להמתיק דב"ז עפ"י משל לאיש כסרי א' אשר אותה נפשו לילך לבתי טרטירות כי שמע העם ההולכים שמה מגדילים ומפליאים עניניהם ובלכתו שמה וירא והנה מנגנים ומנצחים בכל מיני זמר ומדברים בנועם שית. ויבא אחד מהם וידבר בלשון חרוזים ובניגון יפה כי יצא להבה בקרי' והבתיים למאכולת אש. ויחזר מאד להכפרי הנה למיז מאריך בדבריו בשטותיו בעת רעה הזאת ורצה לזרז הבארה לשאוב מים מהרה לכבות האש ואיש א' עמד אצלו וזרק

בו ויאמר הרף וכי תחשוב שבאמת להבה יצאה שקר הוא רק תמיד עושים דמיונות כאלו למען השתעשע ולהתענג את השומעים לדבר מאיזה ענין אף שלא הי' ולא נברא ויען הכפרי ויאמר אוי ואבוי למי' אשליך כספי חנם עבור דברי היתול שקר אלך ואבקש להחזיר לי מעותי אולי ירחם ויאמר אליו האיש סכל אתה הלא רק עבור זה משלמים לשמוע דיבורים הנאה ולהתענג מנגינותם וכדומה אך לעשות מעשי' כאלה צריך לדבר ולגון בשירים על איזה ענין היום מאש' מהר ממים ולעת אחר מרציחה מלחמה וכדומה כולם מעשים שונים להנחת בהם ב"א אך המעשה גופא כולה שקר. הנמשל הלא כה דברי כאש נאם ה' ואצל הצדיק האש בוער באמת בקרבו להשיג רבים מעון ולהדריכם דרך ישרה לא כן הכסילים המזיזים האלה אש זרה שוא וכזב הוא רק כאשר משלמים להם בעד דבריהם מדברים מאש תוה"ק אך לא באמת רק כמו המשחק בטעאטער הנ"ל כי אם איש אמת הוא אין לו פנאי להשתגע ברוב דברים ומליצות אך אם אינו אמת אז העיקר הדבורים והנגונים והן מרע"ה כשבא לדבר אל פרעה אשר לא מענין תורה ועבודה הי' כי לא רצה להוכיח את פרעה כי כבר גילה לו הקב"ה ואני אקשה את לבו והי' רק לדבר לפניו כמדבר לפני מלך ושרים לזאת לא הי' איש דברים אבל לדבר תוכחה ומוסר הי' בעל שפתים די והותר כי דבריו עשו רישם ונכנסו ללב שומעם ומעשה עגל יוכיח ויחאבלו וכו' והו' אלה הדברי' תוכחה ומוסר והוקשה להמדרש הלא לא הי' איש דברי' והי' טוב יותר שאהרן ידבר ע"ז מתרץ כי לאחר מ"ת אשר כל דבריו לא הי' רק תורה ויר"ש הי' מרע"ה דברן שאין כמוהו.

ואתחנן

הגאון מו"ה אש"כ סופר זצ"ל

לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמור את מצות ה"א אשר אנכי מצוה אתכם כטילת המלות אשר אנכי מצוה צ"ב גם התיבות לשמור את מצות ה"א אינם ערבים לחיך יטעם טעם הלשון ויבואר עט"י הנסיון היומי שהמהרסים החסצים לפרוק עול התורה והמון מצותי' ופקודי' מעל שכמם פותחים ופוצים פיהם באמרם כי רק הגדרים והסייגים שהוסיפו חכמים הם המה אשר להם למשא כבד יכבד מהם וכשל קח הסבל וגלאו נשוא אותם כלכל לא יוכלו ובאמת זה רק החילים לעשות אבל מחשבתם ומזימותם היא בהנתן ונתש מגדר כרת יכרתו גם פרי הגן ישחיתו עץ בלחמו וישימו כלי משחית ונפץ גם על שרשי ועקרי הדת והאמונה לשרשם מארץ חיים למען שמם לא יזכר עוד.

ובזה נפוך ענן אור ההבנה ממאדז"ל (בראשית רבה פ' ט"ו) מפני מה הנחש מצוי בין הגדרות מפני שהוא פרץ גדרו של עולם כי חכמינו

חכמינו ז"ל הקדושים חכמים מחוכמים אשר הכמת ה' בקרבם, וחזו בחזון מאת ה' אחרית הדברים מראשיתם שאם לא יגדלו סייגים וגדרים לכרם ה' צבאות, ועוד מעט ואין תורה, ודבר ה' יקר אין חזון נפרץ, ויתאוששו ויתעשתו הכל מאמצי כחם לשמור את דרך עץ החיים, ולשום משמרת למשמרת, לשום דלתים וברית, בעד נחש בריח, בפתחי היכל התורה, ובעד כרם המד, בעד הר ה' ההר חמד אלקים לשבתו עולמים.

וחכם עזיף מנביא, כי נשאו דעם למרחוק להקדים רפואה למחלה, לגדור דרכי תענוגות הנא בגזית, לכל יפרצו הגבול, ונפל ממנו רב, ולזאת המתחזשים הנבונים התחכמו, ושמו מועצות בנחשם להמתיק סוד בנבליהם, טרם כל פעולתם, לכוון חצם על יתר לרופף הגדרות והסייגים אשר המה אשיות חומות התורה ויסודותיהן, וכל השתדלותם והתחכמותם לבטל לאט לאט מנוגים ישנים נושנים תקנות וגזרות חז"ל אשר המה גדרון צאן לשה פזורה ישראל ואם מעשיהם זה יצליח בידם לפרץ גזרי כרם חמד להפילם עד היסוד, גם השתות יהרסון ופרימו מארץ יאבדו, ובפרוץ הגדר, אז על נקלה ישימו גפנם לשמה, ויתרומם התהום להציף ח"ו התורה והמצוה ושומריהן ולומדיהן בכללם.

והנה הדבר ידוע, כי היצה"ר נמשל בנחש ע"ד שאמר הנביא (ישעי' כ"ו) נחש עקלתון ונחש בריח, יען שהנחש הקדמוני ה' מסית ומדיח הראשון בעולם, ונודע מה שפירש"י ז"ל על מאמר הנחש, לא מות תמותין, דוופה עד שנגעה בו וא"ל כשם שאין מיתה בנגיעה, כך אין מיתה באכילה, ולא חוצרך - הנחש לפעול דבר אחר אצל האשה, וזולת הנגיעה, שהוא הגדר לאיסור אכילה, ואחר שנפרץ הגדר, נפרצה במילואה גם האזהרה בכללה, וזהו המכוון בדבריהם ז"ל, מפני הנחש מצוי בין הגדרות, כוונתם לשאול, מדוע משתדל המסית ומדיח רק להרוס ולנתון ולנתוש הגדר, ולא הגן והפרי עצמו, שהמה עקריים אשר בעבורם נעשו הגדרים, וע"ז אמרו מפני שהוא פרץ גדרו של עולם, שכן עשה בששת ימי בראשית, להסית את האדם בראשונה להכשילו בהויסת הגדר, ואח"כ, הגן עם עצו ופריו, מאיליהו יעשו שממה שאייה כמהפכת זרים, ויען שכבר נסה הנחש את דרכו, וצלח לו הנסיון, ממנו ראו כל המסיתים והמדיחים וכן עשו לדורות ודש לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם, כי כל מה שעשה ויעשה אלקים, עליו אין להוסיף, כי התורה חתומה נתנה, שרשה וגזעה בשמים] ממעל ומי יבא אחר המלך אשר כבר עשוהו, אלקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה, לא ידע אנוש ערכה ערוכה בכל ושמורה, אולם עדן מקים לאמר, הן לא אוסיף, וגם מבלעדי אוהרת התורה ג"כ לא עלה על דעתי להוסיף עלי, כי על הראשונות אנו מצטערים, אבל נהפוך הוא, אנו נחמץ לגרוע, ויתנו אומר המבשר צבא רב, שע"כ ירצו לגרוע, למען יוכלו שאת המשא יותר על נקלה, לשמור ולעשות את כל דברי התורה אשר אנכי מצוה, אנכי דייקא, ולא מה שהוסיפו חכמים, אבל הקב"ה היודע

היודע מחשבות אדם ותחבולותיו כי המה הבל, הוא ואפע, היודע מצפ ו לבבם, שהוא אמר "ולא תגרעו ממנו" אף אם ציד בפיכם, שכוונתכם לשמור את מצות ה' שע"י ביטול אלה המנהגים וסייגים יתחזקו עמודי יסודי התורה לעמוד יותר הכן, כיתד תקוע במקום נאמן, כל ימוטו לעולמים. כי זה החילם לעשות לעקור בסייגים תחת המסות ומעטה היראה והתמימות, אכל בהמשכנו אחריהם, לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות, לעקור נטוע, ולשרשה מגועה, וכליל יחלופו, והיות כן, אין אנו יכולים להוסיף ולגרוע, ולשנות מדעתנו דבר בהתוה"ק.

הגאון מו"ה מנחם צבי טאקסין זצ"ל קאמניץ

ובקשתם משם את ה"א ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך, ובכל נפשך, ההרגש במקרא קודש הזה מבואר, דמתחיל בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד, ויבואר שפיר עפ"י דרשת הכוז"ל (ר"ה י"ח) ה' ר"א אומר שנים עולים למטה וחליין שוה, זה בצול וזה לא בצול, זה התפלל ונענה וזה התפלל ולא נענה, ומפ"מ זה התפלל ונענה וזה לא נענה, זה התפלל תפלה שלמה וזה לא התפלל תפלה שלמה, כוונתו פשוטה ומובנת, כי הלא בעינינו אנו רואים מעשים בכ"י, שני חולים נחלו ביום א', ומחלתם שוה, ומזגם שוה, ושניהם שמשו ברופא א', ושניהם התפללו לה' להקימם מחלים, ועפ"י הילוך ומרוץ הטבע ה' צריך להיות, או כי שניהם ירפו ממחלתם, או כי ימותו שניהם, ועכ"ז אחד מהם יקום ויחי, ואחד כאשר שכב לא יוסיף לקום, הלא בע"כ תראה בזה יד ה' והשגחה פרטית, והוא יען כי זה התפלל תפלה שלמה מעומק הלב ע"כ נענה, וזה לא התפלל תפלה שלמה, רק מצות אנשים מלומדה משו"ז לא נענה, וז"ש "ובקשתם" משם את ה"א, כי שניכם יחד תבקשו את ה' בצר לכם ותתפללו אליו, ועכ"ז "ומצאת" כי רק אחד ימצא אותו שיקבל תפלתו, יען "כי תדרשנו בכל לבבך" כי אתה דרשתו בכל לבבך ע"כ מצאת אותו ונדרש לבקשתך.

הגאון מו"ה מרדכי לאצקעווער זצ"ל קאוונא

ויאמר ה' אלי רב לך, בגמרא (סוטה י"ג) רב יש לך ומנו יהושע וצ"ב, ויל"פ הנה מש"ר חשב אחרי שלא עבר רק על מצות עשה של ודברתם אל הסלע, ועל עשה לא מענישין רק בעידן ריחאא כמאמרם ז"ל (מנחות מ"א) א"ל מלאכא לר' קטינא וכי אענשיתו אעשה וכו', אין בעידן ריחאא, וארז"ל (ר"ה ט"ז) מלך וצבור מלך נכנס תחלה מקמי דליפוש חרון אף, ומש"ר להיותו מלך כמאמר ויהי בישראל מלך וראוי לו לכנוס תחלה לדין, ובדין ה' מבקש לעבור את הירדן כי לא יגיע לו עונש עבור ביטול העשה, וא"ל השית"ב רב יש לך ומנו יהושע, כלומר כבר הגיע מלכותו וראוי לו אפוא לכנוס תחלה ואתה שפיר תעגש על ביטול העשה כאמור.

עקב

הגאון ר"י אלטמאן זצ"ל (עם תוספת נוסף מהעורך)

ברוך ה' מכל העמים לא יהי בך עקר ועקרה וכו'. לבאר מקרא קודש הזה נקדים ב' מאמרי ד"ל (תענית י') ויאמר יעקב לבניו למה תתראו אל יעקב לבניו אל תראו עצמכם כשאתם שבעים לא בסני עשו ולא בפני ישמעאל כדי שלא יתקנאו בכם עוד שם אל תרגזו בדרך במתניתא תנא אל תפסיעו פסיעה גמט והכניסו חמה לעיר הן ידענו כי תהלוכות יעקב אע"ה היו מורות את אשר יקרה עם בניו כל משך עת הגלות ואנחנו ידענו כי עיקר השנאה אשר תתגבר עלינו יום יום הוא מאשר יראו את בנוחינו איך הגה יוצאות מלובשות משי ובעדי עדיים אשר ע"ז ידמו כי אוצרות קרח לנו והעבור ההתנשאות סבלו בני צרות רבות ובעבור נגרשו מארץ ספרד כי קנאו בהם בראותם איך בנו למו היכלי תפארה והלכו במלבושי משי ע"כ באה עליהם הצרה הזאת ועדיין השטן הזה מרקד בינינו ויעקב אע"ה כאשר וראה כ"ז ברוח קדשו בקש מהם ותזהירם אל תראו עצמכם כשאתם שבעים ר"ל אל תראו לעין כל כאלו ה' השפעת רב טוב צפון אתכם לא בפני עשו ולא בפני ישמעאל ר"ל בין בגלות עשו בין בגלות ישמעאל שלא תתעוררו זממ קנאתם עליכם.

הנה בנו הצדיק ע"ה ראה כ"כ הטוב בעיניו להזהיר את אחיו על כבודו והאזהרה יתירה אשר היא חבה עקרית לעורר שנאתם עלינו כי בעתה"ז זה דרכנו להתחזקות אחרי מעשה הגוים ובאעדי ענק עושים אנחנו דרכנו והלאה בלי כל חשבון ודעת להלך קדומה ע"י כי תעינו מדרך הישרה וכעורים נגשש קיר והיינו ללעג ולקלט בגוים ולשחוק בעיניהם ותוקף שנאתם גם קנאתם בערה גם להרע אחנו ח"ו וזהו שצוה יוסף לאחיו אל תפסיעו פסיעה גמט כי לא תצטרו באעדי ענק לעשות דרככם קדימה כי אז יהי כבודכם לכלימה אך בלאט במתן ובלישוב הדעת כי אז עוד תתכבדו בעיניהם באמרם אך זה העם גוי אחד בארץ המצויינים בדתם ולא ישקרו באמונתם וזהו והכניסו חמה לעיר כלומר שלא תהיו יושבי חשך וצלמות רק שמש צדקת ה' תזרח ותהל עליכם ודת היהדות ואמונה תהי אור לנתיבתכם וכו"ס הפ' (במדבר כ"ג) הן עם לתוד ישכון ובגוים לא יתושש ירצה דאמ המה בדרך לא התערבו בגוים כי מכירים מצבם הדל ושפלות עיני בגלותם ולא יבקשו גדולות למו או ישכון ישכנו בטח בלי מגור ופחד מסביב אבל אם ובגוים אם יחקו אחרי הגוים להתדמות להם להרבות כבודם או לא יתושש כאפס ותהו נחשכו.

והנה מי שאינו מקיים תו"מ נקרא עקר שאינו עושה טרי ואשה כזו תקרא עקרה. ובא הרמז בקרא שגל תחשבו מחשבת פגול שאם לא תחזיקו בתורת ה' ובמצותי כי אז יהי גדול כבודכם בגוים. ונהסוך הוא "ברוך תהי מכל העמים" רק אז יודו וישבחו אתכם לאומים. אם לא יהי בך עקר ועקרה אך תקיימו התו"מ אז תשיגו כבוד ויקר מכל העמים.

מסורה מה ה' אלקיך שואל מעמך מה אנוש כי תזכרנו. מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ. הכוונה כי ג' זרכים יש במסלול החזיים המובילים אל הירי עד גבעות עולם דרך ה' (א) יראת הרוממות בגין שהוא רב ושליט והוא המובחר שבכלם. (ב) פחות מזה שפלות האדם והיינו שיזכור תמיד מקור מוצאו מספה סרוחה. ובכלל זה ג"כ יראת העונש כי בכל רגע הוא עלול לכל פגע. (ג) אהבת השכר הוא הפחות שבכלם כמונא בספרים שזה נקרא עובד את עצמו. והדרך הישרה שיבור לו האדם לירא את השם הנכבד בגין שהוא רב ושליט. וזאת תורת המסורה. והאמנם יש דרך לעבוד את ה' ע"י "מה אנוש כי תזכרנו" והוא שפלות הבריאה. ויש דרך ע"י אהבת השכר "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" אמנם מה היא שואל מעמך כ"א ליראה את ה' ע"י שידע ויבין כי ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ. והיינו יראת הרוממות.

מלוקט

ראה

מלוקט עם הוספות העורך

כי טווח ופתח את ירך לו. הנה הרבה מדות בנותני צדקה ואופן היותר מועיל ויותר נאות נלמד מאברהם אע"ה שיהי רודף צדקה לבקש איש עני ואביון. ולא ימתין שעני ידפוק על דלתי ביתו כנ' וירץ לקראתם גם הוצק חן בשפתיו. נכבדות מדבר בהם. כמו עבד לאדון. גם שייטיבו עמו לבא להתלונן בצל קורתו. ואמר החכם (משלי כ"ב) טוב עין שמראה לעני מתברך מה' גם אם רק נתן מלחמו לדל. ולא האכילו ברבורים אבוסים ותרנגולים מפוטמים בכ"ז מתברך. ונודע מה שפירשו מרז"ל (פסחים ח') האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחי בני הר"ז צדיק גמור. הכוונה לא באמת שנחלה בנו. או שנתן רק בעבור זה. אלא להפיס דעתו של עני אומר כן. מבקשו ע"ז עשה עמי אות לטובה קבל נא מנחתי מידי. ותנצל בזה נפש בני הר"ז באמת צדיק גמור. וז"פ הפ' (תהלים מ"א) אשרי משכיל אל דל על אופן זה שהעני ייטיב עמו. שביום רעה ימלטהו ה' ובדברים כמו אלו יהי נחה ושקטה דעתו של עני ונפשו העגומה עליו. ומצינו

ומצינו עוד לרז"ל (ילקוט רות) יורו אותנו על ענין זה ותאמר שם
האיש אשר עשיתי עמו וכו' חני ר"מ יותר כמה שבעה"ב
עשה עם העני העני עושה עם בעה"ב אשר עשה עמי אין כתיב
כאן אלא עשיתי עמי פעולות הרבה פעלתי עמו בפרוטת שהאכילתי.
מכל הלין נשמע איך שראוי להנותן ליתן בסדר פג"י ולדבר על לב
העני האומלל ולהושיט לו כוס תנחומים שלא יסלו פניו עבור
מה שנהנה ממנו ומפת בגו להיותו נהמא דכיטופא באשר הוא המקבל.
נהפוך הוא כי באמת יותר ראוי הוא לומר על העני שהוא הוא
הוא הנותן להיותו מצווה להעשיר את ברכת ה' וזהו ענין אומרים ז"ל
(ג"כ ט') המפייסו מתברך בי"א ברכות.

ודגה הלשון פתיחת יד מואים יותר על המקבל שפותח ידו להחזיק
בכפו מה שנותנים לו כסעם הפותח יד בתשובה לקבל פושעים
וזהו שיצוה ה' להנותן שידע בגפשו כי "פתוח תפתח את ירך" כלומר
שהוא הוא המקבל באמת וכי הוא הוא הפושט ידו לקבל מהעני ברכות
ה' ויש"כ פתוח תפתח את ירך לר' כי כ"ז יהי' דבריך בנתינתך
לו לאמר ראה נא אפוא אחי למה בוש הלא טועה אתה בדמיוןך
לחשוב כי אתה הוא המקבל ונהפוך הוא כי אתה הוא המשמיע לי ברכות
ה' וראוי לי להחזיק לך טובה ותש"ח וכן יהי' מעשה הצדקה שלם.
ולאחר הצעת הדברים האלו מה מאד יובן מאמרים ז"ל (ברכות ג"ח)
אורח טוב מהו אומר כל מה שטרח בעה"ב לא טרח אלא
בשבילי אורח רע מה הוא אומר כל מה שטרח בעה"ב בשביל עצמו
טרח ולדברים הנאמרים אין לו להעני להכיר טובה להנותן וזהו ממש
טענת האורח רע וע"ז הוטבעו אדני רעתו להיות כפוי טובה ומענה
בפיו לאמר כי כל עצמו של בעה"ב רק טובתו הוא דורש אבל
מדרך טובי לב אנשים מהוגנים להפוך בזכותן של אחרים ואורח טוב
מה הוא אומר כל מה שטרח בעה"ב הוא רק בשבילי לא לתקות
שכר וראוי ונכון אפוא להכיר טובתו.

תובחת מגולה לאותן אנשים אנשי חסד אשר לה נזיב ונוחנים
צדקה להעני אמנם זה דרכם כסל למו כי בטרם ישימו
לבם על בקשת הדל ירימו כשופר קולם ויחרפו אותו ויתמלאו עליו
חמה יפערו פיהם וימטירו עליו אש וגפרית ירגזו וירעימו בקולות
וברקים עד כי יחרר לב העני המבקש ובוה ישפכו דם העני כמים
ופניו יחורו ואך אשר אחרי כי ירבה הרש לדבר תחנונים ינוחו אז
מרוגזם וירך לבבם וימלאו משאלות העני כמסת ידם די מחסורו אבל
יצא שכרם בהפסדם בזה שכבר שפכו דמם כמים.

והמליצו רז"ל (שבת י"ג) כל המגדל כלב רע בתוך ביתו מונע חסד
מתוך ביתו הכונה אם מגדל הוא בקרב ביתו הוא גופו כלב
רע מזה הכלב לנבוז ולצעוק על העני אם כי אח"כ ימלא משאלתו
ע"פ

עכ"ז מונע חסד מתוך ביתו כי יצא שכרו בהפסדו ועניים רבים יחרלו לדפוק על דלתי ביתו.
ואמרו עוד שם רב גחמן בר"י אמר אף פורק ממנו יר"ש שני ויראת שדי יעזוב. — וראיתי בס' אורח ישרים לפרשו בדרך צחות כי בכל התנ"ך לא נמצא המליצה הזאת יראת שדי רק אם ירא אלקים או ירא ה' ע"כ טמך מליצתו ע"ז הפ' כי הנה ה' הוא השומר אותנו מכל נזק והמזוזה אשר שם שדי כתוב עלי' היא בפתח שומרת אותנו מכל נזק ופגע ע"כ האיש הזה כאשר העמיד את כלבו אצל מזוזות פתחו לשמור את ביתו ואיננו סומך א"ע על שמירת המזוזה יאמר עליו כי אין יראת שדי הכתוב על המזוזה לנגד עיניו והוא ויראת שדי יעזוב.

שופטים

הגאון מו"ה זאב וואלף טאנגענבוים זצ"ל ווערפעלעט (עם הוטפות העורך)
כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדבר ריבות בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה"א בו.
וה' דרשו (נדרים ל"ב) עיר קטנה ואנשים בה מעט עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו האברים האדם בכללו דומה אל העיר וכמו שיש בעיר ועיר מושל ושופט אשר על פיו יצאו ועל פיו יבאו ועל ידו כ"א על מקומו יבא בשלום כן הוא ממש באיש ובגוף האדם השכל הוא השופט אשר דן את כחת הגוף מגבל ומשער ער היכן ישתמש האדם בכחתי הגופניות כ"א יאכל יתור מדי זה יהי גרעון לכל חלקי הגוף ותעודת האדם כ"כ למשול ברוחו בחלקי הגפשיית ליתן שיעור לכחות הנפש מהכעס וקנאה וגאות וכדומה מהמדות המגונות ולהשתמש בהם לעת מצא לחפצי שמים וכמו שתעודת השופט להיות עיניו סקוחות על מעשה בני"א ולדקדק אחריהם למען לא ישלחו בעולתה יריהם כ"כ השכל אדם מדריכו בדרך ילך לקנות שלמות בגפשו (כוורי מאמר ג' סי' ה').

וארז"ל (ברכות ס"א) צדיקים יצ"ט שופטין כי בעת אשר השכל מושל בכחתי הגופני והמה סרים למשמעתו כל ישנו תסקידם או שלום בעיר הקטנה הזאת לא כן אם תכהנה עיני שכלו ותכונת הגוף וכחתי גברו ועתקו חיל להיות ידם על העליונה או רק קטטה ומריבה בעיר כמאמר אדוננו החסיד (תהלים ל"ח) אין שלום בעצמי מפני חטאתי.

וגודע מש"ס המגיד מדובנא זצ"ל במרו"ל (במדרש וכ"ה ברש"י ז"ל) לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר כי לאיש אשר רוח ה' התנוסס בו לעבוד ה' בלי סני' והנאה צדדית לאיש כזה מהנקל לעמוד בקשרי המלחמה

המלחמה מול יצרו ולהכניעו ועל כגון זה נאמר ברצות ה' דרכי איש גם אייביו ישלים אתו כי זכות התורם יוסיף לו חיל ללחום בזרוע חשופה עד שיזולש ויפול שדוד תחתיו ולא יוכל לקומם נגדו ולהתגבר עליו עוד אמנם לזה אשר לא הגיע עוד לשלמות האמתי לזכך נפשו בלתי לה לבדו ומצות ה' ותורתו לא הושרש עוד בלבו להיות כיתר תקוע במקום נאמן ע"ז נאמר יצרו של אדם מתגבר עליו בכ"י וכו' כי גם בעת עסקו במלאכת שמים עומד נד נגדו וגוף בלבו להחטיא וועליו להתאזר לערוך תמיד מלחמה וקרב נגדו וז"ש "כי תצא למלחמה על אויביך" אם עליך עוד לעמוד בקשרי המלחמה נגדו מזה יודע אסוף כי עוד הוא כרוך אחריו וזה לא זברה תורה אלא כנגד היצירה ובזה נבא אל ביאור מקרא קודש אשר לפגינו ונקדים עוד מאמר התנא (אבות פ"ו) ר"מ אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' ומגלן לו רוי תורה ונעשה כמעין המתגבר וכו' ומגדלתו ומרומתו על כל המעשים כי העוסק בתורה לתכלית הנרצה מאתו יתב' או טל תורה מחייו ומושך שפע קדושה ע"א ונחה עליו רוח ה' וכל רז לא אנס לי כי נפתחו לו שערי תורה שערי חכמה כנ' מצות ה' ברא מאירת עינים ואור תורתו מתנוצץ להופיע ולהאיר לו את נתיב הישר ולפלט לו מעגלי צדק וזהו ומרומתו על כל המעשים כי אך דרך התורה היא לו למטרה ועפ"י התורה יצא ויבא בכל פעולותיו ומעשה ידיו והנה ידיעת ההפכים בשהו ובאיש אשר כל חזרתו רק משפה ולחוך ורק תועלת עצמו הוא דורש להתגדר ולקנות שם אז פחיתתו הוא מסך מבדיל לאור המאיר ובא וחשכו הדואות בארובות ואין אור התורה מבהיק להאיר עיני שכלו.

וזו לשון תורה מרפא כי יפלא ממך דבר למשפט וכו' אם יפלא ממנו דבר מדברי תורה ואין בידו להורות ולהבחין בין זם לדח וכו' או לידע אינש בנפשו כי הוא בשפל המדרגה ואינו שלם בעבודת ה' ועליך לדעת כי "דברי ריבות בשעריך" היינו בעיר הקטנה שלך הוא הגוף כי כחות הגופנים אינם רוצים להיות מוכנעים תחת יד השכל המושל ומדריך בדרך הישרה ועצה היעוצה לזה "וקמת" משפל מדרגתך (וקמת בתשובה כנאמר הוזה"ק מפני שבה תקום בחיובתא) ועלית אל המקום אשר יבחר ה' בך ר"ל לשלמות האמתי הנרצה מאתו יתב'.

כי תצא

מוצא שפתיך תשמור וכו' אשר דברת בפך בגמי (ר"ה ו') בפך זו צדקה וצ"ב. (עיין ברש"י ז"ל וחוס' שם בזה בפך) וי"ל כי הנה לא במותו יקח הכל ואין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ורק המצות ומעש"ט והצדקה שנותן רק אותם יקח עממו והוא כמו האיש הדרוש לו לעבור את הגבול ושמה לא יתנו לו לעבור לא בכסף ולא

ולא בזהב. מה הוא עושה קונה בעד כספו אבני חפץ פנינים יקרים ויטמינם בפיו. וכאשר יעבור את הגבול יקיאם אל כפו ויחליטם במחיה. כן הוא האדם במותו לא יוכל להעביר עמו לא כסף ולא זהב. אולם מה איש החכם עושה מחליף הוא את כספו במצות ובמעשׂיט וצדקה והמה אבני החפץ ויבלעם אל קרבו. וכאשר יעבור את הגבול יציגם לפני שוטטיו עליון המה יערכו את ערכם ומחירם כי רבה היא וזהו מליצתם ז"ל "בפוך" זו צדקה והבן.

מלוקט

כי תצא למלחמה על אויבך וכו' במלחמת הרשות הכתוב מדבר (ילקוט ט' זו) ויל"פ עפ"מ"ש דהבינה לעתים (דרוש כ') לפרש המקרא קודש (שה"ש ג') הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל הגבורים הללו היו להם ב' מיני גבורה א' גבורה גשמי חזקי כח ואבירות ב' להתגבר על עצמם ולכבוש יצרם גבורה האמתית אשר נתיחדה לאומה הישראלית וז"ש ששים "גבורים" סביב לה גבורי כח אבל גם מגבורי "ישראל" שהיה להם יתרון גבורה גבורי "ישראל" לשלוט ברוחם והנה במלחמת אדם עם יצרו יש ב' מיני מלחמות מלחמת חובה ומלחמות הרשות. מלחמת חובה במה שמסיתו יצרו לעבור על אחת ממצות ה' ובה חובה רובצת עליו להתאזר ולעמוד כנגדו ולכבוש. ומלחמת הרשות הוא אם רוצה לקדש עצמו במותר לו להיות פרוש מחמודי עוה"ז מה שלא צוה ה' ויצרו מסיתו בזה הרשות נתונה ביד אדם לעמוד נגדו ולכבוש. שיחי חיי פרישות אבל אינו מלחמת חובה כי אין זה חיוב על האדם להתנהג בפרישות אכן בעת צאתו למלחמה על אויבו אשר אז צריך לישועה טרסית מכף אויבו אז צריך להיות נשמר מכל דבר רע ולהוסיף אומץ ביראת ה' לקדש את עצמו אף במותר לו וזה שהזהירה התורה כי תצא למלחמה על אויבך החיצוני או תצא למלחמה על אויבך הפנימי בדרך זה שתעמוד ללחום נגדו אף מלחמת רשות ונשמרת מכל דבר רע וזהו במלחמת הרשות הכתוב מדבר והבן.

תבא

הגאון מו"ה שלמה קליגר זצ"ל בראדרי

והיו חייך תלאים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך. הנה אם יש לאדם חולי אשר לסבתה מפחד תמיד כל היום ונידו להמציא מזור ותרופה לחלו ע"י סמים ידועים המוכנים ועומדים לפניו והוא מתרשל מלעסוק ברפואות עכ"ז לא נוכל להחליט עוד עליו כי לא איש בינות הוא כי יוכל להיות שלא יתן אומן לדברי רפואות הללו ולו הי' נתאמת אצלו לרפואה בדיקה בודאי הי' עושה כל השתדלות להפיג

להפיג צערו והנה הרפואה שלנו הוא התורה כג' כי הוא חייך והעוסק בתורה יסורין בדילין ממנו והוא רפואה בדיקה גם מוכנת ועומדת לפניו כענין שני כי קרוב אליך וכו' וזשה"כ ותיו חייך (כינוי לתורה שני בה כי הוא חייך) תלאים לך מנגד כלומר התורה הוא תמיד נגד עיניך ובקל תוכל להשיגה ובכ"ז ופחדת לילה ויומם זה הוא עד נאמן כי לא תאמין בחייך.

נצבים

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא מן המצוות החוקה היא וכו' כי קרוב אליך הדבר מאד וכו' וראה נתתי לפניך את ההיים ואת הטוב וכו' יש לדקדק במה שאמר לא נפלאה היא וכו' כי קרוב אליך הדבר מאד וכו' הלא גראה בחוש הוסיף שהתליכה בדרכי ה' ועבודת מצותיו הם ענינים גדולי ערך מאד וצריך טוהר רב לבוא עד תכונתם ואין ממעיט וזכתוב ומקטין וזכרים העצומים כאלו ה' מלתא זוטרתא.

ויל"ס דהנסיין יורה אותנו כי כל דבר יקר אשר נמצא רק על המעט נקנה בטורח רב בהשתדלות עצום ובהוצאה יתירה כקנין אבנים טובות ומרגליות וכדומה והאיש אשר רוצה לזכות באיזה דבר יקר אף שצריך להשתדל הרבה לא תמנעו זה מעבודתו והשתדלותו לזוהר אחוה ולהשיגה וכל טרוותיו כאפס וכאין נחשבו בערך הטוב והאשר המקוה בהעלות על לבבו יקרת הדבר ההוא ופי' בזה הפ' (בדאשית) ויהיו בעיניו כימים אחוים באהבתו אותה אף שדרך החושק שהזמן המוגבל להשיג דבר הנחשק יהי ארוך בעיניו עד מאד ותחולות ממושכה למה שישתוקק האדם הוא צער גדול והזמן ארוך מאד בעיניו וא"כ כפי אהבתו אותה ה' מהראוי שיהי ההיפך ויהי בעיניו כאלף שנים אך אמר שלפי גודל האהבה שאהב אותה ה' הטורח של שבע שנים מעט בעיניו והי' בעיניו כימים אחרים לא לבלתי הרגישו והעמל והיגיעה רק כפי יקרת ערך הדבר שלקח נדמה לו כן.

וז' כי המצוה הזאת וכו' לא נפלאה היא מן המצוות כי קרוב אליך הדבר מאד ואף שקיום המצוה הוא ע"י טורח רב והשתדלות עצום עכ"ז כאלו ה' מלתא זוטרתא לפי גודל ערכם איזה זולת ייחוד ועונש של עוה"ב חיים ומות טוב ורע תלוי בקיומם ואם תלך בדרכיו ותשמור מצותיו והיית ורבית וברכך היא וכו' ואם ימנה לבנך וכו' אבד תאבדון וכו' ובקיום ענין גדול כזה כל ההשתדלות הגדול והמלאכה הרובה שאתה צריך לפעול לקיים המצוה למאומה יחשב וע"כ קרוב אליך הדבר מאד.

וילך

הרב הנאון מרה חיים דאווידאוויטש נר"ו רביד דק"ק באפלא נ. י.

מסורה הובא בבעה"ט וקראת ד' וקראת אתכם הרעה וקראת שמו ישמעאל (בראשית) וקראת ישועה חומתך (ישעי' ס') וקראת שמו עמנואל (ישעי' ו'). לשלב מקראי קודש אלו נראה בהקדם ביאור הבינה לעתים (עת צאת דרוש ל"א) מאמר הפסיקתא למה הרשעים דומים לאדם שהוא מהלך באפלה הגיע לאבן גבשל בה הגיע לגמוץ גפל בה הוא שכ' דרך רשעים באפלה לא ידעו במה יכשלו אבל הצדיקים דומים לאדם המהלך ונר לפניו הגיע לאבן סר ממנה הגיע לגומץ משתמר כך אמר דוד נר לרגלי דברייך וכו' אמר כי משל האבן הוא אל המעלה והרוממות כאבן שהיא בולטת למעלה מן הארץ וגומץ היא סמל השפלות ועומק הצרות והנה הרשעים זה דרכם כסל למה אשר בכל אחד משני הקצוות ילפתו אורחות דרכם כי יגבה לבם ברוב טובתם כאשר אור הצלחה יהל עליהם וישמן ויבעט או כאשר שקעה שמש הצלחה וענני המצר וערפלי התלאה תכסו שמי חיהם עוד יוסיפו סרה ואין אלקים כל מדינותם כמאמר וה' כי ירעב ויקצוף וכו' כי לא יחכמו להבין משפטי ה' אמנם צדיק באמונתו יחי' ולא יאבד שברו מה' רק חזק ואמץ בטחוננו כי מאתו לא תצא הרעות ובכל עת ידו נסויה עלינו להטות עלינו חסדו ותעודת האדם השלם שיתחזק במעוזו ולא ימעזו קרטוליו מפגעי הזמן רק יאמר נא ישראל כל מרה דעביד רחמנא למב עביד' אם לשבט אם לחסד כמאמר אדוננו החסיד כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא. אם בחסד אם במשפט אשירה.

ומתוך מדבש מליצת אביר הדרשנים המגיד מדובנא זצ"ל בביאור מקרא קודש (תהלים ג"ו) בה' אהלל דבר באלקים אהלל וכו' וישא משלו ויאמר אדם א' בא לבית אכסני' ונתן צו שישלחו לו לבית מגורו לארורות צהרים כשר ומיני מעדנים ושילם העור ממיטב כספו והנה הוא בא הלום לעת האוכל ומצא ששלחו לו מאכלים גרועים מיני ירקות וכדומה האיש הזה בראותו כי לא נעשה רצונו וחטאו היטב חרה לו כי בשנותם את דבריו לא נעשה כוונתו כלל לא כן אם אומר לחונני שיכין בעבורו מין סחורה יקרה של משי והוא יסבב בעיר למכור לאחדים למען ירויח לחם וחקי ואם עפ"י מקרה יצא שגגה להחליף וליתן לו סחורה של צמר סף והלך ומכר והרויח כרצונו וחטאו הנה גם כי הסוחר שינה בו בכ"ז לא יחרה אפו עליו בבגדו בו כי סוף כל סוף הגיע למטרתו ולתכליתו הנרצת לאשר עלה בידו להרויח גם בזה הנמשל הדורש רק בטוב עוה"ז וכל ישעו וחטאו הוא רק למען יתעוץ ויתענג בתענוגים ומתאונן הוא על חיי עוה"ז אשר יראה את העוני בשבט

בשבת עברתו ויחי' חיי צער' הנה הגיע לו נגע תחת עונג ורע עליו המעשה' לא כן הצדיקים אשר יבקשו לישב בשלוח בעוה"ז כל כוונתם רק למען יגיעו על ידה לשלמות עבודתם ואדיר כל תפארת לאור באור פני מלך חיים ואם ה' חפץ דכאם החלי ויסורי הגוף לא יבעטו בהם ועוד הם שמחים ביסורין ביודעם כ"א יעמדו בנמיונם הנה הדרך סלולה לפניהם להשיג עי"ז רב טוב הצפוף ובין כך וב"כ נתמלא סאת מבוקשתם וז"ל בה' אהלל "דבר" כלומר כזה שאני מודה ומהלל על הטוב המגיע לי מאתו יתב' כוונתי רצוני על "הזכר" הגמשך מפעולתי הטוב וממנו תוצאות שגם באלקים אהלל "דבר" ופעולת שניהם הלא אחת הוא.

וזאת תהי' תורת המסורה בא להורות לנו שלמות ישראל עם סגולתו איך שהם מצויינים במדותיהם ואמונתם בה' וז"ש "וקראת אונכם הרעה" אף אם תהיו בשפל המדרגה ואך רעה נגד פניכם בכל"ז תקראו להקב"ה "וקראת שמו "ישמע-אל" ואף אם "וקראת ישועה" אח תעלה עליך הישועה ושמש הצלחה תורח עליך גם אז וקראת שמו "עמנו-אל" כי מיד ה' היתה זאת ולא יתפעלו מהתחלפות הזמנים ביודעם שהכל מאתו יתב' לטוב להם.

האזינו

הגאון מו"ה א"ז סופר זצ"ל פאקש

זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור הנה החתם סופר זצ"ל ביאר המ"ק חדשים מקרוב באו לא שערום אבותיכם כי דרך הטבע למעול במדרגה לאט לאט ולא בס"א השמש יצא לארץ משורר ואור נה הולך ומאיר עד גכון היום וכן הוא דרך השלמים לעלות בגרם מולם השלמות אור צדיקים כאור גוגה וכן ראוי להיות לעומת זה המטיס עקלקלות בקטן יתחילו ולססות הרוה על הצמאה וכן ה"י בימי קדם כמה שנים ה"י עבודת יצה"ר להסית לאדם שישתה יין גסך ויטלטל מוקצה בשבת וכן כמה שנים עד שיאכל טרפות וכמעט שיכה גורקה בו עד שהביאו לעבירות חמורות חילול שבת ואיסור גדה ועריות וכדומה לא כן כעת בעוה"ז הנערים עוברים כל תועבות בשאט נפש טרם הגיעו לימי איש כנ' "מהרו" בניך מהרסין ומחריבין ממך יצאו שהולכים חיש מהיר להרוס היהדות וז"ש חדשים מקרוב באו לא שערום אבותיכם גם האבות היו יודעים שישתנה העת וגם הדור ישתנה אבל לא היו משערים שבזמן קצר יתהפכו כמהפכת סדום עיר קדשך ציון המצויינים היו בתורה וביראה מקום המשפט אשר שם ישבו גדולי ארץ עם עזרי צאן קדשים כמדבר היתה תורה מונחת אין דורש כמעט בשבת שבת ומועד וזהו באמת חוץ מהלוך ומרוץ הטבע ואמר זכור ימות עולם בינו שנות

ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך אשר זה מעצור לכל הרשות האלה ואני תפלה שישמרוהו ה' גם מב' סבות ומנועים אחרים בדרך ה' חילו וכו' שיהי' לו שפע עוה"ז וי' מחסורו אשר יחסר לו ולא תמנהו זאת מעבודתו ונגז' מעיקת השונאים מחץ מוננים קמיו ומשנאיו מן יקומין.

דורש לפרקים

רבי אומר איזה דרך ישרה שיבור לו האדם כ"ש תפארת לעושי' ותפארת לו מן האדם ר"ל ספרו לנו מאמר התינוק לרבי כ"ח דרך זו ארוכה וקצרה וזה קצרה וארוכה (עירובין) והיינו כי יש דרך קצרה ועיר וגעשית ארוכה ויש דרך המלך שהוא נראה ארוכה ובאמת היא קצרה כי מי שרוצה לבא חיש מהר אל העיר ודאי אם ילך בנתיב יבא בזמן לא כביר אל מחוז חפצו אבל יש לחוש שלא יהא זריז ונפסד כיון שהוא דרך לא סלולה לרבים וע"י הרים ונהרות ופחתים הנמצאים שם אשר היוקן מצוי ועלול להסתכן עד שלא יבא כלל להעיר ולעומת זה ההולך בדרך המלך אעפ"י שיארך זמן מהלכו ע"י שמקיף לרגל הרים ונהרות אבל נכון לבו בטוח שיבא אל העיר בטח עכ"פ בלי שום מכשול להיותם הדרכים מתוקנים מכל תקלה א"כ בכ"א מהדרכים יש מעלה מצד וחסרון מצד ההולך בדרך הקרוב יודע שלא יארך ימי מהלכו ואם לא יאונה לו שום מכשול יבא להעיר בימים מועטים אמנם יש לו לחוש שלא יפול באחת הפחתים או שלא ימצא קברו בבטן חיות מטורפים כי הולך גם דרך יערות ובדרך הסלול לרובים יודע היטב שאין שם מכשולים עומדים לשטן לו אבל דא עקא שיאויכו מאד ימי מהלכו.

והנה כמו בדרך העולם כן הוא בדרך המלך מלכו של עולם יש דרך ישר לפני איש שיוכל להתקרב לה' בזמן קצר היינו ע"י סיגופים והתבודדות ופרישות ממורמ ומבג"א אבל הוא דרך מסוכן מאד מחמת שקשה לו לאדם למנוע חמרו המתאוה מכל חמורי תבל וגם יצה"ר בעוכרו ע"י שרואה הא"ך הוא הולך ומתקרב לעבודת ה' עומד לשטן לו ומכביר עליו העבודה עד שמתגוע ומתעלף ונופל באחת הפחתים ויהי נפשו לשלל בבטן יצה"ר הטורף ובאמת אם לו כח וגבורה להתאזר ולעמוד נגד שני האדירים המונעים האלו בזמן קצר יוכל לבא למחוז חפצו להשיג עריבות ומתוקות עבודת הש"י ולחזות בנועם ה' אמנם יש דרך שני והוא דרך הממוצע להיות מעורב בדעת עם אנשים לעסוק במורמ ושלל למשך א"ע מהנאת עוה"ז מאכילה ושתי' ושינוה ורק הכל ע"ד התורה וזה הדרך הוא ארוכה שלא במהרה יוכה לחזות בנועם ה' כיון שנותן לחומרו את תפקידו ולעומת זה יצה"ר אינו אורב לו בדרך הזה כ"כ שהרי גם הגוף נהנה ואינו קשה עליו

מגד ירחים

המעשה אשר יעשה — ועוד בה שלישי הוא דרך שלישי אשר הוא מתוקן מכל צד שהוא בטוח ממכשולות וגם הוא קרוב לעיר אלקינו הר קדשו היינו גם בעת עוסקו בצרכי העולם יהי מסרת כל חפצו על הדרך המוליך את האדם להתקרב לאבינו שבשמים ואליה יהי תשוקתו ומרמ' שלו כל עצמו לא יהי רק כדי לזון בנוי וב"ב ושעיניו יוכל להדריכם לתורת ה' אכילה ושתי' ושינה למען יתחזק גופו לעבודת בוראו איכ בדרך זה יתקרב אל ה' כמו הראשון שהרי כל עתיו ורגעיו קודש לה' המה ובטוח מן המכשולים כי מלחמת היצר לא יקשה עליו כ"כ להיותו מתנהג בדרך העולם.

ובזה נבא אל ביאור מאמר הנצב קדמה דכבר קדמנו כי דרך המלך דרך יקראו לה' אבל מקיף כמה הרים והולך בעקלקלות והדרך הקרוב הוא נקרא נתיב שאינו דרך סלולה לרבים רק למען ידרכו בה רגלי היחידים אבל הולך ישר שאינו מקיף בהרים ואמר השלם הזה איזה הוא "דרך" היינו שיהא לו מעלת דרך המלך וגם "ישרה" שלא יקיף בעקלקלות אלא יהא ישר נגד פני העיר ולא יארך מהלכו כ"כ שיבור לו האדם ע"ז אמר שיהי "תפארת לעושי" היינו שיהי עמי' ה' כחורה וכמצוה ובכ"ז "תפארת לו מן האדם" שיהי גם ישר בעיני האדם והיינו שלא למנוע א"ע מעניני "העוה"ז באופן שכל כונתו יהי לש"ש וכמ"ש דהיינו דרך השלישי.

ארגז מכתבים

מנחם פקודתו שמרה רוחי להשתדל בעדו אצל הפרנס לספחו אל אחת הכהונות ואנכי הרוואה שאינו כדאי לדחוק את השעה ולהרעיש עבדו — ואני תפלה שיעמוד לו רוח והצלחה ממקום אחר ואמרו ז"ל אין אדם יודע במה ישתכר הנסיון ילמדנו כי על הדבר שישתדל האדם לרדוף אחריו בכל מאמצי כחו להמציא ע"י מחיתו ולחם חקו יעלה כל עמלו בזהו ואך כאשר יתיאש עוד ממצוא טרפו ישלח ה' מבוקשו ע"י סבה צדדית אשר מעולם לא עלה על לבו ושמעתי לבאר מליצתם ז"ל (תענית פ.) עה"ם ותעשה אדם כדגי הים מה דגים שבים הגדול בולע את הקטן וכו' כי כאשר נקרע בטן הדג ונמצא דג קטן בקרבו יהי מונח תמיד ראשו של קטן לצד זנבו של גדול והי' צריך להיות להימך כי הלא בעת שהגדול רודף אחר הקטן וישיג אותו הלא יאחזנו בזנבו ויבלענו והי' צריך להיות ראשו של זה בצד ראשו של זה אמנם האמת הוא שהשם יתב"ש עינו פקוחות להשגיח על בריותיו ורחמיו על כל מעשיו וכאשר הגדול רודף אחר הקטן להשיגו איננו משיג אותו כי ברוח יברח ממנו אסס בעת רדפו אחריו מזמין לו הית"ב פרנסתו שלא בכונה כי ישוט לקראתו דג אחר אשר איננו רואה במרוצתו את אויבו העצום ממנו ויבלענו מראשו וזהו הסבה אשר ראשו של זה בצד זנבו של זה וכן הוא ממש ענין פרנסת אדם ה' ישלח עזרתו מקודש.